

AKCIE, AKO PREDMET PRÁVNÝCH VZŤAHOV

DIZERTAČNÁ PRÁCA

JUDr. ZUZANA NITSCHNEIDEROVÁ

UNIVERZITA KARLOVA V PRAHE

PRÁVNICKÁ FAKULTA

Katedra obchodného práva

Stupeň kvalifikácie: Ph.D.

Študijný program: Súkromné právo I.

Dátum odovzdania práce: 2010 – 03

Dátum obhajoby: - -

BRATISLAVA 2010

ABSTRAKT

NITSCHNEIDEROVÁ, Zuzana: Akcie, ako predmet právnych vzťahov. [Dizertačná práca] / Zuzana Nitschneiderová. – Univerzita Karlova v Prahe. Právnická fakulta; Katedra obchodného práva. – Stupeň odbornej kvalifikácie: Ph.D. – Praha : PFUK, 2010. 179 s.

Predmetom predkladanej dizertačnej práce je právna úprava akcií. Akcie sú predmetom právnych vzťahov, vznikajúcich najmä v oblasti súkromného práva. Práca prináša prehľad a porovnanie českej a slovenskej právnej úpravy akcií a akciového práva. Hlavnými zdrojmi tejto právnej úpravy sú obchodný zákonník, český zákon o ponukách (česky: *nabídkách*) prevzatia, český zákon o premenách obchodných spoločností a družstiev, zákon o cenných papieroch, či český zákon o podnikaní na kapitálovom trhu. Jej cieľom je ponúknuť komplexnú zbierku názorov českých a slovenských popredných komercionalistov na vybrané kapitoly akciového práva.

Dizertačná práca je rozdelená do siedmych kapitol. Prvá kapitola je venovaná všeobecnej právnej úprave akcií. Druhá sa venuje osudu vydaných akcií a popisuje ich najrôznejšie premeny. Tretia kapitola obsahuje výlučne len právnu úpravu hromadných akcií. Štvrtá kapitola sa zaoberá obmedzením prevoditeľnosti akcií v zmysle ustanovení § 156 obchodného zákonníka. Za obmedzením prevoditeľnosti akcií nasleduje (v tejto práci rovnako, ako i v samotnom obchodnom zákonníku) prevod akcií, rozoberaný v piatej kapitole. Šiesta kapitola obsahuje nadobúdanie vlastných akcií spoločnosťou. A posledná, siedma kapitola je venovaná jednému zo základných práv akcionára, a to právu podať žalobu na určenie neplatnosti uznesenia valného zhromaždenia.

Jednotlivé kapitoly obsahujú prípadové štúdie, tzv. kazuistiku, ktorá sa vždy vzťahuje na predmet danej kapitoly. Kazuistika predstavuje prípady, s ktorými som sa stretla v praxi a ktoré sú viac, či menej typickými pre akciové spoločnosti a pre ich akcionárov. Cieľom začlenenia kazuistiky do dizertačnej práce bolo priniesť čitateľovi praktické informácie a urobiť tak právnu vedu viac zaujímavou a vo väčšej miere využiteľnou pre prax, dúfajúc, že bude zaujímavým zobrazením realizácie popisovanej právnej úpravy v každodennom živote.

Dizertačná práca je zameraná na porovnanie českého a slovenského obchodného zákonníka a ostatných súvisiacich zákonov, v snahe poukázať na prvky rovnaké a odlišné. Výsledky sú

potom ovplyvnené historickou a kultúrnou blízkosťou oboch krajín, ako i pravidlami legislatívy Európskej únie.

Pokiaľ ide o jednotlivé kapitoly a ich zameranie, kapitola nazvaná „Akcie“ predstavuje ustanovenia §§ 155 a 156 obchodného zákonníka a súvisiace ustanovenia zákona o cenných papieroch. Popisuje rozdielnosť kategorizácie akcií a cenných papierov. Rozoberá jednotlivé charakteristické vlastnosti akcií, ako sú ich podoba (listinná alebo zaknihovaná), forma (na meno alebo na majiteľa), druh (kmeňové alebo prioritné). Dizertačná práca obsahuje vzorové listinné akcie, v záujme názorne ukázať, ako vydať platnú akciu v zmysle českého a slovenského práva.

Prvá časť uvedenej kapitoly obsahuje stručný prehľad histórie niektorých druhov akcií, ktoré boli v minulosti používané najmä v súvislosti s privatizáciou. Boli nimi zlaté akcie a zamestnanecké akcie, ktoré však už v dnešnej dobe neexistujú. Bez ohľadu na to, aké druhy akcií dnešný obchodný zákonník upravuje, je možné, aby stanovky určili osobitné podmienky pre nadobúdanie akcií. I v dnešnej dobe je možné, aby sa zamestnanci spoločnosti stali jej akcionármi za zvýhodnených podmienok upravených obchodným zákonníkom a stanovami. Prvá kapitola sa ďalej venuje zoznamu akcionárov a rozhodujúcemu dňu, ako kategóriám definovaným obchodným zákonníkom v záujme určenia osoby oprávnenej z akcionárskych práv. Kazuistika prvej kapitoly je zameraná na problémy, ktoré sa môžu vyskytnúť pri vydávaní akcií a poskytuje riešenie neplatne vydaných akcií. Posledná časť obsahuje stručnú informáciu o tom, ako bola nedávno v Slovenskej republike menená menovitá hodnota akcií zo slovenských korún na eurá.

Druhá kapitola je nazvaná „Premeny akcií“. Právna úprava premien akcií je predstavovaná obchodným zákonníkom, ale i inými zákonmi, ako sú napr. zákon o premenách obchodných spoločností a družstiev, zákon o cenných papieroch, či zákon o podnikaní na kapitálovom trhu. Kapitola je rozdelená na niekoľko podkapitol, zameraných na: (i) premeny podoby akcií, (ii) premeny formy akcií, (iii) spájanie a štiepenie akcií, (iv) premeny menovitej hodnoty akcií, (v) premeny druhu akcií, a (vi) premeny niektorých obsahových vlastností akcií (akými sú napr. názov či sídlo emitenta). Kapitola popisuje postup výmeny akcií (najmä výmenu listinných akcií) a proces vyhlásenia nevrátených akcií za neplatné. Posledná časť kapitoly rozoberá postavenie záložného veriteľa pri premenách založených (česky: *zastavených*) akcií. V závere je uvedený prehľad slovenskej legislatívy týkajúcej sa premien akcií.

Tretia kapitola sa venuje hromadným akciám, ich právnej úprave a využitiu v praxi.

Ďalšia kapitola nazvaná „Obmedzenie prevoditeľnosti akcií“ rozoberá príslušné ustanovenia § 156 obchodného zákonníka. Do hĺbky pojednáva o obmedzení prevoditeľnosti akcií súhlasom orgánu spoločnosti a predkupným právom na akcie. Rozoberá postup predloženia žiadosti akcionára o súhlas s prevodom jeho akcií, jeho udelenie či odmietnutie, a vyplývajúce dôsledky. Rozsiahla časť je venovaná predkupnému právu na akcie a jeho právnej teórii. V problematike obmedzenia prevoditeľnosti akcií sa rozdielnosť českej a slovenskej právnej úpravy odzrkadľuje v podstatne väčšom rozsahu, než v iných prípadoch. Tretia kapitola obsahuje dve prípadové štúdie. Kazuistika I. popisuje prípad, kedy boli akcie prevedené na tretiu osobu bez súhlasu predstavenstva v situácii, kedy stanovky obsahovali obmedzenie prevoditeľnosti akcií. Kazuistika II. popisuje situáciu, kedy akcionár požiadal o udelenie súhlasu orgánu spoločnosti s prevodom jeho akcií a po odmietnutí požiadal spoločnosť, aby jeho akcie odkúpila v zmysle obchodného zákonníka. Strany sa však dostali do súdneho sporu, ktorého predmetom je otázka primeranosti ceny za akcie. Kazuistika II. sa preto podrobne zamýšľa nad tým, ako určiť primeranosť ceny za akcie. V závere kapitoly sa nachádza stručný komentár k zriaďovaniu záložného práva na akcie, ako i k verejnému charakteru stanov spoločnosti, v súvislosti s verejným charakterom obmedzenia prevoditeľnosti akcií a predkupného práva na akcie.

Nasledovná kapitola stručne popisuje niektoré prevody akcií (venuje sa však výlučne akciám, ktoré nie sú predmetom obchodovania na regulovaných trhoch). Dotýka sa prevodov zaknihovaných akcií len veľmi okrajovo, a sústredí svoju pozornosť na prevody listinných akcií, najmä akcií na meno. Rozoberá zmluvu o prevode akcií a rubopis, v zmysle úpravy obchodného zákonníka. Kazuistika predstavuje prípad, kedy bol prevod listinných akcií na meno rozporovaný prevádzajúcim akcionárom.

Šiesta kapitola je zameraná na nadobúdanie vlastných akcií spoločnosťou a súvisiacu európsku, českú a slovenskú legislatívu. Popisuje najrôznejšie prípady nadobúdania vlastných akcií a ich obmedzenia, týkajúce sa času a hodnoty. Kazuistika odzrkadľuje prípad, kedy spoločnosť nadobudla vlastné akcie a rozhoduje sa o riešení situácie zodpovedajúcim znížením svojho základného kapitálu.

Posledná, siedma kapitola sa zaoberá právom akcionára podať na súd žalobu na určenie neplatnosti uznesenia valného zhromaždenia. Uvedená kapitola v detailoch rozoberá podmienky, okolnosti a postupy podania takej žaloby. Kazuistika prináša prípad, kedy akcionár podal žalobu na slovenskom súde. Účelom tejto prípadovej štúdie je poukázať na podstatné rozdielnosti českej a slovenskej právnej úpravy tejto problematiky. Záver

dizertačnej práce je v pomerne veľkom rozsahu venovaný právno-teoretickej otázke právnej povahy uznesenia valného zhromaždenia a prináša i stručný pohľad na otázku teórie nicotných rozhodnutí valného zhromaždenia.

ABSTRACT

NITSCHNEIDEROVÁ, Zuzana: Shares, the subject matter of legal relationships. [Dissertation] / Zuzana Nitschneiderová. – Charles University in Prague. Faculty of Law; Department of Commercial Law. – The Doctor Study Programme: the Degree of Doctor of Philosophy (Ph.D.). – Prague : Law Faculty, Charles University, 2010. 179 pages.

The thesis seeks to examine the legal regulation of shares of joint stock companies. These shares are the subject matter of legal relationships that arise within civil law in particular. This thesis provides an overview and comparison of Czech and Slovak law governing shares and joint stock companies. Such legal regulations mainly stem from the Commercial Code, the Czech Act on Take-Over Offers, and the Czech Act on Changes to Companies and Cooperatives, Act on Securities, or the Czech Act on Entrepreneurship on Capital Markets. In the thesis I hope to offer a complex collection of opinions from Czech and Slovak jurisprudence authorities on selected provisions of the Commercial Code relating to joint stock companies.

The thesis is divided into seven sections. The first section is dedicated to the general legal regulation of shares. The second one deals with the existence of issued shares and describes the various changes to the shares. The third section addresses only the legal regulation of global shares. The fourth section deals with the limitation of share transferability, as it is governed by Section 156 of the Commercial Code. The limitation of transferability is (in this thesis, as well as in the Commercial Code) followed by a discussion of transfers of shares in the fifth section. The sixth section includes treasury shares. The seventh and final section deals with one of shareholder's general rights, that to file a petition with the court to declare the general meeting's decision null and void.

Each section contains practical case studies relating to specific subject matter addressed therein. The case studies represent situations with which I have dealt during provision of legal services and that are more or less typical for joint stock companies and their shareholders. The purpose of including the case studies was to provide the reader with supplemental information and to make the legal science more interesting and useful. I hope that it will prove interesting to see how these legal provisions can be applied in everyday life.

The thesis is focused on a comparison of the Czech and Slovak Commercial Codes and other related Acts in order to compare and contrast the features of each. The results are affected by a close historical and cultural relationship between our countries and by the European Union's legislation.

As regards the particular sections and their specific goals, the section "Shares" includes reviews of Sections 155 and 156 of the Commercial Code and the relevant provisions of the Securities Act. It describes different classifications of shares and securities and includes comments on general characteristics of the shares, including form (certified or uncertified), type (registered or bearer), and kind (ordinary or prior shares). The thesis also includes examples of the shares in order to show how to issue a valid share in accordance with Czech and Slovak law.

The first part of the section also includes a brief historical overview of several kinds of shares that we used several years ago in connection with privatization; the shares were golden shares and employees shares, but they have already been invalidated. Notwithstanding the kinds of shares defined by the actual Commercial Code, the statutes of a joint stock company can still dictate special conditions for the acquisition of shares and for shareholders. This also means that currently employees can be shareholders of a company based upon a special regime governed by the Commercial Code and the statutes of a company. Section one also deals with how the list of shareholders and the decisive day (both terms defined by the Commercial Code) are used in order to determine the person entitled to the shareholders' rights. The case study of the first section is focused on problems that may occur in issuing shares and on how to address invalid shares. The last part of the section contains brief information on how the nominal value of shares was converted from Slovak crowns to Euros in the Slovak Republic.

The second section is called "Changes to Shares". Changes to the shares are governed by the Commercial Code, but also by other special acts including the Act on Changes to Companies and Cooperatives, the Securities Act and the Act on Entrepreneurship on the Capital Market. The section is divided into subsections relating to (i) changes in the form of shares, (ii) changes in the type of shares, (iii) assembling and splitting shares, (iv) changes to the nominal value of shares, (v) changes to the kind of shares, and (vi) changes to the characteristic features of shares (such as name or registered office of the issuing company). The section describes the process of exchange of shares (particularly of certified shares) and the related process of declaring unreturned shares null and void. The last part comments on the special

rights of pledgees in the case of changes to pledged shares. Finally, the section includes a general overview of Slovak legislation relating to the changes to shares.

The third section is solely dedicated to global shares: their legal regulation and practical use.

The following section, “Limitation of Transfers of Shares”, comments on Section 156 of the Commercial Code. It thoroughly investigates the limitations of transferring shares by approval of a board of directors and by pre-emption right. It deals with the process of a shareholder’s request for approval, whether it is granted or refused, and its related consequences. An extensive part is dedicated to pre-emption rights, including an overview of the legal theory of pre-emption rights for shares. In the case of limitations of transfers of shares, there are essential differences between the Czech and Slovak legal regulations. This section contains two case studies. The first describes a situation in which shares were transferred without the approval of the board of directors when the statutes of the company limited the transfer of shares. The second describes a situation in which a shareholder asked for approval for the transfer of his shares and after it was refused he asked a company to buy the shares in accordance with the Commercial Code. However, the parties entered into a dispute about the price for the shares. The case study deals with the question of defining an appropriate price for shares. At the end of the section, there is a brief review of the establishment of a pledge of shares and of the public character of statutes of a company in connection with the public character of the limitation of transfers of shares and of pre-emption rights.

The following section exclusively addresses the transfer of shares that are not traded on public markets. It briefly deals with uncertified shares and focuses on transfers of certified shares, specifically registered shares. The section relates to share purchase agreements and endorsements, as they are governed by the Commercial Code. The case study presents a case in which a transfer of certified, registered shares was prevented by the seller.

The sixth section is focused on treasury shares and relating European, Czech and Slovak legislation. It describes various cases of the acquisition of treasury shares and the connected time and value limits, if any. The case study reflects a situation in which a company acquired and held its own shares and intends to enter into the process of decreasing the registered capital accordingly.

The seventh and final section focuses on one of the shareholders’ general rights: to file a petition with the court to declare the general meeting’s decision null and void. This section reviews in detail the conditions, terms and process of filing the petition. The case study

examines a case in which a shareholder filed such a petition with a Slovak court. The purpose of the case study is to point out differences between Czech and Slovak law in this regard. The end of the thesis is dedicated to the theory of the legal character of the general meeting's decision and briefly comments on the theory of non-existent (*nullus*) decisions of the general meeting.

PREDHOVOR

Právne vzťahy sú predmetom právnej regulácie i predmetom skúmania právnej vedy. Možno povedať, že právne vzťahy sú pojmom širším než právne úkony, hoci ich prvky budú totožné. Právne vzťahy vznikajú nie len na základe právnych úkonov (i keď to sú zrejme najčastejšie prípady a prípady, ku ktorým najčastejšie smeruje i náš právny záujem), ale i na základe iných právnych skutočností. Právne úkony vznikajú na základe vôľového konania spôsobilých strán, ako účastníkov právnych úkon, resp. právnych vzťahov.

Z pohľadu pozitívneho práva vznikajú právne vzťahy v dvoch základných rovinách. V rovine súkromného práva a v rovine verejného práva. Tieto roviny je možné rozlíšiť najmä charakterom subjektov, ktoré v daných vzťahoch vystupujú. Pre verejné právo bude typické, že na jednej strane je vždy účastníkom štát, resp. verejná moc, reprezentovaná určitou autoritou. Súkromné právo je charakteristické osobami (fyzickými či právnickými) na úrovni účastníkov jeho vzťahov. V súkromnom práve môžu potom vzťahy vznikáť najmä ako občianskoprávne, či obchodnoprávne. Samozrejme dochádza k prelínaniu týchto dvoch kategórií práva, i vďaka prelínaniu subjektov, ktoré hrajú rolu v oboch právnych oblastiach.

Teória práva sa zaoberá základnými zložkami právneho úkonu. Sú nimi subjekt, objekt, vôľa, jej prejav a súlad vôle s jej prejavom. Ide o podstatné náležitosti, ktoré musia spĺňať určité kvalitatívne kritéria kladené na ne zákonom, aby riadnym spôsobom zapríčinili vznik právneho úkonu, a tak i právnych vzťahov medzi účastníkmi. Predmetom právneho skúmania a právnej vedy (ako i samotnej právnej úpravy) nie sú len riadne vzniknuté právne úkony, ale i takpovediac defektné právne úkony, ktorých niektorá z uvedených esenciálnych zložiek trpí nejakou vadou. V takých prípadoch je potrebné zaoberať sa dôsledkami väd a ich právnou kvalifikáciou a riešením. I z takých právnych úkonov vznikajú právne vzťahy medzi ich účastníkmi, avšak spravidla nie tie, ktoré zamýšľali a ktoré zákon inak predpokladá pre perfektné právne úkony, ale tieto sú nahradené inými (sankčnými) povinnosťami a zodpovedajúcimi právami, ktoré taktiež reguluje platné právo.

Pri skúmaní právnych vzťahov je právna veda zameraná na právo *de lege lata*, ale i *de lege ferenda*. Domnievam sa, že jedno bez druhého nemôže existovať. Iba, ak bude poznať platné právo so všetkými jeho úskaliami, iba potom bude schopní formulovať, aké by právo malo byť. Ako najlepšie a najefektívnejšie by malo právne vzťahy upravovať. Kritériu dobrého a efektívneho práva je dôležité pre fungovanie spoločnosti, ako takej. Pre jej morálne

fungovanie (napr. normy trestného práva), pre jej verejné fungovanie (napr. normy verejnej správy) a najmä pre jej ekonomické fungovanie (v ktorom sa odzrkadľujú v zásade všetky oblasti práva, najmä potom súkromné právo - obchodné, pracovné, atď.). Záujmom *de lege ferenda* by mala byť riadne fungujúca ekonomika štátu. Cieľom by malo byť hľadanie vzácnnej rovnováhy medzi slobodou a právnou reguláciou. Uvedenú úlohu sa snaží plniť i legislatíva Európskej únie, ktorá v posledných rokoch hrá nesmiernu úlohu pre formovanie, nie len našej národnej legislatívy, ale i nášho právneho zmýšľania. Európska legislatíva predstavuje regulovanie základných pilierov, ktorými sú voľný pohyb osôb, tovaru, kapitálu a služieb.

Úloha práva je teda v spoločnosti skutočne nemalá. Pri nachádzaní *de lege ferenda* hrá potom významnú úlohu i právne komparatistika. V dnešnej dobe základnou otázkou právnej komparatistiky nie je len otázka, ako iné krajiny upravujú danú problematiku, ale pridružuje sa i otázka, ako sa vysporiadávajú s prevzatím tej, ktorej európskej legislatívy do svojho právneho poriadku. Hranice efektívnej právnej komparatistiky sú dané kontinentálnym charakterom nášho právneho systému. Mnoho krát čerpáme informácie z právnych úprav európskych krajín, ktorých právne systémy sa vyvíjali v histórii kontinuálne a neboli zasiahnuté socialistickým obdobím, ako krajiny stredo a východoeurópskeho bloku.

Dovolím si povedať, že od roku 1989 prešli právne systémy našich krajín významnou cestou a v plnej miere vynakladajú úsilie na dosiahnutie vyššie uvedených cieľov. Myslím si, že i keď je naša právna regulácia každodenne vystavovaná kritike (tak praxe, ako i právnej teórie a vedy), nie je možné považovať ju za zlú. Možno sa máme ešte čo učiť o systematike právnej regulácie, ktorá má napomáhať pri realizácii a aplikácii práva. Domnievam sa však, že pri vysporiadavaní sa s *de lege ferenda*, i pri prenášaní európskej legislatívy, bola nastúpená dobrá cesta.

Vďaka nepochybnej blízkosti našich právnych systémov, má veľký význam a prínos česko-slovenská komparatistika. Slovenská odborná literatúra a judikatúra slovenských súdov sa opierajú o českú literatúru a české judikáty. I jazyková a pojmová príbuznosť napomáhajú väčšej účelnosti výsledkov komparatistiky, než v prípadoch právnych predpisov iných európskych krajín. Preto i snahou tejto dizertačnej práce bolo položiť vedľa seba právnu úpravu českú a slovenskú, a poukázať na ich spoločné a rozdielne znaky, a na výsledky jej aplikácie v našich štátoch. Verím, že práca tým prináša komplexný súbor názorov českej a slovenskej odbornej verejnosti na vybranú problematiku akciového práva.

Zuzana Nitschneiderová

Vyhlasujem, že som túto dizertačnú prácu napísala samostatne a že som použila iba uvedenú literatúru.

Bratislava, 23.3.2010.

Zuzana Nitschneiderová

OBSAH

ABSTRAKT	2
ABSTRACT	6
PREDHOVOR.....	10
OBSAH	13
ZOZNAM SKRATIEK	15
ÚVOD	17
1 AKCIE.....	20
1.1 Právna úprava akcií	20
1.2 Zoznam akcionárov	37
1.3 Rozhodujúci (rozhodný) deň.....	39
1.4 Kazuistika.....	40
1.5 Bezpodielové spoluvlastníctvo manželov (spoločné jmění manželů)	41
1.6 Premena menovitej hodnoty slovenských akcií na euro.....	43
2 PREMENY AKCIÍ.....	46
2.1 Teória premeny akcií.....	46
2.2 Premena podoby	47
2.3 Premena formy	49
2.4 Štiepenie a spájanie	50
2.5 Premena menovitej hodnoty	52
2.6 Premena druhu a premena vlastností.....	54
2.7 Výmena akcií.....	55
2.8 Premeny obsahu	59
2.9 Premeny založených (zastavených) akcií.....	60
2.10 K premenám akcií podľa SK ObZ.....	65
3 HROMADNÉ AKCIE.....	69
4 OBMEDZENIE PREVODITEĽNOSTI AKCIÍ.....	80
4.1 Právna úprava obmedzenia prevoditeľnosti akcií.....	80
4.2 Obmedzenie prevoditeľnosti akcií súhlasom orgánu spoločnosti	82
4.3 Dôsledky porušenia obmedzenia prevoditeľnosti akcií.....	84
4.4 Predkupné právo na akcie.....	88
4.5 Kazuistika I.....	91
4.5.1 Dôvody odmietnutia súhlasu	91

4.5.2 Verejný charakter obmedzenia prevoditeľnosti akcií.....	93
4.5.3 Rozhodovanie orgánu spoločnosti o udelení súhlasu	94
4.5.4 Predkupné právo.....	95
4.5.5 Realizácia predkupného práva.....	98
4.5.6 Zápis nadobúdateľa do zoznamu akcionárov	98
4.6 Odkúpenie akcií spoločnosťou	99
4.7 Kazuistika II.	102
4.7.1 Trhová (tržní) hodnota akcií.....	103
4.7.2 Hodnota čistého obchodného imania (čistého obchodního jmění).....	104
4.7.3 Znalecký posudok.....	104
4.7.4 Diskont za minoritu	105
4.7.5 Novela SK ObZ účinná od 1.12.2009	108
4.8 Zriadenie záložného (zástavného) práva na akcie na meno (na jméno).....	109
4.9 Právna povaha stanov	111
5 PREVOD AKCIÍ.....	116
5.1 Teória prevodu a prechodu akcií	116
5.2 Kazuistika.....	124
6 NADOBÚDANIE VLASTNÝCH AKCIÍ	126
6.1 Lokálna a európska právna úprava.....	126
6.2 Prípady nadobúdania vlastných akcií podľa ObZ	133
6.3 Kazuistika.....	141
6.4 Niektoré prípady nadobúdania vlastných akcií	143
7 NEPLATNOSŤ UZNESENIA VALNÉHO ZHROMAŽEDENIA (VALNÉ HROMADY)	147
7.1 Právna úprava neplatnosti uznesenia valného zhromaždenia (valné hromady)	147
7.2 Kazuistika.....	155
7.3 Povaha uznesenia valného zhromaždenia (valné hromady)	159
7.4 Nicotné uznesenie valného zhromaždenia (valné hromady)	171
ZÁVER.....	175
ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY	176

ZOZNAM SKRATIEK

CZ ObZ znamená český zákon č. 513/1991 Sb., obchodný zákonník, v znení neskorších predpisov

CZ OZ znamená český zákon č. 40/1964 Sb., občiansky zákonník, v znení neskorších predpisov

CZ ZCP znamená český zákon č. 591/1992 Sb., o cenných papieroch, v znení neskorších predpisov

Druhá smernica znamená smernicu Európskeho parlamentu a Rady č. 2006/68/ES zo dňa 6.9.2006, ktorou sa mení smernica Rady č. 77/91/EHS

ObZ znamená spoločne český zákon č. 513/1991 Sb., obchodný zákonník, v znení neskorších predpisov a slovenský zákon č. 513/1991 Zb., obchodný zákonník, v znení neskorších predpisov

OSP znamená slovenský zákon č. 99/1963 Zb., občiansky súdny poriadok, v znení neskorších predpisov

OSŘ znamená český zákon č. 99/1963 Sb., *občianský soudní řád*, v znení neskorších predpisov

OZ znamená spoločne český zákon č. 40/1964 Sb., občiansky zákonník, v znení neskorších predpisov a slovenský zákon č. 40/1964 Zb., občiansky zákonník, v znení neskorších predpisov

SK ObZ znamená slovenský zákon č. 513/1991 Zb., obchodný zákonník, v znení neskorších predpisov

SK OZ znamená slovenský zákon č. 40/1964 Zb., občiansky zákonník, v znení neskorších predpisov

SK ZCP znamená slovenský zákon č. 566/2001 Z.z., o cenných papieroch a investičných službách (zákon o cenných papieroch), v znení neskorších predpisov

SK ZoOR znamená slovenský zákon č. 530/2003 Z.z., o obchodnom registri, v znení neskorších predpisov

Zákon o premenách obchodných spoločností a družstiev znamená český zákon č. 125/2008 Sb., o premenách obchodných spoločností a družstiev, v znení neskorších predpisov

Zákon o zmenkách a šekoch znamená český zákon č. 191/1950 Sb., zákon *směnečný a šekový*

ZCP znamená spoločne český zákon č. 591/1992 Sb., o cenných papieroch, v znení neskorších predpisov a slovenský zákon č. 566/2001 Z.z., o cenných papieroch a investičných službách (zákon o cenných papieroch), v znení neskorších predpisov

ZoPKT znamená český zákon č. 256/2004 Sb., o podnikaní na kapitálovom trhu, v znení neskorších predpisov

ÚVOD

Pokiaľ za základnú normu práva, resp. verejného práva, možno považovať ústavu, potom za základnú normu súkromného práva možno považovať občiansky zákonník. Podľa občianskeho zákonníka je právnym úkonom prejav vôle smerujúci najmä k vzniku, zmene alebo zániku tých práv alebo povinností, ktoré právne predpisy s takýmto prejavom spájajú. Predmetom občianskoprávných vzťahov sú veci, a pokiaľ to ich povaha pripúšťa, i práva alebo iné majetkové hodnoty. Takým predmetom občianskoprávných vzťahov sú potom bezpochyby i akcie. Otázkou by však mohlo byť, či ich subsumovať pod kategóriu vecí, alebo práv, či iných majetkových hodnôt. V minulosti bola táto otázka právnou teóriou veľmi pertraktovaná. Názorový vývoj viedol od teórie majiteľstva a chápania cenných papierov, ako iných majetkových hodnôt, až k dnešnému vlastníctvu akcií a k aplikácii právnej úpravy o veciach hnutel'ných.

V roku 1994 autori Dědič a Pauly uvádzajú, „*Pojem „cenný papír“ je ve svém obecném významu označením pro zvláštní druh objektu (předmětu) soukromoprávních vztahů, jehož podstatou je inkorporace (spojení osudu práva s písemným projevem vůle) v případech, kdy tak stanoví zákon. Cenný papír není proto možné považovat jen za věc nebo jen za právo, nýbrž za zvláštní majetkovou hodnotu, zejména poté, co je možné vydávat i zaknihované cenné papíry.*“¹

V roku 1998 Vrchný súd v Prahe judikoval, „*Především je nutno poukázat na skutečnost, že v tomto případě jde o zaknihované cenné papíry, které fyzicky neexistují a existují jen jako evidovaná položky ve Středisku cenných papírů. Nesplňují tedy předpoklady předmětu vlastnictví ve smyslu § 123 OZ, zejména je nelze držet. Proto také zákon o cenných papírech důsledně hovoří nikoliv o vlastníku cenného papíru, ale o jeho majiteli. Zaknihované cenné papíry jsou v majetku určité osoby, nikoliv v jejím vlastnictví.*“²

V roku 2000 Dědič píše „*Do budoucna však bude nezbytné, aby objektivní právo stanovilo, že cenný papír je věcí v právním slova smyslu, což je ostatně pojetí obvyklé v zahraničních právních úpravách.*“³

A napokon Eliáš v roku 2009 uvádza „*...koncepte vlastnictví cenných papírů je dnes zdejšímu právnímu pojetí vlastní.*“⁴

¹ Dědič, J. – Pauly, J. *Cenné papíry*. Praha : PROSPEKTRUM 1994. s. 21.

² Rozsudek Vrchního soudu v Praze, zo dňa 24.3.1998, sp. zn. 5 Cmo 423/97.

³ Dědič, J. a kol. *Právo cenných papírů a kapitálového trhu*. 1. vydanie. Praha : PROSPEKTRUM 2000. s. 34.

Na Slovensku v roku 1996 Ústavný súd vyjadril svoj názor, že „Vzťah akcionára k akcii možno považovať za vlastnícky vzťah, obsahom ktorého sú práva upravené, ako v obchodnom zákonníku, tak i v zákone o cenných papieroch. Uvedený záver vychádza i z faktu, že ani obchodný zákonník, ani zákon o cenných papieroch nestanovuje pre práva akcionára spojené s akciou samotný (autonómny) právny režim odlišný od toho, založeného vlastníctvom akcie.“⁵

I keď právnej teórii nemožno uprieť, že akcie sú svojou povahou skôr inými majetkovými hodnotami, než vecami v právnom zmysle. Po viac než desiatich rokoch názorového vývoja, je nepochybným vlastnícky vzťah k akciám. Právno-teoretický pojem „majiteľstva“ zostal prekonaný. Možno so spokojnosťou konštatovať, že dnes už aplikácia právnej úpravy hnutelných vecí na akcie nespôsobuje polemiky, či diskusie. Ide tak o vzorový príklad vývoja od *de lege lata* ku *de lege ferenda*.

Podstatou akcií (tak, ako i podstatou cenných papierov vo všeobecnosti) je nositeľstvo, inkorporácia určitých práv. Ide o akcionárske práva, t.j. práva akcionára zaručené zákonom a stanovami spoločnosti, čím sa prejavuje normatívny charakter akcií. Spravidla ide o majetkové práva (ako je napr. právo na dividendu, právo na podiel na likvidačnom zostatku, právo upisovať nové akcie pri zvyšovaní základného kapitálu atď.). Obsahom akcie sú však i nemajetkové práva (ako sú napr. právo účasti na valnom zhromaždení, právo požadovať informácie a vysvetlenia, právo podať návrh na vyslovenie neplatnosti uznesenia valného zhromaždenia, atď.).

Podľa povahy práv, ktoré akcie nesie, je považovaná za podielnícky (korporačný) cenný papier. Akcia predstavuje súbor práv a povinností, ktoré vznikajú medzi akcionárom a spoločnosťou, a ktorých presný obsah je potom definovaný zákonom, alebo stanovami, na základe zákona. Uvedené práva sa inkorporujú do akcie v procese jej vydania. Akcia sa tým stáva nositeľom týchto práv. Nositeľstvu práv však nezodpovedá len hmotný substrát (v podobe listinných akcií), ale i dematerializovaná podoba (zaknihovaných akcií).

Dovolím si poznamenať, že i keď je materiálna rozdielnosť medzi listinnou a zaknihovanou akciou zrejmá, nemôže spôsobiť rozdielne právno-teoretické nahliadanie na akcie. Pokiaľ uzavrieme, že akcie sú spôsobilým predmetom vlastníckeho práva (napr. z dôvodu, že je možné ich držať, užívať a disponovať s nimi), nemôžeme tento záver diferencovať z dôvodu nehmotného substrátu zaknihovaných akcií. Základné právno-teoretické nazeranie na akcie musí byť rovnaké, bez ohľadu na ich podobu, formu, druh, atď.

⁴ Eliáš, K. *Stálosť vlastníckeho práva a jeho proměny*. Právní rádce č. 4/2009.

⁵ Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky, sp. zn. PL. ÚS 38/95.

Vyššie spomínané práva z akcie, sú právami relatívnymi, nakoľko im vždy zodpovedá určitá povinnosť. Spravidla pôjde o povinnosť akciovej spoločnosti umožniť realizáciu práv akcionára. Ale obsahom akcie je i opačné postavenie strán (i akcionár sa stáva stranou povinnou, napr. pri povinnosti splatiť emisný kurz akcií).

Na druhej strane stoja tzv. práva k akcii. Tie sú (resp. lepšie povedané, boli) kameňom úrazu pri posudzovaní vlastníckeho práva k akciám. Práva k akcii predstavujú práva akcie nadobúdať, prevádzať, darovať, zriaďovať k nim záložné (česky: *zástavní*) právo, vkladať ich ako nepenažný vklad do základného kapitálu spoločnosti, atď. Právami k akcii sú teda právo akciu držať, užívať, brať z nej plody a úžitky (napr. vo forme dividend) a právo s ňou disponovať, ktoré sú typickým obsahom vlastníckeho práva. Pokiaľ teda v prípade práv z akcie hovoríme o relatívnych právach, v prípade práv k akcii môžeme hovoriť o absolútnych právach.

Z uvedeného vyplýva, že akcie sú spôsobilým a vhodným predmetom súkromnoprávných vzťahov. Predkladaná dizertačná práca je potom venovaná výlučne súkromnoprávnej povahe týchto právnych vzťahov. Nesústredí sa na verejnoprávne vzťahy, ktoré rovnako vznikajú v oblasti akciového práva. Pokiaľ typickou súkromnoprávnou normou akciového práva je obchodný zákonník (i zákon o cenných papieroch), normou verejného akciového práva je potom zákon o podnikaní na kapitálovom trhu, ktorého prevažným obsahom je úprava ingerencie štátnej autority do tejto oblasti (prostredníctvom licencovania a výkonu dozoru), ako i zákon o ponukách (česky: *nabídkách*) prevzatia.

Dizertačná práce je zameraná na jednotlivé paragrafové znenia obchodného zákonníka, upravujúce akciové spoločnosti. Nakoľko znenie obchodného zákonníka o akciových spoločnostiach je pomerne rozsiahle, pre rozsah tejto práce bolo potrebné vybrať len niektoré ustanovenia. Predmetné ustanovenia akciového práva boli potom zvolené podľa troch kritérií. Ide o ustanovenia, ktoré predstavujú prierez vyššie uvedenými právnymi nadhľadmi na akcie, t.j. ustanovenia, ktoré predstavujú (i) právno-teoretický pohľad na akcie, ako spôsobilý predmet právnych vzťahov, (ii) práva z akcie (právo podať žalobu na určenie neplatnosti uznesenia valného zhromaždenia), a (iii) práva k akcii (prevody akcií, obmedzenie prevoditeľnosti akcií, nadobúdanie vlastných akcií). Druhým kritériom boli moje praktické skúsenosti s akciovým právom, so zameraním sa na oblasti, kde právna realizácia a aplikácia prináša najčastejšie, či najzaujímavejšie otázky. A tretím kritériom bolo vybrať ustanovenia platného práva, ktoré najobraznejšie odzrkadľujú dnešnú totožnosť i rozdielnosť českej a slovenskej právnej úpravy.

1 AKCIE

1.1 Právna úprava akcií

„Akcie je základním pojmem akciového práva. Od něho akciová společnost odvozuje svůj název. Pojmu akcie je tradičně přikládán trojí význam. Akcie představuje:

- a) část základního kapitálu společnosti,
- b) soubor členských práv akcionáře (podílnictví),
- c) cenný papír.“⁶

Právna úprava akcií je obsiahnutá v ObZ a ZCP. Zaujímavé je, že v tomto prípade je práve ObZ špeciálnym zákonom vo vzťahu k ZCP a nie naopak, ako by sa možno dalo čakať. ZCP obsahuje všeobecnú úpravu cenných papierov, ktorá sa vzťahuje i na akcie. Špeciálnu právnú úpravu akcií, ako jedného z druhu cenných papierov, potom obsahuje ObZ.

Skôr, než sa začneme venovať problematike právnej úpravy akcií, je na mieste zopakovať základné postuláty triedenia akcií a cenných papierov a zaujímavosti súvzťažnosti týchto triedení podľa ObZ a ZCP.

Ako už bolo povedané, základným postulátom je, že akcia je jedným z druhov cenných papierov. Nepochybne najbežnejším, s ktorým sa najčastejšie stretávame v právnej praxi.

Základným triedením cenných papierov je ich nasledovná kategorizácia.

CENNÉ PAPIERE

DRUHU	Akcie (a iné)		
PODOBY	Listinné	Zaknihované	
FORMY	Na rad (česky: <i>na řad</i>)	Na doručiteľa (česky: <i>na doručitele</i>)	Na meno (česky: <i>na jméno</i>)

Triedenie akcií potom zodpovedá nasledovným kritériám podľa ObZ.

⁶ Černá, S. Obchodní právo. Akciová společnost. 3. díl, Praha : ASPI, 2006, s. 110.

AKCIE

DRUHU	Kmeňové	Prioritné
PODOBY	Listinné	Zaknihované
FORMY	Na meno (česky: <i>na jméno</i>)	Na majiteľa (česky: <i>na majitele</i>) ⁷

NAVRHOVANÁ ÚPRAVA PODĽA ZÁKONA O OBCHODNÝCH KORPORÁCIÁCH

FORMY	<i>Na řad</i>	<i>Na doručitele / Na majitele</i> ⁸
--------------	---------------	---

CZ ZCP výslovne stanovuje, že pokiaľ právny predpis (rozumej ObZ) označuje cenný papier, ako cenný papier na majiteľa, vzťahujú sa na tento cenný papier ustanovenia CZ ZCP upravujúce cenné papiere na doručiteľa.

SK ZCP obsahuje priamo pojem „akcie na doručiteľa“. Uvádza, že akcie na doručiteľa musia mať zaknihovanú podobu. Ďalej stanovuje, že prevoditeľnosť cenného papiera na doručiteľa nie je možné obmedziť. Keďže sa uvedené ustanovenia podľa SK ObZ vzťahujú práve na akcie na majiteľa, z toho možno vyvodiť, že akcie na majiteľa sú cennými papiermi na doručiteľa.

CZ ZCP ďalej stanovuje, že pokiaľ právny predpis (CZ ObZ) označuje cenný papier, ako cenný papier na meno (česky: *na jméno*) a súčasne umožňuje jeho prevod rubopisom, vzťahujú sa na tento cenný papier ustanovenia CZ ZCP upravujúce cenné papiere na rad (česky: *na řad*).

⁷ Je potrebné poukázať na to, že pokiaľ CZ ObZ hovorí o akciách na majiteľa, SK ObZ pre tieto akcie používa pojem **akcie na doručiteľa**. Pre prehľadnosť ďalšieho textu, budem pre tieto akcie používať pojem „na majiteľa“ a to i v prípade, že sa bude text týkať slovenských právnych predpisov a mal by byť teda správne použitý pojem „na doručiteľa“.

⁸ Navrhovaný zákon o obchodných korporáciách obsahuje ustanovenie, podľa ktorého: „*Akcie ve formě cenného papíru na doručitele se označuje jako akcie na majitele.*“

SK ZCP len stanovuje, že na prevod listinného cenného papiera na rad sa vyžaduje rubopis. Hoci teda neobsahuje výslovný postulát ako CZ ZCP, platí tento princíp rovnako. Akcia na meno je cenným papierom na rad. Absencia výslovného zakotvenia tohto princípu v SK ZCP umožňuje (hoci nepochopiteľné) pochybnosti ohľadne právnej povahy a pravidiel prevodu akcií na meno. Dôležité je neposudzovať prevod akcie na meno pravidlami o cennom papieri na meno, ktorý vyžaduje písomnú zmluvu o cesii. Práve naopak, pri akcii na meno je dôležitý rubopis, pričom zmluva o prevode nemusí mať písomnú formu.

Aby som rozptýlila pochybnosti, uvádzam v sumáre pravidlo, ktoré je zásadné pre celé akciové právo:

ObZ		ZCP
Akcia na meno (česky: <i>na jméno</i>)	=	Cenný papier na rad (česky: <i>na řad</i>)
Akcia na majiteľa (česky: <i>na majitele</i>)	=	Cenný papier na doručiteľa (česky: <i>na doručitele</i>)

Zákonnú definíciu akcie obsahuje ObZ. Český i slovenský. Porovnanie uvádzam nižšie. Najskôr však otázka zákonnej definície cenného papiera. Novelizácia SK ZCP v roku 2001 zaviedla (na rozdiel od CZ ZCP, ktorý definíciu cenného papiera neobsahuje), nasledovnú definíciu cenného papiera.

„Cenný papier je peniazmi ocenený zápis v zákonom ustanovenej podobe a forme, s ktorým sú spojené práva podľa tohto zákona a práva podľa osobitných zákonov, najmä oprávnenie požadovať určité majetkové plnenie alebo vykonávať určité práva voči zákonom určeným osobám.“⁹

Výpočet druhov cenných papierov je v českej i slovenskej právnej úprave príkladmi. *„Podľa slovenského právneho poriadku možno za cenný papier považovať len takú listinu, o ktorej to zákon výslovne ustanovuje.“¹⁰*

ObZ definuje akciu nasledovne.

⁹ § 2 ods. 1 SK ZCP.

¹⁰ Ovečková, O. a kol. Obchodný zákonník. Komentár. 1., Bratislava : Iura Edition, 2005, s. 519.

ČESKÁ PRÁVNÁ ÚPRAVA

„§ 155

(1) Akcie je cenným papírem, s nímž jsou spojena práva akcionáře jako společníka podílet se podle tohoto zákona a stanov společnosti na jejím řízení, jejím zisku a na likvidačním zůstatku při zániku společnosti. Osoba, která se podílí na základním kapitálu společnosti, je oprávněna vykonávat práva akcionáře jako společníka, i když společnost dosud nevydala akcie nebo zatímní listy, a to ode dne zápisu základního kapitálu, na němž se podílí, do obchodního rejstříku.

(2) Akcie mohou být vydány v souladu se zvláštním zákonem v listinné podobě (dále jen "listinné akcie") nebo v zaknihované podobě (dále jen "zaknihované akcie").“

SLOVENSKÁ PRÁVNÁ ÚPRAVA

„§ 155

(1) Akcia predstavuje práva akcionára ako spoločníka podieľať sa podľa zákona a stanov spoločnosti na jej riadení, zisku a na likvidačnom zostatku po zrušení spoločnosti s likvidáciou, ktoré sú spojené s akciou ako s cenným papierom, ak zákon neustanovuje inak.

(2) Akcia môže byť vydaná v podobe listinného cenného papiera (ďalej len "listinná akcia") alebo v podobe zaknihovaného cenného papiera (ďalej len "zaknihovaná akcia"), ak zákon neustanovuje inak.“

CZ ObZ v predmetnej definícii akcie výslovne stanovuje, že akcionár je oprávnený vykonávať práva akcionára, i keď mu spoločnosť doposiaľ nevydala, ani akcie, ani dočasné (česky: *zatímní*) listy. Dôležité je, že sa táto osoba podieľa na upísaní základného imania (česky: *základního kapitálu*). Práva akcionára môže potom vykonávať od momentu zapísania základného imania (pri jeho prvom upisovaní alebo pri zvyšovaní) do obchodného registra. Toto ustanovenie je bezpochyby veľmi dôležité pre ochranu práv akcionára. V praxi sa môže ľahko stať, že spoločnosť z najrôznejších dôvodov opomenula vydať akcie (alebo i dočasné listy (česky: *zatímní listy*)).

*„Akcie není konstitutivním cenným papírem, ale patří mezi tzv. deklaratorní cenné papíry, což znamená, že ztělesňuje právo, které existovalo již před jejím vydáním. Jakmile byla vydána, legitimuje akcionáře k výkonu akcionářských práv, to však neznamená, že dokud vydána nebyla, není akcionář oprávněn tato práva vykonávat.“*¹¹

Hoci SK ObZ obdobné ustanovenie neobsahuje, niet pochýb o uplatňovaní rovnakého princípu v praxi.¹² Pre výkon práv akcionára teda nie je ani tak dôležité, či spoločnosť

¹¹ Dědič, J., Štenglová, I., Čech, P., Kříž, R. Akciové společnosti. 6., prepracované vydanie. Praha : C.H.Beck, 2007, 45 s.

¹² „Akcia je tzv. deklaratorným cenným papierom, t.j. vydanie akcie nekonštituuje práva akcionára ako spoločníka spoločnosti. vzťah akcionára ako spoločníka k spoločnosti vzniká zápisom spoločnosti do obchodného registra, v prípade upísania nových akcií pri zvýšení základného imania účinnosťou zvýšenia základného imania. Po vydaní akcie ako cenného papiera sú práva akcionára ako spoločníka spoločnosti

akcionárovi vydala akcie, ale či splnil všetky zákonné požiadavky na to, aby sa riadne podieľal na základnom imaní spoločnosti. Musí teda splniť všetky zákonné požiadavky na upísanie akcií, buď pri zakladaní spoločnosti alebo pri zvyšovaní jej základného imania, vrátane povinného splatenia časti emisného kurzu ním upísaných akcií pred zápisom výšky základného imania do obchodného registra. Ak by totiž neboli dodržané postupy pri upisovaní akcií (ktoré je potrebné považovať za kogentné), nemohlo by ani dôjsť k riadnemu nadobudnutiu práv akcionára v danom podiele na základnom imaní spoločnosti.

Rovnaký záver chráni akcionára i v prípade, že mu síce spoločnosť akcie odovzdala, neskôr sa však preukáže, že z formálnych dôvodov tieto akcie nie sú platné, pretože nespĺňajú zákonné požiadavky na obsah akcie. Ak by teda mala akcia legitimačný účinok, spôsobil by taký nedostatok i narušenie postavenia akcionára. Tomu je však potrebné zabrániť. A teda ani v prípade, že sa ukáže, že akcie spoločnosti nie sú platne vydané, nespôsobuje to pochybnosti o postavení akcionára alebo výkone jeho akcionárskych práv. Pri posúdení jeho postavenia bude v takom prípade rozhodujúce, či sa akcionárom stal riadne, teda či akcie riadne upísal, ako bolo uvedené vyššie.

Na vydanie akcií sa vzťahujú i ustanovenia ZCP o vydávaní cenných papierov. Podľa CZ ZCP, ak cenný papier obsahuje všetky náležitosti stanovené preň zákonom, je riadne vydaní i napriek tomu, že neboli dodržané náležitosti postupu pri jeho vydaní, alebo že sa nestal zákonom stanoveným spôsobom majetkom svojho prvého nadobúdateľa (česky: *nabyvatele*). To však platí len pokiaľ bol prvý či ktorýkoľvek ďalší nadobúdateľ v dobrej viere, že nadobúda riadne vydaný cenný papier. Pokiaľ nie je preukázaný opak, má sa za to, že nadobúdateľ konal v dobrej viere. Zodpovednosť osôb, ktoré porušili predpisy pri vydávaní cenných papierov tým nie je dotknutá.

„Tímto ustanovením byl vyloučen dosavadní stav právní nejistoty vznikající v případě, že společnost při vydávání cenného papíru nedodržela důsledně všechny požadavky zákona, zejména stanovený postup při vydání cenného papíru, např. vydala akcie před jejich úplným splacením, anebo vydala cenný papír osobě, které jej vydat neměla, zejména jestliže vydala akcie jiné osobě než upisovateli na základě neplatné smlouvy o převodu akcie apod.“¹³

spojené s akciou.“ Ovečková, O. a kol. Obchodný zákonník. Komentár. 1., Bratislava : Iura Edition, 2005, s. 520.

¹³ Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa, M. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. 10., podstatne rozšírené vydanie. Praha : C.H.Beck, 2005, 514 s.

„Z teoretického hlediska je problematika vydání cenného papíru podstatně komplikovanější. Doktrína si již řadu desetiletí klade otázku, kdy je cenný papír vydán, resp. na základě jaké právní skutečnosti dochází k jeho vydání. ...Odborná literatura – zejména starší – věnující se této problematice je bohatá a pestré jsou i její výstupy. Velmi zhruba lze teorie vydání cenného papíru rozdělit na tzv. kreační, které považují za rozhodující právní skutečnost, s níž je spojen vznik cenného papíru, jednostranný právní úkon emitenta a smluvní, které považují za rozhodující pro vydání cenného papíru smlouvu mezi jeho emitentem a prvním nabyvatelem. Obě tyto teorie se vnitřně ještě dále štěpí. V současné době se výrazněji prosazuje tzv. teorie domnělých práv, která vychází ze smluvní teorie.“¹⁴

Avšak na rozdiel od upísania akcií (či už pri zakladaní spoločnosti alebo pri zvyšovaní jej základného imania) nedostatky pri prevode akcií, teda pri derivatívnom nadobudnutí akcionárskych práv, spočívajúce v neplatnosti prevádzanej akcie, by spôsobili neplatnosť prevodu a nadobúdateľ by sa tak akcionárom nestal. Ochranná domnienka postavenia akcionára by potom platila len v prospech prevodcu, ktorý by naďalej ostal akcionárom (i keď s neplatnými akciami). Otázne však je, či je takýto záver správny, nakoľko prevodca v takom prípade jasne prejavil svoju vôľu nebyť viac akcionárom spoločnosti. Nemožno tu hovoriť ani o nadobudnutí akcií od nevlastníka, pretože nejde ani tak o nevlastníka, ako o neexistenciu akcií.

Do úvahy tu prichádzajú dva argumenty. Na jednej strane argument, že zákon presne stanovuje, čo sa vyžaduje pre prevod akcií a len prevod spĺňajúci všetky zákonné požiadavky možno považovať za platný (a jednou z nich je samozrejme aj platnosť prevádzanej akcie, ako takej). Na druhej strane je to vyššie uvedená ochrana akcionára, ktorá vychádza z princípu, že akcia nie je legitimačným nástrojom. Tomuto jej charakteru svedčí aj to, že akciu nie je potrebné predložiť pri účasti na valnom zhromaždení, ani ju nie je potrebné predložiť súdu pri sporoch týkajúcich akcionárskych práv, ani pri výkone iných práv akcionára.

Ak sa prikloníme k princípu ochrany práv dobromyseľných nadobúdateľov, musíme chrániť postavenie nadobúdateľa. I keď nevedomosť o neplatnosti akcie je len veľmi ťažko možné považovať za ospravedlniteľnú a obhájitelnú. Posúdenie tejto otázky je dôležité pre ďalší postup spoločnosti, kedy sa bude snažiť vymeniť neplatné akcie za riadne vydané. V záujme predídania akýmkoľvek pochybnostiam je potrebné považovať takú zmluvu o prevode za neplatnú. Strany prevodu by si museli vrátiť plnenia, nakoľko k nim došlo bez právneho

¹⁴ Černá, S. Obchodní právo. Akciová společnost. 3. díl, Praha : ASPI, 2006, s. 119.

dôvodu, a neplatné akcie sa tak dostanú späť k pôvodnému akcionárovi. Následne spoločnosť vymení pôvodné akcie za novo vydané, platné akcie. Strany potom môžu zmluvu o prevode akcií uzatvoriť znovu.

Domnievam sa, že ak by medzičasom došlo k zápisu nadobúdateľa do zoznamu akcionárov, bol by taký zápis neplatný, v rozpore so zákonom, a bolo by potrebné ho vrátiť späť. Rovnako rozhodnutie, ktoré by v tom čase urobil nadobúdateľ pri výkone pôsobnosti valného zhromaždenia, by bolo neplatné (či lepšie povedané, nicotné).

Z uvedeného teda vyplýva, že v ObZ uvedená ochrana akcionára ho chráni len pre prípady, kedy mu spoločnosť akcie nevydala, alebo mu ich nevydala platné. Domnievam sa však, že toto ustanovenie by ho neochránilo pri nadobudnutí neplatných akcií. Hoci je teda daný deklaratórny charakter akcií, v danom prípade ide o moment, kedy je tento princíp prelomený. Samozrejme uvedené platí prakticky len pre prípady listinných akcií, u akcií zaknihovaných sú také problémy z povahy veci eliminované.

Listinné akcie sú v našich krajinách veľmi populárne medzi podnikateľskou verejnosťou. Na rozdiel od zaknihovaných akcií poskytujú určitý stupeň anonymity o osobách akcionárov. Rovnako často sa potom stretávame i s najrôznejšími problémami pri vydávaní listinných akcií. Tejto otázke je preto venovaná nasledovná časť, ako i kazuistika.

Čo je teda potrebné splniť, aby spoločnosť vydala platné akcie? Dve veci. Hmotnú a procesnú. Musí ísť o akciu so všetkými formálnymi náležitosťami a musí sa riadnym postupom v súlade so zákonom stať majiteľom prvého akcionára (to znamená, že musí byť dodržaný postup jej upísania, ako už bolo spomenuté vyššie). K vydaniu akcií je možné pristúpiť až po zápise spoločnosti do obchodného registra. Dátum emisie akcií teda nesmie predchádzať vzniku spoločnosti, ani úplnému splateniu akcií. V opačnom prípade bude rozhodujúca dobrá viera akcionára (ako bolo uvedené vyššie).

Náležitosti akcií upravujú český a slovenský ObZ v zásade rovnako. Líšia sa ale v detaile, ktorý má potom fatálne následky. To, čo by podľa českého práva bolo platné, by totiž v zmysle slovenského práva bolo nedostatočné pre vydanie platnej akcie.

ČESKÁ PRÁVNÁ ÚPRAVA

„§ 155

(3) Akcie musí obsahovať

a) firmu a sídlo spoločnosti,

<p>b) jmenovitou hodnotu,</p> <p>c) označení formy akcie, u akcie na jméno firmu, název nebo jméno akcionáře,</p> <p>d) výši základního kapitálu a počet akcií k datu emise akcie,</p> <p>e) datum emise.</p> <p>(4) Listinná akcie musí obsahovat i číselné označení a podpis člena nebo členů představenstva, kteří jsou oprávněni jménem společnosti jednat k datu emise. Zaknihovaná akcie musí obsahovat číselné označení v případech, kdy to stanoví zákon.</p> <p>(6) Je-li vydáno více druhů akcií, musí akcie obsahovat označení druhu a listinné akcie musí obsahovat i určení práv s nimi spojených alespoň odkazem na stanovy. Akcie, s nimiž nejsou spojena žádná zvláštní práva (kmenové akcie), nemusí označení druhu obsahovat.“</p> <hr/> <p style="text-align: center;">SLOVENSKÁ PRÁVNÁ ÚPRAVA</p> <p>„§ 155</p> <p>(3) Akcia obsahuje</p> <p>a) obchodné meno a sídlo spoločnosti,</p> <p>b) menovitú hodnotu,</p> <p>c) označenie, či akcia znie na doručiteľa alebo na meno; pri akcii na meno obchodné meno alebo názov, sídlo a identifikačné číslo právnickej osoby alebo meno, bydlisko a rodné číslo fyzickej osoby, ktorá je akcionárom; ak je akcionárom zahraničná právnická osoba, identifikačné číslo sa uvádza, ak je pridelené; ak je akcionárom zahraničná fyzická osoba, uvádza sa dátum narodenia, ak rodné číslo nebolo pridelené,</p> <p>d) výšku základného imania a počet všetkých akcií spoločnosti k dátumu vydania emisie akcií, ak osobitný zákon neustanovuje inak,</p> <p>e) dátum vydania emisie akcií.</p> <p>(4) Listinná akcia obsahuje aj číselné označenie a podpis člena alebo podpisy členov predstavenstva, ktorí sú oprávnení konať za spoločnosť v čase vydania akcie. Listinná akcia ďalej obsahuje aj určenie práv s ňou spojených aspoň s odkazom na úpravu v stanovách.“</p>

ObZ stanovuje obligatorne náležitosti akcií, ktoré sú rovnaké pre listinné i zaknihované akcie. Pre listinné akcie potom ešte (rovnako obligatorne) stanovuje číselné označenie, podpisy členov predstavenstva a prípadne i určenie práv, ktoré sú s nimi spojené (napr. odkazom na stanovy).

Pri jednotlivých náležitostiach si dovoľm dať do pozornosti, že pokiaľ sa v CZ ObZ hovorí o firme, slovenským ekvivalentom je názov spoločnosti, alebo právnickej osoby. SK ObZ totiž pojem „firma“ nezaviedol a ostal pri starom zaužívanom označení „názov“ spoločnosti. Zásadný rozdiel medzi českou a slovenskou právnou úpravou potom spočíva v tom, že pokiaľ pri akciách na meno (česky: *na jméno*) postačí podľa CZ ObZ uvedenie firmy (slovensky: *názvu*) právnickej osoby alebo mena fyzickej osoby, podľa SK ObZ by to nepostačovalo. Pri akciách na meno sa totiž musí uviesť nie len názov, ale i sídlo a IČO (česky: *IČ*) akcionára,

právnickej osoby, alebo okrem mena fyzickej osoby aj jej bydlisko a rodné číslo.¹⁵ I keď sa domnievam, že by bolo na mieste v prípade rodného čísla fyzickej osoby diskutovať o ochrane takého osobného údaju, nič to nebude meniť na skutočnosti, že pokiaľ má byť akcia platná musí rodné číslo obsahovať, či to bude alebo nebude považované za zásah do súkromia fyzickej osoby.

Pre spresnenie ešte uvádzam, že meno resp. firma/názov akcionára pri akciách na meno sa uvádzajú podľa stavu aktuálneho v čase vydania akcie. To znamená, že na archu listinnej akcie sa uvedie meno prvého akcionára. Pri nasledovných prevodoch sa tento údaj nijak nemení, i keď prvý akcionár už dávno nie je akcionárom. Na druhej strane však platí, že pokiaľ z akéhokoľvek dôvodu vymieňa spoločnosť akcie a vydáva nové (či už napríklad pri zvýšení menovitej hodnoty akcií pri zvýšení základného imania) mala by na archu novo vydaných listinnej akcie uviesť pri akciách na meno aktuálneho akcionára.

Pokiaľ ešte ide o obsah akcie, tá musí, okrem iného, obsahovať i označenie menovitej hodnoty akcie (česky: *jmenovité hodnoty*). Prekvapujúco často sa v praxi stretávam s tým, že namiesto tohto pojmu sa používa pojem nominálna hodnota akcií. Tento pojem nie je správny. I keď by logicky znamenal to isté, správne použitie je jedine použitie zákonného pojmu menovitá hodnota.

Nižšie sú uvedené vzorové akcie, ako by mali vyzerat', aby boli platné, jednak podľa českého práva a jednak podľa slovenského práva. Vypracovala som akcie s ktorými sa v praxi najčastejšie stretávame, listinné akcie na meno. A keďže okrem toho je zároveň najčastejším ich zoskupenie do hromadnej akcie, pripájam listinnú hromadnú akciu na meno vydanú českou a slovenskou akciovou spoločnosťou. Potrebné je dodať, že dnešná slovenská akcia už znie na menovitú hodnotu v eurách. V záverečnej časti tejto kapitoly pre zaujímavosť uvádzam postup, ako prišlo v Slovenskej republike k prepočítavaniu výšky základného imania na euro a k súvisiacej premene menovitých hodnôt akcií.

¹⁵ Požiadavku bližšej identifikácie akcionára na akciách na meno zaviedla novela SK ObZ účinná od 1.1.2002. V zmysle prechodných ustanovení však spoločnosti neboli povinné akcie vymeniť. Preto je pri posudzovaní náležitostí akcií potrebné pozorne prihliadať na dátum ich vydania.

Stavby, a.s.
Dlouhá 4
111 01 Praha 1

Číslo hromadné akcie: 001

ČESKÁ PLATNÁ AKCIE

HROMADNÁ AKCIE

na jméno

ve jmenovité hodnotě

400.000,- Kč

(slovem: čtyřista tisíc korun českých)

která nahrazuje 5 kusů listinných akcií na jméno ve jmenovité hodnotě jedné akcie 80.000,- Kč, čísla akcií: 1 – 5

na jméno akcionáře

Strojní zařízení, a.s.

Výše základního kapitálu společnosti je 2.000.000,- Kč.

Základní kapitál společnosti je k datu emise akcií rozdělen na 25 kusů listinných akcií na jméno, ve jmenovité hodnotě jedné akcie 80.000,- Kč.

Majitel této hromadné akcie má práva zaručené zákonem a stanovami společnosti Stavby, a.s.

podpis

Stavby, a.s.
předseda představenstva

podpis

Stavby, a.s.
člen představenstva

V Praze, dne 1.1.2010.

Stavby, a.s.
Dlhá 4
811 01 Bratislava

Číslo hromadnej akcie: 001

SLOVENSKÁ PLATNÁ AKCIA

HROMADNÁ AKCIA
na meno

v menovitej hodnote

5.000,- EUR

(slovom: päť tisíc eur)

ktorá nahrádza 5 kusov listinných akcií na meno v menovitej hodnote jednej akcie 1.000,- EUR, čísla akcií: 1 – 5

na meno akcionára

Strojové zariadenia, a.s.
Hlavná 2, 811 01 Bratislava
IČO: 32 300 000

Výška základného imania spoločnosti je 25.000,- EUR.

Základné imanie spoločnosti je k dátumu vydania emisie akcií rozdelené na 25 kusov listinných akcií na meno, v menovitej hodnote jednej akcie 1.000,- EUR.

Majiteľ tejto hromadnej akcie má práva zaručené zákonom a stanovami spoločnosti Stavby, a.s.

podpis

Stavby, a.s.
predseda predstavenstva

podpis

Stavby, a.s.
člen predstavenstva

V Bratislave, dňa 1.1.2010.

Pokiaľ sa ešte vrátíme k menovitej hodnote akcií, je potrebné upozorniť na fakt, že akcie jednej spoločnosti môžu mať rôznu menovitú hodnotu. Pre menovitú hodnotu akcií pritom neexistujú žiadne obmedzenia (ako je to napríklad v prípade vkladov do spoločností s ručením obmedzeným, kedy ich výška musí byť deliteľná na celé tisíce). Menovitá hodnota akcií môže znieť aj na haliere, dôležité je len to, aby súčet predstavoval výšku základného imania.¹⁶

Uvedená voľnosť pre určenie menovitej hodnoty akcií však platí iba podľa českého práva. SK ObZ v § 157 ods. 1 stanovuje, že menovitá hodnota akcie musí byť vyjadrená kladným, celým číslom.

Pre zaujímavosť ešte uvádzam, že niektoré právne úpravy (ako napríklad USA, Kanada či Belgicko) umožňujú vydávanie tzv. podielových akcií. Ich menovitá hodnota je potom určená podiel na základnom imaní spoločnosti (napríklad 1/10 základného imania). Ak sa mení výška základného imania spoločnosti, nie je potom potrebné meniť menovitú hodnotu akcií.

Pokiaľ by bolo vydaných menej akcií, t.j. súčet menovitých hodnôt vydaných akcií by bol nižší ako zapísané základné imanie, nespôsobilo by to právny problém (vďaka zákonnej ochrane postavenia akcionára, ako je uvedené vyššie). Akcionár má zachované právo, aby mu spoločnosť chýbajúce akcie vydala, avšak aj bez toho môže akcionárske práva vykonávať.

V opačnej situácii (ak by z akéhokoľvek dôvodu bolo vydaných viac akcií a súčet ich menovitých hodnôt by bol vyšší než výška základného imania), spôsobilo by to právny problém. Vydanie akcií by bolo potrebné považovať za neplatné pre rozpor so zákonom. Otázne je, či by bolo relevantné zisťovať, kto z osôb, ktoré držia takéto akcie (hoci po formálnej stránke spĺňajúce všetky zákonné požiadavky) sa v zmysle zákona nestal akcionárom, ani originárne (upísaním) ani derivatívne (prevodom). Ak by sa pochybenie nepodarilo identifikovať, museli by byť všetky akcie považované za neplatné a znovu vydané. Zodpovednosť za takú situáciu by nieslo predstavenstvo spoločnosti. Pokiaľ ide o určenie súčtu menovitých hodnôt akcií, je vždy určujúca výška základného imania zapísaná v obchodnom registri. To sa totiž zapisuje do obchodného registra konštitutívne. Avšak SK ObZ už pripúšťa prípady, kedy je výška základného imania zapisovaná len deklaratórne (a to v prípade podmieneného zvýšenia pri vydaní vymeniteľných alebo prioritných dlhopisov a v prípade zvýšenia základného imania predstavenstvom).

¹⁶ Povinné minimálne základné imanie (česky: *základní kapitál*), ktoré musí mať spoločnosť podľa CZ ObZ je 20.000.000,- Kč (pri verejnej ponuke (česky: *nabídke*) akcií), alebo 2.000.000,- Kč (bez verejnej ponuky akcií). Podľa SK ObZ je to pre každý prípad akciovej spoločnosti 25.000,- EUR.

Pokiaľ ide o druhy akcií, spoločnosť môže v zásade podľa dnešnej právnej úpravy vydať len dva druhy akcií: (i) kmeňové, alebo (ii) prioritné. Kmeňové sú bežné akcie, s ktorými nie sú spojené žiadne osobitné práva. Väčšinou spoločnosť vydá len také akcie. Ak spoločnosť nevydala akcie oboch druhov, teda kmeňové i prioritné, nie je potrebné osobitne akcie označovať za kmeňové. Vzájomný pomer akcií prioritných a kmeňových je na slobodnej vôli spoločnosti, musí byť však dodržaná požiadavka ObZ podľa ktorej prioritné akcie nesmú predstavovať viac než polovicu základného imania (česky: *základního kapitálu*).

Každý druh akcií môže mať inú menovitú hodnotu. Dokonca i akcie jedného druhu môžu mať rozdielnu menovitú hodnotu. Výnimkou sú prípady, kedy sú akcie obchodované na regulovanom trhu, vtedy musí mať celá emisia rovnakú menovitú hodnotu. S akciami toho istého druhu však musia byť spojené rovnaké práva. V niektorých prípadoch ObZ obsahuje úpravu, kedy sa hlasuje podľa druhu akcií a požadovanú zákonnú väčšinu je potom potrebné dosiahnuť v každom z druhov akcií.

Iné druhy akcií, než ktoré upravuje zákon, sa vydávať nemôžu. Akákoľvek taká listina by nebola akciou v právnom zmysle. Nebolo by správne hovoriť ani o neplatnej akcii, skôr o nicotnej akcii, ako keby takú akciu spoločnosť vôbec nevydala. Nezakladá pre jej držiteľa žiadne práva, ani žiadne povinnosti.

Pre prioritné akcie je možné určiť nie len prioritu vo vyplácaní dividend, ale i nárok na ich vyššiu výšku, rovnako tak pri výplate likvidačného zostatku. Pri upisovaní akcií však musí byť bezpochyby zrejmé, aký druh akcií sa upisuje a aké práva sú s takým druhom akcií spojené.

„Právna úprava nevylučuje, aby spoločnosť vydala viaceré emisie prioritných akcií s odlišne určenou prednosťou pri podiele na zisku (s diferencovanou mierou zvýhodnenia). Zákon ani exemplifikatívne neustanovuje, o aké priority má ísť. Túto otázku možno teda ľubovoľne upraviť v stanovách (napr. stanovy môžu určiť, že zisk sa najprv vyplatí iba osobám oprávneným z prioritných akcií a zo zvyšku sa uspokojia ostatní akcionári, alebo prioritným akciám sa zaručí vyplatenie zameškaných dividend, t.j. dividend, ktoré sa nemohli v príslušnom období vyplácať, alebo sa im prizná väčší podiel na zisku, prípadne stanovy určia, že určitá časť zisku sa vždy použije na výplatu prioritných dividend, a pod.).“¹⁷

V minulosti sme sa stretli ešte s dvoma druhmi akcií, ktoré však dnešná právna úprava už neobsahuje. Takými akciami boli zamestnanecké akcie. Zamestnanecké akcie mohli

¹⁷ Ovečková, O. a kol. Obchodný zákonník. Komentár. 1., Bratislava : Iura Edition, 2005, s. 534.

nadobúdať a upisovať iba zamestnanci spoločnosti a bývalí zamestnanci, ktorí odišli do dôchodku. Dôležitým faktorom tiež bolo, že pokiaľ sa skončil pracovný pomer z akéhokoľvek dôvodu (inak než odchodom do dôchodku) musel zamestnanec akciu odpredať spoločnosti. Postupom času boli v roku 2000 tieto akcie, ako osobitný druh, zrušené.

„Dřívější zaměstnanecké akcie přestávají být zvláštním druhem akcií dnem, kdy valná hromada rozhodne o jejich změně na kmenové akcie bez zvláštních práv nebo rozhodne o změně stanov, jež upravují podmínky pro nabývání kmenových akcií zaměstnanci společnosti, nejpozději však uplynutím dvou let ode dne nabytí účinnosti tohoto zákona.“¹⁸

ObZ však stále pripúšťa určitý osobitný postup nadobúdania akcií zamestnancami. Samozrejme nič nebráni tomu, aby bol zamestnanec zároveň akcionárom spoločnosti. Práve naopak, domnievam sa, že je to ekonomický jav veľmi prospešný. Aby však mohol nadobudnúť akcie za cenovo zvýhodnených podmienok, musí ísť o zamestnanca alebo zamestnanca, ktorý odišiel do dôchodku. ObZ však vyslovene nehovorí, že by títo zamestnanci museli takto nadobudnuté akcie odpredať, ak sa ich pracovný pomer so spoločnosťou skončí inak, než odchodom do dôchodku. To bol charakter bývalých zamestnaneckých akcií. Otázne potom môže byť, či aj v zmysle dnešnej právnej úpravy je možné v stanovách spoločnosti zaviesť takúto povinnosť, t.j. že zamestnanec, ktorý je akcionárom spoločnosti, je zaviazaný svoje akcie odpredať (podľa mechanizmu upraveného v stanovách) ostatným akcionárom, ak skončí jeho pracovný pomer so spoločnosťou inak, než odchodom do dôchodku.

Je teda možné v stanovách podmieniť, že akcionárom spoločnosti budú len jej zamestnanci? Zrejme by išlo o obmedzenie prevoditeľnosti akcií (teda muselo by ísť len o akcie na meno) inou podmienkou, než je súhlas spoločnosti či jej orgánu (samozrejme mohlo by ísť aj o kombináciu týchto podmienok). Takáto úprava v stanovách je podľa mňa možná a bola by platná.¹⁹ Domnievam sa tiež, že rovnako by si mohli akcionári stanoviť akúkoľvek inú požiadavku na osobu, ktorá sa môže stať akcionárom. Avšak takáto podmienka by samozrejme musela byť v súlade so zákonom, ako i v súlade s dobrými mravmi, a musela by zrejme byť i opodstatnená a nesmela by v žiadnom prípade byť diskriminačná. Všetky

¹⁸ Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa, M. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. 10., podstatne rozšírené vydanie. Praha : C.H.Beck, 2005, 531 s.

¹⁹ I keď tento záver bude viac platiť pre CZ ObZ, pretože (ako je uvedené v kapitole o obmedzení prevoditeľnosti akcií) SK ObZ výslovne neupravuje obmedzenie prevoditeľnosti akcií i inou podmienkou, než súhlasom spoločnosti. Taká podmienka by v slovenských stanovách podľa všetkého nespôsobilá neplatnosť prevodu akcií v rozpore s ňou, na rozdiel od rovnakého prípadu českých stanov spoločnosti.

postupy a dôsledky takej podmienky by sa správali podľa právnej úpravy o obmedzení prevoditeľnosti akcií so všetkými jeho dôsledkami.

V časoch privatizácií štátnych podnikov existovali takzvané zlaté akcie, ktoré bolo možné v Českej republike vydávať až do konca roku 2005. Bola to často len jedna akcia, ktorá patrila štátu (respektíve Fondu národného majetku, či Pozemkovému fondu, ktoré reprezentovali štát). Bývali s ňou spojené osobitné práva, napríklad spočívajúce v práve veta, alebo iné výhody hlasovacích práv. Iné zvýhodnenia, než na hlasovacích právach, obsahovať nemohla. Pri prevode na nadobúdateľa, ktorý už nepredstavoval štát, tieto osobitné práva zlatej akcie zanikli. So zrušením Fondu národného majetku boli zrušené i zlaté akcie. Na Slovensku funguje Fond národného majetku dodnes.

V dnešnej dobe sa na Slovensku zase objavujú snahy o akési posilnenie postavenia štátu, ako akcionára v tzv. strategických podnikoch, v ktorých štát ostal po privatizácii menšinovým akcionárom. Snaha štátu efektívne ovplyvňovať kľúčové rozhodnutia, ktoré majú nie len ekonomický ale najmä politický dopad na obyvateľstvo (ako je napríklad určenie ceny plynu, elektrickej energie a pod.) naďalej ostáva, ba čo viac, ešte sa zvyšuje v záujme politickej regulácie názorového vývoja voličov. Dnešná právna úprava však vydávanie tzv. zlatých akcií neobsahuje. Uvedené snahy rieši legislatíva osobitným zákonom o potrebe súhlasu valného zhromaždenia pri podávaní návrhu na schvaľovanie ceny Úradom pre reguláciu sieťových odvetví a súvisiacim rozšírením pôsobnosti valného zhromaždenia podľa ObZ²⁰. Navyše európska legislatíva sa k zlatým akciám stavia odmietavo v záujme ochrany pravidiel voľného pohybu kapitálu.

Pokiaľ ide o prioritné akcie, ich právna úprava česká i slovenská sú v zásade totožné s jednou odchýlkou. Rovnaké je, že stanovby môžu určiť vydanie prioritných akcií. Aby teda spoločnosť mohla prioritné akcie vydať musí najprv takú úpravu obsiahnuť vo svojich stanovách. Inak by boli prioritné akcie vydané v rozpore so zákonom (nemali by zákonom požadovanú oporu v stanovách) a boli by preto neplatné (neplatne vydané). Dôležité je tiež povedať, že spoločnosť môže vydať iba limitovaný objem prioritných akcií. Ich menovitá hodnota nesmie prekročiť 1/2 základného imania (česky: *základního kapitálu*). S prioritnými akciami môže a nemusí byť spojené hlasovacie právo. Stanovby môžu určiť, že s nimi hlasovacie právo spojené nie je. Ak nič neurčia, budú hlasovacie právo mať.

²⁰ Zákon č. 429/2008 Z.z., o podávaní cenových návrhov obchodných spoločností a zákon č. 276/2001 Z.z., o regulácii sieťových odvetví.

„Ani stanovami však nelze vyloučit právo majitelů prioritních akcií hlasovat v případech, kdy zákon vyžaduje hlasování podle druhů akcií.“²¹

Rovnaké sa uplatní i podľa slovenského práva. *„Ak bude valné zhromaždenie spoločnosti rozhodovať o zmene práv spojených s prioritnými akciami (napr. o zmene prioritných akcií na kmeňové bez špeciálnych zvýhodnení alebo o zmene spôsobu zvýhodnenia), vždy sa bude vyžadovať aj súhlas dvojtretinovej väčšiny hlasov akcionárov s prioritnými akciami bez ohľadu na to, či stanovy spoločnosti inak ich hlasovacie práva obmedzujú, alebo nie.“²²*

V určitých prípadoch nadobúdajú prioritné akcie hlasovacie právo (i keby ho inak nemali). Je to v prípadoch, kedy valné zhromaždenie rozhodlo o tom, že dividenda nebude vyplatená, alebo z dôvodu, že je spoločnosť v omeškaní (česky: *v prodlení*) s vyplatením dividendy pre akcionárov s prioritnými akciami. Hlasovacie právo potom majú až do rozhodnutia valného zhromaždenia o vyplatení dividend alebo do ich zaplattenia, ak došlo predtým k omeškaniu (česky: *k prodlení*). Hlasovať môžu na valnom zhromaždení, ktoré rozhodne o vyplatení dividend, a to v celom rozsahu jeho programu. Toto hlasovacie právo nemožno nijak vylúčiť.

Akcionári s prioritnými akciami, s ktorými nie je spojené hlasovacie právo, majú neobmedzenú možnosť zúčastniť sa valného zhromaždenia. Na ich účasť sa však nebude prihliadať na účely počítania väčšiny hlasov²³, iba ak by sa hlasovalo podľa druhov akcií.

A teraz sa dostávam k spomínanej odchylnosti. CZ ObZ výslovne stanovuje, že prioritné akcie môžu predstavovať prednostné právo na vyplatenie dividendy alebo na vyplatenie podielu na likvidačnom zostatku (i kumulatívne). Naproti tomu SK ObZ hovorí len o vyplatení dividend. Podľa slovenského práva nie je možné vydať prioritné akcie na prednostné právo na podiel na likvidačnom zostatku.

Oba zákony vylučujú vydanie akcií, ktoré by niesli právo na vyplatenie úrokov bez ohľadu na hospodárske výsledky spoločnosti.

Súčasný CZ ObZ pripúšťa, aby akcie každej formy boli vydané i v listinnej, i v zaknihovanej podobe. Môžeme teda mať listinné akcie na meno (česky: *na jméno*), zaknihované akcie na meno, listinné akcie na majiteľa (česky: *na majitele*) a zaknihované akcie na majiteľa. SK ObZ však už niekoľko rokov neumožňuje vydávať listinné akcie na majiteľa (slovensky: *na*

²¹ Dědič, J., Štenglová, I., Čech, P., Kříž, R. *Akciové společnosti*. 6., prepracované vydanie. Praha : C.H.Beck, 2007, 118 s.

²² Ovečková, O. a kol. *Obchodný zákoník. Komentár*. 1., Bratislava : Iura Edition, 2005, s. 534.

²³ Pre zaujímavosť dodávam, že na rozdiel od CZ ObZ, SK ObZ neobsahuje stanovenie kvóra pre uznášaniaschopnosť valného zhromaždenia a nepozná ani náhradné valné zhromaždenie.

doručiteľa). Účelom ich zrušenia bolo zamedziť netransparentnosti vo vlastníctve akciových spoločností.

SK ObZ potom neobsahuje úpravu obsiahnutú v § 156 ods. 7 druhá veta a ďalej CZ ObZ. Uvedené ustanovenie predstavuje nástroj na sprehľadnenie situácie ohľadne listinných akcií na majiteľa, najmä pokiaľ ide o výkon akcionárskych práv na valnom zhromaždení spoločnosti. Keďže zoznamy akcionárov sa vedú iba pri akciách na meno, alebo pri zaknihovaných akciách, nedalo by sa určiť osobu oprávnenú z listinnej akcie na majiteľa inak, než jej predložením. Ide teda v tomto prípade o osobitný charakter takejto akcie, ktorý prelamuje zásadu podľa ktorej, nie je potrebné akciu predložiť na uplatnenia práva z nej. V prípade listinných akcií na majiteľa je tomu práve naopak, je treba ju predložiť, aby bolo možné legitimovať akcionár ako osobu oprávnenú na výkon akcionárskych práv.

V súčasnej dobe sa v Českej republike vedú diskusie o návrhu novely CZ ObZ, ktorá by mala zrušiť listinné akcie na majiteľa s účinnosťou od 1.1.2011.

Zaujímavosťou je, že české právo do konca roku 2008 umožňovalo (i keď zrejme viac menej len teoreticky, bez praktického využitia) vydávať listinné akcie ako verejne obchodovateľné akcie. V takom prípade museli byť vytlačené osobitnou tlačiarňou (česky: *tiskárnou*), ktorá mala na to osobitnú licenciu. Na Slovensku bola táto právna úprava zrušená už pred niekoľkými rokmi.

Dôležité je tiež poukázať na skutočnosť, že stanovy musia ako podstatnú náležitosť obsahovať počet a menovitú hodnotu akcií, ich podobu a formu. Rovnako dôležité je tiež povedať, že je vždy možné zmeniť listinné akcie na zaknihované a naopak, ako i akcie na meno na akcie na majiteľa a naopak. Musia byť dodržané postupy upravené pre také prípady nie len obchodným zákonníkom, ale i predpismi o cenných papieroch. Dôležité je tiež, že takú možnosť musia pripúšťať stanovy, a to skôr než k nej dôjde. Bez príslušného znenia stanov nemá akcionár nárok na takú výmenu akcií.

Pre akcionára, pre tretie osoby, ale najmä pre spoločnosť, je nevyhnutné vedieť, kto je akcionárom, t.j. kto je osobou oprávnenou na výkon akcionárskych práv. A to nie len pre účasť a hlasovanie na valnom zhromaždení, ale i pre výplatu dividendy a uplatnenie všetkých ďalších práv. V tejto súvislosti hrajú dôležitú úlohu zoznam akcionárov a rozhodujúci (česky: *rozhodný*) deň.

1.2 Zoznam akcionárov

ObZ výslovne stanovuje, že ak spoločnosť vydala listinné akcie na meno, vedie zoznam akcionárov. CZ ObZ ďalej v tejto časti hovorí, že spoločnosť je povinná každému akcionárovi vydať opis zoznamu všetkých akcionárov akcií na meno. Dovolím si však povedať, že takáto úprava môže vzbudzovať obavy. Jedna vec je volanie po transparentnosti, druhá vec je ochrana práv akcionárov, ich osobných údajov, ako i (v neposlednom rade) ochrana záujmov spoločnosti.

V čom vidím tieto obavy? V praxi som bola svedkom snahy o nepriateľské prevzatie spoločnosti. Záujemca o kúpu akcií (neobchodovaných na regulovanom trhu) získal osobné údaje akcionárov, ich mená, adresy, rodné čísla a ponúkal im odkúpenie ich akcií. Takýto vývoj situácie môže byť pre ostatných akcionárov, ako i pre samotnú spoločnosť nežiaduci. Preto SK ObZ v tejto časti výslovne stanovuje, že zoznam akcionárov nie je verejný. Znamená to, že nikto doň nemá zákonom povolený prístup. Predstavuje to ochranu akcionárov. Získanie a zneužitie údajov zo zoznamu akcionárov, by tak malo právne (a zrejme možno i trestnoprávne) dôsledky.

Dôležité ďalej je, že SK ObZ pripúšťa, aby každý akcionár dostal výpis zo zoznamu akcionárov iba v časti, ktorej sa ho týka, teda iba sám o sebe. Nemôže tak nijakým zákonným spôsobom získať osobné údaje ostatných akcionárov a poskytnúť ich komukoľvek. Lenže ani toto pravidlo na Slovensku nie je dokonalé. Určité orgány majú prístup k zoznamu akcionárov z povahy svojej činnosti. Napríklad súd v konaní o neplatnosti uznesenia valného zhromaždenia vedeného na základe žaloby podanej akcionárom proti spoločnosti žiadal, aby spoločnosť predložila celý zoznam akcionárov, za účelom potvrdenia aktívnej legitimácie akcionára. Zoznam akcionárov by sa tak dostal do súdneho spisu a žalujúci akcionár, ako účastník konania, by sa tak dostal k celému zoznamu, hoci v zmysle SK ObZ k nemu nemá prístup. Alebo, ak sa do zbierky listín ukladá zápisnica z konania valného zhromaždenia, jej súčasťou je i prezenčná listina prítomných akcionárov. I v nej sa často uvádzajú osobné údaje akcionárov. Takýto stav podľa mňa nie je žiaduci.

CZ ObZ pred rokom 2000 obsahoval obdobnú úpravu ako dnešný SK ObZ. Novelou CZ ObZ došlo k podstatnému rozšíreniu práv akcionárov, ktorí potom mohli žiadať o celý zoznam akcionárov. Bol tak prelomený princíp anonymity akcionárov spoločnosti. Možno i to, nadnesene, napomáha pohybu českej ekonomiky a prináša neporovnateľne vyšší počet

akvizičných transakcií oproti slovenskému trhu. Záujmom práva, by však v prvom rade mala byť ochrana práv osôb.

SK ObZ ďalej, na rozdiel od CZ ObZ stanovuje, že spoločnosť (nie vedie, ale) zabezpečuje vedenie zoznamu akcionárov podľa SK ObZ a osobitných predpisov pri akciách na meno. Takým osobitným zákonom je SK ZCP, ktorý určuje, že akciová spoločnosť musí uzatvoriť zmluvu o vedení zoznamu akcionárov akcií na meno s Centrálnym depozitárom cenných papierov. Spoločnosť je teda povinná viesť zoznam akcionárov práve prostredníctvom Centrálného depozitára cenných papierov.²⁴ Samozrejme za poplatok. Za porušenie povinnosti uzatvoriť zmluvu o vedení zoznamu akcionárov hrozí spoločnosti pokuta ukladaná Národnou bankou Slovenska za nedodržanie povinností podľa SK ZCP. Navyše zoznam akcionárov zaknihovaných akcií vždy nahrádza evidencia cenných papierov podľa SK ZCP.

CZ ObZ obdobnú úpravu obsahuje len pre zaknihované akcie na meno a tiež len ako možnosť, nie ako povinnosť. Ustanovuje, že ak vydala spoločnosť zaknihované akcie, môžu stanovy určiť, že zoznam akcionárov nahrádza evidencia cenných papierov vedená podľa osobitného (česky: *zvláštního*) právneho predpisu.

Práva spojené s akciou na meno je oprávnená vo vzťahu k spoločnosti vykonávať osoba uvedená v zozname akcionárov. Spoločnosť je povinná zmenu v zozname akcionárov uskutočniť pri prevode (či prechode) akcií. Dôležité je, že zoznam akcionárov je určujúci len pre spoločnosť. Vo vzťahu k osobe prevodcu a nadobúdateľa akcií nemá vplyv na účinnosť prevodu, ani voči tretím osobám. Nemá ani legitimačnú funkciu. Osoba, hoci zapísaná v zozname akcionárov, ešte nemusí byť vlastníkom akcií. Rozhodujúce je vlastníctvo akcií, nie záznam v zozname akcionárov. Ide len o sprehľadnenie situácie pre spoločnosť, ktorá ako dlžník z práv veriteľa – akcionára, potrebuje vedieť komu má plniť.

Ak sa však preukáže, že zápis v zozname akcionárov nezodpovedá skutočnosti je potrebné, aby i spoločnosť považovala za akcionára osobu, ktorá sa preukáže ako vlastník akcií. CZ ObZ stanovuje, že ak taká osoba sama spôsobilá, že nebola zapísaná v zozname akcionárov (napríklad, že nadobudnutie akcií opomenula oznámiť spoločnosti), nemôže sa dovolávať neplatnosti uznesenia valného zhromaždenia z dôvodu neúčasti na ňom. SK ObZ ďalej stanovuje, že akcionár má právo na náhradu škody voči spoločnosti, ak táto odmietla zmenu v zozname akcionárov vykonať. Akcionár by taký nárok zrejme mal i podľa českého práva.

²⁴ „Emitent listinných akcií na meno je povinný uzavrieť s centrálnym depozitárom zmluvu o vedení zoznamu akcionárov bez zbytočného odkladu po vydaní listinných akcií na meno.“ § 107 ods. 10 SK ZCP

1.3 Rozhodujúci (rozhodný) deň

Úlohou rozhodujúceho dňa je (pre vylúčenie pochybností) určiť, kto je oprávnený vykonávať akcionárske práva voči spoločnosti. A to bez ohľadu na to, či je v danom momente ešte vlastníkom akcií alebo ich už previedol, hoci sa zmena ešte nepremietla do zoznamu akcionárov. Rozhodujúci deň môže byť určený napr. pre výplatu dividend, alebo pre účasť na valnom zhromaždení.

Podľa CZ ObZ môže byť rozhodujúci deň pre účasť na valnom zhromaždení určený v stanovách alebo valným zhromaždením. Podľa poslednej novely CZ ObZ z konca roku 2009, nemôže rozhodujúci deň predchádzať dňu konania valného zhromaždenia o viac než 30 dní. Ak však boli akcie spoločnosti prijaté na obchodovanie na regulovanom trhu, je vždy rozhodujúcim dňom siedmi deň pred konaním valného zhromaždenia.

Naproti tomu slovenská úprava hovorí, že rozhodujúci deň sa určí v pozvánke na valné zhromaždenia a môže predchádzať jeho konaniu najviac päť dní. Ak nie je určený inak, za rozhodujúci deň sa považuje deň konania valného zhromaždenia. Táto úprava zrejme viac dáva šancu skutočnému vlastníkovi akcií. Počas obdobia siedmich dní sa totiž akcionár môže ľahko zmeniť. Je potrebné si uvedomiť, že oprávnenou osobou voči spoločnosti bude vždy osoba uvedená v rozhodujúci deň v zozname akcionárov a to bez ohľadu na to, či stále je vlastníkom akcií alebo ich previedla na inú osobu.

Novela SK ObZ účinná od 1.12.2009 (ktorá, okrem iného, zaviedla rozdeľovanie akciových spoločností na verejné a súkromné) stanovuje, že rozhodujúcim dňom v prípade verejnej spoločnosti je tretí deň predchádzajúci dňu konania valného zhromaždenia. Pre výplatu dividend stanovuje, že rozhodujúci deň určí valné zhromaždenie, ktoré rozhodlo o rozdelení zisku. Ak ho neurčí, je rozhodujúcim dňom deň uplatnenia práva na dividendu. Tým sa stáva časovo neobmedzeným. Pre verejnú spoločnosť potom určuje, že rozhodujúci deň pre výplatu dividend nesmie byť skôr než piaty deň po konaní valného zhromaždenia a neskorší než tridsiaty deň. Pokiaľ valné zhromaždenie rozhodujúci deň neurčí, bude ním tridsiaty deň od konania valného zhromaždenia.

Podľa spomínanej novely CZ ObZ, je rozhodujúcim dňom pre výplatu dividend, deň konania valného zhromaždenia, ktoré rozhodlo o výplate dividend. Stanovy môžu určiť, že rozhodujúci deň pre uplatnenie práva na dividendu je zhodný s rozhodujúcim dňom pre účasť na valnom zhromaždení, ktorá rozhodne o výplate dividendy.

1.4 Kazuistika

Akciová spoločnosť vydala listinné akcie na meno. K týmto akciám bolo zriadené záložné (česky: *zástavní*) právo v prospech banky, riadnym záložným rubopisom a uzatvorenou záložnou zmluvou. Pri neskoršej kontrole sa zistilo, že akcie nespĺňajú formálnu požiadavku na obsah akcie. Z toho dôvodu nie sú platnými akciami spoločnosti a nemohlo k nim vzniknúť ani záložné právo, čo samozrejme spôsobovalo veľký problém. Bolo potrebné nájsť riešenie danej situácie.

ObZ upravuje len postup, ako vymeniť akcie pre prípad vyznačenie ich vyššej či nižšej menovitej hodnoty pri zmenách výšky základného imania. Je potom otázne, či je možné analogicky použiť takú úpravu i na popísaný skutkový prípad.

Prax si vyžaduje riešenie týchto situácií, i keď výslovný recept ObZ neponúka. Dôležité je zdôrazniť, že za vydanie akcií a za vydanie platných akcií nesie zodpovednosť predstavenstvo spoločnosti.

V popisovanom prípade sa predstavenstvo na svojom zasadnutí oboznámilo so zistenou skutočnosťou a rozhodlo, že je potrebné vydať nové akcie, ktoré budú reflektovať zákonné požiadavky na ich obsah, a vymeniť ich za pôvodné akcie. Dodávam len, že v danom prípade rozhoduje predstavenstvo väčšinou hlasov svojich členov (a nie spôsobom, akým koná za spoločnosť). Predstavenstvo následne k tejto otázke zvolalo mimoriadne valné zhromaždenie, na ktorom informovalo akcionárov. Valné zhromaždenie schválilo vydanie nových akcií a ich výmenu a poverilo predstavenstvo realizáciou do určitého času. Predstavenstvo zaslalo akcionárom (spôsobom, akým sa v spoločnosti zvoláva valné zhromaždenie) výzvu, aby v stanovenom termíne predložili svoje akcie na ich výmenu.

Výmene akcií však ešte muselo predchádzať potvrdenie banky o zániku záložného práva a odovzdanie pôvodných akcií akcionárom. Akcionári odovzdali svoje akcie predstavenstvu a prevzali si novo vydané. Zároveň na nich museli vyznačiť záložný rubopis a znovu zriadiť záložné právo v prospech banky. O výmene akcií vyhotovilo predstavenstvo zápisnicu. Následne protokolárne skartovalo staré akcie.

Uvedený postup bol zvolený z dôvodu, že v danom prípade nebolo možné pôvodne vydané akcie považovať za cenné papiere a za akcie podľa ObZ. Nebolo preto možné analogicky

aplikovať ustanovenia ObZ o výmenách akcií, najmä nie ustanovenie § 214 ObZ o vyhlásení akcií za neplatné.

Domnievam sa však, že vo všetkých ostatných prípadoch výmeny akcií (teda platne vydaných akcií), ako je napríklad zvýšenie či zníženie základného imania, fúzie spoločností, atď., je potrebné analogicky postupovať podľa § 214 ObZ. Bližšie je problematike výmeny akcií venovaná kapitola o premenách akcií.

1.5 Bezpodielové spoluvlastníctvo manželov (společné jmění manželů)

V zmysle CZ OZ „Společné jmění manželů tvoří a) majetek nabytý některým z manželů nebo jimi oběma společně za trvání manželství, s výjimkou majetku získaného dědictvím nebo darem, majetku nabytého jedním z manželů za majetek náležející do výlučného vlastnictví tohoto manžela, jakož i věcí, které podle své povahy slouží osobní potřebě jen jednoho z manželů, a věcí vydaných v rámci předpisů o restituci majetku jednoho z manželů, který měl vydanou věc ve vlastnictví před uzavřením manželství a nebo jemuž byla věc vydána jako právnímu nástupci původního vlastníka; b) závazky, které některému z manželů nebo oběma manželům společně vznikly za trvání manželství, s výjimkou závazků týkajících se majetku, který náleží výhradně jednomu z nich, a závazků, jejichž rozsah přesahuje míru přiměřenou majetkovým poměrům manželů, které převzal jeden z nich bez souhlasu druhého. Stane-li se jeden z manželů za trvání manželství společníkem obchodní společnosti nebo členem družstva, nezakládá nabytí podílu, včetně akcií, ani nabytí členských práv a povinností členů družstva, účast druhého manžela na této společnosti nebo družstvu, s výjimkou bytových družstev.“

V zmysle § 143 SK OZ je v bezpodielovom spoluvlastníctve manželov všetko, čo môže byť predmetom vlastníctva a čo nadobudol niektorý z manželov za trvania manželstva, s výnimkou vecí zákonom ďalej špecifikovaných (ako napr. vecí získaných dedičstvom, darovaním, vecí, ktoré slúžia osobnej potrebe, či výkonu povolania jedného z manželov, či veci získané podľa predpisov o reštitúciách).

V minulosti bola otázka vzťahu akcií a bezpodielového spoluvlastníctva manželov veľmi pertraktovaná. Bolo to založené na dvoch princípoch, ktoré na prelome 20. a 21. storočia boli zásadné pre akciové právo. Prvou zásadou bol princíp tzv. majiteľstva akcií. V prípade akcií sa nepoužíval pojem vlastníckeho práva a nepoužíval sa ani pojem vlastníka akcií, ale majiteľ

akcií. Uvedené vychádzalo z druhej zásady, ktorou bola klasifikácia akcie, ako inej majetkovej hodnoty (vyplývajúcej z povahy akcií). Ak by sme sa znovu bližšie zaoberali právnou povahou akcie, nevyhnutne dospejeme i dnes k rovnakému záveru, že je potrebné ju považovať za inú majetkovú hodnotu. Lenže právna prax i judikatúra sa (na prospech veci) odklonili od teoretizovania o právnej povahe akcií, a viac sa sústredili na ustanovenie ZCP, podľa ktorého sa na akcie primerane vzťahujú ustanovenia OZ o hnutelných veciach. To umožnilo zásadný posun v aplikácii určitých práv vo vzťahu k akciám, ako je napríklad vlastnícke právo, vydržanie, ale i bezpodielové spoluvlastníctvo manželov. Rovnako sa podarilo vysporiadať sa i s teóriou majiteľstva akcií. Koniec týmto diskusiám urobil CZ ZCP v roku 2001 ustanovením, podľa ktorého sa cenné papiere považujú za hnutelné veci. Súvisiaca novelizácia CZ ObZ zaviedla pojem vlastníka akcií (hoci ostalo spolumajiteľstvo akcií).

SK ObZ dodnes používa pojem majiteľ akcií. I keď v častiach novelizovaných v posledných rokoch zavádza i pojem vlastníctva akcií. Uvedené však nič nemení na tom, že v praxi sa jednoznačne uplatňuje princíp vlastníckeho práva k akciám.

Uvedené sa v slovenskej judikatúre opiera i o nález Ústavného súdu Slovenskej republiky, sp. zn. PL. ÚS 38/95, v ktorom bol vyslovený názor, že *"vzťah akcionára k akcii možno považovať za vlastnícky vzťah, obsahom ktorého sú práva upravené ako v SK ObZ, tak i v SK ZCP. Uvedený záver vychádza i z faktu, že ani SK ObZ ani SK ZCP nestanovuje pre práva akcionára spojené s akciou samotný (autonómny) právny režim odlišný od toho, založeného vlastníctvom akcie."*

Ústavný súd pri posúdení danej veci vychádzal tiež z gramatického výkladu pojmu "majiteľ akcie", na základe ktorého ide o pojem obsahovo v zásade totožný s pojmom "vlastník akcie".

Ústavný súd zohľadnil i judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva, ktorý vo viacerých prípadoch posudzoval sťažnosti majiteľov akcií (anglicky: *shareholders*) vo vzťahu k čl. 1 Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd z 20.3.1952 pre porušenie práva "na pokojné užívanie svojho majetku".

V odôvodnení uvedeného nálezu sa tiež uvádza, že ústava Slovenskej republiky nestanovuje absolútne rovnaký obsah vlastníckeho práva všetkých vlastníkov ku všetkým veciam; jeho obsah sa môže meniť v závislosti od špecifik jeho predmetu, musí byť však rovnaký pre vlastníkov rovnakej druhovo určenej veci.

Z uvedeného vyplýva, že nakoľko vzťah akcionára k akcii možno považovať za vlastnícky vzťah, patrí potom akcia do bezpodielového spoluvlastníctva manželov za podmienok ustanovených OZ. Pri akejkoľvek dispozícii s akciou (napr. pri jej prevode) je teda potrebný súhlas druhého manžela, nakoľko v opačnom prípade by sa tento mohol dovoliť (relatívnej) neplatnosti daného právneho úkonu a to v trojročnej premlčacej dobe.

1.6 Premena menovitej hodnoty slovenských akcií na euro

Podpisom Prístupovej zmluvy k Európskej únii sa Slovenská republika zaviazala k vstupu do Hospodárskej a menovej únie a k zavedeniu spoločnej meny – euro. Dňa 7.5.2008 Európska komisia vo svojej hodnotiacej správe odporučila vstup Slovenskej republiky do eurozóny v plánovanom termíne od 1.1.2009, nakoľko Slovensko splnilo Maastrichtské kritériá. Dňa 8.7.2008 Rada Európskej únie rozhodla o prijatí eura v Slovenskej republike od 1.1.2009 a o rozšírení eurozóny na 16 krajín a stanovila konverzný kurz 30,1260 SKK/EUR, ktorý zodpovedá centrálnej parite slovenskej koruny v systéme ERM II.

Zavedenie eura sa uskutočnilo podľa scenára „veľký tresk“ (Big-Bang scenár), kedy nová mena bola zavedená bez prechodného obdobia, do hotovostného aj bezhotovostného obehu súčasne. Od 1.1.2009 do 16.1.2009 bolo ešte možné platiť oboma menami - slovenskými korunami a eurami – tzv. duálny obeh.

Premenu, prepočet a zaokrúhlenie vkladov, akcií a základných imaní zo slovenských korún na eurá (tzv. konverziu) upravoval zákon č. 659/2007 Z.z. o zavedení meny euro v Slovenskej republike a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

Konverzia sa neuskutočňovala automaticky. I keď sa menovité hodnoty základného imania a menovité hodnoty akcií považovali odo dňa zavedenia eura za menovité hodnoty znejúce na eurá, a to v prepočte podľa konverzného kurzu, dotknuté právnické osoby boli povinné vykonať konverziu menovitých hodnôt akcií a základného imania zo slovenských korún na eurá postupom podľa osobitných predpisov.

Spoločnosť bola povinná prijať rozhodnutie o konverzii najskôr v deň určenia konverzného kurzu a najneskôr do jedného roka po dni zavedenia eura.

Zákon umožňoval, aby rozhodnutie o konverzii prijal a vykonal niektorý z nasledovných orgánov spoločnosti:

- (i) štatutárny orgán spoločnosti,
(v takomto prípade sa však nesmie, nad rozsah zaokrúhľovania, zmeniť vzájomný pomer akcií.)
- (ii) orgán oprávnený rozhodovať o zvýšení alebo znížení základného imania,
(v takom prípade predložil štatutárny orgán návrh rozhodnutia o konverzii a zvolal valné zhromaždenie tak, aby rozhodnutie o konverzii bolo prijaté vo vyššie uvedenej lehote).

Rozhodnutie o konverzii mohlo byť prijaté na valnom zhromaždení:

- a) jednoduchou väčšinou hlasov prítomných akcionárov, ak sa rozhodnutie o konverzii neodchýlilo od podmienok a obmedzení ustanovených osobitným zákonom, týkajúcich sa pomeru akcií a zaokrúhľovania prepočtu; alebo
- b) ako rozhodnutie o zvýšení/znížení základného imania, ak sa rozhodnutie o konverzii odchýlilo od podmienok a obmedzení ustanovených osobitným zákonom.

Súčasťou rozhodnutia o konverzii bolo aj rozhodnutie o príslušnej zmene stanov.

Ako bolo potrebné vykonať prepočet? Najskôr sa vykonal prepočet a zaokrúhlenie menovitej hodnoty jednotlivých akcií a následne sa sčítala menovitá hodnota všetkých akcií v eurách, čím sa zistila celková menovitá hodnota základného imania v eurách. Pri prepočte sa nesmel vzájomný pomer jednotlivých akcií na základnom imaní podstatne zmeniť z dôvodu zaokrúhľovania, bez spolurozhodovania spoločníkov.

Zaokrúhľovanie sa nemuselo vykonať (ostalo šesť desatinných miest) alebo ho bolo možno vykonať tak nahor ako aj nadol:

- (i) pri zaokrúhlení nahor sa menovitá hodnota akcií zaokrúhlila najviac na celé číslo k najbližšiemu euru.

Pri takomto zaokrúhlení bolo možné na vykrytie použiť prostriedky z nerozdeleného zisku predchádzajúcich účtovných období alebo iné vlastné zdroje financovania spoločnosti tvoriace jej vlastné imanie. Avšak prostriedky rezervného fondu

spoločnosti bolo možné použiť najviac vo výške 10% z výšky rezervného fondu ku dňu prijatia rozhodnutia o konverzii.

Ak však spoločnosť použila prostriedky svojho rezervného fondu, podiel na zisku spoločnosti bolo možné určiť a použiť na iné účely až po doplnení rezervného fondu na výšku povinne vytváranú podľa SK ObZ.

- (ii) pri zaokrúhlení nadol sa rozdiel z tohto zaokrúhlenia odvedol do rezervného fondu spoločnosti, pričom tento rozdiel nepatrí medzi príjmy ani výnosy dosiahnuté z činnosti alebo nakladania s majetkom spoločnosti.

Konverzia celej emisie akcií sa musela uskutočniť rovnakým spôsobom a s rovnakým zaokrúhľovaním. Konverzia sa nepovažovala za zvýšenie ani za zníženie výšky menovitej hodnoty akcií, ak sa rozhodnutie o konverzii neodchýlilo od ustanovených podmienok a obmedzení o prepočte a zaokrúhľovaní.

Spoločnosti boli povinné najneskôr do 1.1.2010, podať návrh na zápis konverzie do obchodného registra. Konverzia bola účinná jej zápisom do obchodného registra. Návrh na zápis konverzie, ktorý bol podaný do jedného roka po dni zavedenia eura, nepodliehal poplatkovej povinnosti.

Registrový súd mal neobmedzený čas na vykonanie zápisu konverzie. Do jeho vykonania však nevykonával žiadny iný zápis týkajúci sa spoločnosti. Od 1.1.2009 nesmela spoločnosť podať návrh na zápis akejkoľvek inej zmeny do obchodného registra, ak najneskôr pri podaní návrhu na zápis tejto inej zmeny nepodala aj návrh na zápis konverzie.

Emitent bol povinný pri prvom predložení príslušných listinných akcií vyznačiť na nich výšku ich menovitej hodnoty v eurách.

2 PREMENY AKCIÍ

2.1 Teória premeny akcií

Ako už bolo uvedené v základnej časti o akciách, akcie majú svoju podobu, formu, sú určitého druhu. Stanovy spoločnosti určujú ich charakter pri založení spoločnosti. Avšak počas života spoločnosti môže dôjsť k rôznym zmenám týkajúcim sa akcií. Z listinných akcií sa môžu stať zaknihované a naopak. Z akcií na meno sa môžu stať akcie na majiteľa a naopak. Z kmeňových akcií sa môžu stať prioritné, trvale, alebo len na určitý čas a zase späť.

Premeny akcií spôsobujú nie len uvedené zmeny ich základných charakteristických vlastností, ale i zmeny, ktoré sa týkajú chodu a života spoločnosti. Medzi obvyklé zmeny patrí najmä zmena výšky základného imania a teda i menovitej hodnoty akcií pri zvýšení či znížení základného imania. V Slovenskej republike bola výnimočnou zmenou i spomínaná premena menovitej hodnoty akcií zo slovenských korún na eurá. Menej obvyklými udalosťami v živote spoločnosti, ktoré ovplyvňujú i premeny akcií spoločnosti, sú fúzie a rozdeľovania spoločností, prípadne premeny právnej formy spoločnosti. Premeny akcií môžu mať aj praktické dôvody (bez toho, aby sa menila ich podoba či forma). Môže ísť o štiepenie akcií alebo ich spájanie. Je potrebné si tiež uvedomiť, že dané zmeny sa môžu diať v situácii, kedy sú akcie predmetom záložného práva (česky: *zástavního práva*). Zákon potom obsahuje osobitné ustanovenia, ako v takom prípade naložiť so založenými (česky: *zastavenými*) akciami.

Skôr, než sa pustím do rozoberania osudu akcií, je potrebné poukázať na to, že pri tejto problematike (viac ako pri akejkoľvek inej týkajúcej sa akcií), bude braná do úvahy nie len právna úprava obsiahnutá v ObZ, ale i v ZoPKT (pokiaľ ide o premeny podoby akcií) a v ZCP (pokiaľ ide o niektoré ustanovenia o záložnom práve).

Dôležité je tiež povedať, že keďže charakter akcií (ich počet, menovitá hodnota, podoba, forma, druh, prevoditeľnosť a obchodovateľnosť akcií) je určený stanovami spoločnosti, súvisí každá jeho zmena i so zmenou stanov. Musia preto v takom prípade byť dodržané nie len ustanovenia zákona o premene akcií, ale i ustanovenia o zmene stanov. Ide tiež o skutočnosti, ktoré sa spravidla zapisujú do obchodného registra.

2.2 Premena podoby

Akcie môžu mať podobu listinnú alebo zaknihovaných. O premene podoby akcií rozhoduje valné zhromaždenie spoločnosti 2/3 väčšinou hlasov prítomných akcionárov, ako o zmene stanov podľa § 187 ods. 1 písm. a) v súvislosti s ustanovením § 186 ods. 2 CZ ObZ. Navyše je potrebné vyhotoviť notársku zápisnicu (česky: *notářský zápis*).

Keďže CZ ObZ, ani iný zákon, neobsahuje žiadne špeciálne ustanovenie pre tento prípad, nadobúda zmena podoby akcií účinnosť účinnosťou zmeny stanov, teda momentom kedy o tejto zmene rozhodlo valné zhromaždenie. ZoPKT obsahuje v § 112 a násl. úpravu premeny podoby cenného papiera. Rozhodnutie spoločnosti o premene podoby akcií (teda uznesenie valného zhromaždenia o príslušnej zmene stanov) je potrebné bez zbytočného odkladu po ich prijatí zverejniť v obchodnom vestníku a uverejniť spôsobom umožňujúcim diaľkový prístup (spravidla na webových stránkach spoločnosti). Podľa SK ZCP, rozhodnutie o zmene podoby cenného papiera je emitent povinný bez zbytočného odkladu uverejniť v obchodnom vestníku a v dennej tlači s celoštátnou pôsobnosťou uverejňujúcou burzové správy aspoň raz týždenne. Zmena podoby cenného papiera sa musí vzťahovať na celú emisiu cenných papierov. V takom oznámení musí byť zároveň uvedená i lehota, počas ktorej musí vlastník odovzdať listinnú akciu spoločnosti. Lehota nesmie byť kratšia než 2 mesiace a dlhšia než 6 mesiacov od zverejnenia oznámenia. Pokiaľ ide o listinné akcie na meno, pri ktorých spoločnosť vedie zoznam akcionárov, doručí zároveň také oznámenie (popri jeho zverejnení) na adresu sídla, alebo trvalého pobytu akcionára, uvedenú v zozname akcionárov.

Pokiaľ akcionár listinné akcie spoločnosti neodovzdá v stanovenej lehote, vyhlási spoločnosť dodatočnú lehotu s upozornením, že po márnom uplynutí tejto dodatočnej lehoty budú neodovzdané akcie vyhlásené za neplatné. Po vyhlásení akcií za neplatné predá spoločnosť zaknihované akcie prostredníctvom obchodníka s cennými papiermi na verejnej dražbe. Výťažok po odpočítaní pohľadávok a nákladov spoločnosť vyplatí vlastníčkovi pôvodných akcií alebo ho uloží do súdnej úschovy.

ZoPKT podrobne ďalej upravuje postup, ako má spoločnosť postupovať voči centrálnemu deponitárovi pri premene zaknihovanej akcie na listinnú. Postup vo vzťahu k akcionárom spoločnosti bude obdobný, ako je uvedené vyššie pre premenu listinných akcií na zaknihované.

Pokiaľ je ku dňu zrušenia emisie zaknihovaných akcií evidované na nich pozastavenie práva nakladať, vznikne akcionárovi právo na vydanie listinnej akcie až po uplynutí doby, na ktorú bolo pozastavenie práva nakladať pôvodne evidované, alebo ak osoba, ktorá je oprávnená zrušiť pozastavenie práva nakladať, bude súhlasiť s odovzdaním listinnej akcie akcionárovi.

Pokiaľ je ku dňu zrušenia evidencie zaknihovaných akcií akcia založená (česky: *zastavena*) zostávajú účinky záložného práva nedotknuté a právo na odovzдание listinnej akcie vzniká záložnému veriteľovi (česky: *zástavnímu věřiteli*). Pokiaľ ide o záložný rubopis, ten vyhotoví za akcionára spoločnosť. Prevzatie listinných akcií potom prebieha rovnako, ako ich odovzдание.

Spoločnosť bez zbytočného odkladu po zrušení evidencie zaknihovaných akcií v centrálnom depozitári zverejní v obchodnom vestníku a uverejní spôsobom umožňujúcim diaľkový prístup výzvu akcionárom na prevzatie listinných akcií v stanovenej lehote. Tiež zašle výzvu na prevzatie akcionárom akcií na meno, na adresu ich sídla alebo trvalého pobytu uvedenú v zozname akcionárov. Pokiaľ si akcionár nevyzdvihne listinnú akciu ani v dodatočnej lehote, predá ju spoločnosť prostredníctvom obchodníka s cennými papiermi.

V ZoPKT sa tiež uvádza, že premena podoby akcií nie je novou emisiou akcií. Ak sa novo vydávajú listinné akcie, musí byť na nich podpis člena alebo členov predstavenstva oprávnených konať v mene spoločnosti ku dňu zrušenia evidencie zaknihovaných cenných papierov. Zrušením evidencie zaknihovaných akcií vzniká akcionárovi právo na vydanie listinnej akcie.

Dôležité je tiež dodať, že ZoPKT stanovuje, že ustanovenia CZ ObZ o zmene podoby akcií zostávajú nedotknuté. Takými ustanoveniami CZ ObZ nie sú len vyššie popísané ustanovenia (najmä o zmene stanov a prijímaní uznesenia na valnom zhromaždení), ale je to i úprava § 214 CZ ObZ, ktorý obsahuje v zásade totožnú úpravu postupu pri neodovzdaní alebo neprevzatí listinných akcií. Pri riešení tejto problematiky treba mať na pamäti oba zákony a vyhovieť obom úpravám.

Zmenu podoby akcií je potrebné zapísať i do obchodného registra. Takýto zápis má potom povahu deklaratórnu. CZ ObZ v § 173 ods. 5 stanovuje, že právne postavenie akcionára sa pri zmene podoby akcií mení až výmenou akcií alebo vyhlásením akcií za neplatné.

2.3 Premena formy

Zmena formy akcií predstavuje premenu akcií na meno na akcie na majiteľa a naopak. V súčasnej právnej úpravy môžu mať akcie obojakej formy i obojakú podobu. Nová právna úprava však navrhuje, aby bolo možné vydávať akcie na majiteľa iba v zaknihovanej podobe.

O premene formy akcií rozhoduje valné zhromaždenie aspoň $\frac{3}{4}$ hlasov prítomných akcionárov, ktorý majú akcie, ktorých sa takáto premena týka. Samozrejme vyžaduje sa notárska zápisnica (česky: *notářský zápis*). „V případech podle § 186 odst. 3 CZ ObZ předepisuje zákon k přijetí usnesení valné hromady oddělené hlasování, a to nejen podle druhů a formy akcií, ale i podle práv spojených s akciemi v rámci jednoho druhu či formy, přičemž pouze pro hlasování akcionářů, jejichž akcií se rozhodnutí týká, se vyžaduje kvalifikovaná tříčtvrtinová většina, považuje se za sporné, zda u ostatních akcionářů postačí k přijetí usnesení prostá většina anebo je potřebná většina kvalifikovaná, když uvedeným rozhodnutím dochází ke změně stanov.“²⁵ Domnievam sa, že uvedené rozhodnutia sú zmenou stanov, a majú byť prijímané kvalifikovanou väčšinou.²⁶

Zmena stanov spoločnosti pri premene formy akcií nadobúda účinnosť ku dňu zápisu týchto skutočností do obchodného registra. Práva spojené s premieňanou formou akcií sa menia účinnosťou zmeny stanov bez ohľadu na to, kedy dôjde k výmene akcií. Taký zápis do obchodného registra má teda konštitutívne účinky.

Zápisom do obchodného registra sa zmenia stanovy a zmení sa i forma akcií. Musí tiež dôjsť k vyznačeniu zmenenej formy na akcie. V prípade zaknihovaných akcií to na žiadosť spoločnosti vykoná centrálny depozitár. V prípade listinných akcií musí ísť o výmenu akcií za nové, znejúce na novú formu. Pre výmenu listinných akcií sa použije ustanovenia § 214 CZ ObZ. Samozrejme môže sa stať, že bude zároveň prebiehať premena formy i podoby akcií. V takom prípade musia byť splnené ustanovenia zákona upravujúce obe premeny; prednosť

²⁵ Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa, M. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. 10., podstatne rozšírené vydanie. Praha : C.H.Beck, 2005, 684 s.

²⁶ Pre zaujímavosť ešte uvádzam, že SK ObZ, na rozdiel od CZ ObZ, doposiaľ nepoznal kvalifikovanú trojštvrťtinovú väčšinu. Podľa SK ObZ sa rozhodnutia valného zhromaždenia prijímajú buď jednoduchou väčšinou hlasov prítomných akcionárov, alebo $\frac{2}{3}$ väčšinou hlasov prítomných akcionárov v definovaných prípadoch (ktoré sú obdobné, ako prípady pre kvalifikované hlasovanie podľa CZ ObZ). V prípadoch hlasovania o zvýšení či znížení základného imania sa uplatní i oddelené hlasovanie podľa druhov akcií. Posledná novela SK ObZ účinná od 1.12.2009 zaviedla vyššiu kvalifikovanú väčšinu $\frac{3}{4}$ všetkých akcionárov pre zmenu stanov o zavedení korešpondenčného hlasovania vo verejnej akciovej spoločnosti. SK ObZ tiež stanovuje, že na zmenu právnej formy spoločnosti sa vyžaduje súhlas všetkých akcionárov.

bude mať konštitutívny zápis do obchodného registra. K fyzickej výmene akcií dôjde len k jednej.

V slovenskej právnej úprave sa premena formy akcií realizuje zmenou stanov. Z ustanovenia § 156 ods. 1 SK ObZ²⁷ jednoznačne vyplýva, že k premene formy akcií môže dôjsť len, ak to pripúšťajú stanovy. Ovečková k tomu uvádza: „Konverzia (premena) akcií na meno na akcie na doručiťa a naopak je možná iba na základe stanov. Ak nie je konverzia akcií zakotvená v stanovách, na zabezpečenie tejto možnosti treba najprv zmeniť v tomto zmysle stanovy. Stanovy môžu založiť právo na konverziu akcií, avšak zároveň môžu toto právo obmedziť alebo viazať na splnenie ustanovených podmienok. Za realizáciu práva na konverziu akcií zodpovedá predstavenstvo.“²⁸

2.4 Štiepenie a spájanie

CZ ObZ používa i pojmy štiepenie a spájanie akcií. Hoci ich bližšie nedefinuje, je možné si predstaviť pod štiepením akcií premenu jednej akcie (napríklad v menovitej hodnote 1.000,- Kč) na dve akcie (každá v menovitej hodnote 500,- Kč).

Spojenie viacerých akcií do jednej je potom proces presne opačný. Domnievam sa však (hoci to zákon výslovne nestanovuje) že štiepenie, ani spájanie akcií, nie je možné uskutočniť do tej miery, že by to znemožnilo zachovať podiely súčasných akcionárov na základnom imaní.

Štiepenie i spojenie by sa teda malo uskutočniť len tak, aby bolo možné akcie štiepiť či spojiť u jedného akcionára, aby bol zachovaný taký ich počet, ktorý to umožní a nijak nenaruší podiely akcionárov. I keď sa môže zdať, že pokiaľ sa podiel akcionára nijak nezmení nemôže byť na svojich právach dotknutý štiepením či spojením jeho akcií, nie je to úplne tak.

Pozitívnym ekonomickým dôsledkom štiepenia akcií môže byť ich možnosť prevádzať len určitú časť akcií na tretie osoby. Tento jav však môže byť i nežiaducim drobením podielov na veľmi malé a zvyšovaním počtu akcií a tým aj akcionárov. Význam však môže mať napríklad pri dedení, umožní rozdelenie akcií medzi väčší počet dedičov. Nevýhodou môže byť, že spoločnosť sťaží život akcionárovi a zneprehľadní akcionársku štruktúru (a sťaží tak možno

²⁷ „Stanovy môžu založiť právo akcionárov na výmenu akcie na meno za akcie na doručiťa a naopak.“

²⁸ Ovečková, O. a kol. Obchodný zákonník. Komentár. 1., Bratislava : Iura Edition, 2005, s. 523.

i nepriateľské prevzatia). Dramatický môže byť tento postup v prípade listinných akcií pri vyhotovovaní ich veľkého počtu.

Pre rozhodovanie valného zhromaždenia o štiepení a spájaní akcií sa bude vyžadovať 2/3 väčšina hlasov prítomných akcionárov (rovnako, ako na zmenu stanov), a notárska zápisnica. V § 186 ods. 5 CZ ObZ sa uvádza, že pre rozhodnutie valného zhromaždenia o spojení akcií sa vyžaduje i súhlas všetkých akcionárov, ktorých akcie sa majú spojiť. Toto ustanovenie zvädza k výkladu, že napriek vyššie uvedenému, je možné o spájaní akcií rozhodnúť tak, že spojenie postihne akcie naprieč akcionármi a tí sa tak stanú spolumajiteľmi jednej akcie. Samozrejme mohlo by sa tak udiť len v prípade, ak by s tým všetci akcionári súhlasili. Závažnosť zásahu do akcionárskych, ale najmä vlastníckych práv akcionára by však bola v takom prípade enormná. Hoci CZ ObZ taký postup nevyklučuje, v rozhodnutí Najvyššieho súdu Českej republiky, publikovanom v *Právních rozhledoch* č. 7/2001 str. 344 sa uvádza, že spojenie akcií musí byť prakticky možné, to znamená, že buď je počet akcií držaných jednotlivými akcionármi taký, že im bude možné tieto akcie vymeniť bezozbytku za celý počet nových akcií s vyššou menovitou hodnotou, alebo bude uskutočnené zaokrúhlenie s doplatkom, ako kompenzáciou za úbytok majetkových práv, resp. s príplatkom, ako vyjadrením majetkového prínosu. Štiepením i spájaním tak musia byť zachované podiely akcionárov na základnom imaní spoločnosti.

Dokážem si predstaviť určité situácie, kedy môže byť ekonomickým účelom spojenie akcií i do spolumajiteľstva akcionárov. Napríklad pri fúziách, vstupoch nového akcionára, vkladoch akcií ako nepeňažných vkladov do spoločnosti, rozdeľovania dividend a podobne. Praktické využitie ukáže len prax sama.

Na rozdiel od spájania akcií, v prípade štiepenia akcií neobsahuje CZ ObZ žiadnu osobitnú úpravu pokiaľ ide o prijímanie uznesenia valného zhromaždenia. Na štiepenie akcií teda stačí súhlas 2/3 prítomných akcionárov, ako pri zmene stanov. Súhlas kvalifikovanej väčšiny, respektíve všetkých akcionárov, ktorých sa to týka sa nevyžaduje. Na mieste je potom otázka, či je taký prístup správny. Odpoveď nie je jednoduchá, pretože taká úprava môže mať nevýhody (pri obťažovaní akcionárov, ako je uvedené vyššie), ale i výhody pre samotnú spoločnosť (napríklad ako jeden zo spôsobov ochrany proti nepriateľským prevzatiam). Čo preváži ukáže prax, vždy pre konkrétny prípad.

V tejto súvislosti si dovoľujem poukázať na stanovisko publikované k tejto problematike, podľa ktorého na rozhodovanie valného zhromaždenia o štiepení akcií postačí jednoduchá (česky: *prostá*) väčšina hlasov.

„Lze považovat za sporné, zda k rozhodování o štěpení akcií postačí prostá většina hlasů přítomných akcionářů, když obchodní zákoník pro tento případ výslovně potřebnou většinu neupravuje, nebo zda je třeba toto rozhodnutí považovat za rozhodnutí o změně práv spojených s určitým druhem akcií, čímž by pro něj byl potřebný souhlas alespoň tří čtvrtin hlasů akcionářů majících štěpené akcie. Přikláníme se k první z uvedených možností, neboť prostým rozštěpením akcií podle našeho názoru nedochází ke změně práv spojených s tím druhem akcií, které se rozštěpily. K přijetí takového usnesení není podle našeho názoru potřeba ani pořízení notářského zápisu.“²⁹

Ako už vyššie uvádzam, domnievam sa, že štiepenie akcií predstavuje zmenu stanov o počte a menovitej hodnote akcií a preto je potrebná 2/3 väčšina hlasov prítomných akcionárov. S citovaným stanoviskom preto nemôžem súhlasiť. Obdobné vyplýva aj z iného komentára k CZ ObZ.

„Rozhodnutí o štěpení či spojení akcií bude vždy též rozhodnutím o změně stanov, neboť určení jmenovité hodnoty akcií je povinnou náležitostí stanov.“³⁰

Zmena stanov pri štiepení a spájaní akcií nadobúda účinnosť zápisom týchto skutočností do obchodného registra. Zápis je teda konštitutívny.

2.5 Premena menovitej hodnoty

Typickými zmenami akcií je zvýšenie a zníženie ich menovitej hodnoty pri zmenách výšky základného imania. V týchto prípadoch ide len o (tak povediac) sekundárne zmeny akcií, pretože tým hlavným vodítkom je zmena výšky základného imania. I v takých prípadoch musí uznesenie valného zhromaždenia prijať 2/3 väčšina prítomných akcionárov každého druhu akcií.³¹ Musia byť dodržané pravidlá pre zvyšovanie a znižovanie základného imania a pre jednotlivé jeho spôsoby.

²⁹ Dědič, J., Štenglová, I., Čech, P., Kříž, R. Akciové společnosti. 6., prepracované vydanie. Praha : C.H.Beck, 2007, 457 s.

³⁰ Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa, M. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. 10., podstatne rozšírené vydanie. Praha : C.H.Beck, 2005, 693 s.

³¹ Oddelené hlasovanie podľa druhov akcií sa neuplatní pri znižovaní základného imania spoločnosti v prípade, ak sa na zníženie základného imania použijú výlučne vlastné akcie v majetku spoločnosti.

„Na zvýšení základného kapitálu z vlastných zdrojů se podílejí všichni akcionáři v poměru jmenovitých hodnot svých akcií. Právo akcionářů podílet se na zvýšení základního kapitálu z vlastných zdrojů nemohou stanovy společnosti ani usnesení valné hromady vyloučit či omezit, tj. určit jinak rozsah účasti na zvýšení základního kapitálu, a to ani ve prospěch prioritních akcií. Ve prospěch prioritních akcií nelze změnit poměr na zvýšení ani tehdy, bude-li se základní kapitál zvyšovat ze zisku. Na zvýšení základního kapitálu se podílejí i vlastní akcie ve vlastnictví společnosti, která základní kapitál zvyšuje, a rovněž akcie této společnosti, jež jsou ve vlastnictví jí ovládané osoby nebo osoby ovládané ovládanou osobou.“³²

Keďže zvýšenie i zníženie základného imania je účinné až zápisom do obchodného registra, bude i premena akcií resp. ich menovitej hodnoty účinná zápisom do obchodného registra. Akcie budú teda zodpovedať zápisu v obchodnom registri, i keď bude na nich ešte vyznačená pôvodná výška menovitej hodnoty.

„...ke zvýšení jmenovité hodnoty akcií lze přistoupit až po zápisu zvýšení základního kapitálu do obchodního rejstříku.“³³

Moment účinnosti zmeny stanov pri zvýšení alebo znížení základného imania účinnosťou zápisu tejto skutočnosti do obchodného registra výslovne stanovuje i § 173 ods. 2 CZ ObZ. Pokiaľ ide o zaknihované akcie, zmenu výšky ich menovitej hodnoty vykoná centrálny depozitár na žiadosť spoločnosti. Zmena v evidencii sa uskutoční, len ak spoločnosť predloží výpis z obchodného registra so zmenenou výškou základného imania.

Pokiaľ ide o listinné akcie, tie musia akcionári predložiť na ich výmenu alebo na vyznačenie novej menovitej hodnoty. Ktorý z týchto dvoch spôsobov bude zvolený, závisí výlučne na predstavenstve. V prípade vyznačenia novej menovitej hodnoty na archu listinnej akcie je potrebné, aby sa k takej zmene podpísali i členovia predstavenstva oprávnení konať za spoločnosť v čase vyznačenia novej menovitej hodnoty.

Po zápise zmeny výšky základného imania do obchodného registra musí predstavenstvo, spôsobom pre zvolávanie valného zhromaždenia, vyzvať akcionárov, aby predložili listinné akcie v stanovenej lehote. Ak tak neurobia platí, že až do ich predloženia nie je ich akcionár oprávnený vykonávať práva s nimi spojené a spoločnosť postupuje podľa ustanovení § 214

³² Dědič, J., Štenglová, I., Čech, P., Kříž, R. Akciové společnosti. 6., prepracované vydanie. Praha : C.H.Beck, 2007, 553 s.

³³ Dědič, J., Štenglová, I., Čech, P., Kříž, R. Akciové společnosti. 6., prepracované vydanie. Praha : C.H.Beck, 2007, 554 s.

CZ ObZ. Samozrejme platí, že listinné akcie podpíšu členovia predstavenstva oprávnení konať v mene spoločnosti v čase vydávania nových akcií.

2.6 Premena druhu a premena vlastností

Valné zhromaždenie môže tiež rozhodnúť o premene druhu akcií, o obmedzení prevoditeľnosti akcií alebo jeho zmene a o prijatí či vylúčení akcií z obchodovania na regulovaných trhoch.

Uznesenie valného zhromaždenia musí byť v takom prípade prijaté i $\frac{3}{4}$ hlasov prítomných akcionárov, majúcich tieto akcie. Vyžaduje sa notárska zápisnica. Ak rozhoduje spoločnosť o premene druhu akcií, alebo o obmedzení prevoditeľnosti akcií alebo jej zmene, nadobúda zmena stanov účinnosť ku dňu zápisu týchto skutočností do obchodného registra.

Pokiaľ sa mení druh akcií, menia sa práva spojené s touto akciou účinnosťou zmeny stanov bez ohľadu na to, kedy dôjde k výmene akcií. Pri zmene druhu môže spoločnosť vydať nové akcie a stanoviť lehotu pre predloženie listinných akcií na ich výmenu až potom, čo táto zmena bude zapísaná do obchodného registra. Pri zmenách prevoditeľnosti a obchodovateľnosti sa akcie spravidla vymieňať nebudú.

Ak dôjde k zmene druhu, obchodovateľnosti alebo prevoditeľnosti akcií, má akcionár právo, aby spoločnosť jeho akcie odkúpila. Toto právo má len akcionár, ktorý nehlasoval za prijatie takej zmeny, alebo sa takého valného zhromaždenia nezúčastnil. Týka sa jeho akcií, ktoré vlastnil ku dňu konania valného zhromaždenia. Môže však toto právo uplatniť i na všetky jeho akcie, potom sa zo zákona na tento účel predpokladá, že ich v danom momente vlastnil. Musí však ísť o sprísnenie podmienok, teda o obmedzenie prevoditeľnosti alebo jej sprísnenie alebo o vyradenie akcií z obchodovania na regulovanom trhu. Zrušenie obmedzenia prevoditeľnosti akcií, ani prijatie na obchodovanie na regulovanom trhu, také právo akcionára na odkúpenie akcií nezakladá. Pri zmene druhu bude mať akcionár toto právo vždy.

Spoločnosť je povinná do 30 dní od rozhodnutia o vyradení akcií z obchodovania alebo od zápisu zmeny druhu či prevoditeľnosti do obchodného registra, uskutočniť verejný návrh zmluvy na odkúpenie akcií. Rozhodnutie o vyradení z obchodovania musí predstavenstvo bez zbytočného dokladu uverejniť spôsobom pre zvolávanie valného zhromaždenia. Pri zmene

druhu a prevoditeľnosti musí oznámiť deň, ku ktorému boli tieto zmeny zapísané do obchodného registra.

Zmena obchodovateľnosti akcií nadobúda účinnosť prijatím uznesenia valného zhromaždenia, tým nadobúda účinnosť i príslušná zmena stanov. Zmena stanov pri zmene druhu a obmedzení prevoditeľnosti nadobúda účinnosť až zápisom týchto skutočností do obchodného registra. Zápis je teda konštitutívny. Ak teda nie je obmedzenie prevoditeľnosti akcií zapísané v obchodnom registri, nie je účinné, hoci by bolo obsiahnuté v stanovách (také ustanovenie stanov by bolo neúčinné). Akcie by boli *de facto* neobmedzene prevoditeľné. Potom ani nie je na mieste diskutovať o povahe stanov vo vzťahu k obmedzeniu prevoditeľnosti akcií (ako je to uvedené v kapitole o obmedzení prevoditeľnosti akcií), pretože určujúcim faktorom tu nie je ustanovenie stanov, ale zápis obmedzenia prevoditeľnosti v obchodnom registri. Takúto výslovnú úpravu však SK ObZ neobsahuje.

2.7 Výmena akcií

CZ ObZ v ustanovení § 186b ods. 2 výslovne stanovuje, že na výmenu akcií pri zmene druhu, formy, štiepení či spájaní sa použije § 214 CZ ObZ s odkazom na primerané použitie § 213a ods. 2 a 3 CZ ObZ. Rovnaký postup sa použije i pri zvyšovaní a znižovaní základného imania. Z ustanovenia § 214 CZ ObZ vyplýva, že sa použije v zásade na všetky prípady vyššie uvedených premien akcií.

V zásade platí, že predstavenstvo vyzve akcionárov, spôsobom pre zvolávanie valného zhromaždenia, aby v stanovenej lehote odovzdali svoje listinné akcie a/alebo si vyzdvihli nové. V každom z uvedených prípadov vymieňania listinných akcií by tiež malo platiť, že pokiaľ akcionár nevymení svoje akcie, nemôže vykonávať práva s nimi spojené (§ 213a ods. 2 CZ ObZ).

Domnievam sa však, že sa tým myslí práva akcionára voči spoločnosti. Napríklad zúčastniť sa valného zhromaždenia, prijať dividendu a podobne. Nemalo by však ísť o obmedzenie s nakladaním akcie, t.j. aj takú akciu je možné previesť a s prevodom prechádza na nadobúdateľa povinnosť listinnú akcie predložiť na výmenu i právo vyžadovať vymenenie akcie. Nadobúdateľ preberá samozrejme riziko, že pokiaľ akcia nebude predložená v stanovenej lehote, môže byť vyhlásená za neplatnú. § 214 teda obsahuje sankčný postup,

ktorý má riešiť situáciu, že listinné akcie nebudú pri výmene alebo premene predložené na výzvu predstavenstva. Rovnaké ustanovenie obsahuje i SK ObZ.

ČESKÁ PRÁVNÁ ÚPRAVA

„§ 214

(1) Pokud jsou akcionáři v prodlení s předložením listinných akcií nebo zatímních listů stahovaných společností z oběhu za účelem jejich výměny, vyznačení nové jmenovité hodnoty nebo zničení anebo při změně podoby s jejich vrácením nebo převzetím, vyzve je představenstvo způsobem určeným zákonem a stanovami pro svolání valné hromady, aby předložili akcie nebo zatímní listy, vrátili nebo převzali listinné akcie v dodatečně přiměřené lhůtě, kterou jim k tomu určí, s upozorněním, že jinak budou nepředložené akcie nebo nevrácené akcie prohlášeny za neplatné nebo nepřevzaté listinné akcie prodány, a toto rozhodnutí současně zveřejní.

(2) Představenstvo prohlásí za neplatné listinné akcie nebo zatímní listy, které přes výzvu nebyly v dodatečně určené lhůtě předloženy.

(3) Prohlášení akcií za neplatné oznámí představenstvo akcionářům, jejichž akcie nebo zatímní listy byly prohlášeny za neplatné, způsobem určeným zákonem a stanovami pro svolání valné hromady (dále jen "dotčené osoby"). Prohlášení akcií nebo zatímních listů za neplatné představenstvo bez zbytečného odkladu zveřejní.

(4) Nové akcie nebo zatímní listy, které mají být vydány místo akcií nebo zatímních listů, jež byly prohlášeny za neplatné, nebo listinné akcie, jež nebyly při změně podoby akcionáři převzaty ani v dodatečně přiměřené lhůtě, prodá představenstvo prostřednictvím obchodníka s cennými papíry bez zbytečného odkladu na účet dotčené osoby na regulovaném trhu, pokud jsou kótované, nebo ve veřejné dražbě. Místo, dobu a předmět dražby představenstvo zveřejní nejméně dva týdny před jejím konáním. Ve stejné lhůtě odešle zprávu o veřejné dražbě nebo o záměru prodat akcie na veřejném trhu dotčené osobě, pokud je společností známa. Výtěžek z prodeje akcií nebo zatímních listů po započtení pohledávek společnosti proti dotčené osobě vzniklých v souvislosti s prohlášením jejich akcií za neplatné a prodejem akcií vyplatí společnost bez zbytečného odkladu dotčené osobě nebo jej uloží do úřední úschovy.

(5) Pokud nemají být vydány za akcie nebo zatímní listy stahované z oběhu nové akcie nebo zatímní listy, není prohlášením akcií nebo zatímních listů za neplatné dotčeno právo dotčené osoby na zaplacení jejich ceny nebo vrácení emisního kursu nebo jeho části. Společnost si však může proti pohledávce akcionáře na zaplacení ceny nebo vrácení emisního kursu započítat pohledávky, které jí vznikly proti akcionáři v souvislosti s prohlášením jeho akcií nebo zatímních listů za neplatné, a rozdíl zaplatí dotčené osobě bez zbytečného odkladu po prohlášení akcií nebo zatímních listů za neplatné nebo jej uloží do úřední úschovy.

(6) Po zápisu snížení základního kapitálu do obchodního rejstříku je společnost povinna vrácené listinné akcie nebo zatímní listy zničit.“

SLOVENSKÁ PRÁVNÁ ÚPRAVA

„§ 214

(1) Predstavenstvo vyzve akcionárov spôsobom ustanoveným zákonom a určeným stanovami na zvolávanie valného zhromaždenia, aby predložili akcie na ich výmenu alebo vyznačenie zníženia ich menovitej hodnoty, alebo na účel ich vzatia z obehu.

(2) Predstavenstvo vyhlási listinné akcie, ktoré neboli v lehote podľa § 211 ods. 2 písm. f) (v rozhodnutí valného zhromaždenia o znížení základného imania sa uvedie lehota na predloženie akcií na ich výmenu za akcie s nižšou menovitou hodnotou alebo vyznačenie nižšej menovitej hodnoty na akciách alebo na predloženie akcií, ktoré sa sťahujú z obehu, ak spoločnosť vydala listinné akcie) predložené spoločnosti na účel vzatia z obehu, za neplatné. Vyhlásenie akcií za neplatné predstavenstvo zveřejní a oznámí akcionárom, ktorých akcie boli vyhlásené za neplatné, spôsobom ustanoveným zákonom a určeným stanovami na zvolávanie valného zhromaždenia.

(3) Ak akcionár nepredloží v lehote určenej uznesením valného zhromaždenia akcie na výmenu alebo vyznačenie zníženia ich menovitej hodnoty, predstavenstvo vyzve akcionárov spôsobom ustanoveným

zákonem a určeným stanovami na zvolávanie valného zhromaždenia, aby predložili akcie v dodatočnej primeranej lehote, s upozornením, že inak budú akcie vyhlásené za neplatné.

(4) Predstavenstvo vyhlási akcie, ktoré neboli napriek výzve podľa odseku 3 v dodatočnej lehote predložené, za neplatné a vydá za ne nové akcie. Vyhlásenie akcií za neplatné predstavenstvo zverejní a oznámi akcionárom, ktorých akcie boli vyhlásené za neplatné, spôsobom ustanoveným zákonom a určeným stanovami na zvolávanie valného zhromaždenia.

(5) Nové akcie vydané namiesto akcií, ktoré boli vyhlásené podľa odseku 4 za neplatné, predstavenstvo bez zbytočného odkladu predá. Výťažok z predaja akcií po započítaní pohľadávok spoločnosti, ktoré jej vznikli v súvislosti s vyhlásením akcií za neplatné a s ich predajom, spoločnosť bez zbytočného odkladu vyplatí dotknutej osobe, ktorej akcie boli vyhlásené za neplatné, alebo výťažok uloží do úschovy podľa osobitného zákona.“

Uvedené ustanovenie sa vzťahuje na prípady omeškania (česky: *prodlení*) s odovzdaním listinných akcií za účelom ich výmeny, vyznačenia novej menovitej hodnoty alebo zničenia. Z uvedeného vyplýva, že tento postup sa použije vo všetkých prípadoch premeny listinných akcií.

Ak teda dôjde k omeškaniu, vyzve predstavenstvo akcionárov na predloženie ich akcií spôsobom na zvolávanie valného zhromaždenia, aby tak urobili v dodatočnej lehote s upozornením, že inak budú akcie vyhlásené za neplatné alebo nevyzdvihnuté akcie predané. Túto výzvu súčasne zverejní (v obchodnom vestníku). Po márnom uplynutí dodatočnej lehoty vyhlási predstavenstvo akcie za neplatné. Oznámi to dotknutým akcionárom spôsobom pre zvolávanie valného zhromaždenia a zverejní (v obchodnom vestníku). Tým sa stávajú ich akcie neplatnými. Ostáva im len právo na vyplatenie výťažku z predaja novo vydaných akcií po odpočítaní pohľadávok a nákladov. Neprevzaté novo vydané akcie spoločnosť predá prostredníctvom obchodníka s cennými papiermi, vo verejnej dražbe (alebo na regulovanom trhu pokiaľ sú akcie obchodované).

Otázne môže byť, kedy zaniká pôvodnému akcionárovi právo na odovzдание novo vydaných akcií. V literatúre sa uvádza, že by to malo byť až predajom nových akcií tretej osobe.

„Jsou-li listinné cenné papíry prohlášeny za neplatné, zanikají všechna práva s nimi spojená s výjimkou práva na peněžité plnění. Považuje se za sporné, zda je s těmito cennými papíry spojeno právo na vydání nového cenného papíru, převažuje však názor, že toto právo s cennými papíry spojeno je a zaniká až prodejem nového cenného papíru třetí osobě.“³⁴

Vrátené listinné akcie je spoločnosť povinná zničiť.

³⁴ Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa, M. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. 10., podstatne rozšírené vydanie. Praha : C.H.Beck, 2005, 819 s.

Rovnaký postup (i keď trochu inými slovami) upravuje i SK ObZ v § 214. Hovorí, že sa tento postup použije na účel vzatia akcií z obehu. Z toho možno vyvodit', že sa použije pre všetky prípady premeny akcií.

Dôležité je tiež zamyslieť sa nad dôsledkom porušenia postupu uvedeného v § 214 ObZ. Na mieste je tiež posúdiť otázku, či je možné upustiť od zasielania výzvy spôsobom pre zvolanie valného zhromaždenia a zverejňovania neplatnosti akcií v situácii, kedy je len jeden akcionár, alebo veľmi malý počet akcionárov a všetci súhlasia s uvedeným postupom. Často býva kladená otázka, ako postupovať v situácii kedy akcionári (z najrôznejších dôvodov) nemajú svoje listinné akcie k dispozícii. Domnievam sa, že keďže je účel tohto ustanovenia iný, ako položená otázka, a zákon neobsahuje žiadnu výnimku z tohto postupu, je potrebné ho dodržať v každej situácii sťahovania akcií z obehu a dodržať ich vyhlásenie za neplatné postupom popísaným v § 214 ObZ.

Dôsledkom porušenia § 214 ObZ by bola neplatnosť takého postupu pre rozpor so zákonom a akcie by sa nestali neplatnými, práve naopak, mohlo by to spôsobiť neplatnosť novo vydaných akcií, ktoré by boli vydané ako duplikovanie existujúcich akcií a porušovali by tak ustanovenie ObZ o súlade súčtu menovitých hodnôt akcií so zapísanou výškou základného imania. Alebo by dokonca mohli spôsobiť neplatnosť všetkých akcií pre rozpor so zákonom, pretože nie je dosť dobre možné oddeľovať, ktoré akcie sú v takej situácii platné a ktoré nie. V každom prípade by bolo potrebné takú situáciu konvalidovať zopakovaním celého procesu vyhlásenia akcií za neplatné podľa § 214 ObZ a vydaním nových akcií.

Ako už bolo vyššie naznačené, stretla som sa v praxi s tým, že postup podľa § 214 ObZ sa používa i v prípade straty listinnej akcie. Sú prípady, kedy spoločnosť písomne potvrdí, že vymieňanú listinnú akcie prevzala, i keď sa tak v skutočnosti nestalo a formálne potvrdí, že ju zničila. Takýto postup možno považovať za veľmi nebezpečný. Ak sa totiž neskôr pôvodná akcia objaví spôsobí komplikácie uvedené vyššie a právnu neistotu akcionára, o to viac v prípade, ak je novým nadobúdateľom akcie. Preto spoločnosť v takom prípade postupuje podľa § 214 ObZ a neodovzdanú akciu vyhlási za neplatnú. Ak by sa i neskôr stratená akcia našla, bola by neplatná a spoločnosť by ju mohla dodatočne zničiť.

Domnievam sa však, že i takémuto postupu je možné vyčítať nesprávnosť. Správne by sa každá strata listinnej akcie mala riešiť v umorovacom konaní podľa OSP (česky: *OSŘ*). Je však pravda, že takýto postup je časovo nesmierne náročný. Umorovacie konanie trvá viac než rok. Taká situácia je pre akcionárov neúnosná. Radšej preto pristúpia k vyššie uvedenému postupu podľa § 214 ObZ. Nakoľko je výsledkom postupu podľa § 214 ObZ vyhlásenie akcií

za neplatné, alebo zničenie prevzatých (hoci fiktívne) akcií, domnievam sa, že spätne nie je prakticky možné taký postup namietat' či skontrolovať.

Uvedené sa deje i v prípadoch, kedy chce spoločnosť zhojiť situáciu, že od svojho vzniku doposiaľ nevydala akcie, alebo z najrôznejších dôvodov neexistuje záznam o tom, či ich v minulosti vydala alebo nie. Domnievam sa, že postup podľa § 214 ObZ v takej situácii nie je nevyhnutný. To, že spoločnosť dlhú dobu od svojho vzniku nevydala akcie nenesie nijaké sankcie. Akcionár má stále právo požiadať ju o vydanie jeho akcií. Ak doposiaľ o to nepožiadala a spoločnosť to ani neurobila, nijak sa to nedotýka jeho postavenia akcionára.

Problém by však bol v prípade, ak by v minulosti malo dôjsť k prevodu akcií. Použitie postupu podľa § 214 ObZ by v takom prípade bolo neprijateľné. Ak by sa ukázalo, že akcionárom je údajne iná osoba, než zakladateľ a listinné akcie fyzicky neexistujú, ide o nežiaduci a právne natoľko nebezpečný stav, že by ho mohli zhojiť len úkony zakladateľov a opätovné prevody riadne vydaných akcií. Taký postup môže byť v praxi neuskutočniteľný a spoločnosť sa tým dostáva do vlastnej pasce, ktorá v konečnom dôsledku môže viesť až k zrušeniu a likvidácii spoločnosti.

2.8 Premeny obsahu

Dôležité je tiež upozorniť na ďalšie prípady, ktoré môžu vyžadovať premenu listinných akcií. Sú nimi zmeny v náležitostiach akcií vzniknuté buď zo skutočností, alebo z právnych predpisov. Takými skutočnosťami sú zmena názvu (česky: *firmy*) spoločnosti, alebo jej sídla. Alebo prípady, kedy dôjde k zmene zákonných náležitostí listinnej akcie. Domnievam sa, že v takých prípadoch je spoločnosť povinná vymeniť akcie bez zbytočného odkladu potom, čo taká zmena nadobudne účinnosť. Teda v závislosti od toho, či sa daná zmena zapisuje do obchodného registra konštitutívne alebo deklaratórne.

I keď ObZ žiadny postup pre takéto prípady výslovne neupravuje, domnievam sa, že je potrebné analogicky použiť § 214 ObZ (i o to viac, že ako sa vyššie uvádza, obsahuje ustanovenie, že sa vzťahuje na prípady výmeny, vyznačenia a zničenia listinných akcií z akýchkoľvek dôvodov, ktoré sú v súlade s ObZ).

Uvedený postup zmeny názvu alebo sídla spoločnosti sa niekedy v praxi zneužíva na riešenie situácie stratených alebo nevydaných akcií. Taký postup nie je správny. Čo je však horšie,

niekedy sa použije dúfajúc, že drobní akcionári sa o premene akcií nedozvedia a ich akcie bude možné vyhlásiť za neplatné. Ak by totiž bol postup podľa § 214 ObZ riadne dodržaný a zároveň by márne uplynula lehota na podanie žaloby na určenie neplatnosť uznesenia valného zhromaždenia, ktoré o takej premene akcií rozhodlo, nebude mať akcionár účinnú možnosť sa brániť. Snáď len dokazovať úmysel členov predstavenstva a vzniknutú škody, čo môže byť nie len ťažké a zdĺhavé, ale v konečnom dôsledku i nemožné.

Stretla som sa v praxi i s prípadom, že spoločnosť vydala listinné akcie, ktoré nespĺňali zákonné náležitosti, boli teda neplatné resp. lepšie povedané nicotné. Vzišla otázka, ako postupovať pri ich výmene za novo vydané platné akcie. Záverom bolo, že keďže *de jure* nešlo o akcie v zmysle ObZ, nie je možné na ne použiť postup podľa § 214 ObZ. Postupovalo sa preto osobitne, rozhodnutím valného zhromaždenia a úkonmi predstavenstva, ale bez zverejňovania a vyzývania na predloženie akcií. Bližšie je tento prípad popísaný v kazuistike kapitoly o akciách.

Výsledkom bolo, že tzv. akcie boli predstavenstvom zničené. Keďže rovnaký výsledok by bol i postupom podľa § 214 ObZ, domnievam sa, že nič nebránilo ani jeho použitiu. Oba postupy by boli zrejme v takej situácii správne. Tiež si myslím, že v takýchto situáciách je možné len odporučiť postupovať podľa § 214 ObZ v záujme právnej istoty vyhlásenia starých akcií za neplatné.

2.9 Premeny založených (zastavených) akcií

Dôležité je ešte povedať, že všetky vyššie uvedené premeny akcií sa môžu diať v situácii, kedy je akcia založená (česky: *zastavena*). V takom prípade je potrebné vziať do úvahy i ZCP, ktorý obsahuje úpravu záložného práva na akcie a ktorý hovorí, že pri výmene založeného cenného papiera za iný, vzniká (rozumej zo zákona) záložné (česky: *zástavní*) právo v rovnakom rozsahu k cennému papieru, za ktorý sa vymieňa. Pokiaľ je potrebný záložný rubopis vystaví ho za vlastníka emitent (spoločnosť).

Osobitná situácia však nastáva v jednom prípade upravenom CZ ObZ. Je to právo výkupu účastníckych cenných papierov podľa § 183i a násl. CZ ObZ. Uplynutím stanovenej lehoty od zverejnenia zápisu uznesenia valného zhromaždenia o výkupe akcií menšinových akcionárov na akcionára, ktorý vlastní aspoň 90% základného kapitálu alebo hlasov, prechádza vlastnícke

právo ostatných menšinových akcionárov na tohto hlavného akcionára (tzv. squeeze-out). V takom prípade záložné právo zaniká. Záložný veriteľ musí akcie, ktoré ma u seba predložiť a dostane za ne protiplnenie.

Ďalšie premeny akcií rieši osobitný Zákon o premenách obchodných spoločností a družstiev.

Nový zákon č. 125/2008 Sb., o premenách obchodných spoločností a družstiev, v znení neskorších predpisov sa vzťahuje na fúziu, rozdelenie, prevod imania (česky: *jmění*) na spoločníka a na zmenu právnej formy. Vyčleňuje tak túto problematiku z CZ ObZ do samostatného zákona (i za účelom prípravy na novú koncepcie občianskeho a obchodného zákonníka v Českej republike).

**PŘECHOD ZÁSTAVNÍHO PRÁVA K OBCHODNÍMU PODÍLU NEBO K AKCII PŘI FÚZI,
ROZDĚLENÍ A ZMĚNĚ PRÁVNÍ FORMY**

„§ 40

Jestliže byly zastaveny obchodní podíly nebo akcie vydané zúčastněnou společností s ručením omezeným nebo akciovou společností a toto zástavní právo trvalo ke dni zápisu fúze, rozdělení nebo změny právní formy do obchodního rejstříku, přechází zástavní právo na obchodní podíly nebo akcie, jež zástavní dlužník nabyl výměnou za zastavené obchodní podíly nebo akcie, nebo které nabude společník zanikající společnosti výměnou za zastavené obchodní podíly nebo akcie.

§ 41

(1) Nástupnická akciová společnost po zápisu fúze, rozdělení nebo změny právní formy do obchodního rejstříku vyznačí na nově vydaných listinných akciích na jméno a zatímních listech, na které přešlo zástavní právo, záznamem zástavní právo. Záznam musí mít náležitosti zástavního rubopisu a podepíše jej jeden nebo více členů představenstva nástupnické akciové společnosti oprávněných jednat jménem nástupnické akciové společnosti ke dni vyznačení zástavního práva. Po vyznačení zástavního práva je odevzdá nástupnická akciová společnost zástavnímu věřiteli, uschovateli nebo opatrovateli. Ustanovení § 138 tím není dotčeno.

(2) Nástupnická akciová společnost po zápisu fúze, rozdělení nebo změny právní formy do obchodního rejstříku uloží v příkazu k vydání cenných papírů centrálnímu depozitáři cenných papírů, aby zapsal přechod zástavního práva na nově vydávané zaknihované akcie na účet vlastníka do centrální evidence cenných papírů. Nevede-li centrální depozitář cenných papírů účet vlastníka, zabezpečí, aby zástavní právo na účet vlastníka zapsala osoba, která vede evidenci navazující na centrální evidenci cenných papírů.

§ 42

Jestliže zástavní právo přešlo na jeden nebo více nově vydaných obchodních podílů, musí být součástí návrhu na zápis fúze, rozdělení nebo změny právní formy do obchodního rejstříku též návrh na zápis zástavního práva k jednomu nebo více obchodním podílům do obchodního rejstříku.

§ 43

Zástavní právo k obchodnímu podílu nebo akcií zaniká dnem zápisu změny právní formy do obchodního rejstříku, jestliže dochází ke změně právní formy na veřejnou obchodní společnost, komanditní společnost nebo družstvo.

§ 44

Jestliže dochází k přechodu zástavního práva při fúzi, rozdělení nebo změně právní formy postupem podle tohoto zákona, nepoužijí se ustanovení zvláštního zákona o zákazu zastavení již zastaveného cenného papíru nebo obchodního podílu.“

Zákon o premenách obchodných spoločností a družstiev obsahuje vlastné ustanovenia o premenách akcií v tejto súvislosti. Obsahuje i ustanovenia o zachovaní záložného práva pri fúziách a zmenách právnej formy.

V minulosti sa využívalo, či zneužívalo zmeny právnej formy práve na obídenie záložného práva a jeho zánik. Bez zákonného ustanovenia totiž dochádzalo k tomu, že zánikom akcií pri zmene právnej formy na spoločnosť s ručením obmedzeným, došlo k zániku predmetu záložného práva a spoločnosť fungovala ďalej, no záložné právo zaniklo.

Aby sa zabránilo takýmto úmyselným premenám právnej formy, obsahuje zákon výslovné ustanovenia o tom, že záložné právo prechádza i na vymieňané akcie, respektíve obchodné podiely vymieňané za akcie. Zákon o premenách obchodných spoločností a družstiev je precíznejší keď nehovorí o vyznačení záložného rubopisu, ktorým záložné právo vzniká, ale hovorí o zázname záložného práva na listinnej akcii na meno, ktorý musí zodpovedať záložnému rubopisu.

Záznam záložného rubopisu vyhotoví na listinnej akcii nástupnícka spoločnosť, teda členovia jej predstavenstva. I keď z právno-teoretického pohľadu ide o správnu zmenu formulácie, pretože záložné právo tu vzniká už zo zákona a nie až záložným rubopisom, výsledok praktického postupu je v zásade rovnaký ako pri ustanoveniach podľa CZ ObZ.

Založenú listinnú akcie potom odovzdá nástupnícka spoločnosť záložnému veriteľovi. Pokiaľ ide o zaknihované akcie, dá nástupnícka spoločnosť centrálnemu depozitárovi príkaz, aby zapísal prechod záložného práva na zaknihované akcie nástupníckej spoločnosti. Pokiaľ sa akcie premenili na obchodné podiely, podá nástupnícka spoločnosť návrh na zápis záložného práva do obchodného registra súčasne s návrhom na zápis zmeny právnej formy do obchodného registra.

Dôležité je upozorniť na skutočnosť, že na prechod záložného práva sa nepoužijú ustanovenia o zákaze záložného práva k už založenej akcii alebo obchodnému podielu. Ak by totiž akcie (alebo obchodné podiely) nástupníckej spoločnosti boli založené už pred fúziou, zákonné ustanovenie o nemožnosti záložného práva k už založenej akcii alebo obchodnému podielu by znemožňovali vyššie popísaný prechod záložného práva k akciám (alebo obchodným podielom) zanikajúcej spoločnosti a toto záložné právo by zaniklo. A to je stav nežiaduci, ktoré mu sa snaží zabrániť táto právna úprava.

Výnimočne v týchto prípadoch nastane situácia, kedy na jednej akcii (alebo obchodnom podiele) budú dve záložné práva dvoch záložných veriteľov. Prednosť bude zrejme potrebné

určit' podľa toho, ktoré vzniklo skôr. Pre záložné právo, ktoré prechádza pri fúzii či zmene právnej formy bude rozhodujúci nie moment prechodu, ale pôvodný moment zriadenia tohto záložného práva. A v tomto svetle má úvodné ustanovenie o zázname záložného práva na listinnej akcii nesmierny význam. Umožňuje totiž s oporou v zákone tvrdiť, že išlo naozaj len o prechod existujúceho záložného práva a prednosť týchto dvoch záložných práv sa teda určí momentom ich pôvodného vzniku.

Dôležitým faktom je tiež skutočnosť, že záložné právo k akcii (alebo obchodnému podielu) zaniká dňom zápisu do obchodného registra zmeny právnej formy na spoločnosť komanditnú alebo verejnú obchodnú spoločnosť.

Zákon o premenách obchodných spoločností a družstiev má i vlastné ustanovenia o vyhlásení neprevzatých listinných akcií za neplatné. Ustanovenia sú veľmi obdobné § 214 CZ ObZ. Obsahujú niektoré drobné odlišnosti uvedené nižšie. V súčasnej dobe máme pre takéto prípady teda dvojakú právnu úpravu, obsiahnutú v CZ ObZ pre všetky vyššie popísané premeny akcií a v Zákone o premenách obchodných spoločností a družstiev pre situácie súvisiace výlučne s premenami obchodných spoločností. Ide o zdvojenú právnu úpravu, ktorá má byť zachovaná i po prijatí pripravovanej rekodifikácie občianskeho zákonníka a zákona o obchodných korporáciách.

Rozdiel v právnej úprave podľa tohto osobitného zákona je v tom, že výzva na predloženie listinných akcií na ich výmenu je obsiahnutá v projekte vnútroštátnej fúzie a k vyhláseniu akcií za neplatné môže dôjsť i bez poskytnutia dodatočnej lehoty na odovzdanie listinných akcií. Ďalší postup je totožný s postupom podľa § 214 CZ ObZ. Navyše osobitný zákon ustanovuje, že pokiaľ sa nové akcie nepodarí predať, je možné ich uložiť do súdnej úschovy. Právo na vydanie nových listinných akcií, ani právo na vyplatenie výťažku z ich predaja sa nepremlčuje.

ZVLÁŠTNÍ USTANOVENÍ O VÝMĚNĚ LISTINNÝCH AKCIÍ

„§ 139

Akcionáři jsou povinni vrátit dosavadní listinné akcie a zatímní listy ve lhůtě a způsobem určeným v projektu vnitrostátní fúze. Projekt vnitrostátní fúze musí v takovém případě obsahovat upozornění pro akcionáře na možnost, že akcie a zatímní listy nevrácené ve stanovené lhůtě mohou být prohlášeny za neplatné bez poskytnutí dodatečné lhůty k vrácení akcií.

§ 140

Jestliže jsou akcionáři v prodlení s vrácením dosavadních listinných akcií a zatímních listů, může je představenstvo vyzvat, uzná-li to za potřebné a je-li takové jednání v zájmu společnosti, způsobem určeným zákonem a stanovami nástupnické společnosti pro svolání valné hromady, aby listinné akcie a zatímní listy vrátili v dodatečně přiměřené lhůtě, kterou jim k tomuto účelu určí, s poučením, že jinak bude postupováno

podle § 141.

§ 141

(1) Představenstvo prohlásí za neplatné dosavadní listinné akcie a zatímní listy, které nebyly řádně a včas vráceny. Byla-li stanovena dodatečná přiměřená lhůta k vrácení podle § 140, prohlásí představenstvo nevrácené listinné akcie a zatímní listy za neplatné až po marném uplynutí této lhůty.

(2) Prohlášení akcií za neplatné představenstvo oznámí akcionářům, jejichž listinné akcie a zatímní listy byly prohlášeny za neplatné (dále jen „dotčené osoby“), způsobem určeným zákonem a stanovami pro svolání valné hromady a prohlášení listinných akcií a zatímních listů za neplatné bez zbytečného odkladu zveřejní.

(3) Akcie a zatímní listy určené k výměně prodá nástupnická společnost prostřednictvím pověřené osoby bez zbytečného odkladu na účet dotčené osoby na regulovaném trhu, pokud jsou kótované, nebo ve veřejné dražbě. Místo, dobu a předmět dražby představenstvo zveřejní nejméně 2 týdny před jejím konáním.

(4) Výtěžek z prodeje listinných akcií a zatímních listů po započtení pohledávek společnosti proti dotčené osobě vzniklých v souvislosti s prohlášením akcií za neplatné a prodejem akcií vyplatí nástupnická společnost bez zbytečného odkladu dotčené osobě nebo jej uloží do úřední úschovy. Právo dotčené osoby na výplatu výtěžku se nepromlčuje.

(5) Nepodaří-li se prodej uskutečnit pro nedostatek poptávky, uloží společnost akcie a zatímní listy do úřední úschovy. Právo dotčené osoby na vydání akcií a zatímních listů se nepromlčuje.

§ 142

Vrácené listinné akcie a zatímní listy společnost bez zbytečného odkladu po jejich vrácení zničí.“

Navrhovaný nový koncept zákona o obchodných korporáciách počíta so zachovaním ustanovenia v zásade totožného s § 214 CZ ObZ. Výslovne ešte dopĺňa, že tento postup sa použije aj na predloženie listinných akcií na ich výmen kvôli vyznačeniu nových údajov na akcii (ako je uvedené vyššie spravidla pôjde napríklad o nový názov/firmu alebo o nové sídlo spoločnosti). Dôležité však je, že spoločnosť musí mať pre taký postup rozhodnutie valného zhromaždenia.

Nový zákon o obchodných korporáciách rieši v tejto oblasti ešte jednu situáciu. A to je výmena poškodenej listinnej akcie. Podľa návrhu môže akcionár požiadať spoločnosť o výmenu listinnej akcie, ak je poškodená tak, že niektoré údaje na nej uvedené nie sú čitateľné, avšak o pravosti tejto akcie nie je pochyb. Na novej akcii spoločnosť uvedie, že ide o rovnopis (česky: *stejnopis*) zničenej akcie. Na takej akcii sa uvedie nový dátum emisie. Odovzdaná poškodená akcia sa zničí.

2.10 K premenám akcií podľa SK ObZ

Pokiaľ sa pozrieme pre porovnanie na právnu úpravu premien akcií podľa slovenského práva zistíme, že ak by sme mali túto tému písať podľa slovenského práva, nebolo by čo písať. V SK ObZ nenájdeme pojmy ako štiepenie či spájanie akcií. Nenájdeme žiadnu úpravu toho, čo sa deje so záložným právom pri premenách akcií. Nenájdeme žiadnu osobitnú úpravu účinnosti týchto zmien a účinnosti súvisiacich zmien stanov.

„Rozhodnutie o zmene podoby akcií je v kompetencii valného zhromaždenia akciovej spoločnosti, ktoré v tejto veci rozhoduje dvojtretinovou väčšinou hlasov prítomných akcionárov, pretože ide o zmenu stanov akciovej spoločnosti.“³⁵

V rozsudku Najvyššieho súdu Slovenskej republiky, sp. zn. Obdo V 44/2003, sa uvádza, že *„do pôsobnosti valného zhromaždenia akciovej spoločnosti patrí aj zmena stanov v tej časti, ktorá sa týka formy a podoby akcií spoločnosti.“*

Jediné, čo je v tejto oblasti porovnateľné je ustanovenie § 214 ObZ. SK ObZ neobsahuje kvalifikovanú 3/4 väčšinu hlasov. Ako už bolo uvedené, upravuje len jednoduchú väčšinu a 2/3 väčšinu. Stanovuje, že o zmene práv spojených s niektorým druhom akcií, o obmedzení prevoditeľnosti akcií a o zrušení verejnej obchodovateľnosti rozhoduje valné zhromaždenia 2/3 väčšinou hlasov prítomných akcionárov.

V prípadoch, že ide o zvýšenie alebo zníženie základného imania alebo o zmenu druhu akcií, či práv spojených s určitým druhom akcií vyžaduje sa súhlas 2/3 akcionárov majúcich tieto akcie. Pri každej súvisiacej zmene stanov je tiež potrebný takýto 2/3 súhlas. Stanovy samozrejme môžu určiť vyššiu kvalifikovanú väčšinu hlasov, zákon ju však nevyžaduje.

Ustanovenia CZ ObZ o odkúpení akcií spoločnosťou od akcionárov, ktorí nehlasovali za obmedzenie prevoditeľnosti akcií, jeho sprísnenie alebo za vyradenie akcií z obchodovania na regulovanom trhu, alebo od akcionárov, ktorí sa takého valného zhromaždenia nezúčastnili, by ste v SK ObZ nenašli. Takúto úpravu (avšak značne nesystematicky) obsahuje SK ZCP, ale výlučne len pre zrušenie obchodovateľnosti akcií.

³⁵ Ovečková, O. a kol. Obchodný zákonník. Komentár. 1., Bratislava : Iura Edition, 2005, s. 524.

(1) Ak valné zhromaždenie akcionárov emitenta kótovaných akcií rozhodne, že akcie vydané týmto emitentom prestanú byť kótované, je emitent povinný vyhlásiť povinnú ponuku na kúpu všetkých kótovaných akcií od akcionárov, ktorí na valnom zhromaždení nehlasovali za rozhodnutie, že tieto akcie prestanú byť kótované, alebo ktorí sa tohto valného zhromaždenia nezúčastnili. V povinnej ponuke sa musí uviesť, že dôvodom vyhlásenia povinnej ponuky je rozhodnutie valného zhromaždenia spoločnosti, že akcie prestanú byť kótované.

(2) Rozhodnutie valného zhromaždenia o tom, že akcie vydané týmto emitentom prestanú byť kótované, musí mať formu notárskej zápisnice. V notárskej zápisnici z valného zhromaždenia musia byť menovite uvedení akcionári, ktorí hlasovali za rozhodnutie, že akcie spoločnosti prestanú byť kótované.

(3) Povinnosť podľa odseku 1 sa pokladá za splnenú, ak povinnú ponuku na kúpu všetkých kótovaných akcií od akcionárov, ktorí na valnom zhromaždení nehlasovali za rozhodnutie, že tieto akcie prestanú byť kótované, vyhlási za emitenta iná osoba ako emitent týchto akcií.“

Akékoľvek premeny akcií nadobúdajú účinnosť účinnosťou zmeny stanov, čo je spravidla prijatím uznesenia valného zhromaždenia, okrem prípadov, kedy sa k takej zmene vyžaduje konštitutívny zápis do obchodného registra (ako je to napríklad pri väčšine spôsobov zvýšenia základného imania a pri jeho znížení).

Domnievam sa však, že i keď SK ObZ neobsahuje žiadnu výslovnú úpravu na túto tému, nie je možné uzavrieť, že by tým premeny akcií boli vylúčené. Valné zhromaždenie môže zmenou stanov rozhodnúť i o tom, že akcie zmenia svoju podobu, formu, druh, alebo dokonca, že dôjde k ich faktickému rozdeleniu alebo spojeniu. Prijatie takej premeny teda bude zodpovedať zmene stanov a výmena bude zodpovedať postupu podľa § 214 SK ObZ.

So záložným právom je to však horšie. Zákon nič nehovorí (až na jednu výnimku, premeny podoby akcií podľa SK ZCP) o tom, že by záložné právo bolo zachované pri premenách akcií, pri fúziách spoločností a už vôbec nie pri zmenách právnej formy. Prax ukázala, že napriek chýbajúcej právnej úprave sa považuje za zachované záložné právo pri fúziách spoločností a na novo vydaných listinných akciách vyznačuje záložný rubopis nástupnícka spoločnosť. Tento postup však nemá jednoznačnú oporu v zákone. Bez súčinnosti akcionára a spoločnosti, by sa záložný veriteľ len veľmi ťažko domáhal existencie svojho záložného práva a odovzdania novo vydaných listinných akcií.

Záložný veriteľ sa tiež vystavuje riziku, že pokiaľ založené listinné akcie, ktoré sa nachádzajú v jeho držbe, neodovzdá spoločnosti na ich výmenu za novo vydané, budú tieto akcie vyhlásené za neplatné podľa § 214 SK ObZ. Právna úprava je v tomto smere nedostatočná a zďaleka neposkytuje právnu ochranu záložnému veriteľovi.

Rovnako tak ani pri zmene právnej formy SK ObZ nehovorí nič o zachovaní, prechode záložného práva. V takom prípade záložné právo zanikne zánikom jeho predmetu. Zaujímavé na celej veci je, že napriek chýbajúcej právnej úprave si prax doposiaľ nevyžiadala jej doplnenie. Nebolo to tak v minulosti, a ani dnes nie je zvýšený záujem o túto problematiku.

Zrejme postačuje zmluvný záväzok záložcu, že žiadnu premenu akcií neuskutoční. A sankcia predčasnej splatnosti zabezpečenej pohľadávky a zmluvných pokút je preňho dostatočným podnetom. Z ekonomického hľadiska tak bol tento problém potlačený do úzadia. Z právneho hľadiska treba povedať, že ide o chýbajúcu právnu úpravu, ktorá spôsobuje právnu neistotu v niektorých situáciách a ide teda o stav nanajvýš nežiaduci.

SK ZCP obsahuje pravidlá pre premenu podoby akcií. V zásade sú totožné s českou právnou úpravou premeny podoby akcií obsiahnutou v CZ ObZ. Táto právna úprava predstavuje špeciálnu právnu úpravu vo vzťahu k § 214 SK ObZ, ktorú je nevyhnutné aplikovať pri tomto type premeny akcií, teda pri premene podoby akcií.

Rozdielnosť je v zásade len v tom, že SK ZCP priamo určuje, aká dlhá má byť lehota a dodatočná lehota na predloženie listinných akcií. Následne len odkazuje na postup vyhlásenia akcií za neplatné podľa ustanovení SK ObZ.

Rozhodnutie o zmene podoby akcie musí spoločnosť zverejniť v obchodnom vestníku a v periodickej tlači s celoštátnou pôsobnosťou uverejňujúcej aspoň raz týždenne burzové správy. Zároveň takto oznámi i lehotu na predkladanie listinných akcií. Pri listinných akciách na meno musí spoločnosť informovať i všetkých akcionárov zaslaním oznámenia priamo na ich adresu.

Lehota na vrátenie akcií nesmie byť kratšia ako 2 mesiace a dlhšia ako 6 mesiacov od uverejnenia oznámenia. Akcionár môže požadovať výnos z akcie, len ak ju odovzdá. Dodatočná lehota nesmie byť kratšia ako 1 mesiac. Výzva obsahuje upozornenie, že bude akcia vyhlásená za neplatnú. Ak nebude akcia predložená ani v dodatočnej lehote, postupuje sa podľa SK ObZ.

Premena zaknihovanej akcie na listinnú je v zásade upravená totožne, ako je to v českej právnej úprave popísanej vyššie. S tým rozdielom, že pri registrovanom pozastavení práva nakladať toto právo zaniká, listinnú akciu dostane akcionár a osoba, ktorá podala príkaz na registráciu pozastavenia práva nakladať dostane len od centrálného depozitára informáciu, že podoba akcie sa mení a že z tohto dôvodu pozastavenia práva nakladať zaniká.

Dôležité je, že tu zákon myslel na záložné právo. Ustanovuje, že účinky záložného práva ostávajú nedotknuté i po premene podoby akcie. Právo na odovzdanie listinnej akcie má záložný veriteľ. Odlišnosťou však je, že záložný rubopis vystaví za akcionára záložný veriteľ (a nie spoločnosť, ako je to v českej právnej úprave). Pre nevyzdvihnuté listinné akcie sa potom odkazuje na postup podľa SK ObZ.

Tým končí slovenská právna úprava o premenách akcií. Prechod záložného práva, okrem prípadu premeny podoby akcií, nemá oporu v zákone a spravidla zanikne zánikom predmetu záložného práva.

3 HROMADNÉ AKCIE

„Podle toho, jakým způsobem jsou akcie vydány, je lze členit na akcie hromadné a akcie vydané jednotlivě.“³⁶

„Hromadné akcie patří do skupiny tzv. globálních či sběrných listin, které mají nahradit určitý počet jednotlivých cenných papírů.“³⁷

Vydávání hromadných akcií připuštěna a upravuje CZ ZCP. V CZ ObZ by sme túto úpravu hľadali márne. To však platí len pre českú právnú úpravu. V prípade slovenského práva je to práve naopak.

ČESKÁ PRÁVNÁ ÚPRAVA
„§ 5 CZ ZCP Vydávání cenného papíru (3) Akcie, poukázky na akcie, podílové listy nebo dluhopisy mohou být vydány jako hromadné listiny nahrazující tyto jednotlivé cenné papíry. Práva spojená s hromadnou listinou nemohou být převodem dělena na podíly. Za podmíněk předem stanovených ve stanovách emitenta akcií, v emisních podmínkách dluhopisů nebo ve smluvních podmínkách pro koupi a odkup podílových listů má vlastník hromadné listiny právo na její výměnu za jednotlivé cenné papíry nebo jiné hromadné listiny. Hromadná listina musí mít náležitosti stanovené pro listinný cenný papír. Na výměnu hromadné listiny za zaknihované cenné papíry se vztahují přiměřeně ustanovení zvláštního právního předpisu, zákona č. 256/2004 Sb., o podnikání na kapitálovém trhu.“
SLOVENSKÁ PRÁVNÁ ÚPRAVA
„§ 157 SK ObZ (3) Spoločnosť môže vydať hromadné akcie. Hromadnou akciou je akcia, ktorá nahrádza viac akcií tohto istého druhu spoločnosti s rovnakou menovitou hodnotou . Spoločnosť je povinná vydať majiteľovi hromadnej akcie jednotlivé akcie, ktoré nahrádza, v zaknihovanej alebo listinnej podobe. Postup určia stanovy spoločnosti .“

S hromadnými akciami sa v praxi môžeme stretnúť veľmi často. Ich praktický význam je nepochybný. V akciových spoločnostiach, kde je základné imanie (česky: *základní kapitál*) rozdelené na veľký počet akcií medzi niekoľko akcionárov bývajú spravidla akcionárom vydané hromadné akcie, ktoré nahrádzajú všetky akcie tohto akcionára.

³⁶ Pelikánová, I., Plíva, S., Černá, S., Příbyl, Z., Vít, J., Zahradníčková, M. Obchodní právo. I. Díl, 2. prepracované vydanie, Praha : ASPI, 2003, s. 361.

³⁷ Černá, S. Obchodní právo. Akciová společnost. 3. díl, Praha : ASPI, 2006, s. 151.

Hromadné akcie sú riadne vydané za podmienky, že spĺňajú všetky náležitosti, ktoré zákon stanovuje pre listinné akcie. Je tiež nevyhnutné pripomenúť, že hromadné akcie majú vždy listinnú podobu. Nahrádzajú síce spravidla listinné akcie, ale nie je vylúčené (i keď zrejme nie natoľko praktické) aby nahrádzali i zaknihované akcie. V takom prípade, sa postup výmeny listinnej hromadnej akcie za jednotlivé zaknihované akcie uskutoční podľa pravidiel pre premenu podoby akcií upravených v ZoPKT³⁸. Rovnaký postup by sa použil i v opačnom prípade, ak by spoločnosť najskôr vydala zaknihované akcie a potom ich nahrádzala hromadnými akciami. Z hľadiska praxe však k výmenám medzi zaknihovanými akciami a hromadnými akciami dochádza veľmi zriedkavo, nie je to však vylúčené.

SK ObZ výslovne stanovuje, že hromadná akcia môže nahrádzať iba akcie toho istého druhu a menovitej hodnoty. I keď CZ ZCP také ustanovenie neobsahuje, prakticky pôjde vždy o rovnakú situáciu. Hromadná akcia môže nahrádzať len akcie jedného akcionára, nemusí však byť jediná, môže ich byť niekoľko.

Pokiaľ ide o dočasné listy (česky: *zatímní listy*), z gramatického výkladu vyplýva, že ich nie je možné nahradiť hromadnou listinou. Ak by však spoločnosť napriek tomu vydala hromadnú akciu nahrádzajúcu dočasné listy (česky: *zatímní listy*), boli by s tým spojené rovnaké dôsledky, ako keby vydala akcie akcionárovi, ktorý ešte nesplatil emisný kurz upísaných akcií. V takom prípade by však nešlo jednoznačne o neplatné hromadné akcie, bolo by potrebné vziať do úvahy pravidlá o dobromyseľnosti nadobúdateľa pri vydaní cenného papiera podľa CZ ZCP.

V zmysle CZ ZCP, môže spoločnosť vydať hromadné akcie, ak to pripúšťajú jej stanovy. Stanovy môžu takúto úpravu obsahovať od začiatku, t.j. od vzniku spoločnosti, alebo môže potreba hromadných akcií vzniknúť neskôr. Otázkou však je, či stanovy musia obsahovať vydanie hromadných akcií a až potom môže dôjsť k ich vydaniu. Je potrebné najskôr rozhodnúť o zmene stanov a potom vydať hromadné akcie? Niektorí autori odbornej literatúry tvrdia, že aby mohli byť hromadné akcie vydané, musia ich vydanie a výmenu za jednotlivé akcie upravovať stanovy. V opačnom prípade by bolo možné namietat', že hromadné akcie neboli vydané v súlade so zákonom a ako také musia byť považované za neplatné. To by malo markantné dôsledky na všetky úkony s nimi uskutočnené (najmä pokiaľ by išlo o ich prevody).

³⁸ Bližšie rozpracované v kapitole o Premenách akcií.

Uvedené stanovisko však vo svojom článku namieta Gartšík, keď komentuje článok autorov Dědiča, Dejla, Kasíka a Kašpárka.³⁹

„Autoři dovozují, že pokud akciová společnost hodlá vydat hromadné akcie, musí být tato možnost spolu s úpravou podmínek výměny hromadné akcie za jednotlivé akcie nebo jiné hromadné listiny zakotvena ve stanovách, byť to zákon výslovně nepřikazuje. Vyvozují tak zejména z toho, že § 5 odst. 3 CZ ZCP ukládá, aby podmínky pro výměnu byly stanoveny předem, tedy dle názoru autorů nutně před vydáním hromadných akcií, neboť by bylo nedovoleným zásahem do práv akcionáře, pokud by společnost vydala hromadné akcie, aniž by stanovy současně neupravovaly, za jakých podmínek má akcionář právo na jejich výměnu. Pokud by byly vydány listinné hromadné akcie k zaknihovaným cenným papírům, byl by porušen příkaz obsažený ve stanovách vydat akcie jako zaknihované. Třetí hlavní argument autorů spočívá v tom, že vydáním hromadných akcií bez odpovídající úpravy ve stanovách je omezeno dispoziční právo akcionáře (resp. rychlost jeho realizace) s akciemi, neboť pak nemůže nakládat s jednotlivými akciemi, ale jen současně se všemi akciemi, jež hromadná akcie nahrazuje, nebo je nutno hromadnou akcií přeměnit na jednotlivé cenné papíry a až poté realizovat převod jednotlivých akcií. O této možnosti by měl být akcionář stanovami předem informován.“

Gartšík d'alej v článku potvrdzuje, že na jednej strane uznáva závery autorov (a priznáva im i súlad s aplikačnou praxou), na druhej strane však tvrdí, že uvedené ustanovenie CZ ZCP umožňuje i iný výklad. Zastáva názor, že vydanie hromadných akcií je za určitých okolností možné i v prípade, že stanovy úpravu hromadných akcií neobsahujú. Tvrdí, že takto vydané hromadné akcie nebudú neplatné.

„Souhlasit je nutno s tím, že vydáním hromadných akcií proti vůli akcionáře by došlo k omezení dispozičního práva akcionáře s jeho vlastnictvím (resp. rychlosti jeho realizace, jež je jeho součástí). Domnívám se ovšem, že vydání hromadných akcií není proti vůli akcionáře možné. Akcionář má primárně nárok na vydání akcií – jednotlivých cenných papírů, na něž je rozvržen základní kapitál společnosti, přičemž počet a jmenovitá hodnota jednotlivých akcií jsou stanoveny stanovami. Takové akcie jsou upisovány, na takto stanovami definované akcie má akcionář právo vyplývající ze zákona. Bylo by porušením povinnosti představenstva jednat s péčí řádného hospodáře, eventuálně při selektivním přístupu povinnosti zacházet se všemi

³⁹ Mgr. Tomáš Gartšík, K některým otázkám spojeným s hromadnými akciemi. Několik úvah nad tématem hromadných akcií. Obchodní právo. 4/2003.

akcionáři za stejných podmínek stejně, pokud by se pokusilo akcionáři i proti jeho vůli hromadnou akcií vnutit.“

S tím je možné len súhlasit'. Ďalej autor uvádza.

„V řadě případů je však v zájmu jak společnosti, tak akcionáře, aby často značné množství zejména listinných akcií bylo nahrazeno jedním či několika cennými papíry, z nichž jsou práva akcionáře mnohem rychleji a přesněji čitelná. Dle mého názoru umožňuje § 5 odst. 3 CZ ZCP v situaci, kdy dospějí společnost i akcionář k závěru, že hromadná akcie je pro oba vhodnější, emitovat místo jednotlivých akcií akcie hromadné i tehdy, jestliže tato možnost není zakotvena stanovami. Znění třetí věty § 5 odst. 3 CZ ZCP („za podmínek předem stanovených emitentem má majitel hromadné listiny právo na její výměnu za jednotlivé cenné papíry nebo jiné hromadné listiny“) lze dle mého soudu vykládat (gramaticky i logicky) též tak, že podmínky výměny hromadné akcie na jednotlivé cenné papíry musí být stanoveny před touto výměnou, tedy nejpozději v okamžiku emise hromadné akcie. Pokud akcionář svobodně převezme hromadnou akcií (byť by možnost jejího vydání a podmínky výměny nebyly stanovami zakotveny), nemůže později argumentovat tak, že vydáním hromadné akcie došlo k zásahu do jeho vlastnických práv (byla mu ztížena dispozice s vlastnictvím). K tomuto zásahu totiž sám přivolil převzetím hromadné akcie místo jednotlivých akcií, tedy uzavřel se společností nepojmenovaný kontrakt. Samozřejmě platí, že právo na výměnu hromadných akcií je nepochybným právem akcionáře, konkrétní podmínky pro jeho uplatnění však při aplikaci nastíněného názoru nejsou určeny stanovami, ale ve smyslu § 155 odst. 1 CZ ObZ na základě dispozice udělené společnosti a akcionáři zákonem. Vydání hromadné akcie a určení podmínek její výměny – oferta – musí být k uzavření předpokládané smlouvy akceptována akcionářem nejméně konkludentně např. převzetím hromadné akcie, na níž jsou tyto podmínky uvedeny (akceptace). Zákon nepředepisuje formu takové dohody. Dle mého názoru převzetí hromadné akcie (obsahující i podmínky výměny) místo jednotlivých akcií společnosti nevzbuzuje pochybnosti o tom, co chtěli účastníci smlouvy – akcionář i společnost projevit. Ze znění zákona nelze sice gramaticky ani logicky dovodit jednoznačný příkaz, že podmínky výměny hromadné akcie na jednotlivé cenné papíry nebo jiné hromadné listiny musí být uvedeny na hromadné akcií samotné, pokud však přijmeme názor, že ve stanovách tyto podmínky nutně být nemusí, je hromadná akcie bezesporu právě tou listinou, na níž by tyto podmínky měly být z důvodu eliminace sporů uvedeny. Rovněž pro představenstvo společnosti je jistě žádoucí, aby podmínky výměny byly uvedeny právě na hromadné akcií, neboť tak je nejprůkaznějším způsobem splněna jeho povinnost jednat při emisi hromadné akcie s péčí

řádného hospodáře, tedy mj. i vydávat cenné papíry v souladu se zákonem. Vše výše uvedené platí pouze tehdy, vydala-li společnost listinné akcie. V případě, že společnost emitovala akcie v zaknihované podobě, lze bez výhrad souhlasit se stanoviskem, že vydáním listinné hromadné akcie by došlo k porušení ustanovení stanov, ukládajících společnosti vydat její akcie právě v zaknihované podobě.“

Autor sa ďalej zaoberá otázkou, či existuje právny nárok akcionára na to, aby mu spoločnosť hromadnú akciu vydala. Ako je uvedené nižšie (a s čím možno bezpochyby súhlasiť) akcionár nemá právny nárok domáhať sa, aby mu spoločnosť hromadnú akciu vydala (čo nemusí byť práve výhodným postavením akcionára, keď mu tak môže spoločnosť (resp. väčšinový akcionári) „znepríjemniť“ život vydávaním veľkého počtu listinných akcií s nízkou menovitou hodnotou). Akcionár má však v každom prípade nárok na výmenu hromadnej akcie za jednotlivé akcie (v opačnom prípade by totiž bolo znemožnené jeho dispozičné právo nakladať len s časťou svojich akcií).

„Z výrazu „mohou byť vydány“ použitého v § 5 odst. 3 CZ ZCP ďalej dle mého soudu plyne, že akcionář nemá vymahatelné právo na vydání hromadných akcií ani tehdy, je-li tato možnost sice upravena ve stanovách, avšak nikoli jako nárok akcionáře podrobený přesným podmínkám (jak by tomu bylo např. při formulaci typu „akcionář, vlastnící více jak x akcií společnosti, má nárok na vydání jedné hromadné akcie, nahrazující tyto akcie. Nárok musí být uplatněn písemnou žádostí akcionáře společnosti. Podmínky emise a výměny této hromadné akcie na jednotlivé akcie nebo jiné hromadné listiny budou následující: . . . “). Otázkou je, zda i při úpravě možnosti emitovat hromadné akcie ve stanovách (eventuálně i jako nárok akcionáře) lze dovodit, že společnost může vydat hromadné akcie proti vůli akcionáře. Dle mého soudu to vzhledem k použitému výrazu „mohou být vydány“ a primárnímu právu akcionáře na jednotlivé akcie společnosti možné není. Eventuální ustanovení stanov, že společnost vydá své akcie pouze jako hromadné, považuji, vzhledem k právu akcionáře kdykoliv hromadnou akcii vyměnit za jednotlivé akcie a byť jen jednu akcii si ponechat, pro rozpor se zákonem za vyloučené.“

Z gramatického výkladu vyššie uvedeného ustanovenia CZ ZCP vyplýva, že stanovy musia vopred upraviť podmienky pre výmenu hromadnej akcie za jednotlivé akcie. Myslí sa tým, pred výmenou, nie pred vydaním hromadnej akcie. Závery uvedené vo vyššie citovanom článku sú potom správne. Dodávam tiež, že vzhľadom na rovnaký gramatický výklad sa uplatnia i pre SK ObZ.

Z praktického pohľadu bude moment vydania hromadnej akcie a moment, kedy najneskôr by mali byť podmienky výmeny za jednotlivé akcie obsiahnuté v stanovách, splývať. Vydaním hromadnej akcie totiž akcionár nadobúda (zo zákona) i právo na ich výmenu za jednotlivé akcie. Určite by bolo nesprávne tvrdiť, že pokiaľ stanovy postup výmeny neupravujú, nemôže k nemu dôjsť. V praxi teda v zásade pôjde vždy o situáciu, kedy stanovy budú upravovať vydanie i výmenu hromadných akcií, pred ich samotným vydaním akcionárom. Iný postup nemožno odporučiť.

Na druhej strane, závery uvedeného článku majú dôležité dopady pre právne posúdenie platnosti hromadných akcií vydaných bez zmienky v stanovách. Domnievam sa, že v tejto situácii by mal byť dôraz kladený na právnu istotu vlastníkov hromadných akcií a na práva tretích osôb nadobudnuté v dobrej viere. Napokon i pripravovaná rekodifikácia CZ ObZ kladie dôraz na túto zásadu pred prísne formalistickým prístupom. Za základný princíp stavia slobodu konania osôb v obchodno-právnych vzťahoch.

Vráťme sa ale k vydávaniu hromadných akcií. Stretla som sa totiž i s otázkou, či vydanie hromadných akcií hneď pri vzniku spoločnosti, bez vydania jednotlivých akcií, je správne. Jedna skupina tvrdí; aby boli akcie platné je potrebné, aby boli najskôr riadne vydané ako jednotlivé akcie a následne nahradené hromadnými akciami. Druhá skupina tvrdí, že ak stanovy v súlade so zákonom obsahujú špecifikáciu akcií, ktoré spoločnosť vydáva, môžu zároveň určiť, že spoločnosť už pri svojom vzniku vydáva hromadné akcie.

Na mieste je však posúdenie inej zásadnej otázky. Sú hromadné akcie cenným papierom? S touto otázkou som sa v dávnejšej minulosti stretla i pri posudzovaní dopadov aplikácie devízových predpisov na vývoz hromadných akcií (ako cenných papierov) do zahraničia, napr. za účelom ich úschovy či držby.

CZ ZCP (ani CZ ObZ) nepoužíva pojem „hromadná akcie“, ale používa iba pojem „hromadná listina“. Ak teda hovoríme o hromadných akciách v českej právnej úprave, používame nesprávny pojem. Ide o hromadnú listinu, ktorá nahrádza určité akcie.

Každá odborná literatúra na tému hromadných akcií uvádza základný postulát, že hromadné akcie nie sú osobitným druhom akcií.

Z povahy cenných papierov, ako nositeľov určitých práv, a z právnej úpravy CZ ZCP, ktorý neobsahuje taxatívny výpočet cenných papierov, možno uzatvoriť, že hromadné akcie sú cennými papiermi. Musia spĺňať náležitosti určené CZ ObZ pre listinné akcie.

Z hromadných akcií vyplývajú akcionárovi také isté práva, ako z jednotlivých akcií. A navyše, akcionár má právo kedykoľvek požadovať, aby mu spoločnosť namiesto hromadných akcií vydala jednotlivé akcie.

Berúc do úvahy argumentáciu uvedenú vyššie (závery Gartšíkovho článku, gramatický výklad CZ ObZ a dôraz na ochranu právnej istoty, práv nadobudnutých v dobrej viere a slobodného konania osôb v obchodno-právnych vzťahoch) sa domnievam, že hromadné akcie je možné vydať už pri vzniku spoločnosti bez toho, aby bolo potrebné vydávať samotné akcie a tieto potom nahradiť hromadnými. Postačí, ak stanovy budú presne špecifikovať, aké akcie spoločnosť vydáva. S hromadnou akciou nadobúda akcionár všetky práva spojené s akciami danej spoločnosti a nepochybne má vždy právo požadovať výmenu hromadnej akcie za jednotlivé akcie.

Pokiaľ ide o výmenu za jednotlivé akcie, zákon nijak osobitne neupravuje tento postup. Úprava postupu by preto mala byť obsiahnutá v stanovách. V zásade možno odporučiť, že čím bude takýto postup upravený podrobnejšie, tým lepšie (úprava by mala obsahovať písomnú žiadosť o výmenu, povinnosť predložiť hromadné akcie, lehoty v ktorých k výmene musí dôjsť a pod.). Z praktických dôvodov sa však nestotožňujem s názorom uvedeným vo vyššie citovanom článku, že samotná listina hromadnej akcie by mala obsahovať postup výmeny. Dôležité je tiež dodať, že chýbajúca úprava postupu výmeny v stanovách nemôže nijak zmariť právo akcionára na výmenu. V takom prípade sa s uvedeným musí vysporiadať predstavenstvo spoločnosti tak, aby neboli nijak dotknuté práva akcionára a aby bola zachovaná požiadavky zaobchádzať za rovnakých podmienok so všetkými akcionármi rovnako.

Ak spoločnosť vydala pri svojom vzniku len hromadné akcie, musí na základe žiadosti akcionára vydať jednotlivé akcie a vymeniť mu ich. Prevezme pritom od neho hromadné akcie. Nesmie sa stať, že akcionár bude mať zároveň i hromadné akcie i jednotlivé akcie. Spôsobilo by to neistotu v právnych vzťahoch.

Ak si akcionár želá vymeniť časť akcií a časť ponechať ako hromadné akcie, vydá mu spoločnosť akcie a novú, upravenú hromadnú akciu. Tento postup môže byť častý v prípade, ak chce niekto previesť iba časť svojich akcií nahradených hromadnou akciou. CZ ZCP totiž výslovne stanovuje, že práva spojené s hromadnou akciou nemôžu byť prevodom delené na podiely.

Pri vymieňaní akcií a hromadných akcií vzniká prakticko-právna otázka, čo s vymenenými akciami. Môže si ich spoločnosť ponechať u seba pre prípad ich spätnej výmeny? Stretla som sa s názorom, že spoločnosť je povinná takéto akcie zničiť, aby nedošlo k duplicitnému vydaniu akcií. Domnievam sa však, že takýto postoj nie je správny. Práve naopak. Spoločnosť má povinnosť akcionárovi kedykoľvek hromadnú akciu vymeniť za jednotlivé akcie. Je preto oprávnená takéto akcie u seba držať. Členovia predstavenstva potom zodpovedajú s odbornou starostlivosťou (česky: *s péčí řádného hospodáře*) za to, že zabránia akémukoľvek zneužitiu držaných akcií. Ak sa teda na akciách z formálno-právne hľadiska nič nezmenilo, nie je potrebné ich pri spätnej výmene vydať znova a zničiť pôvodné. To však bude platiť len do momentu prevodu hromadnej akcie na nového nadobúdateľa. Uvedená situácia je potom bližšie popísaná nižšie v tejto kapitole.

V komentári k časti CZ ObZ o nadobúdaní vlastných akcií autorov Dědič, Štenglová, Čech, Kříž sa uvádza:

*„Za nabývaní akcií nebo zatímních listů nelze považovat případy, kdy společnost vyměňuje své akcie nebo zatímní listy za jiné své akcie nebo zatímní listy, neboť akcie či zatímní listy vrácené společnosti z tohoto důvodu přestanou být platnými akciemi či zatímními listy společnosti, a proto je společnost nemůže ani nabývat. Jde zejména o výměnu akcií při změně jmenovité hodnoty akcií nebo jiných údajů obsažených na listinné akci, při spojení nebo štěpení akcií, při změně druhu, podoby nebo formy akcií, **při výměně hromadné akcie za jiné hromadné akcie nebo jednotlivé akcie, které nahrazuje**, nebo o výměnu zatímních listů za akcie nebo za jiné zatímní listy.“⁴⁰*

Z citovaného textu vplýva záver, že hromadná akcia odovzdaná spoločnosti, sa výmenou za jednotlivé akcie, či inú hromadnú akciu stáva neplatnou. To znamená, že takú hromadnú akciu nie je viac možné použiť, a to ani v prípade, ak by sa akcionár rozhodol znova požiadať spoločnosť o nahradenie svojich akcií hromadnou akciou bez toho, že by došlo k akejkolvek zmene v jeho akciách. Dostal by totiž z právneho pohľadu neplatnú hromadnú akciu. Preto je spoločnosť povinná v každom prípade prevzatú hromadnú akciu zničiť.

Citovaný text však nehovorí o tom, či tento záver má platiť aj v opačnej rovine. Teda, či i odovzdané jednotlivé akcie sa ich výmenou za hromadnú akciu stávajú neplatnými akciami. Praktický rozdiel vidím v tom, že pri hromadnej akcii zákon nepredpokladá jej opätovné

⁴⁰ Dědič, J., Štenglová, I., Čech, P., Kříž, R. *Akciové společnosti*. 6., prepracované vydanie. Praha : C.H.Beck, 2007, 128 s.

použitie (pretože spravidla pôjde o výmenu za jednotlivé akcie pri prevode ich časti a na ostávajúcu časť akcií sa vydá nová hromadná akcia) na rozdiel od jednotlivých akcií (kedy výslovne stanovuje oprávnenie akcionára kedykoľvek požadovať výmenu za hromadnú akciu). Treba však dodať, že tak, ako prevzatie hromadnej akcie nie je nadobúdaním vlastných akcií, rovnako ním nie je ani prevzatie jednotlivých akcií pri ich výmene za hromadnú akciu.

Uvedené otázky a stanoviská majú svoju dôležitú implikáciu v procese prevodu hromadných akcií.

Z praktického hľadiska je vydávanie hromadných akcií veľmi časté. Časté sú však i obavy pri prevodoch hromadných akcií. Obavy vyplývajú z právnej povahy hromadných akcií, ktoré len nahrádzajú samotné akcie a z možnej duplicity akcií v obehu. Vystáva otázka, či prevod a nadobudnutie hromadných akcií je riadnym prevodom a nadobudnutím samotných akcií danej spoločnosti?

Pokiaľ sú obavy nadobúdateľa zásadné (podmienené napr. históriou spoločnosti a predchádzajúcimi prevodmi akcií spoločnosti) je možné odporučiť, aby pred prevodom akcií boli hromadné akcie vymenené za jednotlivé akcie a prevzaté hromadné akcie spoločnosťou zničené. Predmetom prevodu potom budú jednotlivé akcie. Takýto postup však môže byť prakticky nezvládnuteľný pri veľkom počte akcií. Nie je možné vydať a rubopisovať tisíce listinných akcií. Riešením by potom mohla byť predchádzajúca premena akcií, uskutočnená zmenou stanov, na akcie nižšieho počtu z vyššou menovitou hodnotou, alebo na zaknihované akcie.

Zákon prevod hromadných akcií nijak nevylučuje. Predpokladá ho, keď stanovuje, že prevodom nie je možné práva spojené s hromadnou listinou deliť na podiely. Prevod hromadnej akcie sa uskutočňuje rovnakým postupom, ako určuje zákon pre prevod listinných akcií. Hromadná akcia bude spravidla znieť na meno (česky: *na jméno*). Na jej prevod sa potom vyžaduje rubopis rovnako, ako na prevod jednotlivých listinných akcií na meno. To isté platí i pre záložné právo (česky: *zástavní právo*) k hromadným akciám.

V komentári k SK ObZ sa uvádza, že „*hoci právna úprava osobitne nerieši otázky prevodu hromadných akcií, domnievame sa, že ich právny režim bude závisieť od druhu akcií, ktoré nahrádzajú.*“⁴¹ Druhom akcií je však len to, či ide o akcie prioritné alebo kmeňové. Domnievam sa však, že táto charakteristika nie je pre ich prevod rozhodujúca. Právny režim

⁴¹ Ovečková, O. a kol. Obchodný zákonník. Komentár. 1., Bratislava : Iura Edition, 2005, s. 532.

prevodu hromadnej akcie nebude závisieť čo do podoby a formy od akcií, ktoré nahrádza, ale uplatnia sa výlučne pravidlá pre prevod listinných akcií na meno (česky: *na jméno*).

S obsahom ďalšieho komentára k SK ObZ potom nemožno úplne súhlasiť, keď uvádza, že „*druh, podoba a forma akcií, ktoré hromadná akcia nahrádza, je relevantná pre uplatnenie práv viažucich sa k týmto akciám, pre prevod akcií a pod.*“⁴²

Keďže SK ObZ výslovne vylučuje, aby listinné akcie boli na doručiteľa (česky: *na majitele*) a rovnako zavádza i novela CZ ObZ, budú hromadné akcie vždy v podobe listinnej a forme na meno (česky: *na jméno*), a to i v prípade, ak by mali nahrádzať zaknihované akcie na doručiteľa (česky: *na majitele*).

Pokiaľ ide o zmluvu o prevode akcií (kúpnu zmluvu) jej predmetom by formálne mal byť vždy prevod jednotlivých akcií (i v prípade, ak sú nahradené hromadnými akciami). Prejav vôle strán musí smerovať k jednotlivým akciám rovnako, ako sú tieto špecifikované stanovami danej spoločnosti. Titul prevodu teda bude znieť na jednotlivé akcie. Modus prevodu (rubopis a odovzdanie) sa uskutoční prostredníctvom hromadných akcií.

„*Vzhľadom na to, že hromadná akcia sa nepovažuje za samostatný druh akcie, v prípade prevodu akcií, ktoré sú nahrádzané hromadnou akciou, bude potrebné špecifikovať konkrétne akcie, ktoré sú nahradené hromadnou akciou.*“⁴³

Ak sa teda splnia všetky náležitosti pri prevode hromadných akcií, bude prevod platný. Nadobúdateľ sa riadne stane akcionárom danej spoločnosti.

Spoločnosť bude následne povinná na žiadosť nového akcionára vymeniť mu rubopisovanú hromadnú akciu za jednotlivé akcie. Avšak v takej situácii (pri listinných akciách na meno (česky: *na jméno*)) by za jediný správny postup bolo možné uznať vydanie nových jednotlivých akcií, ktoré budú znieť na meno nového akcionára. V opačnom prípade by totiž nový akcionár obdržal akcie znejúce na meno pôvodného akcionára, ale neobsahujúce rubopis (pretože ten sa nachádza na hromadných akciách). Nový akcionár by sa tak mohol dostať do problematickej situácie, ako preukázať vlastníctvo svojich akcií. V prípade listinných akcií na doručiteľa (česky: *na majitele*) a zaknihovaných akcií, pri ktorých sa rubopis nevyžaduje, k uvedenej otázke prakticky nedôjde.

⁴² Patakyová, M. a kol. Obchodný zákonník. Komentár. 2. aktualizované vydanie. Praha : C.H.Beck, 2008, 451s.

⁴³ Suchoža, J. a kol. Obchodný zákonník a súvisiace predpisy. Komentár. Bratislava : Eurounion, 2007, s. 352.

Domnievam sa, že zo strany spoločnosti nemôže dôjsť k žiadnym námietkam prevodu hromadných akcií a akcionár, ktorý nadobudol hromadné akcie, môže bez pochybností uplatňovať svoje práva voči spoločnosti.

Situácia sa však môže závažne skomplikovať, ak sa po prevode hromadných akcií objaví tretia osoba, ktorá predložením pôvodných jednotlivých akcií tvrdí, že je to práve ona, kto je akcionárom spoločnosti. Toto sú obavy, ktoré vedú nadobúdateľov k nedôvere v hromadné akcie. Ak by sme podľa vyššie uvedeného prijali záver, že ako náhle akcionár odovzdá spoločnosti akcie na výmenu za hromadné akcie stávajú sa jednotlivé akcie neplatnými, bol by tým problém na prvý pohľad vyriešený. Ak teda niekto preukáže riadnu hromadnú akciu, z povahy jej existencie vyplýva, že akékoľvek jednotlivé akcie nie sú platné. Lenže podvodné konanie tretích osôb môže mať i opačnú povahu. Tretia osoba bude preukazovať držbu riadnej hromadnej akcie v spore s nadobúdateľom jednotlivých akcií. Domnievam sa, že ide o otázku natoľko zásadnú, že pokiaľ zákon výslovne neustanovuje neplatnosť jednotlivých odovzdaných akcií, nemôžu byť považované za neplatné len z dôvodu, že ich nahrádza hromadná akcia. Jej funkcia je totiž dočasná. Uvedený záver by teda platil len do momentu, kedy si hromadnú akciu za jednotlivé akcie chce vymeniť nový akcionár. Keďže zákon na takú situáciu nijako nemyslí, je úlohou predstavenstva spoločnosti a akcionára vyriešiť danú situáciu. Potrebné teda bude vydať nadobúdateľovi hromadnej akcie nové akcie na meno (česky: *na jméno*), napr. z dôvodu zmeny formálno-právnych náležitostí údajov na listine akcie a dodržať tak postup, ako pri premene akcií.

Akékoľvek rozporovanie nadobudnutia hromadných akcií zo strany tretej osoby by spôsobilo právne vady predmetu prevodu (t.j. kúpnej zmluvy) so súvisiacimi zákonnými (a prípadne i dojednanými zmluvnými) dôsledkami. Do úvahy by okrem iného prichádzala najmä náhrada škody a v neposlednom rade i trestnoprávna zodpovednosť pri preukázaní podvodného konania niektorých zo zúčastnených strán.

Záverom možno len zhrnúť, že právna úprava hromadných akcií je natoľko strohá, že v mnohých prípadoch neponúka žiadne riešenie vzniknutej situácie. To je potom ponechané na riešenie spoločnosťou (jej predstavenstvom) a akcionármi pri zachovaní základných zásad ochrany práv akcionárov, dobrej viery tretích osôb a povinností predstavenstva spoločnosti.

Pri nadobúdaní hromadných akcií bude potom potrebné viac než inokedy posúdiť históriu spoločnosti a prevodov akcií a posúdiť mieru dôvery v obchodného partnera a mieru právneho rizika spojeného s nadobudnutím hromadných akcií.

4 OBMEDZENIE PREVODITEĽNOSTI AKCIÍ

4.1 Právna úprava obmedzenia prevoditeľnosti akcií

„*Omezení převoditelnosti akcií bývá doktrínou označováno jako vinkulace.*“⁴⁴

ObZ pripúšťa, aby bola obmedzená prevoditeľnosť akcií na meno (česky: *na jméno*). Nepripúšťa však, aby bola ich prevoditeľnosť úplne vylúčená, čím by sa zmaril ich ekonomický účel a narušila základná zložka vlastníckeho práva (*ius disponendi*). Prejavuje sa tak kapitálový charakter akciovej spoločnosti, kedy je predpoklad, že akcionár má viac ekonomický, ako osobný záujem na účasti v spoločnosti (i keď samozrejme, ani ten nie je vylúčený). Uvedené zakladá určité rozdiely v právnej úprave akciových spoločností a spoločností s ručením obmedzeným, v ktorých sa viac prejavuje personálny substrát, ktorého dôsledkom je i možnosť úplného zamedzenia prevoditeľnosti obchodných podielov, na rozdiel od akcií.

Kritérium možnosti obmedzenia prevoditeľnosti akcií na meno (česky: *na jméno*) pretrváva bez ohľadu na to, či má akcia listinnú alebo zaknihovanú podobu.⁴⁵

Obmedzenie prevoditeľnosti akcií je pomerne často využívané v akciových spoločnostiach, v ktorých akcionári kladú dôraz na personálne zloženie spoločníkov a chcú mať pod kontrolou kto sa stáva akcionárom ich spoločnosti a medzi kým dochádza k prevodom akcií. Ide o určitý spôsob ochrany akcionárskych práv. Účelom uvedeného je v súčasnej dobe často i ochrana proti nepriateľským prevzatiam spoločnosti a proti vniknutiu nežiaduceho akcionára (napríklad predstavujúceho priamu obchodnú konkurenciu danej spoločnosti).⁴⁶

Pokiaľ spoločnosť vydala akcie vo forme na doručiteľa (česky: *na majitele*), nie je možné ich prevoditeľnosť ani obmedziť, ani vylúčiť. Takéto akcie sa častejšie používajú pri emisiách,

⁴⁴ Černá, S. Obchodní právo. Akciová společnost. 3. díl, Praha : ASPI, 2006, s. 138.

⁴⁵ Černá, S. Obchodní právo. Akciová společnost. 3. díl, Praha : ASPI, 2006, s. 138.

⁴⁶ Pre zaujímavosť uvádzam príklad z francúzskej legislatívy, kde pre osobitný druh obchodnej spoločnosti, pre tzv. zjednodušenú spoločnosť na akcie (francúzsky: *Société par action simplifiée*) je možné spoločnosť uzavrieť určitými klauzulami obsiahnutými v jej vnútorných dokumentov. Ide najmä o klauzuly umožňujúce stanoviť neprevoditeľnosť akcií až na desať rokov, predchádzajúci súhlas s prevodom akcií, alebo predkupné právo. Dokonca je možné neprevoditeľnosť akcií diferencovať a stanoviť ju len pre určitý okruh akcionárov, alebo vylúčiť z nadobúdateľov akcií určité osoby, ako napr. konkurentov spoločnosti, alebo vylúčiť prevody akcií medzi akcionármi, aby sa nenarušilo rozloženie síl. S uvedenými obmedzeniami musia súhlasiť všetci spoločníci. Prevody akcií v rozpore s nimi sú neplatné v zmysle zákonného ustanovenia. Viac v článku Černá, S. Francouzský zákon o modernizaci ekonomiky usnadňuje fungování zjednodušené společnosti na akcie. Obchodněprávní revue č. 8/2009.

ktoré sa obchodujú na regulovaných trhoch cenných papierov. V takom prípade, by obmedzenie prevoditeľnosti akcií spôsobilo zabránenie celému účelu ich obchodovateľnosti.

Podmienkou platného a účinného obmedzenia prevoditeľnosti akcií je zodpovedajúce ustanovenie stanov spoločnosti, ktoré musí byť v súlade so zákonnou úpravou obsiahnutou v ObZ.

Uvedené základy je možné rovnako aplikovať tak na českú, ako i slovenskú právnu úpravu. Základný princíp je v oboch prípadoch rovnaký. Avšak detailná právna úprava tohto princípu je odlišná a čo viac, vedie k odlišným dôsledkom a záverom pri jej aplikácii. V tejto oblasti sa o to viac zobrazuje charakter česko-slovenskej právnej komparatistiky, kedy rovnaký princíp vedie k celkom odlišným právnym záverom.

ČESKÁ PRÁVNÁ ÚPRAVA

„§ 156

(4) Stanovy mohou omezit, nikoliv však vyloučit, převoditelnost akcií na jméno. Nejsou-li splněny podmínky pro převod akcií na jméno určené stanovami, je smlouva o převodu těchto akcií neplatná, ledaže nabyvatel akcií jednal v dobré víře. Osoba, která takto převedla akcie na jméno, odpovídá za škodu, která z toho důvodu vznikla. Je-li převod akcií na jméno podmíněn souhlasem orgánu společnosti, smlouva o převodu akcií nemůže nabýt účinnosti dříve, než tento orgán udělí souhlas, nestanoví-li smlouva jinou lhůtu. Nenabude-li smlouva účinnosti do tří měsíců od uzavření, může kterýkoliv z účastníků od smlouvy odstoupit. Jestliže stanovy podmíní převoditelnost akcie na jméno souhlasem některého orgánu společnosti, mohou též určit, v jakých případech a za jakých podmínek je tento orgán povinen udělit k převodu souhlas, popřípadě v jakých případech je povinen udělení souhlasu odmítnout. Jestliže tento orgán odmítne udělit souhlas k převodu akcie na jméno v případech, kdy podle stanov nebyl povinen udělení souhlasu odmítnout, je společnost povinna na žádost akcionáře tuto akcii odkoupit za cenu přiměřenou jejich hodnotě. Jestliže příslušný orgán společnosti nerozhodne do dvou měsíců od doručení žádosti, platí, že byl souhlas udělen. Právo na odkoupení akcie lze uplatnit do jednoho měsíce ode dne, v němž bylo akcionáři doručeno odmítnutí souhlasu s převodem akcie, jinak zaniká. Pro postup při uzavírání smlouvy o koupi akcií platí přiměřeně ustanovení § 186a odst. 6.“

SLOVENSKÁ PRÁVNÁ ÚPRAVA

„§ 156

(9) Stanovy môžu obmedziť, nie však vylúčiť prevoditeľnosť akcií na meno. Ak stanovami podmienka prevoditeľnosti akcií na meno súhlasom spoločnosti, musia ustanoviť aj dôvody, pre ktoré môže spoločnosť odmietnuť udelenie súhlasu a lehotu, v ktorej je spoločnosť povinná rozhodnúť o žiadosti akcionára na udelenie súhlasu a oznámiť toto rozhodnutie akcionárovi. O udelení súhlasu na prevod akcií na meno rozhoduje predstavenstvo, ak stanovami neurčujú inak. Rozhodnutie spoločnosti o udelení alebo neudelení súhlasu akcionárovi na prevod akcií oznámi spoločnosť akcionárovi v písomnej forme. Ak príslušný orgán spoločnosti nerozhodne o žiadosti akcionára o udelenie súhlasu v lehote ustanovenej stanovami, platí, že bol súhlas udelený. Spoločnosť zodpovedá za škodu, ktorá vznikne akcionárovi porušením týchto povinností a v prípade neudelenia súhlasu je zároveň povinná na žiadosť akcionára tieto akcie odkúpiť za cenu primeranú ich hodnote; **pri určení primeranej ceny sa primerane použije ustanovenie § 218j ods. 4.** Právo na odkúpenie akcie môže akcionár uplatniť do jedného mesiaca odo dňa doručenia odmietnutia súhlasu na prevod akcií, inak toto právo zaniká. Prevoditeľnosť akcií, ktoré boli prijaté na obchodovanie na regulovanom trhu, nemožno obmedziť.

§ 218j

(4) Hodnota primeraného peňažného protiplnenia musí byť určená v rovnakej výške za každú akciu, pričom

primerané peňažné protiplnenie nesmie byť zároveň nižšie ako

- a) najvyššie protiplnenie poskytnuté jednotlivým oprávneným akcionárom za rovnakú akciu,
- b) hodnota čistého obchodného imania pripadajúca na jednu akciu stanovená podľa poslednej riadnej účtovnej závierky vyhotovenej pred vyhotovením návrhu zmluvy o splynutí alebo zmluvy o zlúčení spoločností zvýšená o hodnotu nehmotného majetku nevykazovaného v súvahe vyčíslenú nezávislým expertom,
- c) priemerný kurz akcií spoločností, ktoré sa podieľajú na zlúčení alebo splynutí a ktorých akcie sú obchodované na regulovanom trhu, dosiahnutý na burze cenných papierov za posledných 12 mesiacov pred uložením návrhu zmluvy o zlúčení alebo zmluvy o splynutí spoločností do zbierky listín. “

Ako už bolo spomenuté, obmedzenie prevoditeľnosti akcií musia obsahovať stanovy. Stretla som sa s námietkou, že pokiaľ došlo pri prijímaní stanov, či pri prijímaní zmeny stanov (ktorá zaviedla obmedzenie prevoditeľnosti akcií) k nedostatkom pri hlasovaní na valnom zhromaždení (napríklad, že za prijatie stanov, či ich zmeny, nehlasovala potrebná kvalifikovaná väčšina akcionárov), nedošlo k platnému obmedzeniu prevoditeľnosti akcií a tieto je teda možné prevádzať bez obmedzenia. S týmto názorom nie je možné súhlasiť. Ako je bližšie rozpracované v kapitole o neplatnosti uznesenia valného zhromaždenia, pokiaľ súd nevysloví neplatnosť takéhoto uznesenia, je treba ho považovať za platné (a to bez pochyby v prípadoch formálnych, procesných väd konania valného zhromaždenia keď prijaté znenie stanov nie je v rozpore s kogentným ustanovením ObZ). I v takom prípade je teda potrebné považovať prevoditeľnosť akcií za obmedzenú.

4.2 Obmedzenie prevoditeľnosti akcií súhlasom orgánu spoločnosti

Prevoditeľnosť akcií môže byť obmedzená súhlasom orgánu spoločnosti (v prípade SK ObZ, súhlasom samotnej spoločnosti). Spravidla pôjde o predstavenstvo spoločnosti, alebo valné zhromaždenie (česky: *valnou hromadu*). ObZ pripúšťa i iný spôsob obmedzenia prevoditeľnosti akcií (stanovením podmienky; samozrejme musí ísť o podmienku zákonom dovolenú, možnú a určitú), v praxi sa však s ním stretneme viac menej ojedinele.⁴⁷

⁴⁷ V literatúre sa ešte uvádza otázka viacnásobnej podmienenosti prevodu a časového obmedzenia súhlasu. Viacnásobná podmienenosť by vznikla v prípade, že orgán spoločnosti síce súhlas udelil, pre prevod však stanovil podmienky, ktoré sa pre prevod v stanovách nevyskytujú. Takou podmienkou by napr. mohlo byť, že akcionár síce môže previesť akcie na tretiu osobu, musí však najskôr úplne splatiť ich emisný kurz. Pokiaľ orgán spoločnosti súhlas udelí, na formulovanie ďalších podmienok nie je viac miesta. Prevod akcií sa uskutočňuje so súhlasom orgánu spoločnosti, nie za podmienok stanovených takýmto súhlasom. Pokiaľ ide o časové obmedzenie súhlasu, Beňacká, L. v článku Prevoditeľnosť obchodného podielu, 1. časť, uverejnenom v Bulletinu slovenskej advokácie č. 1-2/2009 uvádza, že je otázne, či z okruhu podmienok nie je možné vyčleniť tie, ktorých určenie orgánom spoločnosti je možné. Súhlas orgánu spoločnosti, ktorý je udelený len na istú dobu môže mať

Podľa CZ ObZ stanovy môžu určiť prípady, kedy súhlas udelený musí byť alebo kedy naopak udelený nebude. Na rozdiel od tejto dispozitívnej úpravy SK ObZ stanovuje, že ak stanovy podmienka prevodu akcií súhlasom spoločnosti, musia zároveň určiť dôvody, pre ktoré môže spoločnosť súhlas odmietnuť. Môže sa zdať, že táto úprava viac chráni akcionárov a dáva väčšiu právnu istotu a predvídateľnosť udeľovania súhlasu než česká právna úprava, podľa ktorej môže byť výlučne na vôli orgánu, ktorý o súhlase rozhoduje, či ho udelí alebo nie. Určenie podmienok pre odmietnutie súhlasu je kogentnou požiadavkou zákona. Bez uvedenia dôvodov v stanovách je obmedzenie prevoditeľnosti akcií súhlasom spoločnosti neplatné.⁴⁸

Uvedená požiadavka bola do SK ObZ zavedená novelou účinnou od 1.1.2002. Ustanovenia stanov, ktoré obmedzovali prevoditeľnosť akcií a neobsahovali dôvody, pre ktoré možno súhlas odmietnuť, stratili účinnosťou novely platnosť.

Mohlo by sa zdať, že úprava SK ObZ lepšie rieši uvedenú problematiku. Avšak nie je to úplne tak. Výsledkom sú rozsiahle diskusie na tému, čo je dostatočným určením takého dôvodu pre odmietnutie súhlasu spoločnosti s prevodom akcií. Posudzujú sa požiadavky na dostatočnú určitosť, objektívnosť a predvídateľnosť takýchto dôvodov. Špeciálne bola v slovenskej praxi judikovaná otázka, či napríklad „záujmy spoločnosti“, nijak bližšie nešpecifikované, sú takýmto platným dôvodom v zmysle zákona. V konečnom dôsledku totiž vždy bude závisieť od posudzovania orgánu spoločnosti a od jeho voľného uváženia a rozhodovania. Treba však dodať, že ak by stanovenie dôvodov nebolo dostatočne určité (alebo by išlo o dôvod, ktorý by odporoval zákonu alebo dobrým mravom) išlo by o dôvod neplatný a tým by bola porušená kogentná požiadavka na obmedzenie prevoditeľnosti akcií súhlasom spoločnosti a také akcie by bolo potrebné považovať za neobmedzene prevoditeľné. Bližšie je otázka právnej povahy dôvodov pre odmietnutie súhlasu rozpracovaná v Kazuistike I. tejto kapitoly.

Dôležité je tiež poukázať na to, že rovnako kogentnou požiadavkou SK ObZ je, aby stanovy určovali lehotu, v ktorej je spoločnosť povinná rozhodnúť o žiadosti akcionára a lehotu, v ktorej mu musí toto rozhodnutie oznámiť. Pri nedostatku určenia lehôt, by obmedzenie prevoditeľnosti akcií obsiahnuté v stanovách nebolo platné.

nemalý význam v situáciách, keď je udeľovaný vopred. Bez časovej limitácie by totiž mohlo dôjsť k uzavretiu zmluvy o prevode aj po takom časovom odstupe od udelenia súhlasu, po ktorom by orgán spoločnosti už takýto súhlas neudelil. Respektíve, by sa zmenili podmienky pre jeho udelenie. Pripustenie „termínovaných súhlasov“ by tak bolo v záujme dodržania zásady právnej istoty a potreby zabezpečenia vnútornej stability v spoločnosti.

⁴⁸ § 39 SK OZ: „Neplatný je právny úkon, ktorý svojím obsahom alebo účelom odporuje zákonu alebo ho obchádza alebo sa proti dobrým mravom.“

ObZ ďalej stanovuje nevyvrátiteľnú domnienku, že pokiaľ príslušný orgán nerozhodne o žiadosti akcionára o udelenie súhlasu s prevodom jeho akcií v stanovenej lehote platí, že súhlas bol udelený. Ide o ochranu akcionára a jeho práv pred nekonaním spoločnosti a jej orgánov. Ak teda spoločnosť, alebo jej orgán, má záujem, aby k prevodu akcií nedošlo, je potrebné, aby bolo o tom patrične rozhodnuté. Aby nebolo pochyb o jeho vyjadrení, malo by byť rozhodnutie obsiahnuté v zápisnici (česky: *v zápise*) z rokovania orgánu spoločnosti. V opačnom prípade by mohlo byť zložité dokazovať, že bol súhlas odmietnutý. Domnievam sa, že dôkazné bremeno by v takom prípade ležalo na spoločnosti, ktorá by musela preukázať, že súhlas s prevodom akcií nebol daný. Nadobúdateľ by sa považoval za dobromyseľného, pokiaľ by spoločnosť nepreukázala opak. Keďže akékoľvek pochybnosti pri prevodoch akcií mávajú závažné dôsledky na uplatňovanie akcionárskych práv a vyvolávajú pochybnosti u všetkých zúčastnených, vrátane spoločnosti, je potrebné v plnej miere venovať pozornosť riadnemu dodržaniu všetkých podmienok pre prevod akcií, ktoré stanovuje zákon.

4.3 Dôsledky porušenia obmedzenia prevoditeľnosti akcií

CZ ObZ stanovuje, že pokiaľ nie sú splnené podmienky uvedené pre prevod akcií, je taký prevod neplatný. Ďalej však dodáva, že prevod neplatný nie je, pokiaľ nadobúdateľ konal v dobrej viere.

Sankcia neplatnosti prevodu akcií pri porušení obmedzenia ich prevoditeľnosti je logickým dôsledkom konania v rozpore so zákonom⁴⁹. Daná sankcia sa potom nespája ani tak s porušením stanov, ako s porušením zákonnej podmienky stanovenej v § 156 ods. 4 CZ ObZ. Pokiaľ by totiž CZ ObZ neobsahoval dovetok o dobrej viere, bol by každý taký prevod neplatný.

Dôkazné bremeno o tom, že nadobúdateľ nekonal v dobrej viere nesie osoba, ktorá sa neplatnosti prevodu dovoľáva. Štenglová tiež uvádza, že určitým nedostatkom tejto právnej úpravy je, že zákon neustanovuje predpoklad dobrej viery v prípade pochybností.⁵⁰

⁴⁹ § 39 CZ OZ: „*Neplatný je právní úkon, který svým obsahem nebo účelem odporuje zákonu nebo jej obchází anebo se přiči dobrým mravům.*“

⁵⁰ Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa, M. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. 10., podstatne rozšírené vydanie. Praha : C.H.Beck, 2005, 523 s.

Dokazovanie dobrej viery, či absencie dobrej viery, je veľmi problematické. V praxi to môže znamenať, že bude nemožné dokázať, že nadobúdateľ nekonal v dobrej viere. Dôkazným prostriedkom je otázka, či nadobúdateľ vedel, alebo mohol vedieť, že prevoditeľnosť akcií je obmedzená. Táto otázka sa však nespája s tým, či mu bol (alebo mohol byť) známy obsah stanov spoločnosti, akoby sa mohlo zdať. Obmedzenie prevoditeľnosti akcií sa totiž zapisuje do obchodného registra. Posúdenie dobrej viery nadobúdateľa potom závisí od toho, či obmedzenie prevoditeľnosti akcií v danom čase bolo, alebo nebolo zapísané do obchodného registra. V prípade, ak zapísané bolo, nebude dosť dobre možné dovoľávať sa bez ďalšieho dobrej viery nadobúdateľa. Otázka dobrej viery by však vždy mala mať svoje objektívne, ale i subjektívne posúdenie.

Na rozdiel od uvedeného, SK ObZ výslovne nestanovuje sankciu za nedodržanie uvedených podmienok prevodu akcií. Domnievam sa preto, že v danom prípade je potrebné aplikovať všeobecné ustanovenia SK OZ. Taký prevod by bol potom neplatný z dôvodu rozporu so zákonom podľa § 39 SK OZ. Navyše SK ObZ ani nijak nerozlišuje medzi dôsledkami porušenia obmedzenia prevodu akcií súhlasom predstavenstva a inou podmienkou (ako je to v prípade CZ ObZ). Inou podmienkou obmedzenia prevoditeľnosti sa ani zďaleka nezaobrá v takom rozsahu, ako CZ ObZ.

CZ ObZ stanovuje, že pokiaľ je podmienkou prevodu akcií súhlas orgánu spoločnosti, nenadobudne zmluva o prevode účinnosť skôr, než je taký súhlas udelený. Toto ustanovenie znamená možnosť zhojenia nedostatku prevodu akcií. Uzatvorenie zmluvy o prevode akcií bez súhlasu orgánu spoločnosti, ktorým je prevod podľa stanov obmedzený, nespôsobuje absolútnu neplatnosť prevodu akcií. Domnievam sa, že je i špeciálnou úpravou prvej vety o dobrej viery nadobúdateľa. Taký dodatočný súhlas môže teda zhojiť i nadobúdateľa, ktorý nekonal v dobrej viere. Záujem CZ ObZ je v tomto prípade postaviť na prvé miesto právnu ochranu nadobúdateľa akcií. Domnievam sa, že SK ObZ pri tejto právnej úprave postavil skôr dôraz na ochranu spoločnosti. Uvedené je podrobnejšie rozpracované nižšie.

Veľmi dôležitým, z najrôznejších dôvodov, je určenie momentu účinnosti prevodu akcií. Otázkou môže byť, kto je oprávnený uplatňovať práva akcionára v období medzi prevodom akcií a súhlasom orgánu spoločnosti. Táto otázka môže byť spojená i s daňovým efektom. Prevod akcií a jeho dodatočná účinnosť môžu totiž ležať v dvoch rozdielnych zdaňovacích obdobiach. Medzi verejnosťou je zaužívané, že k prevodu listinných akcií na meno (česky: *na jméno*) dochádza ich rubopisom a odovzdaním. Väčšinou sa nadobúdatelia domnievajú, že pre platné a účinné nadobudnutie akcií existujú iba tieto dve podmienky. O to viac sú potom

prekvapení, že existujú ešte osobitné, špeciálne prípady právnej úpravy, kedy pre účinnosť prevodu akcií je potrebné splniť ďalšiu podmienku. Tak, ako je to i v tomto prípade. Pokiaľ nenastane účinnosť prevodu akcií v zmysle špeciálnej úpravy, nie je možné nadobúdateľa považovať za akcionára spoločnosti. Rovnako nie je možné, aby ho spoločnosť zapísala do zoznamu akcionárov. Nemá napríklad ani právo na dividendu. Otázka, či by bol pri jej prijatí dobromyseľný alebo nie, súvisí rovnako s vyššie posúdenou dobrou vierou pri nadobúdaní akcií. Nemôže teda do účinnosti prevodu akcií vykonať žiadne akcionárske práva. Nemôže sa zúčastniť valného zhromaždenia. Jeho hlasovanie by bolo neplatné. Domnievam sa, že v danej situácii by si prevodca a nadobúdateľ zodpovedali navzájom za prípadnú škodu. CZ ObZ obsahuje možnosť odstúpiť od zmluvy o prevode akcií, ak daný stav trvá tri mesiace. Ide však len o možnosť a uvedené medziobdobie môže trvať pomerne dlho.

Takéto medziobdobie je rovnako nežiaduce i pre samotnú spoločnosť. Vodítkom pre jej postup v takej situácii môže byť i nasledovné stanovisko z odbornej literatúry.

„... z legitimační funkce akcie jako cenného papíru lze dovodit pouze to, že akciová společnost není povinna pro účely připuštění účasti akcionáře na valné hromadě zkoumat, zda osoba vedená v evidenci zaknihovaných cenných papírů k rozhodnému dni jako akcionář či osoba, která předložila listinné akcie na majitele, je skutečně vlastníkem těchto akcií. Jestliže však společnost není v dobré víře, tedy ví, nebo je jí prokázáno, že tato osoba vlastníkem předkládaných akcií či akcií evidovaných na jejím účtu vlastníka není, nemůže takové osobě umožnit výkon akcionářských práv.“⁵¹

Z uvedeného vyplýva, že ak by sa i nadobúdateľ preukazoval voči spoločnosti rubopisovanou akciou, spoločnosť nie je povinná vystupovať voči nemu ako voči akcionárovi v prípade, ak vie, že k prevodu akcií došlo bez súhlasu jej predstavenstva.

I keď sa uvedené závery môžu zdať nepochybné, stretla som sa s prípadom, kedy bola spoločnosť žalovaná z dôvodu, že nevykonala zápis nadobúdateľa akcií do zoznamu akcionárov z dôvodu, že vedela o tom, že k tomuto prevodu akcií došlo bez súhlasu predstavenstva. K tejto problematike sa vyjadril Najvyšší súd už v roku 1925 (najmä v závere uvedeného citátu).

„... Nejvyšší soud v rozhodnutí R II 92/25 ze dne 1.4.1925, publikovaném ve sbírce Vážný pod č. 4873 dovodil, že „vlastníky akcií proti společnosti nejsou osoby, které ve skutečnosti

⁵¹ Dědič, J., Štenglová, I., Čech, P., Kříž, R. Akciové společnosti. 6., prepracované vydanie. Praha : C.H.Beck, 2007, 116 s.

vlastníky akcií býti přestály, třebaž byly ještě v knize akcií zapsány“, a uzavřel, že vli akciová společnost, že osoba zapsaná v seznamu akcionářů není vlastníkem akcií a že zápis v seznamu akcionářů neodpovídá skutečnosti, nemůže se dovolávat čl. 223 a čl. 183 obecného zákoníka obchodného, který stanoví, že v poměru ke společnosti se považují za vlastníky akcií jen ti, kdo jako takoví jsou poznačeni v akciové knize (dnes seznam akcionářů), ale musí přihlídnout ke stavu, který je jí známý, zejména nesmí nesprávného zápisu využít k újmě skutečných akcionářů.“⁵²

SK ObZ neobsahuje možnost dodatočného súhlasu spoločnosti s prevodom akcií. Z uvedeného je potom možné vyvodit' len taký záver, že súhlas spoločnosti s prevodom akcií musí byť daný vopred. Uzatvorenie zmluvy o prevode akcií bez súhlasu spoločnosti je absolútne neplatné. Dodatočný súhlas túto situáciu zhojiť nemôže. O to viac potom musia platiť závery o nemožnosti výkonu akcionárskych práv nadobúdateľom uvedené vyššie. Uvedený záver podporuje i gramatický výklad SK ObZ. Totiž v ustanoveniach o spoločnosti s ručením obmedzeným uvádza, že účinky prevodu obchodného podielu nastávajú voči spoločnosti odo dňa doručenia zmluvy o prevode obchodného podielu spoločnosti (ak nenastanú až s neskoršou účinnosťou zmluvy) nie však skôr, než valné zhromaždenie vysloví súhlas s prevodom obchodného podielu, ak podľa zákona alebo spoločenskej zmluvy sa takýto súhlas vyžaduje.

Pokiaľ ide o neplatnosť prevodu akcií z dôvodu neudelenia súhlasu, stretla som sa so situáciou kedy spoločnosť z dôvodu pochybností, koho má zapísať do zoznamu akcionárov a umožniť mu účasť na valných zhromaždeniach, podala na súd určovaciu žalobu o neplatnosti prevodu akcií. V zmysle procesných predpisov je podmienkou úspešnosti určovacej žaloby preukázania právneho záujmu na určení neplatnosti prevodu akcií. Bolo možné si myslieť, že takýmto dostatočným dôvodom na preukázanie právneho záujmu je plnenie zákonnej povinnosti spoločnosti zapísať nového akcionára do zoznamu akcionárov a vyriešenie otázky, kto má na valnom zhromaždení vykonávať práva akcionára. V odbornej literatúre sa uvádza, že právnym záujmom má byť najmä predídene žalobe na plnenie. Na rovnakom súde bola podaná i žaloba nadobúdateľa akcií, ktorý sa domáhal splnenia povinnosti spoločnosti zapísať ho do zoznamu akcionárov. Okresný súd však v danom prípade napriek vyššie uvedenému rozhodol, že dôvody nie sú postačujúce a žalobu zamietol pre nepreukázanie právneho záujmu spoločnosti.

⁵² Dědič, J., Štenglová, I., Čech, P., Kříž, R. Akciové společnosti. 6., prepracované vydanie. Praha : C.H.Beck, 2007, 112 s.

Otázka, kto je akcionárom spoločnosti pri pochybnostiach o prevode akcií, zostala nezodpovedaná. Takáto situácia vnáša do života akcionárov a spoločnosti závažnú právnu neistotu. Jedinou cestou zabránenia jej vzniku sa potom javí prijatie jednoznačnej zákonnej úpravy tak, ako je obsiahnutá v CZ ObZ.

4.4 Predkupné právo na akcie

Stretla som sa s otázkou týkajúcou sa právnej povahy predkupného práva pri prevode akcií. Predkupné právo môže byť zrejme jednou z tých iných podmienok obmedzenia prevoditeľnosti akcií, ktorú má na mysli predmetná právna úprava. Ako jav v spoločnostiach je veľmi časté. Stanovisko odbornej literatúry na otázku, aké by boli dôsledky nedodržania predkupného práva obsiahnutého v stanovách pri prevode akcií, je jednoznačné. Taký prevod akcií je neplatný. Dodávam, že zrejme neplatný podľa úvodného ustanovenia predmetného paragrafu, t.j. len pokiaľ platí, že nadobúdateľ nekonal v dobrej viere. Ponúka sa otázka, či možno aplikovať i ustanovenie o odloženej účinnosti a teda o zhojení tohto stavu podľa štvrtej vety § 156 ods. 4 CZ ObZ. Možno situáciu zhojiť dodatočným vzdaním sa predkupného práva oprávnenými osobami? Zažehnilo by to i pochybnosť o dobrej viere nadobúdateľa? Ak by oprávnená osoba dodatočne vyjadrila svoju vôľu, že nemá záujem predkupné právo využiť, mala by tým byť situácia zhojená. Avšak gramatický výklad CZ ObZ takýto záver nepripúšťa. Výslovne totiž hovorí o odloženej účinnosti a dodatočnom zhojení iba v prípade súhlasu orgánu spoločnosti.

Porušením predkupného práva teda nedôjde k platnému prevodu akcií. A to ani v prípade, ak sa nadobúdateľ preukazuje držbou akcií, ako je uvedené nižšie v citovanom rozhodnutí Najvyššieho súdu.

„V rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 6.9.2000, sp. zn. 32 Cdo 901/99, ve kterém tento soud dovodil, že z povahy dokonalého cenného papíru vyplývá, že legitimuje svého majitele k výkonu práv s ním spojených a že bez předložení cenného papíru či výpisu z účtu majitele (popřípadě registru emitenta) nelze právo spojené s cenným papírem vykonat. Osobu, která

*není majitelem cenného papíru, však cenný papír takto legitimovat nemůže, byť i by byla jeho neoprávněným držitelem.*⁵³

V případech porušenia predkupného práva môže byť toto zistenie pre spoločnosť oveľa problematickejšie, než je to vo vyššie popísaných prípadoch porušenia obmedzenia prevoditeľnosti akcií súhlasom orgánu spoločnosti. Lenže táto skutočnosť nemení nič na tom, že osobu, ktorá nesplnila všetky zákonné požiadavky na nadobudnutie akcií, nemôže za vlastníka takých akcií legitimovať ani držba (hoci i riadne rubopisovaných) akcií.

Ak by sme si rovnakú otázku o dôsledkoch porušenia predkupného práva položili podľa SK ObZ, zďaleka by nebola odpoveď tak jednoznačná. SK ObZ v § 156 ods. 9 nehovorí o inej podmienke prevodu akcií, než je súhlas spoločnosti. Domnievam sa preto, že ak by aj stanovky obsahovali predkupné právo, jeho nedodržanie nemôže mať rovnaké právne dôsledky, ako neudelenie súhlasu spoločnosťou.

Pre slovenskú právnu úpravu je na mieste diskusia, či porušenie predkupného práva obsiahnutého v stanovách spôsobuje absolútnu neplatnosť prevodu akcií podľa § 39 SK OZ, alebo spôsobuje len dôsledky, ako pri porušení zmluvného predkupného práva podľa § 603 ods. 3 SK OZ.

Domnievam sa, že pre zaujatie stanoviska k tejto otázke, je tiež rozhodujúce vysporiadanie sa s tým, či predkupné právo k akciám má charakter zmluvného, alebo vecného predkupného práva. Bližšie rozpracovanie je uvedené v Kazuistike I. tejto kapitoly.

V článku uverejnenom v Bulletinu slovenskej advokácie autorka uvádza, že *„okrem iných, sporná je aj otázka možnosti dojednania predkupného práva k obchodnému podielu ako práva s „vecnými účinkami“, teda práva spojeného s obchodným podielom, ktorého každý majiteľ je povinný prevádzaný obchodný podiel najprv ponúknuť oprávneným osobám.“* Ďalej tiež uvádza: *„Navyše pri otázke pripustenia dojednania predkupného práva s „vecnými účinkami“ k obchodnému podielu treba osobitne zohľadniť, či predkupné právo nebolo dojednané v spoločenskej zmluve. V takom prípade totiž nemožno argumentovať ani tým, že by bolo príliš prísne aplikovať následky porušenia predkupného práva na osobu, na ktorú bol taký obchodný podiel prevedený, ale existenciu predkupného práva nemohla zistiť.“*⁵⁴

⁵³ Dědič, J., Štenglová, I., Čech, P., Kříž, R. Akciové společnosti. 6., prepracované vydanie. Praha : C.H.Beck, 2007, 110 s.

⁵⁴ Baňacká, L. Prevoditeľnosť obchodného podielu. Bulletin slovenskej advokácie. 1-2/2009.

Na problematiku predkupného práva ponúka odpoveď rozhodnutie Najvyššieho súdu Českej republiky, sp. zn. 29 Cdo 2811/99. Pre prípad prevodu obchodného podielu v spoločnosti s ručením obmedzeným sa v rozhodnutí uvádza: „*Podmínka přednostní nabídky obchodního podílu ostatním společníkům je objektivní podmínkou oprávnění převést obchodní podíl na třetí osobu, tedy oprávnění, které může založit pouze společenská smlouva. Není-li tato podmínka splněna, nelze obchodní podíl na třetí osobu platně převést.*“

Potrebné je však dodať, že uvedený záver vychádza z možnosti prevodu obchodného podielu na tretiu osobu, len ak to spoločenská zmluva pripúšťa. Prioritou je teda možnosť úplného vylúčenia prevoditeľnosti obchodného podielu. V predmetnom prípade spoločenská zmluva umožňovala previesť obchodný podiel na tretiu osobu bez súhlasu ostatných spoločníkov, pokiaľ k prevodu došlo po predchádzajúcej ponuke ostatným spoločníkom, ktorí ponuku nevyužili.

V judikovanom prípade išlo teda o prevod obchodného podielu nie len v rozpore so spoločenskou zmluvou, ale najmä v rozpore s ustanovením § 115 ods. 2 CZ ObZ.

Domnievam sa, že i keď sa v uvedenom rozhodnutí píše, že dôvodom neplatnosti zmlúv o prevode obchodných podielov je nedodržanie podmienok prevodu stanovených v spoločenskej zmluve, bez vzťahu tohto obsahu spoločenskej zmluvy k zákonnej úprave § 115 ods. 2 CZ ObZ, by nebolo správne vyhodnotiť, že prevod je neplatný.

Zmluvný charakter predkupného práva a absencia výslovnej zákonnej úpravy takejto podmienky pre prevod akcií vedú k záveru, že dôsledkom porušenia predkupného práva na akcie (hoci i obsiahnutého v stanovách) nie je neplatnosť takeého prevodu.

Práve odlišný záver by však bolo potrebné aplikovať v prípade CZ ObZ a prevodu obchodného podielu podľa CZ ObZ i SK ObZ.

Považujem za potrebné dodať, že len také predkupné právo znamená obmedzenie prevoditeľnosti akcií podľa § 156 ods. 4 CZ ObZ, ktoré je obsiahnuté v stanovách spoločnosti. Bývame totiž často svedkami uzatvárania tzv. akcionárskych zmlúv (anglicky: *shareholders agreements*). Účelom akcionárskych zmlúv je mimo stanov spoločnosti upraviť vzájomné pomery, práva a povinnosti, medzi akcionármi. Spravidla takéto akcionárske zmluvy obsahujú štandardizované ustanovenia práva Drag Along, Tag Along, opcie put a call a iné. Ide o anglo-americké právne inštitúty prevzaté do nášho kontinentálneho práva, ktorým nie je možné priznať inú, než len zmluvnú povahu. Rovnako potom platí i pre predkupné právo obsiahnuté v akcionárskej zmluve. Jeho porušenie by spôsobovalo výlučne len

dôsledky podľa občianskeho práva pri porušení zmluvného predkupného práva. Navyše samozrejme i prípadné sankcie určené samotnou akcionárskou zmluvou. V žiadnom prípade by však nespôsobilo neplatnosť takeého prevodu akcií. Ak by strany mali záujem zriadiť také predkupné právo, bolo by nevyhnutné, aby ho premietli zároveň i do stanov spoločnosti.

4.5 Kazuistika I.

Predmetom praktického príkladu je slovenská akciová spoločnosť, ktorá má vo svojich stanovách zakotvenú podmienku súhlasu predstavenstva s prevodom akcií na meno a predkupné právo v prospech ostatných akcionárov. Napriek uvedenému došlo v spoločnosti k situácii, kedy jeden z akcionárov previedol svoje akcie na tretiu osobu bez súhlasu predstavenstva a bez toho, aby umožnil ostatným akcionárom využiť ich predkupné právo. Nadobúdateľ sa však voči spoločnosti preukazuje podpísanou kúpnu zmluvou a rubopisovanými akciami. Vzniká spor o to, kto je akcionárom spoločnosti a koho má spoločnosť viesť v zozname akcionárov.

Na uvedenom praktickom príklade sú ďalej rozpracované teoretické otázky súvisiace s obmedzením prevoditeľnosti akcií, načrtnuté vyššie v tejto kapitole.

4.5.1 Dôvody odmietnutia súhlasu

Stanovy spoločnosti obsahujú obmedzenie prevoditeľnosti akcií a predkupné právo na akcie v nasledovnom znení:

Na prevod akcií na meno sa vyžaduje predchádzajúci súhlas predstavenstva. V prípade, že sa ktorýkoľvek akcionár rozhodne svoje akcie predať, majú ostatní akcionári predkupné právo na ich kúpu, a to v pomere, v akom sa ich akcie podieľajú na doterajšom základnom imaní spoločnosti. V prípade, že svoje predkupné právo v lehote 30 dní akcionári neuplatnia, má akcionár právo previesť akcie na tretiu osobu so súhlasom predstavenstva. Predstavenstvo môže udelenie súhlasu na prevod akcií odmietnuť, ak:

a) nadobúdateľom (kupujúcim) akcií má byť fyzická osoba alebo právnická osoba s podobným predmetom činnosti aký má spoločnosť,

- b) akcionár nesplatil hodnotu upísaných akcií v celom rozsahu,
- c) akcionár má neuhradené záväzky voči spoločnosti,
- d) prevod akcií by bol v rozpore so záujmami spoločnosti.

Žiadosť o udelenie súhlasu na prevod akcií je akcionár povinný doručiť spoločnosti v písomnej forme. Predstavenstvo je povinné rozhodnúť o žiadosti do 30 dní od doručenia žiadosti a do piatich dní od rozhodnutia zaslať žiadateľovi písomné oznámenie o rozhodnutí.

SK ObZ nestanovuje (ani príkladmi, ani reštriktívne) žiadne konkrétne dôvody pre neudelenie súhlasu. Je teda ponechané na akcionároch, aby ich v stanovách určili podľa vlastného uváženia.

Avšak v každom prípade musia byť tieto dôvody stanovené jednoznačne a určito tak, aby bolo možné udelenie či neudelenie súhlasu zo strany akcionárov predvídať a aby bolo možné dodržať zákonnú požiadavku § 176b ods. 2 SK ObZ, podľa ktorej musí spoločnosť zaobchádzať za rovnakých podmienok so všetkými akcionármi rovnako.

Napriek tomu, že komentár k SK ObZ chápe bližšie neurčené „záujmy spoločnosti“ ako dôvod, ktorý neobstojí voči uvedeným požiadavkám⁵⁵, zaujal krajský súd v nižšie popísanom rozsudku opačný názor.

Krajský súd v Žiline v rozsudku 19CbS/46/2004 zo dňa 14.4.2005 uvádza, že dôvod odmietnutia súhlasu s prevodom akcií určený ako „rozpor so záujmami spoločnosti“ nie je v rozpore s ustanovením § 156 ods. 9 SK ObZ. Vychádza pri tom z argumentácie, že záujmy spoločnosti sú zrejmé, sú nimi vykonávanie podnikateľskej činnosti v predmete činnosti s cieľom dosiahnutia zisku a akékoľvek tomu odporujúce záujmy, by spoločnosť poškodzovali. Súd tiež poukazuje na dikciu ustanovenia § 176b ods. 1 SK ObZ, podľa ktorého akcionár nesmie vykonávať práva akcionára na ujmu práv a oprávnených záujmov ostatných akcionárov.

Navyše i zákonodarca v tomto ustanovení SK ObZ používa všeobecnú formuláciu „oprávnené záujmy“. Preto nemožno prijať záver, že formulácia takéhoto charakteru v stanovách, by bola v rozpore s SK ObZ z titulu absencie jej určitosti.

Uvedený rozsudok, okrem už uvedeného dôvodu, ďalej tiež akceptoval ako dôvody pre odmietnutie súhlasu s prevodom akcií „podnikanie nadobúdateľa v rozpore so zásadou poctivého obchodného styku“ a „dôvodné pochybnosti spoločnosti o poctivom úmysle

⁵⁵ Ovečková, O. a kol. Obchodný zákonník. Komentár. 1., Bratislava : Iura Edition, 2005, s. 528.

nadobúdateľa akcií“. Argumentoval tým, že účelom týchto dôvodov je vylúčiť špekulatívne prevody akcií na subjekty, ktoré nemajú záujem riadnym spôsobom vykonávať akcionárske práva v súlade so záujmami spoločnosti a na prospech spoločnosti. Ďalším argumentom bolo i použitie rovnakej formulácie, ako používa zákonodarca, keď v ustanovení § 265 SK ObZ nakladá s pojmom „pocivý“ obchodný styk.

Z uvedeného vyplýva, že i stanovenie dôvodu na odmietnutie súhlasu s prevodom akcií ako „rozpor so záujmami spoločnosti“ je v súlade s SK ObZ.

Zároveň je však potrebné zdôrazniť, že je nevyhnutné veľmi starostlivo posúdiť v každom konkrétnom prípade, či podľa skutkových okolností je naplnený takýto dôvod pre odmietnutie súhlasu a zároveň je potrebné pamätať i na jeho rovnakú aplikáciu na všetky také žiadosti akcionárov v zmysle dodržania § 176b ods. 2 SK ObZ.

4.5.2 Verejný charakter obmedzenia prevoditeľnosti akcií

V zmysle § 2 ods. 2 písm. d) SK ZoOR sa v prípade akciových spoločností zapisuje do obchodného registra i obmedzenie prevoditeľnosti akcií. Rovnaké platí i podľa CZ ObZ.

Obchodný register je verejným zoznamom zákonom ustanovených údajov. Zapísané údaje sa zverejňujú a sú účinné voči tretím osobám. Z uvedeného možno vyvodiť, že obmedzenie prevoditeľnosti akcií platí voči všetkým osobám a nemožno potom pripustiť názor, že by išlo iba o dohodu medzi akcionármi spoločnosti.

Z dôvodu verejného charakteru obmedzenia prevoditeľnosti akcií nie je možné dovoľávať sa nadobudnutia akcií v dobrej viere tak, ako to ustanovuje § 19 ods. 3 SK ZCP, podľa ktorého sa kupujúci stáva majiteľom cenného papiera, aj keď predávajúci nemal právo tento cenný papier previesť, ibaže kupujúci v čase prevodu vedel alebo musel vedieť, že predávajúci nemá právo cenný papier previesť.

Z charakteru kogentnej právnej úpravy a verejného charakteru obmedzenia prevoditeľnosti akcií je možné vyvodiť záver, že porušenie obmedzenia prevoditeľnosti akcií a prevod akcií bez súhlasu predstavenstva spôsobuje neplatnosť takého prevodu pre rozpor so zákonom podľa § 39 SK OZ. Z rovnakých dôvod by išlo o neplatnosť absolútnu. K záveru, že ide o absolútnu neplatnosť prevodu akcií pokiaľ nebol daný súhlas predstavenstva došiel

i krajský súd v Nitre v rozsudku 11Cb/120/2006 zo dňa 4.10.2007. V uvedenom rozsudku sa uvádza, že ak statvy spoločnosti obmedzujú prevoditeľnosť akcií na meno súhlasom predstavenstva, je takýto súhlas bezpochyby podmienkou platnosti ich prevodu. Ak by sa totiž prevod uskutočnil bez získania súhlasu vyžadovaného § 156 ods. 9 SK ObZ, bol by to úkon odporujúci tomuto ustanoveniu zákona a ako taký by bol v zmysle § 39 SK OZ postihnutý absolútnou neplatnosťou pre rozpor so zákonom.

Uvedený krajský súd sa ako súd odvolací nestotožnil so záverom prvostupňového súdu, podľa ktorého nesúhlas predstavenstva spoločnosti s prevodom akcií nemá vplyv na platnosť prevodu akcií, ale iba na jeho účinnosť.

4.5.3 Rozhodovanie orgánu spoločnosti o udelení súhlasu

V popisovanom skutkovom prípade prerokovalo predstavenstvo spoločnosti žiadosť akcionára o súhlas s prevodom jeho akcií.

Predstavenstvo zaujalo postoj, že vzhľadom na to, že v minulosti prijalo rozhodnutie o vstupe strategického partnera do spoločnosti predaj akcií by za týchto okolností bol v rozpore so záujmami spoločnosti. Tým bol daný dôvod pre odmietnutie súhlasu s prevodom akcií. Ďalej, nakoľko na výzvu na uplatnenie predkupného práva sa prihlásilo sedem akcionárov predstavenstvo týmto celú vec uzavrelo a ďalej predmetnú žiadosť neposudzovalo (t.j. nebolo o nej hlasované a rozhodované).

Predstavenstvo však podľa stanov muselo rozhodnúť o žiadosti akcionára o súhlas s prevodom jeho akcií v lehote 30 dní od doručenia jeho žiadosti. Inak platí, že bol súhlas udelený. To platí v každom prípade, i keby boli naplnené dôvody určené stanovami na jeho odmietnutie, nakoľko spoločnosť resp. predstavenstvo je oprávnené (avšak nie povinné) súhlas odmietnuť v prípade naplnenia určených dôvodov.

Predstavenstvo musí dodržať spôsob rozhodovania určený podľa stanov a ObZ, t.j. musí rozhodovať väčšinou hlasov svojich členov.

Pokiaľ by sme striktno formalisticky vychádzali zo znenia stanov a ObZ, bolo by možné namietat', že predstavenstvo o žiadosti o súhlas s prevodom akcií nerozhodovalo a teda márne uplynula určená lehota a je preto možné tvrdiť, že súhlas bol daný.

Avšak z konania predstavenstva jasne vyplýva jeho vôľa odmietnuť súhlas s prevodom akcií a to z konkrétneho dôvodu, rozporu so záujmami spoločnosti. Navyše predstavenstvo zároveň konštatovalo uplatnenie predkupného práva a zároveň udelilo súhlas s prevodom na akcionárov, ktorí predkupné právo uplatnili.

Zákonná lehota v ktorej má predstavenstvo o žiadosti akcionára rozhodnúť je určená pre účely ochrany tohto akcionára proti nečinnosti spoločnosti. Zo všeobecnej zásady vyplýva, že na právne úkony je potrebné nazerať podľa ich obsahu a nie formy a je nevyhnutné brať do úvahy skutočnú vôľu strán a súlad s jej prejavom. Je preto možné vyvodiť, že predstavenstvo odmietlo udeliť súhlas s prevodom akcií.

Je však potrebné pri rozhodovacej činnosti orgánu spoločnosti o udelení súhlasu urobiť všetko potrebné na to, aby sa v maximálnej miere eliminovali pochybnosti obdobného charakteru.

4.5.4 Predkupné právo

SK ObZ neobsahuje žiadne ustanovenia, ktoré by upravovali predkupné právo.

V zmysle občiansko-právnej úpravy vzniká predkupné právo na základe dohody zúčastnených strán, podľa ktorej povinná strana sľúbi oprávnenej strane ponúknuť jej akcie na predaj, ak ich bude chcieť sama predať tretej osobe. Za takúto dohodu zúčastnených strán je potom možné v akciovej spoločnosti medzi akcionármi považovať predmetné ujednanie o predkupnom práve v stanovách spoločnosti.

Z charakteru predkupného práva vyplýva, že je možné ho využiť iba v prípade, ak sa povinná strana sama rozhodne svoje akcie predať.

Pre ponuku, ktorou vyzýva osoba povinná na uplatnenie predkupného práva sa nevyžaduje nijaká osobitná forma pokiaľ je predmetom kúpy hnutelná vec. Ponuka musí obsahovať údaje o lehote, počas ktorej je možné predkupné právo uplatniť a cenu, ktorá je ponúkaná za predmetnú vec. Osoba oprávnená musí uplatniť predkupné právo v stanovenej lehote. Osoba, ktorá uplatní svoje predkupné právo musí zaplatiť rovnakú cenu, ako ponúka tretia osoba a musí ju splatiť v stanovenej lehote, inak jej predkupné právo zanikne.

Vzhľadom na určitú strohosť občiansko-právnej úpravy predkupného práva je možné v stanovách určiť podrobné podmienky realizácie predkupného práva (pokiaľ ide najmä

o spôsob výzvy na jeho uplatnenie, formu, lehoty, atď.). Rovnako je tiež možné, aby sa akcionári dohodli ako, kto a v akom poradí a veľkosti podielov bude mať možnosť predkupné právo využiť. V každom prípade však musí byť dodržané ustanovenie § 176b ods. 1 SK ObZ⁵⁶.

Predkupné právo môže vzniknúť nie len ako záväzkovo právny vzťah („in personam“), ale i ako vecno-právny vzťah („in rem“). Základný rozdiel je v tom, že predkupné právo vecno-právneho charakteru pôsobí i voči nadobúdateľovi predmetnej veci, kdežto záväzkovo-právne predkupné právo pôsobí iba medzi stranami, medzi ktorými bolo dohodnuté.

Predkupné právo záväzkovo-právneho charakteru je možné realizovať iba raz. Naopak, ak oprávnená strana nevyužije predkupné právo vecno-právneho charakteru zostáva jej zachované i voči nadobúdateľovi.

Z uvedeného vyplývajú i rozdielne následky porušenia predkupného práva.

Výklady a komentáre k SK OZ prezentujú názor, že predkupné právo, ako vecné právo môže vzniknúť len vo vzťahu k nehnuteľnostiam. Som však názoru, že o charaktere predkupného práva na akcie, ako práva vecného, je možné minimálne diskutovať.

Vecno-právne charakteru predkupného práva na akcie by svedčila skutočnosť, že pokiaľ je predkupné právo na akcie upravené priamo v stanovách spoločnosti z logického výkladu sa viaže na akcie, a ako také by malo pôsobiť voči každému nadobúdateľovi akcií. Vzhľadom na jeho zakotvenie v stanovách je dojednané v písomnej forme. Stanovy spoločnosti sa povinne ukladajú do zbierky listín, ktorá je verejná a tým je táto informácia dostupná každému nadobúdateľovi akcií. Stanovy akciovej spoločnosti sú záväzné i pre každého nadobúdateľa akcií. Navyše, práva spojené s akciami na meno musia byť uvedené na listine akcie (aspoň odkazom na príslušné ustanovenia stanov).

Predkupné právo na akcie ako záväzkovo-právne pôsobí na strane povinného i oprávneného „in personam“. V zmysle ustanovenia § 603 ods. 1 SK OZ, povinnosť z predkupného práva je uložená iba tomu, kto sľúbil vec ponúknuť na predaj. Na strane oprávneného pôsobí predkupné právo iba voči tomu, v koho prospech bolo zriadené. V zmysle § 604 SK OZ predkupné právo neprechádza na dediča a nemožno ho ani previesť na inú osobu.

Uvedené je veľmi dôležité pre posúdenie dôsledkov porušenia predkupného práva a posúdenie platnosti kúpnej zmluvy uzatvorenej s treťou osobou. Z charakteru predkupného

⁵⁶ „Akcionár nesmie vykonávať práva akcionára na ujmu práv a oprávnených záujmov ostatných akcionárov.“

práva „*in personam*“ vyplýva, že nejde o účinnosť dojednania voči všetkým. I preto budú dôsledky porušenia predkupného práva na akcie iné, než sú dôsledky nezískania súhlasu predstavenstva s prevodom akcií.

Rovnaké závery vyplývajú aj z textu odôvodnenia rozsudku krajského súdu v Žiline č. 19Cbs/27/2004 (týkajúceho sa však inej meritórnej veci), podľa ktorého podmienky akceptované vo vnútri spoločnosti a určené v jej stanovách sa nemôžu vzťahovať na tretiu osobu (nadobúdateľa akcií). Také podmienky vo vnútri spoločnosti je možné posudzovať iba ako spôsob zabezpečenia ochrany medzi akcionármi a dôsledky ich porušenia sú potom len v rovine medzi akcionármi navzájom, nie s právnymi dôsledkami vo vzťahu k tretím osobám.

Z dikcie ustanovenia § 156 ods. 9 SK ObZ a jeho gramatického výkladu vyplýva, že nakoľko SK ObZ v tejto časti nerieši žiadnym spôsobom úpravu predkupného práva, ani spomínanej „inej podmienky“ na prevod akcií, nemožno s nedodržaním predkupného práva spájať rovnaké dôsledky, ako s nezískaním súhlasu spoločnosti s prevodom akcií. Uvedené vyplýva z rozdielného zákonného charakteru obmedzenia prevoditeľnosti akcií súhlasom spoločnosti a záväzkovo-právneho charakteru tzv. „inej podmienky“ - predkupného práva.

Z vyššie uvedeného možno vyvodiť záver, že v zmysle SK ObZ porušenie predkupného práva nespôsobuje neplatnosť kúpnej zmluvy uzatvorenej s treťou osobou.

Uvedené závery uvádza vo svojom odôvodnení i rozsudok krajského súdu v Žiline č. 19Cbs/27/2004 zo dňa 29.3.2006 (i keď je potrebné zdôrazniť, že meritórne rozhodnutie sa týka inej problematiky a priamo neposudzuje dôsledky porušenia predkupného práva na akcie), podľa ktorého prípadné porušenie predkupného práva voči oprávnenému nemá v žiadnom prípade za následok neplatnosť prevodu uskutočneného na tretiu osobu. Tvrdeným porušením predkupného práva preto nie je možné spochybňovať platnosť nadobudnutia akcií treťou osobou.

V prípade, ak ide o porušenie predkupného práva vecno-právneho charakteru, môže sa oprávnená osoba v zmysle § 603 ods. 3 SK OZ buď domáhať, aby jej nadobúdateľ ponúkol vec na predaj, alebo jej zostane predkupné právo zachované. Ak nadobúdateľ povinnosť ponúknuť vec na predaj oprávnenej osobe nesplní, môže sa táto domáhať na súde, aby bol prejav vôle nadobúdateľa v tomto smere nahradený súdnym rozhodnutím. Toto právo však musí na súde uplatniť v zákonnej premlčacej lehote.

V prípade, ak ide o porušenie predkupného práva záväzkovo-právneho charakteru môže sa oprávnená osoba domáhať voči povinnej osobe iba náhrady spôsobenej škody podľa § 420 SK OZ.

4.5.5 Realizácia predkupného práva

ObZ upravuje vedenie zoznamu akcionárov pri akciách na meno a upravuje tiež zvolávanie valného zhromaždenia zaslaním písomnej pozvánky na adresu každého akcionára uvedenú v zozname akcionárov. Na základe uvedeného je možné ako jediný nespochybniteľný spôsob výzvy na uplatnenie predkupného práva všetkých akcionárov považovať rovnaký postup ako pri zvolávaní valného zhromaždenia, a to zaslanie písomnej výzvy na adresu akcionára uvedenú v zozname akcionárov.

Na druhej strane je potrebné posúdiť i argument, že v zmysle SK OZ nie je potrebné, aby výzva na predkupné právo bola v písomnej forme pokiaľ ide o hnutelnú vec. SK ZCP v § 9 ods. 2. stanovuje, že na cenné papiere sa vzťahujú ustanovenia SK OZ o hnutelných veciach. Na základe uvedeného je možné argumentovať, že spôsob uverejnenia výzvy napr. na tabuli v sídle spoločnosti by bol v súlade so zákonom.

Pokiaľ uverejnená výzva neobsahuje podmienku, aby uplatnenie predkupného práva bolo v písomnej forme, nevyžaduje to ani SK OZ v prípade hnutelných vecí. Potom i ústne uplatnenie predkupného práva je možné považovať za jeho riadne uplatnenie.

4.5.6 Zápis nadobúdateľa do zoznamu akcionárov

V zmysle ustanovenia § 156 ods. 7 SK ObZ sa na účinnosť prevodu akcií na meno voči spoločnosti vyžaduje zápis zmeny osoby akcionára v zozname akcionárov. Spoločnosť je povinná zabezpečiť vykonanie zmeny zápisu v zozname akcionárov bezodkladne potom, čo jej bude zmena v osobe akcionára preukázaná.

Je nepochybné, že dostatočným preukázaním zmeny v osobe akcionára je predloženie riadne rubopisovaných akcií novým akcionárom spoločnosti.

V zmysle SK ObZ spoločnosť zodpovedá za škodu, ktorá vznikne akcionárovi, ktorý akcie na meno prevádza a nadobúdateľovi akcií porušením tejto povinnosti.

V zmysle komentára k SK ObZ v prípade prevodu akcií na meno, pri ktorom zmena osoby akcionára ešte nebola zapísaná v zozname akcionárov, osobou oprávnenou zúčastniť sa na valnom zhromaždení je osoba uvedená v zozname akcionárov, aj keď sa nemôže prezentovať listinnou akciou.

Je však potrebné zdôrazniť, že ak by spoločnosti bolo známe, že akcionárom je iná osoba, než je zapísaná v zozname akcionárov, nemala by takej osobe (hoci zapísanej v zozname akcionárov) umožniť účasť na valnom zhromaždení. V zmysle § 194 ods. 5 SK ObZ sú členovia predstavenstva povinní vykonávať svoju pôsobnosť s náležitou starostlivosťou, ktorá zahŕňa povinnosť vykonávať ju s odbornou starostlivosťou a v súlade so záujmami spoločnosti a všetkých jej akcionárov. V zmysle § 194 ods. 7 SK ObZ člen predstavenstva nezodpovedá za škodu, ak preukáže, že postupoval pri výkone svojej pôsobnosti s odbornou starostlivosťou a v dobrej viere, že koná v záujme spoločnosti.

4.6 Odkúpenie akcií spoločnosťou

Možno povedať, že zo základných práv a ich ochrany vyplýva, že nikoho nemožno nútiť byť akcionárom spoločnosti, pokiaľ ním už viac nechce byť. ObZ stanovuje povinnosť pre spoločnosť odkúpiť od akcionára jeho akcie, ak mu nebol udelený súhlas s ich prevodom na tretiu osobu.⁵⁷ Zároveň však (v záujme ochrany spoločnosti) stanovuje prekluzívnu lehotu jedného mesiaca, v ktorej musí akcionár toto svoje právo voči spoločnosti uplatniť. Ďalej obsahuje poznámku o tom, že k odkúpeniu týchto akcií by malo dôjsť za cenu primeranú ich hodnote. A práve to spôsobuje časté problémy. Predstava akcionára a spoločnosti o takej hodnote akcií sa bude vždy líšiť. Akcionár bude chcieť získať čo najviac a spoločnosť zaplatiť čo najmenej.

Ponuku tretej osoby na odkúpenie akcií nie je možné samú o sebe považovať za smerodajnú pre určenie primeranej ceny. Odborná literatúra ako vodítko pre určenie primeranej ceny poskytuje dve východiská. Buď je ním trhovú hodnotu akcií, alebo hodnotu zodpovedajúca

⁵⁷ Výnimkou bude v zmysle CZ ObZ prípad, kedy bol súhlas odmietnutý z dôvodov definovaných v stanovách, pre ktoré je odmietnutie súhlasu povinnosťou rozhodujúceho orgánu.

čistému obchodnému imaniu (česky: *čistému obchodnému majetku*) spoločnosti. Jediné konečné stanovisko môže v takej situácii priniesť znalecký posudok.

ObZ nič neurčuje o lehote splatnosti takej ceny za akcie. Je možné dohodnúť sa na akejkoľvek lehote splatnosti avšak s tým, že strany v takom prípade nesú riziko výkyvov hodnoty akcií pri veľmi dlhej lehote splatnosti.

Pokiaľ akcionár riadne požiadala spoločnosť o odkúpenie svojich akcií a táto svoju zákonnú povinnosť nespĺnila, môže sa jej splnenia akcionár domáhať súdnou cestou. Petit žaloby však musí znieť na nahradenie vôle spoločnosti s nadobudnutím akcií, nie na splnenie uvedenej zákonnej povinnosti akcie odkúpiť. Obsahom petitu by mala byť kompletná zmluva o prevode týchto akcií. Z judikatúry ďalej vyplýva, že nie je potrebné k žalobe prikladať akcie, alebo ich kópiu.

Pokiaľ ide o určenie ceny je potrebné tiež vyhodnotiť, k akému časovému momentu bude znalec určovať hodnotu akcií. Bude to k momentu (i) požiadania o súhlas s prevodom, (ii) jeho odmietnutia, (iii) uplatnenia práva na odkúpenie, či (iv) začiatku alebo (v) uplynutia prekluzívnej lehoty? Domnievam sa, že by to malo byť ku dňu uplatnenia práva akcionára na odkúpenie akcií (teda ku dňu doručenia takej jeho žiadosti spoločnosti). V takom momente totiž vzniká predmetná zákonná povinnosť spoločnosti.

Uvedené však môže narážať na procesno-právnu požiadavku, podľa ktorej súd pri rozhodovaní vo veci vychádza zo situácie v čase rozhodovania. Hodnota akcií sa však v tomto časovom období môže dramaticky líšiť. Podľa môjho názoru jediným správnym záverom je určenie hodnoty akcií k momentu vzniku povinnosti spoločnosti akcie odkúpiť. Ak by spoločnosť povinnosť riadne splnila, odkúpila by akcie za cenu primeranú ich hodnote, ktorú majú v čase ich prevodu na spoločnosť. Znalec teda určí hodnotu akcií spätne, hoci pri vynesení rozsudku môže byť hodnota akcií už úplne iná. Domnievam sa však, že ani jedna zo strán nebude mať právo na náhradu škody, či možnosť domáhať sa akýmkoľvek iným spôsobom doplatenia kúpnej ceny.

V prípade úspechu akcionára v súdnom konaní je možné predpokladať, že by súd mohol akcionárovi priznať i úroky z omeškania, náhradu škody a účelne vynaložené náklady na domáhanie sa svojich práv voči spoločnosti (pokiaľ by to bolo súčasťou žalobného návrhu). Ak by z dôvodu takéhoto riešenia situácie vznikla spoločnosti škoda, znamenalo by to i vznik zodpovednosti členov predstavenstva v súvislosti s porušením zákonnej požiadavky na

odkúpenie akcií a porušením povinnosti konať s odbornou starostlivosťou (česky: *s péči řádného hospodáře*).

V prípade úspechu spoločnosti v súdnom konaní (t.j. stanovenia ceny za akcie priaznivej pre spoločnosť) môže byť otázne, či má spoločnosť možnosť domáhať sa od akcionára, aby tento na ňu akcie previedol za cenu stanovenú rozhodnutím súdu, pokiaľ on odmieta. Akcionár by totiž mohol namietat', že netrvá na odkúpení jeho akcií, pokiaľ by sa ukázalo, že cena je preňho nepriaznivá. Domáhal by sa tak ochrany svojho vlastníckeho práva. V konečnom dôsledku by mohol opätovne požadovať spoločnosť o súhlas s prevodom akcií, až do momentu priaznivejšej ceny. Domnievam sa však, že nakoľko rozhodnutie súdu v danej veci predstavuje nahradenie vôle spoločnosti, jeho právoplatnosťou je zmluva o prevode akcií uzatvorená. Strany sú povinné z nej plniť. Prichádza potom do úvahy i právo spoločnosti domáhať sa, aby akcionár na ňu akcie previedol za cenu určenú súdom.

Vráťme sa ale k primeranosti ceny za akcie. CZ ObZ neobsahuje žiadny odkaz na súvisiacu právnu úpravu. Použitím analógie by sme mohli dospieť k záveru, že ďalšími prípadmi, kedy je potrebné vykúpiť akcie od akcionárov za primeranú cenu (resp. primerané protiplnenie) je napr. právo výkupu (tzv. squeeze-out), alebo prípad fúzie (kedy sa akcionár zanikajúcej spoločnosti nestáva akcionárom nástupníckej spoločnosti). V uvedených prípadoch zákon ponecháva určenie primeranej ceny na znaleckom posudku. Nič bližšie k tomu neurčuje.

K uvedenému sa uvádza v článku publikovanom v *Bulletinu advokacie*. „Z dikce obchodního zákoníku toliko plyne, že výše peněžního odškodnění (ať již je nazýváno protiplněním či vypořádáním) musí být přiměřená, přičemž tato přiměřenost není nikterak přesněji rozvedena či definována. Soudy tedy stojí v rámci přezkumných řízení před velmi nejasným úkolem. Mohou samozřejmě využít rady znalce, ale tímto postupem by rozhodně neměly rezignovat na svoji rozhodovací pravomoc. Otázka definování samotného pojmu přiměřenosti je otázkou právní, tudíž je jejímú posouzení příslušný soud a nikoliv soudem ustanovený znalec.“⁵⁸ A s tým je možné len súhlasiť.

Postup znalca v zásade vychádza z určenia hodnoty spoločnosti, t.j. hodnoty jej čistého obchodného imania (česky: *čistého obchodního jmění*). Takto určenú hodnotu znalec vydelf počtom akcií vydaných spoločnosťou a určí tak hodnotu jednej akcie. V Maříkovej literatúre o oceňovaní podnikov je však rozpracovaná teória diskontu za minoritu (ktorý je opakom

⁵⁸ Nachtigall, T. Oceňování akcií při squeeze-out a úkol soudu v tzv. přezkumném řízení (k diskusi). Bulletin advokacie. 11/2008.

prémie za majoritu). Uvedené znamená, že pri určení hodnoty akcií je rozhodujúci i podiel prevádzaných akcií na základnom imaní (česky: *základním kapitálu*) spoločnosti. Hodnota akcií príliš malého podielu by potom mala byť primerane diskontovaná. Bližšie sú výpočty diskontu za minoritu rozpracované v Kazuistike II. tejto kapitoly.

Otázkou však zostáva, či má byť diskontovanie za minoritu aplikované i na stanovenie hodnoty akcií pri zákonných povinnostiach spoločnosti na ich odkúpenie od akcionárov, alebo len na prípady ekonomického určenia hodnoty akcií, napr. pri akvizíciách konkrétnych podielov.

V citovanom článku z Bulletinu advokacie sa (v súvislosti so squeeze-outom) uvádza. *„Hlavní akcionář by neměl mít na úkor akcionářů minoritních z převodu akcií ekonomickou výhodu. Jeho povinností je poskytnout úplné ekonomické odškodnění, a proto nejsou jakékoliv srážky za minoritu přípustné. Z toho plyne, že na určení výše odškodnění se musí použít metoda nepřímého ocenění akcií, tj. prostřednictvím ocenění společnosti, která akcie emitovala, a poměrným rozložením této hodnoty na všechny emitované akcie.“*⁵⁹

4.7 Kazuistika II.

Druhým praktickým príkladom aplikácie vyššie uvedenej právnej problematiky je prípad súdneho sporu, kedy akcionár podal na okresnom súde žalobu, ktorou sa domáhal, aby spoločnosť odkúpila jeho akcie z dôvodu, že jej táto povinnosť vyplýva z ustanovenia § 156 ods. 9 SK ObZ.

Nakoľko spoločnosť v danom prípade nijak nespochybňovala vznik svojej povinnosti akcie odkúpiť z dôvodu neudelenia súhlasu s ich prevodom, jedinou spornou otázkou ostala cena, za ktorú má k odkúpeniu dôjsť.

V danom prípade sa akcionár domnieval, že je jeho právom, aby sa cena, ktorú mu má zaplatiť spoločnosť rovnala cene ponúknuť treťou osobou. Naopak spoločnosť pôvodne navrhovala ako cenu primeranú hodnote akcií v danom čase, menovitú hodnotu týchto akcií. Je potrebné povedať, že ani jedno stanovisko nebolo správne.

⁵⁹ Nachtigall, T. Oceňování akcií při squeeze-out a úkol soudu v tzv. přezkumném řízení (k diskusi). Bulletin advokacie. 11/2008.

ObZ v žiadnom svojom ustanovení neukladá spoločnosti povinnosť odkúpiť akcie za cenu ponúknutú iným záujemcom (ako je to napr. v prípade uplatňovania predkupného práva v zmysle § 606 OZ). Uvedený postup má chrániť spoločnosť voči zneužívaniu tohto ustanovenia vytváraním neopodstatnených a nezáväzných ponúk na nadobudnutie akcií za vysoké kúpne ceny a následnému domáhaniu sa týchto súm od spoločnosti.

Pokiaľ ide o časový aspekt, do kedy má dôjsť k odkúpeniu akcií spoločnosťou, ObZ žiadnu lehotu neurčuje. Avšak zo všeobecných ustanovení je možné vyvodiť, že by sa tak malo stať v primeranej lehote a bez zbytočného odkladu.

Ako už bolo vyššie uvedené, v právnej literatúre sa vyskytujú dva názory na určenie ceny primeranej hodnote akcií. Niektorí právni teoretici tvrdia, že by malo ísť (i) o cenu trhovú, iní (ii) že je rozhodujúca hodnota čistého obchodného imania spoločnosti.

4.7.1 Trhová (tržní) hodnota akcií

Patakyová v komentári k SK ObZ uvádza, že „*spoločnosť je povinná na základe žiadosti akcionára odkúpiť od neho akcie za primeranú hodnotu, t.j. trhovú hodnotu.*“⁶⁰

Pri akciách, ktoré nie sú verejne obchodované môže byť zistenie ich trhovej ceny problematické. Avšak v prípade stretu ponuky a dopytu po takýchto akciách je možné, že sa pre ne vytvoria dočasné trhové podmienky a ich trhovú cenu bude možné odvodiť od ceny ponúkanej záujemcami o ich nadobudnutie.

Trhová cena by mala byť určená na základe ceny, za ktorú je možné dané akcie v danom mieste a čase predať potenciálnym záujemcom. Takáto trhová cena však nemôže byť odvodzovaná výlučne od ponuky predloženej jednou treťou osobou.

Je však potrebné upozorniť na fakt, že aritmetický priemer ponúkaných cien nemusí predstavovať konečnú cenu jednej akcie. Nie je totiž možné vychádzať pri výpočte ceny jednej akcie z ceny, ktorú ponúkne potenciálny záujemca za celý balík akcií, ktorý mu zabezpečí oveľa väčšie práva na ovládanie a riadenie spoločnosti. Trhová cena bude potom určená v rozmedzí ponúkaných cien.

⁶⁰ Patakyová, M. a kol. Obchodný zákonník. Komentár. 2. aktualizované vydanie. Praha : C.H.Beck, 2008, 447 s.

Hodnota balíka akcií, ktorý nadobúdateľovi umožní efektívne ovládať alebo ovplyvňovať spoločnosť je iná, než je hodnota nepatrného podielu (napr. i využitie práv podľa § 181 ods. 1 SK ObZ je možné až s limitom 5%). Celkový podiel prevádzaných akcií k základnému imaniu spoločnosti zohráva rozhodujúcu úlohu pri určení trhovej ceny takého balíka akcií.

4.7.2 Hodnota čistého obchodného imania (čistého obchodného jmění)

Druhá názorová skupina prezentuje stanovisko, že cena primeraná hodnote akcií sa vypočíta ako podiel akcionára na čistom obchodnom imaní spoločnosti, ku ktorému sa pripočíta tzv. „potenciálna“ dividenda, ktorou je dividenda, na ktorú by mal akcionár nárok v prípade, že by svoje akcie neodpredal spoločnosti. Dovolím si upozorniť na skutočnosť, že ak by spoločnosť aj nevyplácala dividendy v uvedenom roku, nárok akcionára na takúto dividendu trvá a je potrebné brať ho do úvahy.

Čistým obchodným imaním je celkový obchodný majetok spoločnosti po odpočítaní záväzkov vzniknutých v súvislosti s podnikaním. V literatúre sa tiež vyskytuje názor, že pre účely hodnoty akcií je potrebné vychádzať nie z účtovnej, ale trhovej hodnoty čistého obchodného imania spoločnosti (t.j. z ceny, za ktorú by bolo možné v danom čase a mieste majetok spoločnosti speňažiť).

Je tiež potrebné upozorniť na skutočnosť, že spoločnosť je povinná zaobchádzať za rovnakých podmienok so všetkými akcionármi rovnako. Pravidlo, ktoré uplatní pre odkúpenie akcií jedného akcionára, musí za rovnakých podmienok uplatňovať i v prípade iných akcionárov.

4.7.3 Znalecký posudok

V uvedenom prípade súd prizval do konania znalca a uložil mu, aby vypracoval znalecký posudok v ktorom určí hodnotu akcií jednak (i) ku dňu podania žiadosti akcionára o súhlas spoločnosti s prevodom akcií, a jednak (ii) ku dňu podania žiadosti akcionára o odkúpenie akcií spoločnosťou z dôvodu neudelenia súhlasu.

Výsledkom znaleckého posudku bolo stanovenie všeobecnej hodnoty jednej akcie spoločnosti.⁶¹ Bola stanovená všeobecná hodnota spoločnosti podnikateľskou metódou, pričom táto podnikateľská metóda bola založená na kvalifikácii odčerpateľných zdrojov, t.j. voľného peňažného toku FCFE pri zachovaní trvania podniku, a na princípe ich kapitalizácie. Všeobecná hodnota spoločnosti bola potom vydelená počtom vydaných akcií.

Výsledkom znaleckého posudku bolo stanovenie všeobecnej hodnoty jednej akcie, t.j. ktorejkoľvek akcie, či patriacej do minoritného alebo majoritného balíka akcií. Spoločnosť však namietala, že takéto stanovenie všeobecnej hodnoty akcie neodráža vzťah k 0,3%-nému podielu akcií daného akcionára. Znalecký posudok možno preto považovať len za prvý krok pre určenie ceny za akcie. Druhým krokom by malo byť aplikovanie diskontu za minoritu, aby bolo možné určiť hodnotu konkrétneho balíka akcií.

4.7.4 Diskont za minoritu

V odbornej literatúre z oblasti účtovníctva a oceňovania podnikov sa uvádza, že pri oceňovaní spoločností je často úlohou znalca oceniť iba určitý počet akcií z celkového počtu emitovaných akcií. Vzhľadom na hodnotu čistého obchodného imania pripadajúceho na znalcom oceňovaný počet akcií, ktorý znalec ocenením získal, je potrebné aplikovať zrážku (diskont) alebo prirážku (prémium), ktoré súvisia s možnosťou ovplyvňovať chod spoločnosti. O zrážke sa hovorí ako o diskonte za minoritu, o prirážke ako o prémii za kontrolu.

Diskont za minoritu a prémia za kontrolu sa počítajú ako percento z hodnoty čistého obchodného imania získanej ocenením. Medzi diskontom za minoritu a premiou za kontrolu je potom nasledovný matematický vzťah:

$$\text{Diskont za minoritu} = 1 - [1 / (1 + \text{prémia za kontrolu})]$$

⁶¹ Slovenský znalec v danom prípade postupoval v zmysle vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 492/2004 Z.z., o stanovení všeobecnej hodnoty majetku, v znení neskorších predpisov.

To znamená, že napríklad prémie za kontrolu 30% predstavuje diskont za minoritu vo výške 23%.⁶² Výška prémie za kontrolu je stanovená ako percentuálny rozdiel medzi nadobúdacou cenou za akcie, ktorú je ochotný zaplatiť kupujúci (pri nadobudnutí majoritného podielu) oproti cene, za ktorú sa tieto akcie (jednotlivo) bežne predávajú na trhu. Potom platí, že zistená hodnota akcií by pri minoritnom balíku mala byť diskontovaná o 23% a zistená hodnota akcií majoritného balíka by mala byť navýšená o 30%.

Rozhodujúcim faktorom pre určenie, či ide o akcie minoritného alebo majoritného balíka je možnosť ovplyvňovať chod spoločnosti pri vlastníctve daného počtu akcií.

Je tiež potrebné posúdiť, čo všetko patrí medzi nástroje ovplyvňovania a kontroly spoločnosti a jej chodu. Pre toto posúdenie je rozhodujúce nie len ustanovenie ObZ ale i stanov spoločnosti.

Z právneho hľadiska možno o ovplyvňovaní chodu spoločnosti, alebo lepšie povedané o kontrole v spoločnosti alebo o ovládaní spoločnosti, hovoriť vtedy, ak má akcionár taký počet akcií, ktorý mu umožní na valnom zhromaždení prijímať rozhodnutia na ktoré ObZ vyžaduje jednoduchú alebo kvalifikovanú väčšinu hlasov prítomných akcionárov. Dôležitá je tiež schopnosť akcionára voliť svojich zástupcov za členov orgánov spoločnosti. Takúto možnosť ovládať spoločnosť môže akcionár dosiahnuť sám, ak má väčšinový podiel na hlasovacích právach, alebo na základe dohody s inými akcionármi, ktorých relevantné podiely na hlasovacích právach v súhrne umožnia ovládať spoločnosť.

Minimálna hranica počtu akcií stanovená pre jedno zo základných práv akcionára, domáhať sa zvolania mimoriadneho valného zhromaždenia je 5% na základnom imaní spoločnosti. Musí ju dosiahnuť akcionár sám, alebo spoločne s ďalšími akcionármi.

⁶² Pri prémii za kontrolu vo výške 30% (čo je obvyklá hodnota) bude potom výpočet výšky diskontu za minoritu vyzeráť nasledovne:

$$\text{Diskont za minoritu} = 1 - [1 / (1 + 0,30)]$$

$$\text{Diskont za minoritu} = 1 - [1 / 1,30]$$

$$\text{Diskont za minoritu} = 1 - [0,77]$$

$$\text{Diskont za minoritu} = 0,23$$

Z ekonomického hľadiska môže byť miera vplyvu na spoločnosť rôzneho charakteru. Medzinárodné účtovné štandardy rozlišujú (i) kontrolu nad podnikom, a (ii) podstatný vplyv v podniku. Kontrolou nad podnikom sa potom rozumie právomoc viesť a určovať finančnú a prevádzkovú politiku podniku.

Kontrola zahŕňa najmä právo (i) určovať stratégiu podniku, (ii) rozhodovať o personálnom obsadení vedenia podniku a o odmenách, (iii) rozhodovať o stálych aktívach a dlhodobom financovaní, (iv) rozhodovať o prípadnom zlúčení, splynutí, zmenách právnej formy, likvidácii, (v) rozhodovať o dividendách, (vi) vybrať dodávateľov a odberateľov podniku.

Podiel akcií, ktorý umožní takúto kontrolu musí mať potom vyššiu hodnotu, než minoritný podiel akcií. Kupujúci akcií platia za právo ovplyvňovať chod spoločnosti a sú ochotní zaplatiť viac za podiel znamenajúci kontrolnú účasť, než za minoritný podiel.

Z uvedeného vyplýva, že existuje vzťah medzi podielom na hlasovacích právach a diskontom za minoritu z hodnoty akcií, ktorá bola spočítaná ako alikvotný podiel na čistom obchodnom imaní spoločnosti.

Pre rozsah diskontovania hodnoty minoritných akcií sú ešte rozhodujúce dva faktory. Sú nimi (i) štruktúra akcionárov, t.j. či v spoločnosti existuje väčšinový akcionár, a (ii) úprava hlasovacích práv obsiahnutá v stanovách spoločnosti.

Z odbornej literatúry autora Maříka⁶³ vyplýva, že diskont za minoritu je odstupňovaný a členený do šiestich tried podľa veľkosti podielu na hlasovacích právach.

Trieda	Podiel na celkovom počte akcií	Diskont zo základnej hodnoty akcií	
		Neexistuje väčšinový akcionár	Existuje väčšinový akcionár
1.	0 – 9%	30%	50%
2.	10 – 24,9%	25%	35%
3.	25 – 49,9%	15%	-
4.	50 – 74,9%	10%	-
5.	75 – 94,9%	5%	-
6.	95 – 100%	0%	-

⁶³ Mařík, M., *Metody oceňování podniku*. 1. vydanie., Praha : Ekopress, 2003.

Rozsah diskontu za minoritu by mal byť diferencovaný v závislosti od veľkosti oceňovaného minoritného podielu. Pri väčších podieloch akcií (i keď stále minoritných) by mali byť použité nižšie diskonty. Väčšie podiely (i keď nie majoritné) umožňujú uplatňovať svoj vplyv na spoločnosti po dohode s inými akcionármi. Takú možnosť nemajú akcionári iba s niekoľko percentnou účasťou.

Pre stanovenie miery diskontovania hodnoty akcií určenej znaleckým posudkom je rozhodujúce i to, v akej miere bola hodnota čistého obchodného imania spoločnosti založená na budúcich prognózach vývoja v spoločnosti.

Dosiahnutie hospodárskych výsledkov uplynulých rokov, ako i vytváranie a plnenie podnikateľských zámerov je vyššie popísaným ovplyvňovaním chodu spoločnosti. Prijímať rozhodnutia a určovať plánovanie spoločnosti umožní len majoritný podiel na akciách.

Ak je teda oceňovanie spoločnosti postavené na minulých hospodárskych výsledkoch, ako i na očakávaných hospodárskych výsledkoch, je potom výsledkom hodnota akcie, ktorá zodpovedá majoritnému podielu na akciách. Inak povedané, pokiaľ je oceňovanie založené na minulých a budúcich obchodných rozhodnutiach, ktoré môže ovplyvniť len majoritný vlastník, potom výsledná hodnota akcie zohľadňuje faktor kontroly a pre určenie hodnoty akcie z minoritného balíka je potrebné ju diskontovať.

4.7.5 Novela SK ObZ účinná od 1.12.2009

Vyššie uvedenú argumentáciu o stanovení primeranosti ceny hodnote akcií a o postupe znalca, ako i o rozhodovacej úlohe súdu, podstatne narúša posledná novela SK ObZ. Tá v časti o určení primeranosti ceny odkazuje na stanovenie primeraného protiplnenia pri fúziách spoločností pre akcionárov, ktorí s fúziou nesúhlasili, alebo sa nezúčastnili na valnom zhromaždení, ktoré o nej rozhodovalo. SK ObZ tu výslovne stanovuje, že (v prípade akcií, ktoré nie sú obchodované na regulovanom trhu) sa ich hodnota určí z hodnoty čistého obchodného imania spoločnosti. Ďalej tiež stanovuje, že hodnota každej akcie musí byť rovnaká. Úplne tým znemožňuje použitie vyššie uvedeného diskontu za minoritu, ktorý však má podľa mňa svoje opodstatnenie.

Za nešťastné považujem nie len zahrnutie odkazu na fúzie spoločnosti, kedy ide o právne i ekonomicky inú situáciu ako pri obmedzení prevoditeľnosti akcií, ale i zavedenie takejto úpravy i pre samotné fúzie.

Domnievam sa, že stanovenie primeranosti ceny akcií (alebo protiplnenia pre akcionára) by malo vždy odrážať hospodársky a ekonomický vývoj a nemalo by znalca a najmä nie súd spútať takou striktnou úpravou zameranou len na jeden smer uvedenej problematiky.

Odlíšné smerovanie od uvedenej novely SK ObZ naznačuje osnova pripravovanej rekodifikácie obchodných spoločností v Českej republike. V predmetných ustanoveniach o obmedzení prevoditeľnosti akcií (ktoré sú v zásade totožné sú súčasťou úpravou) sa hovorí, že k odkúpeniu akcií by malo dôjsť za cenu obvyklú.⁶⁴ Takéto ustanovenie podporuje ekonomické a najmä trhové nazeranie na cenu akcií. Je bezpochyby správnejším, než ustanovenia SK ObZ.

4.8 Zriadenie záložného (zástavného) práva na akcie na meno (na jméno)

Súčasťou právnej úpravy obmedzenia prevoditeľnosti akcií je i vzťah tohto obmedzenia k zriadeniu záložného (česky: *zástavného*) práva. Je potrebné upozorniť, že pokiaľ stanovy obmedzia prevoditeľnosť akcií, je potrebné stanovenú podmienku splniť i pre riadne zriadenie záložného (česky: *zástavného*) práva. V tomto ohľade sa česká a slovenská právna úprava približujú viac, než je uvedené vyššie.

ČESKÁ PRÁVNÁ ÚPRAVA
„§ 156 (5) Je-li převod akcií na jméno podmíněn souhlasem orgánu společnosti, je nutný souhlas tohoto orgánu též k zastavení těchto akcií. Smlouva o zastavení akcií na jméno nemůže nabýt účinnosti dříve , než příslušný orgán společnosti udělí souhlas k jejich zastavení. Jestliže příslušný orgán společnosti o souhlasu nerozhodne do dvou měsíců od doručení žádosti společnosti, platí, že byl souhlas udělen. K prodeji zastavených akcií na jméno při uplatnění zástavního práva se souhlas příslušného orgánu společnosti nevyžaduje.“
SLOVENSKÁ PRÁVNÁ ÚPRAVA
„§ 156 (10) Ak stanovy podmieňajú prevoditeľnosť akcií na meno súhlasom spoločnosti, vyžaduje sa súhlas

⁶⁴ Eliáš, K., Havel, B. Osnova občanského zákoníku. Osnova zákona o obchodních korporacích. Plzeň : Aleš Čeněk, 2009. 488 s. § 283 ods. 3.

spoločnosti aj na zriadenie záložného práva k týmto akciám, inak záložné právo **nevznikne**; na udelenie a oznámenie súhlasu spoločnosti platí odsek 9 primerane. Ak podľa stanov sa na prevod akcií na meno vyžaduje splnenie **inej podmienky**, vyžaduje sa splnenie tejto podmienky aj na vznik záložného práva. Na prevod založených akcií na meno pri výkone záložného práva sa súhlas spoločnosti, prípadne splnenie inej podmienky, nevyžaduje.“

CZ ObZ celkom jednoznačne stanovuje, že pokiaľ bola prevoditeľnosť akcií obmedzená súhlasom orgánu spoločnosti, je takýto súhlas potrebný i pre zriadenie záložného práva. Rovnako uplatňuje i ochrannú právnu domnienku udelenia súhlasu, pokiaľ sa spoločnosť nevyjadrí k žiadosti do dvoch mesiacov.

Rovnako SK ObZ upravuje, že súhlas spoločnosti je potrebný i pre zriadenie záložného práva. CZ ObZ a SK ObZ spoločne potvrdzujú, že na predaj týchto akcií pri realizácii záložného práva sa súhlas s prevodom viac už nevyžaduje. V takomto prípade sa teda udeľuje generálny súhlas s prevodom akcií viazaný len na charakter prevodu pri výkone záložného práva, osobu nadobúdateľa spoločnosť pri rozhodovaní nepozná, nemôže ju tak regulovať, ako by to mohla pri obyčajnom prevode akcií.

Dôležité je upozorniť na rozdielne sankcie aké zákony ukladajú pre nedodržanie tohto postupu pri zriadení záložného práva. CZ ObZ stanovuje, že pokiaľ sa uzatvorí záložná zmluva bez splnenia danej podmienky, bude taká zmluva platná, nebude však účinná. Záložné právo teda platne vznikne, platný bude i záložný rubopis na listinných akciách na meno, záložné právo však nebude možné vykonať, dokiaľ orgán spoločnosti neudelí svoj súhlas. Znamená to teda, že súhlas môže byť udelený i dodatočne, po uzatvorení záložnej zmluvy.

Avšak na rozdiel od uvedeného, SK ObZ stanovuje, že bez súhlasu spoločnosti záložné právo nevznikne. Znamená to podstatne odlišný záver, než v prípade CZ ObZ. Bez súhlasu spoločnosti nebude záložné právo nie len neúčinné, ale vôbec nebude ani platné. Akýkoľvek dodatočný súhlas spoločnosti neplatné záložné právo zhojiť nemôže.

Na rozdiel od CZ ObZ, SK ObZ ešte stanovuje, že pokiaľ sa na prevod akcií vyžaduje i iná podmienka podľa stanov, vyžaduje sa i na vznik záložného práva. Tu sa však dostávame do pochybností, nakoľko neexistuje žiadne vodítko (ani v judikatúre, ani v odbornej literatúre), čo môže byť takouto inou podmienkou. Ako bolo vyššie uvedené, domnievam sa, že tým môže byť i predkupné právo určené stanovami.

V záujme predísť pochybnostiam (a hlavne tak závažnému dôsledku, ako je vyššie uvedená neplatnosť záložného práva), prijala prax postoj, že za takúto inú podmienku je potrebné

považovať najmä predkupné právo a preto je potrebné, aby sa ho ostatní oprávnení akcionári vzdali pri zriadení záložného práva. Inak sa totiž prakticky s touto otázkou vysporiadať nedá.

Nemožno však opomenúť otázku, či také vzdanie sa predkupného práva, nie je vzdaním sa práva vopred, t.j. v čase, kedy ešte akcionár nemá reálne možnosť svoje predkupné právo vykonať. Vzdanie sa práva vopred by bolo potom v rozpore s OZ a bolo by neplatné. Neplatné by potom zrejme bolo i zriadenie záložného práva. V konečnom dôsledku táto právna úprava SK ObZ neposkytuje uspokojivé riešenie danej situácie. Dôležité však bude pri zriaďovaní záložného práva osobitne posúdiť každú podmienku, týkajúcu sa prevodu akcií stanovenú stanovami spoločnosti.

4.9 Právna povaha stanov

Otázka slovenskej právnej úpravy obmedzenia prevoditeľnosti akcií na meno vedie k otázke právnej povahy stanov. Od jej zodpovedania totiž závisí posúdenie, či osoba nadobúdateľa môže byť dobromyseľná pri porušení obmedzenia prevoditeľnosti akcií, ako i posúdenie právnych dôsledkov porušenia predkupného práva zakotveného v stanovách. Pre českú právnu úpravu sa táto problematika využije menej, nakoľko v zmysle CZ ObZ je obmedzenie prevoditeľnosti akcií účinné až zápisom do obchodného registra.

ObZ upravuje, čo je obligatórnym obsahom stanov, čo môžu stanovy ďalej upravovať a otázku postupu ich prijímania a ich zmien. O právnej povahe stanov však nehovorí. Z teórie práva však vyplýva, že stanovy sú určitým osobitným druhom zmluvy.

Z rozsudku Najvyššieho súdu Českej republiky zo dňa 21.8.2003, sp. zn. 29 Odo 146/2003 vyplýva, že stanovy sú zmluvou *sui generis*.

„Stanovy společnosti jsou jedním z nejdůležitějších právních dokumentů společnosti. Jde o smlouvu společenskou, smlouvu sui generis, která se mění rozhodnutím valné hromady (jediného akcionáře), rozhodnutím představenstva společnosti nebo na základě jiných právních skutečností. K této smlouvě se přistupuje nabytím akcií.“⁶⁵

⁶⁵ Dědič, J., Štenglová, I., Čech, P., Kříž, R. Akciové společnosti. 6., prepracované vydanie. Praha : C.H.Beck, 2007, 69 s.

„Stanovami lze zavazovat společnost, její akcionáře, a členy jejich orgánů a v rozsahu stanoveném obchodním zákoníkem i zaměstnance společnosti.“⁶⁶

Z uvedeného nepochybne vyplýva, že stanovы sú určitou formou zmluvy, ktorú uzatvárajú akcionári medzi sebou. Noví akcionári k nej pristupujú nadobudnutím akcií. Vzťahuje sa potom i na ich vzťahy vyplývajúce z postavenia akcionára.

Kogentný obsah stanov určuje základný charakter spoločnosti. Stanovы môžu ďalej upraviť i iné otázky, ktoré súvisia so životom a chodom spoločnosti. Taká úprava však nesmie byť v rozpore s kogentnými ustanoveniami zákona, či v rozpore s dobrými mravmi.

Stanovы upravujú vzťahy, ktoré vznikajú v spoločnosti. Môže ísť o vzťahy medzi akcionármi navzájom, medzi akcionármi a spoločnosťou, medzi orgánmi spoločnosti a vzťahy ich členov k spoločnosti. Účelom stanov je zaručiť riadne fungovanie spoločnosti. V spojitosti so zákonnou úpravou sú akousi hybnou silou, ktorá dáva do chodu celú spoločnosť a zabezpečuje tak jej fungovanie i navonok, v obchodno-právnych vzťahoch.

Účelom stanov je teda zabezpečiť fungovanie spoločnosti navonok, vo vzťahoch s tretími osobami stojacím mimo spoločnosť. Avšak cieľom stanov je výlučne úprava vnútorných vzťahov v spoločnosti. Tak, ako je uvedené vyššie, stanovы môžu zaväzovať a určovať pravidlá správania sa iba pre osoby stojace vo vnútri spoločnosti. Domnievam sa, že v žiadnom prípade sa tak nemôžu vzťahovať na postavenie osôb stojacich mimo spoločnosť a to až do momentu, pokiaľ sa na základe právom stanoveného postupu nestanú osobou vo vnútri spoločnosti, napríklad nadobudnutím akcií, či vymenovaním za člena predstavenstva.

Pokiaľ potom ide o posúdenie predkupného práva na akcie obsiahnutého v stanovách, v zmysle uvedeného je možné dovodiť, že z takého predkupného práva sú zaviazaní a oprávnení len akcionári spoločnosti. Ide o zmluvný záväzok medzi nimi. Nemôže teda pôsobiť na práva tretej osoby stojacej mimo spoločnosti. Ustanovenia stanov môžu mať účinky voči tretím osobám iba tam, kde im to zákon výslovne priznáva. Porušením obmedzenia prevoditeľnosti akcií je prevod neplatný (respektíve neúčinný v zmysle CZ ObZ) nie v dôsledku toho, že je v rozpore so stanovami, ale v dôsledku toho, že je v rozpore so zákonom a že mu zákon takú sankciu priznáva. Z uvedeného vyplýva, že porušenie zmluvnej

⁶⁶ Dědič, J., Štenglová, I., Čech, P., Kříž, R. Akciové společnosti. 6., prepracované vydanie. Praha : C.H.Beck, 2007, 70 s.

povinnosti (napr. v stanovách dojednaného predkupného práva) nemôže bez ďalšieho určenia zákonom spôsobiť neplatnosť prevodu akcií.

Zrejme nebude na tomto závere nič meniť ani fakt, že stanovy je možné považovať za verejne dostupné, vzhľadom na ich zverejnenie v zbierke listín. Domnievam sa totiž, že ak by aj tretej osobe bol známy obsah stanov, jedinou osobou zaviazanou z obsahu stanov by bol akcionár spoločnosti.

Uvedené vedie k záveru, že pri absencii výslovnej sankcie neplatnosti v SK ObZ, nespôsobuje porušenie predkupného práva dojednaného v stanovách neplatnosť prevodu akcií.

V českej právnej úprave by taký prevod akcií bol neplatný vzhľadom na výslovné ustanovenie CZ ObZ (podľa ktorého, pokiaľ nie sú splnené podmienky pre prevod akcií na meno určené stanovami je prevod akcií neplatný). To však nebude platiť, ak nadobúdateľ konal v dobrej viere. Dobrá viera nadobúdateľa musí spočívať v jeho presvedčení, že nadobúda akcie, ktorých prevod nie je nijak podmienený. Otáznym môže byť, či sa má jeho viera posudzovať vzhľadom na subjektívne alebo objektívne okolnosti.

Objektívne okolnosti predstavujú podmienky, za ktorých sa môže ktorákoľvek osoba dozvedieť o obsahu stanov spoločnosti. Je možné predpokladať, že akcionár spoločnosti má jednoznačnú možnosť poznať znenie stanov. Vyplýva to z jeho postavenia akcionára, ako i z ustanovení ObZ, ktoré zaručujú právo akcionára na oboznámenie sa s obsahom stanov, ako i s každou plánovanou zmenou ich znenia. Akákoľvek tretia osoba sa môže dozvedieť o obsahu stanov len prostredníctvom ich uloženia v zbierke listín. Vzhľadom na verejný charakter obchodného registra a zbierky listín, je potom možné priznať verejný charakter i stanovám spoločnosti.

Dovolať sa zverejnených údajov potom CZ ObZ upravuje nasledovne.

„Údaje a obsah listin, jejichž zveřejnění zákon ukládá, může zapsaná osoba namítat vůči třetím osobám až od okamžiku jejich zveřejnění, ledaže by prokázala, že třetí osobě byly známy dříve. Těchto údajů a obsahu listin se však zapsaná osoba nemůže dovolávat do šestnáctého dne po zveřejnění, jestliže třetí osoba prokáže, že o nich nemohla vědět.“⁶⁷

Viazanie účinnosti obmedzenia prevoditeľnosti akcií na jeho registráciu v obchodnom registri platí iba podľa CZ ObZ. V zmysle platnej právnej úpravy podľa SK ObZ nie je možné prijať záver, že ak by aj bolo obmedzenie prevoditeľnosti riadne obsiahnuté v stanovách, no nebolo

⁶⁷ § 29 ods. 3 CZ ObZ.

by však zapísané v obchodnom registri, išlo by o akcie voľne prevoditeľné. Obmedzenie prevoditeľnosti akcií bude medzi akcionármi účinné prijatím stanov, bez ohľadu na jeho zápis v obchodnom registri. Zápis v obchodnom registri bude rozhodujúci vo vzťahu k tretej osobe a jej dobromyseľnosti.

Z objektívneho hľadiska bude tretej osobe obsah stanov známy vždy, po ich uložení v zbierke listín a s aplikáciou vyššie uvedeného ustanovenia CZ ObZ. Výnimkou bude len prípad, ak spoločnosť poruší svoju povinnosť a neuloží stanovy do zbierky listín. Pôjde zrejme o právnu domnienku vyvrátiteľnú subjektívnymi okolnosťami danej osoby. Ak by sme totiž vylúčili úlohu subjektívnych okolností, nemohol by byť nadobúdateľ nikdy v dobrej viere (snáď len vtedy, ak by stanovy neboli uložené v zbierke listín). Nebolo by tak možné aplikovať ustanovenie § 156 ods. 4 CZ ObZ.

Dôležité teda budú i subjektívne okolnosti prípadu, t.j. okolnosti vlastné danej tretej osobe, ktoré u nej spôsobili, že sa nedozvedela a ani sa nemohla dozvedieť o obsahu stanov. Domnievam sa tiež, že okolnosť, že sa o obsahu stanov nedozvedela, hoci sa pri obvyklej starostlivosti o nich mohla dozvedieť, nebude postačovať pre jej dobrú vieru. V konečnom dôsledku bude vždy na posúdení súdu, či vzhľadom na dané okolnosti (a to tak objektívne, ako i subjektívne) bol nadobúdateľ v dobrej viere alebo nie.

Obdobné bude platiť i pre prípad obmedzenia prevoditeľnosti akcií a jeho zápis do obchodného registra.

Patakyová k uvedenému uvádza. *„Podmienka udelenia súhlasu príslušného orgánu spoločnosti je voči tretím osobám účinná dňom zverejnenia relevantného zápisu v obchodnom vestníku. Pri zverejnení obmedzenia prevoditeľnosti nie je nadobúdateľ chránený „nevedomosťou“, a preto predstavenstvo nie je povinné zmenu akcionára v zozname akcionárov vykonať, t.j. voči spoločnosti zostáva oprávneným akcionárom akcionár zapísaný do zoznamu. Ak zverejnenie obmedzenia prevoditeľnosti nie je vykonané, nadobúdateľ je chránený nevedomosťou, ak emitent nepreukáže opak. V tomto prípade by dobrá viera nadobúdateľa mala byť chránená (nevedomosť chráni) a zmena v zozname akcionárov by vykonaná mala byť. Náhrada škody spôsobenej spoločnosti členmi predstavenstva (nezverejnenie obmedzenia prevoditeľnosti) sa riadi § 194 SK ObZ. Náhrada škody od akcionára, ktorý vedel (stanovy zaväzujú akcionára dňom nadobudnutia statusu akcionára)*

alebo vedieť mohol o obmedzení prevoditeľnosti sa spravuje ustanoveniami SK ObZ (§ 261 ods. 3).⁶⁸

⁶⁸ Patakyová, M. a kol. Obchodný zákonník. Komentár. 2. aktualizované vydanie. Praha : C.H.Beck, 2008, 447-448 s.

5 PREVOD AKCIÍ

5.1 Teória prevodu a prechodu akcií

Akcionárom spoločnosti sa možno stať originárnym alebo derivatívnym (odvodeným) spôsobom. O originárny spôsob pôjde pri vzniku spoločnosti, ale i pri zvyšovaní základného imania, t.j. pri upísaní akcií. O derivatívny spôsob pôjde pri nadobúdaní akcií od predchádzajúcich akcionárov a to buď prevodom (na základe zmluvy), alebo prechodom (na základe zákona, alebo iných právnych skutočností).

Typickými príkladmi prechodu akcií bude dedenie, predaj podniku, ktorého súčasťou sú akcie, ale i fúzia spoločností.

Podľa rozhodnutia Najvyššieho súdu Českej republiky, uverejneného v časopise *Právní rozhledy*, č. 6/2003, s. 308 sa uvádza: „*K převodu listinných cenných papírů, které jsou součástí podniku, postačuje uzavření smlouvy o prodeji podniku, aniž by bylo třeba uplatnit další postup stanovený pro převod cenných papírů v zákoně o cenných papírech a v zákoně směnečném a šekovém.*“

V zmysle SK ZCP, prechodom cenného papiera je zmena majiteľa cenného papiera na základe právoplatného rozhodnutia o dedičstve, právoplatného rozhodnutia iného štátneho orgánu alebo na základe iných právnych skutočností ustanovených zákonom. Ak sa prevádzajú cenné papiere na základe zmluvy o predaji podniku, použijú sa ustanovenia o prechode cenného papiera.

SK ZCP výslovne stanovuje, že prevodom cenného papiera je zmena majiteľa cenného papiera uskutočnená na základe zmluvy podľa tohto zákona.

ObZ odkazuje vo veci prevodov akcií na osobitný právny predpis, ktorým je ZCP (resp. ZoPKT). Osobitne ObZ spomína len listinné akcie na meno (česky: *na jméno*). Ustanovuje, že na ich prevod sa vyžaduje rubopis a odovzdanie. Voči spoločnosti je potom taký prevod účinný zápisom zmeny v osobe akcionára v zozname akcionárov. Potrebné je povedať, že tak je upravená len účinnosť voči spoločnosti, účinnosť prevodu medzi zmluvnými stranami, ako i voči tretím osobám nastáva účinnosťou prevodu, t.j. keď sú splnené všetky zákonné požiadavky na platný prevod. Na účely tejto kapitoly opomeniem osobitné podmienky obmedzenie prevoditeľnosti akcií na meno, alebo iné podmienky určené zákonom, či stanovami spoločnosti. V tejto kapitole sa budem venovať výlučne technike prevodu akcií.

Pre zaknihované akcie bude potrebné tiež posúdiť, či v ich evidencii nebolo zaregistrované pozastavenia práva nakladať (tzv. „PPN“). SK ZCP v § 28 ods. 7 výslovne stanovuje, že „*ak bolo pozastavenie práva nakladať zaregistrované, nie je po dobu tohto pozastavenia majiteľ zaknihovaného cenného papiera oprávnený uzavrieť zmluvu o prevode cenného papiera, zmluvu o pôžičke cenného papiera, zmluvu o obstaraní jeho predaja, ani dať pokyn na predaj tohto cenného papiera.*“ V zmysle SK ZCP „PPN“ vzniká i zaniká jeho registráciou v evidencii zaknihovaných cenných papierov. Obdobne platí i podľa § 97 ZoPKT: „*Po dobu pozastavení nakládání s investičním nástrojem není možné do evidence investičních nástrojů zapsat změnu vlastníka převodem tohoto investičního nástroje ani není možné zapsat smluvní zástavní právo k tomuto investičnímu nástroji.*“ Zmluva o prevode nebude zrejme neplatná, k účinnosti prevodu však nebude môcť dôjsť.

Technika prevodu akcií bude závisieť od podoby a formy prevádzaných akcií. Úprava postupu je potom stanovená ZCP (resp. ZoPKT). Potrebné je tiež podotknúť, že z charakteru zaknihovaných akcií vyplýva, že pravidlá ich prevodu budú rovnaké bez ohľadu na to, či ide o zaknihované akcie na meno, alebo na majiteľa.

Zo všeobecnej teórie prevodu akcií vyplýva, že sa rozlišuje titul a modus prevodu.

Titulom prevodu je zmluva. „*K převodu akcií, bez ohledu na jejich druh, formu či podobu, dochází smlouvou.*“⁶⁹ Zmluvou, na základe ktorej dochádza k prevodu akcií bude spravidla kúpna zmluva, ale môže ňou byť i darovacia zmluva, alebo zmluva o pôžičke. Predmetom takej zmluvy je prevod akcií. Predmetom prevodu sú potom špecifikované akcie. ZCP pri stanovení náležitostí zmluvy o odplatnom prevode odkazuje na ustanovenia ObZ o kúpnej zmluve.

ObZ vyžaduje, aby kúpna zmluva obsahovala okrem identifikácie zmluvných strán predávajúceho a kupujúceho, i presnú špecifikáciu prevádzaných akcií tak, aby bol predmet prevodu určitý a nezameniteľný s iným a vyžaduje tiež určenie kúpnej ceny, alebo aspoň stanovenie spôsobu jej dodatočného určenia, pokiaľ len nie je daná vôľa strán uzavrieť kúpnu zmluvu i bez určenia ceny. V takom prípade pôjde o povinnosť zaplatiť obvyklú cenu (vzhľadom na cenu, za ktorú sa rovnaké alebo porovnateľné akcie v čase uzatvorenia zmluvy o prevode akcií predávali v danom mieste a čase za porovnateľných zmluvných podmienok).

⁶⁹ Dědič, J., Štenglová, I., Čech, P., Kříž, R. Akciové společnosti. 6., prepracované vydanie. Praha : C.H.Beck, 2007, 115 s.

Z CZ ZCP vyplýva, že aby bola zmluva o prevod platná musí určovať prevádzané akcie a ich kúpnu cenu. Tejto požiadavke bude vyhovené nie len stanovením presnej sumy, ale i stanovením presného mechanizmu výpočtu kúpnej ceny tak, aby bol určitý a kúpna cena vždy určiteľná.

Naopak SK ZCP výslovne stanovuje, že zmluva o prevode bude platná, i ak by určenie kúpnej ceny neobsahovala. Bez určenia kúpnej ceny je zmluva o kúpe cenných papierov platná, len keď strany v tejto zmluve prejavili vôľu uzavrieť ju bez určenia kúpnej ceny. V takých prípadoch je kupujúci povinný zaplatiť kúpnu cenu, ktorá zodpovedá najnižšiemu kurzu, za ktorý sa cenný papier predával v deň uzavretia zmluvy na burze cenných papierov. Ak cenný papier nebol v tento deň predmetom obchodovania na burze cenných papierov, je kupujúci povinný zaplatiť kúpnu cenu, ktorá zodpovedá najnižšiemu kurzu, za ktorý sa cenný papier naposledy predával na burze cenných papierov. Ak nemožno kúpnu cenu takto určiť, t.j. v prípadoch neobchodovaných akcií, je kupujúci povinný zaplatiť cenu, ktorú bolo možné dosiahnuť pri vynaložení odbornej starostlivosti. Táto úprava potom predstavuje špeciálnu úpravu voči ObZ a ako taká, má prednosť.

V kúpnej zmluve (alebo zmluve o prevode akcií) sa predávajúci zaviazuje akcie dodať (odovzdať) kupujúcemu a previesť naňho vlastnícke právo k nim a kupujúci sa zaviazuje zaplatiť kúpnu cenu.

Účinnosť prevodu akcií voči spoločnosti nastáva zmenou v zozname akcionárov. To však nijak neovplyvňuje účinnosť zmluvy o prevode. *„Ve vztahu ke smluvním stranám a třetím osobám není účinnost převodu omezena.“*⁷⁰

*„Pokud seznam akcionářů nahrazuje evidence zaknihovaných cenných papírů, spadá účinnost smlouvy ve vztahu ke společnosti v jedno se splněním závazku převést cenný papír.“*⁷¹

Prevod akcií môže byť i prevodom bezodplatným. V takom prípade pôjde o darovanie akcií. Na zmluvu o bezodplatnom prevode akcií sa budú aplikovať ustanovenia OZ o darovacej zmluve.

Pokiaľ ide o formy zmluvy o prevode akcií, CZ ZCP stanovuje požiadavku písomnej formy iba pre zmluvu o prevode listinného cenného papiera na meno (česky: *na jméno*). Vyplýva to

⁷⁰ Dědič, J., Štenglová, I., Čech, P., Kříž, R. Akciové společnosti. 6., prepracované vydanie. Praha : C.H.Beck, 2007, 115 s.

⁷¹ Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa, M. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. 10., podstatne rozšírené vydanie. Praha : C.H.Beck, 2005, 524 s.

z osobitnej povahy cenného papiera na meno, nakoľko sa prevádza cesiou, t.j. zmluvou o postúpení pohľadávky a pre tú OZ vyžaduje písomnú formu.

Keďže, ako už bolo uvedené v kapitole o akciách, akcie na meno sú cenným papierom na rad a akcie na majiteľa sú cenným papierom na doručiteľa, nepôjde v prípade akcií o cenné papiere na meno. Preto na prevod akcií sa nebude pre žiadny prípad vyžadovať písomná forma (pokiaľ tak len neurčí nejaký osobitný zákon pre špecifické druhy akciových spoločností). SK ZCP požaduje písomnú formu pre darovaciu zmluvu.

Pri prevode akcií nemusí mať teda zmluva písomnú formu. Musí však medzi stranami dôjsť *de facto* k dohode o podstatných náležitostiach prevodu uvedených vyššie. Pri prevode akcií sa teda tento titul subsumuje priamo do modusu.

Modusom, alebo spôsobom prevodu akcií je ich odovzdanie nadobúdateľovi (alebo kupujúcemu). V prípade listinných akcií pôjde o ich fyzické odovzdanie. Ak sa však listinné akcie nachádzajú v úschove či uložení postačí na splnenie požiadavky odovzdania akcií oznámenie prevodu akcií uschovávateľovi či uložiteľovi. *„Prodávající (a vůbec převodce) nemusí za dané situace cenný papír z úschovy vyzvedávat, kupující (resp. vůbec nabyvatel) nemusí cenný papír do úschovy ukládat, postačí, když ten, u koho je cenný papír uložen, provede (samozřejmě na základě patřičných smluvních dokumentů) změnu ve své evidenci, která se týká převáženého cenného papíru.“*⁷²

Pri zaknihovaných akciách bude odovzdanie akcií predstavovať uskutočnenie zmeny v zákonnej evidencii cenných papierov. Nakoľko v posledných rokoch sa evidencia zaknihovaných cenných papierov a systém vedenia najrôznejších druhov účtov a funkcia centrálného depozitára cenných papierov (nahrádzajúceho dovtedajšie stredisko cenných papierov) stala natoľko komplexnou, rozsiahlou a spletitou (ba priam až komplikovanou) nevenujem sa ďalej otázke evidencie prevodu zaknihovaných akcií a konkretizácii takého postupu. O tejto otázke by sa dalo napísať samostatnú prácu, tá by však musela byť zameraná na otázku verejnoprávnej úpravy akciového práva a cenných papierov (v tejto súvislosti je i sám ZoPKT normou verejného práva a oklieštená súkromnoprávna úprava cenných papierov ostala v CZ ZCP), táto práca sa však zameriava na súkromnoprávny charakter akciového práva.

Okrem vyššie uvedeného sa na prevod akcií na meno (česky: *na jméno*) vyžaduje ešte i rubopis. Vyplýva to jednak výslovne z ObZ a jednak z povahy cenného papiera na rad.

⁷² Dědič, J., Pauly, J. Cenné papíry. Praha : PROSPEKTRUM. 1994. s. 89.

Rubopis sa tiež nazýva indosamentom. Rubopis akcií upravuje ObZ, ZCP a zákon o zmenkách (česky: *směnkách*) a šekoch.

Rubopis sa spravidla vyhotovuje na rube archu listinnej akcie. Možno ho však umiestniť i na listinu pripojenú k akcii, na tzv. prívesok, ten však musí byť k akcii neoddeliteľne pripojený. Hoci to nebude časté a ani praktické, nič nebráni tomu, aby bol rubopis umiestnený i na líci akcie.

Rubopis musí byť bezpodmienečný. V opačnom prípade, akákoľvek podmienka bude platiť za nenapísanú. Rubopisom prechádzajú všetky práva spojené s akciou.

ObZ určuje čo má rubopis obsahovať. Drobné odlišnosti CZ ObZ a SK ObZ vidieť v pripojených vzoroch rubopisov.

Stretla som sa s otázkou či uvedenie slovného spojenia „na rad“ je obligatórnou náležitosťou rubopisu. Domnievam sa, že pokiaľ bude z rubopisu jasné, že ide o prevodný rubopis a bude obsahovať údaje stanovené ObZ, pôjde o platný rubopis i keby neobsahoval slová „na rad“.

Rubopis musí byť podpísaný prevodcom.⁷³ Videla som mnohé rubopisy, ktoré podpisoval i nadobúdateľ, zákon však takú požiadavku neukladá. Domnievam sa, že podpis prevodcu je možné nahradiť *fascimile* tak, ako i podpis členov predstavenstva na akciách. Vysoký počet listinných akcií môže totiž celý proces ich prevodu a rubopisovania značne skomplikovať. Overovať podpis prevodcu v rubopise notárom je celkom zbytočné.

Špeciálna právna úprava indosamentu podľa ObZ vylučuje použitie blankoindosamentu na akcie.

⁷³ Jednoznačne tak ustanovuje SK ObZ. Pre české právo táto požiadavka nevyplýva z CZ ObZ, ale zo zákona o zmenkách a šekoch.

Den převodu	Nabyvatel akcie: Firma nebo název a sídlo / Jméno a bydliště	Podpis převádějícího akcionáře
25.1.2010	Inženýrské stavby, s.r.o. Jižní 4, 111 50 Praha	Strojní zařízení, a.s. Hlavní 2, 110 01 Praha IČ: 32 300 000 Jan Novák, předseda představenstva <i>podpis</i>
1.2.2010	Ing. Martin Kováč bytem Krátká 4, 111 01 Praha	Inženýrské stavby, s.r.o. Jižní 4, 111 50 Praha IČ: 31 325 500 Martin Král, jednatel <i>podpis</i>
25.2.2010	Ing. Jan Bila bytem Krátká 12, 111 01 Praha	<i>Martin Kováč</i>

RUB ČESKÉ AKCIE

Deň prevodu	Nadobúdateľ akcie: Obchodné meno alebo názov, sídlo, <u>IČO</u> / Meno, bydlisko, <u>rodné číslo (alebo dátum narodenia pri zahraničnej osobe)</u>	Podpis prevádzajúceho akcionára
25.1.2010	Inžinierske stavby, s.r.o. Južná 4, 811 01 Bratislava <u>IČO: 31 325 500</u>	Strojové zariadenia, a.s. Hlavná 2, 811 01 Bratislava IČO: 32 300 000 Ján Novák, predseda predstavenstva <i>podpis</i>
1.2.2010	Ing. Martin Kováč trvale bytom Krátka 4, 811 01 Bratislava <u>r.č. 550321/6543</u>	Inžinierske stavby, s.r.o. Južná 4, 811 01 Bratislava IČO: 31 325 500 Martin Kráľ, konateľ <i>podpis</i>
25.2.2010	Ing. Ján Bila trvale bytom Krátka 12, 811 01 Bratislava <u>r.č. 520512/6785</u>	<i>Martin Kováč</i>

RUB SLOVENSKEJ AKCIE

Špecifikom kúpnej zmluvy podľa ObZ je nadobudnutie vlastníckeho práva od nevlastníka. Podmienkou však je dobromyseľnosť nadobúdateľa. I ZCP výslovne stanovuje, že kupujúci sa stáva majiteľom cenného papiera, aj keď predávajúci nemal právo tento cenný papier previesť, ibaže kupujúci v čase prevodu vedel alebo musel vedieť, že predávajúci nemá právo cenný papier previesť. CZ ZCP ešte dodáva, že v pochybnostiach sa dobrá viera predpokladá.

CZ ZCP však uvedenú klauzulu o nadobudnutí od nevlastníka aplikuje len na listinné cenné papiere, pretože z povahy zaknihovaných cenných papierov je vylúčená dobrá viera nadobúdateľa o oprávnenosti prevodcu, pokiaľ nie je vedený v evidencii, ako vlastník cenného papiera. SK ZCP ponecháva uvedenú možnosť pre obe podoby cenných papierov. Zápis v evidencii zaknihovaných akcií nemá konštitutívne účinky a môže sa stať, že v skutočnosti je *de jure* vlastníkom iná osoba, než zapísaná v evidencii zaknihovaných cenných papierov. Ustanovenie SK ZCP je potom na mieste.

Dědič k platnosti zmluvy o prevode cenných papierov ešte uvádza, že *„cenný papír, jenž je předmětem smlouvy o převodu cenných papírů, však nemusí v době uzavření smlouvy také ještě existovat. Vydání předmětného cenného papíru však musí být v době uzavření smlouvy možné, jinak by smlouva mohla být neplatná pro nemožnost plnění. Podmínkou platnosti smluv o převodu cenných papírů není ani to, že osoba zavázána je majitelem cenného papíru, jenž je předmětem dané smlouvy, nebo to, že se jím v budoucnu stane, anebo to, že má dispoziční právo k cennému papíru. Pokud by zavázána osoba nebyla majitelem předmětného cenného papíru nebo k němu neměla ani dispoziční právo, je smlouva přesto platná a zavázána osoba se pouze dostává do prodlení s plněním svého závazku.“*⁷⁴

Na práva a povinnosti zmluvných strán pri prevode akcií, ako i na prípadné vady akcií a nároky z nich sa primerane použijú ustanovenia ObZ o kúpnej zmluve.

⁷⁴ Dědič, J., a kol. Právo cenných papírů a kapitálového trhu. 1. vydanie. Praha : PROSPEKTRUM, 2000. s. 394.

5.2 Kazuistika

Akcionárka vlastnila štyri listinné akcie na meno. 30.6.2000 ich previedla na nadobúdateľov. Predaj akcií sa uskutočnil rubopisom s následným odovzdaním. Kúpna cena bola dohodnutá vo výške menovitej hodnoty akcií a bola riadne splatená.

Akcionárka tvrdí, že vzhľadom na to, že pri prevode akcií nedošlo k uzatvoreniu písomných zmlúv o prevode, je prevod akcií neplatný a požaduje akcie späť. Domnieva sa totiž, že by ich v dnešnej dobe mohla predat' za oveľa vyššiu cenu.

V zmysle v tom čase platného SK ObZ sa prevod listinných akcií na meno uskutočňoval na základe zmluvy, rubopisom a odovzdaním akcie. Podľa SK ZCP (platného v tom čase) zmluva o odplatnom prevode cenných papierov sa spravovala úpravou kúpnej zmluvy podľa SK ObZ. V zmysle SK ObZ kúpna zmluva nemusí mať písomnú formu. Navyše vtedajší (ako i súčasný) SK ZCP stanovoval ako povinné podmienky pre prevod listinných cenných papierov na rad (ktorými sú i predmetné akcie) iba rubopis a odovzdanie.

K dohode o prevode akcií medzi akcionárkou a nadobúdateľmi došlo na základe toho, že akcionárka požiadala spoločnosť, aby oboznámila ostatných akcionárov o tom, že si akcionárka želá predat' svoje akcie a že je ochotná tak urobiť za cenu rovnajúca sa výške ich menovitej hodnoty. Záujemcovia, ktorí sa prihlásili sa následne stali nadobúdateľmi akcií a zaplatili stanovenú kúpnu cenu. Akcie boli na nich rubopisované a boli im odovzdané.

Takýto postup možno zrejme považovať sa uzatvorenie zmluvy postupom podľa ustanovení § 276 a nasl. SK ObZ o verejnom návrhu na uzatvorenie zmluvy (samozrejme za podmienky dodržania všetkých jeho kogentných ustanovení). Pre danú koncepciu je pritom potrebné, aby akcionárka potvrdila nadobúdateľom na základe ich záujmu, že práve im prevádza akcie. Je možné vyvodit', že tak urobila podpísaním rubopisu.

Na základe uvedeného, k uzatvoreniu zmluvy o prevode akcií medzi akcionárkou a nadobúdateľmi došlo momentom akceptácie všetkých podmienok prevodu (t.j. (i) osoby nadobúdateľa, (ii) konkrétnych prevádzaných akcií, a (iii) kúpnej ceny) zmluvnými stranami. Pričom zmluva nemusela byť uzatvorená písomne.

Nakoľko boli akcie prevedené na nadobúdateľov dňa 30.6.2000 uplynula trojročná lehota na vydržanie hnutel'ných vecí, nakoľko podľa ZCP sa na cenné papiere primerane použijú

ustanovenia OZ o hnutelných veciach. Ďalším predpokladom vydržania je dobrá viera držiteľa v oprávnenosť jeho držby a v to, že je nepochybne vlastníkom akcií.

V prípade, ak by nebola splnená niektorá z náležitostí vyžadovaných na prevod akcií (t.j. (i) zmluva (hoci, nie v písomnej forme), (ii) rubopis a (iii) odovzdanie), išlo by o absolútnu neplatnosť právneho úkonu, pričom namietat' absolútnu neplatnosť právneho úkonu môže ktokoľvek.

Rovnako tak by išlo o absolútnu neplatnosť prevodu akcií pokiaľ by rubopis neobsahoval náležitosti stanovené ObZ. Stretla som sa s názorom, že absolútna neplatnosť prevodu akcií z dôvodu rozporu prevodu so zákonom by zrejme mohla prelomiť i dobrú vieru držiteľa akcií a narušiť prípadné vydržanie.

6 NADOBÚDANIE VLASTNÝCH AKCIÍ

6.1 Lokálna a európska právna úprava

„Z pohľadu evropskej koncepcie ochrany základného kapitálu lze považovat za jisté riziko i takové situace, kdy společnost nabývá vlastní akcie, a stává se tak „svým vlastním akcionářem.“ Na druhé straně však absolutní zákaz nabývání vlastních akcií představuje druhou krajnost. V praxi totiž mohou nastat situace, kdy takový krok bude ekonomicky opodstatněný a někdy i nevyhnutelný.“⁷⁵

„Právna úprava nadobúdania vlastných akcií spoločnosťou je na jednej strane jedným z prvkov napĺňania zásady reálneho vytvorenia a zachovania základného imania spoločnosti, na druhej strane zabraňuje možnému zneužívaniu postavenia najmä členmi predstavenstva spoločnosti.“⁷⁶

Pokiaľ upisovanie vlastných akcií spoločnosťou je výslovne zakázané, nadobúdanie vlastných akcií nie je vylúčené, je však možné len v prípadoch stanovených zákonom. Špecifikom týchto ustanovení ObZ je to, že taký úkon (upísanie alebo nadobudnutie akcií) nie je neplatný pre rozpor so zákonom. ObZ stanovuje iné sankcie a samotný úkon ponecháva platným.

Upísanie vlastných akcií rieši ObZ nevyvrátiteľnou právnou domnienkou, že akcie upísala osoba, ktorá konala na účet spoločnosti. Zakladatelia (alebo členovia predstavenstva) sú povinní splatiť emisný kurz akcií spoločne a nerozdielne. To nebude platiť pokiaľ preukážu, že o takom upísaní akcií nevedeli, ani vedieť nemohli. Najzávažnejšou sankciou však je, že s takto upísanými akciami nie je možné vykonávať žiadne akcionárske práva.

ObZ limituje nadobúdanie vlastných akcií spoločnosťou, nakoľko ide o nežiaduci jav pre ekonomické fungovanie spoločnosti. Avšak tento jav zrejme nebude natoľko nebezpečným, aby preň nestanovoval výnimky a aby nezakotvil princíp, že i nadobudnutie vlastných akcií v rozpore so zákonom nie je neplatné.

Nadobúdanie vlastných akcií spoločnosťou spôsobuje vynakladanie vlastných prostriedkov spoločnosti na nadobúdanie akcií a tým i na vytváranie vlastného základného imania (česky: *základního kapitálu*). V záujme riadneho fungovania spoločnosti (najmä schopnosti plniť

⁷⁵ Černá, S. Obchodní právo. Akciová společnost. 3. díl, Praha : ASPI, 2006, s. 98, s. 99.

⁷⁶ Ovečková, O. a kol. Obchodný zákonník. Komentár. 1., Bratislava : Iura Edition, 2005, s. 544.

svoje peňažné záväzky) a v záujme ochrany veriteľov, ide o jav, ktorý je potrebné do istej miery regulovať. Práve preto zakotvuje zákon ako podmienku pre držanie vlastných akcií v majetku spoločnosti vytvorenie paralelného fondu, v ktorom sú viazané prostriedky počas doby, pokiaľ má spoločnosť v majetku vlastné akcie. Práve preto, aby sa zabránilo umelému vytváraniu základného imania (česky: *základního kapitálu*).

Pre nadobúdanie vlastných akcií platí princíp, že je dovolené len také nadobúdanie, ktoré zákon výslovne povoľuje. Každé iné nadobúdanie vlastných akcií je zakázané. „*Pokud jde o možnost nabývání a zastavování vlastních akcií nebo zatímních listů společností, uplatňuje se v zákoně výslovně vyjádřený princip: co není dovoleno, je zakázáno.*“⁷⁷

Táto úprava vychádza v Českej i Slovenskej republike z predpisov Európskej únie. Tieto stanovujú zásadný rámec a časť úpravy ponechávajú na rozhodnutie členských štátov. V tejto kapitole sa teda pozrieme na to, ako príslušnú Druhú smernicu (smernica Európskeho parlamentu a Rady č. 2006/68/ES zo dňa 6.9.2006, ktorou sa mení smernica Rady č. 77/91/EHS) implementovali do svojich právnych poriadkov Česká a Slovenská republika, a ako odpovedať na niektoré praktické otázky súvisiace s nadobúdaním a držbou vlastných akcií spoločnosťou.

ČESKÁ PRÁVNÁ ÚPRAVA

„§ 161a

(1) Společnost může sama nebo prostřednictvím jiné osoby jednající vlastním jménem na účet společnosti nabývat své vlastní akcie, jen byl-li zcela splacen jejich emisní kurs a jen pokud

a) se na nabytí vlastních akcií usnesla valná hromada; usnesení upraví podrobnosti předpokládaného nabytí akcií, alespoň však:

1. nejvyšší počet akcií, které může společnost nabýt, a jejich jmenovitou hodnotu,

2. dobu, po kterou může společnost akcie nabývat, ne delší než 5 let,

3. při nabytí akcií za úplatu rovněž nejvyšší a nejnižší cenu, za niž může společnost akcie nabýt,

b) nabytí akcií, včetně akcií, které společnost nabyla již dříve a které stále vlastní, a akcií, které na účet společnosti nabyla jiná osoba jednající vlastním jménem, nepůsobí snížení vlastního kapitálu pod upsaný základní kapitál zvýšený o fondy, které nelze podle zákona nebo stanov rozdělit, a snížený o výši dosud nesplaceného základního kapitálu,

c) si nabytím vlastních akcií nepřivede úpadek podle zvláštního právního předpisu,

d) má zdroje na vytvoření zvláštního rezervního fondu na vlastní akcie, je-li vytvoření tohoto fondu podle § 161d odst. 2 vyžadováno.

(2) Podmínka stanovená v odstavci 1 písm. a) nemusí být splněna, je-li nabytí vlastních akcií nutné k odvrácení značné škody, jež bezprostředně hrozí společnosti. Představenstvo je povinno seznámit nejbližší valnou hromadu s důvody a účelem uskutečněných nákupů, s počtem a jmenovitou hodnotou nabytých akcií, s jejich

⁷⁷ Dědič, J., Štenglová, I., Čech, P., Kříž, R. *Akciové společnosti*. 6., prepracované vydanie. Praha : C.H.Beck, 2007, 128 s.

podílem na základním kapitálu společnosti a s cenou, která za ně byla zaplacená. Takto nabyté akcie je společnost povinna zcizit do 18 měsíců od jejich nabytí.

(3) Ustanovení odstavce 1 písm. a) se nevztahuje na nabytí akcií, jež nabývá společnost nebo jiná osoba jednající vlastním jménem na účet společnosti za účelem jejich prodeje zaměstnancům podle § 158. Takto nabyté akcie je společnost povinna zcizit nejpozději do 12 měsíců od jejich nabytí.

(4) Za splnění povinností podle odstavce 1 písm. b) a c) odpovídá představenstvo.

§ 161b

(1) Společnost může nabývat vlastní akcie i bez splnění podmínek uvedených v § 161a, nabývá-li je

a) za účelem provedení rozhodnutí valné hromady o snížení základního kapitálu,

b) jako právní nástupce vstupující do všech práv osoby, která byla jejich vlastníkem,

c) z důvodu plnění povinnosti uložené jí zákonem nebo na základě soudního rozhodnutí k ochraně menšinových akcionářů, zvláště při fúzi nebo rozdělení, změně právní formy nebo zavedení omezení převoditelnosti akcií na jméno anebo vyřazení akcií z obchodování na českém nebo zahraničním regulovaném trhu podle zvláštního právního předpisu, upravujícího podnikání na kapitálovém trhu 5),

d) v soudní dražbě při výkonu rozhodnutí na vymožení pohledávky společností proti vlastníku splacených akcií.

(2) I bez splnění podmínek uvedených v § 161a může společnost nabýt vlastní akcie bezúplatně. Pro nabývání vlastních zatímních listů platí obdobně ustanovení odstavce 1 písm. a) až c). To platí i pro zatímní listy nabývané od upisovatele, který je v prodlení se splácením vkladu, jestliže společnost rozhodla o uplatnění postupu podle § 177 odst. 3 až 7.

(3) Akcie a zatímní listy nabyté podle odstavce 2 je společnost povinna zcizit do 18 měsíců od jejich nabytí a akcie a zatímní listy nabyté podle odstavce 1 písm. b) až d) je společnost povinna zcizit do tří let ode dne jejich nabytí.

(4) Jestliže společnost vlastní akcie nebo zatímní listy ve lhůtách stanovených v odstavci 3 nebo v § 161a nezcizí, je povinna bez zbytečného odkladu o jejich jmenovitou hodnotu snížit základní kapitál. Společnost je povinna snížit bez zbytečného odkladu základní kapitál i tehdy, vykáže-li v rozvaze vlastní akcie a součet výše základního kapitálu a částek uvedených v § 178 odst. 2 písm. a) a b) přesáhne hodnotu vlastního kapitálu, a to nejméně o částku, která se rovná tomuto rozdílu. Nesplní-li společnost povinnost snížit základní kapitál, může ji soud i bez návrhu zrušit a nařídit její likvidaci.

(5) Nabytím zatímního listu společností nezaniká závazek splatit emisní kurs akcií, které zatímní list nahrazuje, ledaže jde o nabytí z důvodu, že společnost rozhodla o snížení základního kapitálu.

§ 161c

(1) Právní úkon učiněný v rozporu s § 161a a 161b není neplatný, ledaže druhá strana nebyla v dobré víře.

(2) Společnost je povinna zcizit akcie nebo zatímní listy nabyté v rozporu s ustanovením § 161a a 161b do jednoho roku ode dne, kdy je nabyta, jinak je povinna o jejich jmenovitou hodnotu snížit základní kapitál. Nesplní-li společnost tuto povinnost, může ji soud i bez návrhu zrušit a nařídit její likvidaci.

§ 161d

(1) Jestliže společnost nabude vlastní akcie nebo zatímní listy, nemůže vykonávat hlasovací a přednostní práva s nimi spojená. Rozhodne-li v takovém případě valná hromada o rozdělení zisku mezi akcionáře podle § 178, společností nevznikne právo na dividendu a valná hromada současně určí, zda zisk, připadající na vlastní akcie nebo zatímní listy bude poměrně rozdělen mezi ostatní akcie nebo zatímní listy, nebo zda zůstane na účtu nerozděleného zisku minulých let.

(2) Vykáže-li společnost vlastní akcie nebo zatímní listy v rozvaze v aktivech, musí vytvořit zvláštní rezervní fond ve stejné výši. Tento zvláštní rezervní fond zruší nebo sníží, pokud vlastní akcie nebo zatímní listy zcela nebo zčásti zcizí nebo použije na snížení základního kapitálu. Jiným způsobem tento rezervní fond využít nelze.

(3) Na vytvoření nebo doplnění rezervního fondu pro účely uvedené v odstavci 2 může společnost použít nerozdělený zisk nebo jiné fondy, které může společnost použít podle svého uvážení.

(4) Ustanovením odstavců 2 a 3 není dotčena povinnost vytvářet a doplňovat rezervní fond podle § 217 odst. 2.

(5) Nabude-li společnost vlastní akcie nebo zatímní listy, obsahuje zpráva o stavu majetku společnosti předkládaná valné hromadě podle § 192 odst. 2 také alespoň tyto údaje:

- a) dôvody nabytí akcií, k nĕmuž došlo v prĕbĕhu ũčetnĕho obdobjĕ,
- b) poĕet a jmenovitou hodnotu akciĕ nabytĕch a zcizenĕch v prĕbĕhu ũčetnĕho obdobjĕ,
- c) souĕet kupnĕch cen nakoupenĕch a prodanĕch akciĕ za ũčetnĕ obdobjĕ s uvedenĕm nejnĕjĕĕ a nejvyšĕĕ ceny v prĕpĕdĕ, ŕe akcie byly nabyty za ũplatu,
- d) poĕet a jmenovitou hodnotu vĕech akciĕ spoleĕnosti, kterĕ byly v majetku spoleĕnosti, a jejich podĕl na zĕkladnĕm kapitĕlu, a to na poĕĕtku a na konci ũčetnĕho obdobjĕ.“

SLOVENSKĀ PRĀVNA ũPRAVA

„§ 161a

(1) Spoleĕnosť alebo osoba konajŭca vo vlastnom mene a na ũĕet spoleĕnosti mĕže nadobŭdať vlastnĕ akcie spoleĕnosti iba za podmienok ustanovenĕch zĕkonom.

(2) Spoleĕnosť alebo osoba konajŭca vo vlastnom mene a na ũĕet spoleĕnosti mĕže nadobŭdať vlastnĕ akcie podĕa odseku 1, ak

a) nadobudnutie akciĕ schvĕlĕ valnĕ zhromaŕdenie, ktorĕ sŭčasne urĕĕ podmienky, za ktorĕch mĕže spoleĕnosť vlastnĕ akcie nadobudnŭť, najmĕ najvyšĕĕ poĕet akciĕ, ktorĕ mĕže spoleĕnosť nadobudnŭť, lehotu, poĕas ktorej mĕže spoleĕnosť akcie nadobudnŭť, ktorĕ nesmie presiahnuť **18 mesiacov**, a pri odplatnom nadobudnutĕ akciĕ najnĕjĕĕiu a najvyšĕĕiu cenu, za ktorŭ mĕže spoleĕnosť akcie nadobudnŭť,

b) nadobudnutĕm akciĕ neklesne vlastnĕ imanie spoleĕnosti pod hodnotu zĕkladnĕho imania spolu s rezervnĕm fondom (§ 217), prĕpadne dĕalĕĕmi fondmi vytvĕranĕmi spoleĕnosťou povinne podĕa zĕkona znĕzenŭ o hodnotu nesplatenĕho zĕkladnĕho imania, ak tĕto hodnota eĕĕe nie je zahrnutĕ v aktĕvach uvedenĕch v sŭvahe podĕa osobitnĕho zĕkona,

c) emisnĕ kurz nadobŭdanĕch akciĕ je ũplne splatenĕ.

(3) Predstavenstvo je povinnĕ zabezpeĕiť splnenie podmienok podĕa ustanovenĕ odseku 2 pĕsm. b) aŕ c).

(4) **Stanovy mĕžu urĕĕť**, ŕe ustanovenie odseku 2 pĕsm. a) sa nepouŕije, ak nadobudnutie vlastnĕch akciĕ spoleĕnosti je nevyhnutnĕ na odvrĕtenie veĕkej ŕkody bezprostredne hroziacej spoleĕnosti. Predstavenstvo je potom povinnĕ oboznĕmiť valnĕ zhromaŕdenie na jeho najbliŕĕom zasadnutĕ o dĕvodoch a cieĕoch nadobudnutia vlastnĕch akciĕ, o poĕte a menovitej hodnote takto nadobudnutĕch akciĕ, o podiele ich menovitej hodnoty na zĕkladnom imanĕ spoleĕnosti a o cene, ktorŭ spoleĕnosť za takto nadobudnutĕ akcie zaplatila.

(5) Stanovy mĕžu urĕĕť, ŕe ustanovenie odseku 2 pĕsm. a) sa nepouŕije na nadobudnutie vlastnĕch akciĕ spoleĕnosti na ũĕel ich prevodu na zamestnancov spoleĕnosti. Takto nadobudnutĕ akcie musia byť prevedenĕ na zamestnancov spoleĕnosti do **12 mesiacov** od ich nadobudnutia spoleĕnosťou.

§ 161b

(1) Aj bez splnenia podmienok podĕa § 161a ods. 2 mĕže spoleĕnosť nadobŭdať vlastnĕ akcie, ak

a) v sŭlade s tĕmto zĕkonom a stanovami znĕzuje zĕkladnĕ imanie alebo

b) vstupuje ako prĕvny nĕstupca do vĕetkĕch prĕv a povinnĕĕt osoby, ktorĕ bola majitelom tĕchto akciĕ, alebo

c) ide o akcie, ktorĕ spoleĕnosť nadobudla na zĕklade povinnĕĕt ustanovenej v zĕkone alebo na zĕklade rozhodnutia sŭdu o ochrane menĕinovĕch akcionĕrov, alebo

d) ide o akcie, ktorĕch emisnĕ kurz je ũplne splatenĕ a spoleĕnosť ich nadobŭda bezodplatne, alebo

e) ide o akcie, ktorĕch emisnĕ kurz je ũplne splatenĕ a ktorĕ spoleĕnosť nadobudla v draŕbe v rĕmci sŭdnĕho vĕkonu rozhodnutia, ktorĕm spoleĕnosť vymĕhala pohĕadĕvku voĕĕ majitelovi akciĕ, alebo

f) ide o akcie, ktorĕ spoleĕnosť nadobudla podĕa § 177 ods. 5.

(2) Akcie nadobudnutĕ podĕa odseku 1 pĕsm. b) aŕ f) je spoleĕnosť povinnĕ previesť do troch rokov od ich nadobudnutia; to neplatĕ, ak menovite hodnoty vĕetkĕch vlastnĕch akciĕ nadobudnutĕch spoleĕnosťou vrĕtane akciĕ, ktorĕ zĕskala osoba konajŭca vo vlastnom mene, ale na ũĕet spoleĕnosti, **nepresahujŭ 10% zĕkladnĕho imania** spoleĕnosti. Ak spoleĕnosť tieto akcie v ustanovenej lehote neprevedie, je povinnĕ znĕziť zĕkladnĕ imanie o sumu rovnajŭcu sa ich menovitej hodnote a tieto akcie vzĕať z obehu. Ak spoleĕnosť nesplnĕ povinnĕĕt znĕziť zĕkladnĕ imanie, mĕže ju sŭd aj bez nĕvrhu zruĕiť a nariadiť jej likvidĕciu; ustanovenia § 68 ods. 6 a 7 sa pouŕijŭ primerane.

§ 161c

(1) Právny úkon, ktorý je v rozpore s ustanoveniami § 161a a 161b, sa považuje za platný.

(2) Akcie nadobudnuté v rozpore s ustanoveniami § 161a a 161b musia byť v lehote jedného roka od ich nadobudnutia prevedené. Ak tieto akcie v tejto ustanovenej lehote nebudú prevedené, spoločnosť je povinná znížiť základné imanie o sumu rovnajúcu sa ich menovitej hodnote a tieto akcie vziať z obehu. Ak spoločnosť nesplní povinnosť znížiť základné imanie, môže ju súd aj bez návrhu zrušiť a nariadiť jej likvidáciu; ustanovenia § 68 ods. 6 a 7 sa použijú primerane.

§ 161d

(1) Ak má spoločnosť v majetku vlastné akcie, nemožno vykonávať hlasovacie práva s nimi spojené. Ak spoločnosť účtuje vlastné akcie na strane aktív súvahy, musí vytvoriť osobitný rezervný fond v rovnakej výške, ktorý môže znížiť alebo zrušiť iba v prípade, ak časť vlastných akcií alebo všetky vlastné akcie prevedie na inú osobu alebo ak zníži základné imanie vzatím časti vlastných akcií alebo všetkých vlastných akcií z obehu. Ustanovenia § 217 tým nie sú dotknuté.

(2) Ak spoločnosť alebo osoby konajúce vo vlastnom mene, ale na účet spoločnosti, nadobudnú vlastné akcie spoločnosti, spoločnosť je povinná v správe podľa § 192 ods. 2 uviesť

a) dôvody nadobudnutia vlastných akcií spoločnosťou alebo osobou konajúcou v mene a na účet spoločnosti v priebehu účtovného roka,

b) počet a menovitú hodnotu vlastných akcií, ktoré spoločnosť alebo osoba konajúca vo vlastnom mene, ale na účet spoločnosti v priebehu účtovného roka nadobudla a previedla na inú osobu, ako aj podiel ich menovitých hodnôt na základnom imaní spoločnosti,

c) pri odplatnom nadobudnutí alebo prevode vlastných akcií na inú osobu aj protihodnotu, za ktorú spoločnosť akcie nadobudla alebo previedla,

d) počet a menovitú hodnotu akcií, ktoré spoločnosť alebo osoba konajúca vo vlastnom mene, ale na účet spoločnosti nadobudla a má vo svojom majetku, ako aj podiel ich menovitej hodnoty na základnom imaní spoločnosti.“

Česká i slovenská právna úprava sú v tomto smere v zásade totožné. A to nie len v princípoch, ako tomu býva v iných otázkach právnej problematiky obchodného práva, ale i v celkovej právnej úprave, v jej detailoch i v jej dôsledkoch. Tento záver je zjavne výsledkom prevzatia príslušných ustanovení Druhej smernice. Avšak každá právna úprava si z Druhej smernice prevzala to, čo jej vyhovovalo a dokonca nedávna novela CZ ObZ ešte zliberalizovala túto problematiku v medziach možností Druhej smernice.

Nakoľko sa budem v tejto kapitole venovať zobrazeniu Druhej smernice v českej a slovenskej právnej úprave pripájam český preklad častí Druhej smernice o nadobúdaní vlastných akcií spoločnosťou.

Druhá směrnice RADA EVROPSKÝCH SPOLEČENSTVÍ (77/91/EHS)

„Článek 19

1. Aniž je dotčena zásada rovného zacházení pro všechny akcionáře, kteří se nacházejí ve stejném postavení, a směrnice Evropského parlamentu a Rady 2003/6/ES ze dne 28. ledna 2003 o obchodování zasvěcených osob a manipulaci s trhem (zneužívání trhu), mohou členské státy umožnit, aby společnost nabývala vlastní akcie přímo nebo prostřednictvím osoby jednající vlastním jménem, avšak na účet této společnosti. Pokud je toto nabývání umožněno, stanoví pro ně členské státy alespoň tyto podmínky:

a) nabytí povolila valná hromada, která stanoví podrobnosti tohoto nabytí, a zejména nejvyšší počet akcií, které může společnost nabýt, **dobu, na kterou** může společnost akcie nabýt, jejíž maximální délku určí vnitrostátní právní předpisy a která nesmí být delší než pět let, a při nabytí akcií za úplatu rovněž nejvyšší a nejnižší protiplnění. Členové správních nebo řídicích orgánů se ujistí, že jsou v okamžiku povoleného nabytí splněny podmínky uvedené v písmenech b) a c);

b) nabytí akcií, včetně akcií, které společnost nabyla již dříve a které stále drží, a akcií nabytých osobou jednající vlastním jménem, avšak na účet společnosti, nesmí mít za následek snížení čistého obchodního jmění pod částku uvedenou v čl. 15 odst. 1 písm. a) a b);

c) transakce se může týkat pouze zcela splacených akcií.

Členské státy **mohou** navíc podřídit nabývání ve smyslu prvního pododstavce splnění kterékoli z těchto podmínek:

i) jmenovitá hodnota nabytých akcií, včetně akcií, které společnost nabyla již dříve a které stále drží, a akcií nabytých osobou jednající vlastním jménem, avšak na účet společnosti, nebo nemají-li uvedené akcie jmenovitou hodnotu, jejich zúčtovatelná pari hodnota nesmí překročit hranici, kterou stanoví členský stát. Tato hranice **nesmí být nižší než 10 % upsaného základního kapitálu**,

ii) povolení společnosti nabýt vlastní akcie ve smyslu prvního pododstavce, nejvyšší počet akcií, které může společnost nabýt, doba, na kterou může společnost akcie nabýt, a nejvyšší či nejnižší protiplnění jsou určeny ve stanovách nebo v zakládací listině společnosti,

iii) společnost splňuje odpovídající požadavky na podávání zpráv a oznámení,

iv) od určitých společností, určených členskými státy, lze požadovat, aby zrušily nabytí akcií, za předpokladu, že částka rovná jmenovité hodnotě zrušených akcií musí být zahrnuta do rezerv, jež nemohou být rozděleny akcionářům, s výjimkou případu snížení upsaného základního kapitálu. Tyto rezervy lze použít pouze za účelem zvýšení upsaného základního kapitálu kapitalizací rezerv,

v) nabytí se nedotkne uspokojování nároků věřitelů.

2. Právní předpisy členského státu se mohou odchýlit od odst. 1 písm. a) první věty, pokud je nabytí vlastních akcií nezbytné, aby se společnost vyhnula vážné a bezprostředně hrozící újmě. V takovém případě musí správní nebo řídicí orgán společnosti informovat následující valnou hromadu o důvodech a cílech provedeného nabytí, o počtu a jmenovité hodnotě, nebo nemají-li jmenovitou hodnotu, o účetní hodnotě nabytých akcií, o podílu na upsaném základním kapitálu, který tyto akcie představují, a o protihodnotě za tyto akcie.

3. Členské státy mohou vyloučit použití odst. 1 písm. a) první věty na akcie nabyté společností samou nebo osobou jednající vlastním jménem, avšak na účet této společnosti, které mají být rozděleny zaměstnancům této společnosti nebo zaměstnancům společnosti, která je s touto společností spojena. K rozdělení těchto akcií musí dojít ve lhůtě dvanácti měsíců ode dne nabytí.

Článek 20

1. Členské státy mohou vyloučit použití článku 19 na

a) akcie nabyté k provedení rozhodnutí o snížení základního kapitálu nebo v případě uvedeném v článku 39;

b) akcie nabyté v důsledku univerzálního převodu majetku;

c) akcie zcela splacené, nabyté bezplatně nebo bankami a jinými finančními institucemi jako kupní provize;

d) akcie nabyté na základě právní povinnosti nebo v důsledku soudního rozhodnutí k ochraně menšinových akcionářů například v případě sloučení, změny předmětu nebo právní formy společnosti, přenesení sídla společnosti do zahraničí nebo zavedení omezení pro převod akcií;

e) akcie nabyté od akcionáře v případě jejich nesplacení;

f) akcie nabyté pro odškodnění menšinových akcionářů spojených společností;

g) akcie zcela splacené, nabyté během soudní dražby provedené s cílem splacení pohledávky společnosti u majitele těchto akcií;

h) akcie zcela splacené, vydané investiční společností s fixním kapitálem podle čl. 15 odst. 4 druhého pododstavce a nabyté na žádost investorů touto společností nebo společností s ní spojenou. Použije se čl. 15 odst. 4 písm. a). Tato nabytí nesmí způsobit snížení čistého obchodního jmění pod částku upsaného základního kapitálu zvýšenou o rezervy, které nemohou být podle právních předpisů rozděleny.

2. Akcie nabyté v případech podle odst. 1 písm. b) až g) však musí být převedeny nejpozději ve lhůtě tří let ode dne jejich nabytí, ledaže jmenovitá hodnota, nebo nemají-li jmenovitou hodnotu, účetní hodnota nabytých akcií, včetně akcií, které společnost nabyla prostřednictvím osoby jednající vlastním jménem, avšak na účet společnosti, nepřesahuje 10 % upsaného základního kapitálu.

3. Nedojde-li k převedení akcií ve lhůtě podle odstavce 2, musí být akcie zrušeny. Právní předpisy členského státu mohou pro toto zrušení vyžadovat snížení upsaného základního kapitálu o odpovídající částku. Toto snížení musí být uloženo, pokud nabytí akcií, které mají být zrušeny, má za následek snížení čistého obchodního jmění pod částku uvedenou v čl. 15 odst. 1 písm. a).

Článek 21

Akcie nabyté v rozporu s články 19 a 20 musí být převedeny ve lhůtě jednoho roku od jejich nabytí. Pokud k převedení ve stanovené lhůtě nedojde, použije se čl. 20 odst. 3.

Článek 22

1. Umožňují-li právní předpisy členských států, aby společnost samostatně nebo prostřednictvím osob jednajících vlastním jménem, avšak na účet této společnosti nabývala vlastní akcie, podřídí držení těchto akcií alespoň těmto podmínkám:

a) z práv, která jsou spojena s akciemi, je v každém případě pozastaveno hlasovací právo spojené s vlastními akciemi;

b) pokud jsou tyto akcie zúčtovány v aktivech rozvahy, je v pasivech uvedena nepohotová rezerva ve stejné výši.

2. Umožňují-li právní předpisy členských států, aby společnost samostatně nebo prostřednictvím osob jednajících vlastním jménem, avšak na její účet, nabývala vlastní akcie, musí požadovat, aby výroční zpráva obsahovala alespoň

a) důvody nabytí, ke kterým došlo během účetního období;

b) počet a jmenovitou hodnotu, nebo nemají-li jmenovitou hodnotu, účetní hodnotu akcií nabytých a převedených během účetního období a podíl na upsaném základním kapitálu, který tyto akcie představují;

c) v případech nabytí nebo převodu za úplaty protihodnotu za tyto akcie;

d) počet a jmenovitou hodnotu, nebo nemají-li jmenovitou hodnotu, účetní hodnotu všech akcií nabytých a držených v portfoliu společnosti a rovněž podíl na upsaném základním kapitálu, který tyto akcie představují.“

6.2 Prípady nadobúdania vlastných akcií podľa ObZ

Keď sa zaoberáme problematikou nadobúdania vlastných akcií je potrebné poukázať na rôzne prípady, ktoré zákon v tomto smere reguluje.

Ide o:

1. prípad nadobúdania vlastných akcií na základe rozhodnutia valného zhromaždenia,
2. prípad nadobúdania vlastných akcií za osobitných, zákonom stanovených podmienok,
3. prípad nadobúdania vlastných akcií za účelom ich prevodu na zamestnancov spoločnosti.

Dôležitým je fakt, že zákon výslovne stanovuje, že nadobudnutie vlastných akcií v rozpore so spomínanými pravidlami stanovenými zákonom nespôsobuje neplatnosť takeého nadobudnutia akcií. Sankciou však je povinnosť spoločnosti zbaviť sa týchto vlastných akcií v určitej stanovenej dobe. Dĺžka tejto doby je rôzna a v zásade variuje, v závislosti od závažnosti porušenia pravidiel pri nadobúdaní vlastných akcií, od jedného do troch rokov.

Prvým z prípadov, kedy môže spoločnosť (v zásade v súlade so zákonom) nadobúdať vlastné akcie, je rozhodnutie valného zhromaždenia. V praxi pôjde o prípady, kedy má valné zhromaždenie pre taký postup vážne dôvody. Ich vážnosť prevýši i určitý nežiaduci účinok držby vlastných akcií na majetkový stav spoločnosti. Môže ísť o prípady, kedy sa spoločnosť snaží zabrániť nepriateľskému prevzatiu a vniknutiu do spoločnosti. V prípade, ak akcionári (najmä v prípadoch veľkého počtu akcionárov) majú záujem na odpredaji svojich akcií, ostatní akcionári sa však bránia vstupu iného akcionára do spoločnosti (ktorý by prostredníctvom týchto akcií získal určitý podiel v spoločnosti a v závislosti od jeho veľkosti i možnosť ovplyvňovať na valnom zhromaždení rozhodovanie o chode spoločnosti), ako jeden z prostriedkov ochrany môžu akcionári na valnom zhromaždení odsúhlasiť podmienky nadobúdania vlastných akcií spoločnosťou.

Takéto rozhodnutie valného zhromaždenia musí obsahovať minimálne podmienky určené v ObZ. Môže stanovovať i iné kritériá pre nadobúdanie vlastných akcií než určuje ObZ, môže určiť presnejšiu a detailnejšiu úpravu samotného procesu nadobúdania akcií, alebo stanoviť podmienky prísnejšie, než ich stanovuje zákon, napríklad pokiaľ ide o lehoty nadobúdania vlastných akcií. Aby však išlo o nadobudnutie vlastných akcií v súlade so súhlasom valného zhromaždenia, musí toto uznesenie valného zhromaždenia obsahovať aspoň spomínané minimálne kritériá. V opačnom prípade, ak by ich totiž neobsahovalo, ak by akcionári pri

rozhodovaní o tejto otázke pochybili a niektorú z mandatórnych podmienok by neurčili, domnievam sa, že by išlo o nadobudnutie vlastných akcií v rozpore so zákonom, ktoré by bolo postihnuté sankciou scudziť takéto akcie do jedného roka od ich nadobudnutia.

Uznesenie valného zhromaždenia teda musí stanoviť:

- a) najvyšší počet akcií, ktoré môže spoločnosť nadobudnúť,
- b) lehotu, počas ktorej môže spoločnosť akcie nadobudnúť (nesmie presiahnuť 5 rokov v zmysle CZ ObZ a 18 mesiacov v zmysle SK ObZ (pričom Druhá smernica stanovuje 5 rokov)),
- c) najnižšiu a najvyššiu cenu, za ktorú možno akcie nadobudnúť.

Počet akcií môže byť určený nie len počtom kusov, ale i podielom na základnom imaní (česky: *základním kapitálu*), ktoré môžu tvoriť vlastné akcie nadobudnuté spoločnosťou.

Z CZ ObZ po poslednej novele tohto ustanovenia vypadlo obmedzenie, že môže ísť najviac o hodnotu 10% základného imania. SK ObZ túto podmienku stále obsahuje. CZ ObZ pri poslednej novelizácii využil možnosť, ktorú ponúka Druhá smernica, kedy len dispozitívne stanovuje, že členský štát môže do svojej legislatívy zahrnúť podmienku maximálneho objemu vlastných akcií, v takom prípade musí byť takou hranicou 10% základného imania spoločnosti. Tým, že česká legislatíva využila túto možnosť, ešte viac (popri piatich rokoch limitujúcich obdobie nadobúdania vlastných akcií) zliberalizovala a sprístupnila možnosť nadobúdania vlastných akcií. V konečnom dôsledku by sa teda mohlo stať, že spoločnosť by v relatívne dlhom časovom období piatich rokov mohla nadobúdať vlastné akcie v podstate bez obmedzenia ich množstva, samozrejme za dodržania ostatných podmienok príslušného uznesenia valného zhromaždenia.

V tejto súvislosti je na mieste spomenúť i niektoré komentáre k CZ ObZ, ktoré hovoria o tom, že pokiaľ zákon o účtovníctve výslovne nestanovuje, že vlastné akcie je potrebné účtovať na strane aktív, nie je potrebné ani vytvoriť prislúchajúcu fond.⁷⁸ V opačnom prípade musí výška takého fondu zodpovedať najmenej výške, v akej sú vlastné akcie zaúčtované na strane

⁷⁸ Kovanicová k uvedenému uvádza: „I když na vykazování vlastních akcií v rozvaze existuje všeobecná shoda, liší se názory na to, zda mají být vlastní akcie po jejich nákupu vedeny v běžném účetnictví jako aktiva či nikoliv. Čtvrtá směrnice Evropské unie (a stejně tak naše předpisy) považují vlastní akcie za aktiva, která zvyšují majetek podniku; určují ovšem, aby se v rozvaze uváděly nikoli jako aktiva, ale jako záporná položka k základnímu kapitálu.“ Kovanicová, D., Finanční účetnictví Světový koncept IFRS/IAS. 5. aktualizované vydání. Praha : Polygon. 2005. s. 299.

aktív.⁷⁹ V konečnom dôsledku tak nevidím žiadnu prekážku, ktorá by bránila spoločnosti, aby vlastnila vlastné akcie, čo však nemusí byť úplne ekonomicky žiaduce. Jedinou záchrannou brzdou ostáva ustanovenie, ktoré vyžaduje, aby vlastné akcie v majetku spoločnosti neznížili hodnotu vlastného kapitálu pod upísané základné imanie a rezervný fond, znížené o doposiaľ nesplatenú časť základného imania.

V zmysle CZ ObZ vlastný kapitál tvoria vlastné zdroje financovania obchodného majetku podnikateľa a v rozvahe (slovensky: *súvaha*) sa vykazujú na strane pasív. Obchodným majetkom podnikateľa, ktorý je právnickou osobou sa rozumie celý jeho majetok.

V zmysle SK ObZ sa nevyskytujú diskusie o potrebe vytvorenia osobitného fondu; je potrebné ho vytvoriť vždy, ak má spoločnosť v majetku vlastné akcie.

Pokiaľ ide o lehotu, počas ktorej môže spoločnosť akcie nadobúdať, tá môže byť určená i kratšie, ale presiahnuť nesmie 5 rokov (podľa CZ ObZ), alebo 18 mesiacov (podľa SK ObZ, čo pred poslednou novelou rovnako obsahoval i CZ ObZ).

V praxi som sa stretla s výkladom, že uvedená lehota predstavuje dobu, počas ktorej môže spoločnosť takto nadobudnuté vlastné akcie držať vo svojom majetku a že po tejto dobe ich musí scudziť tak, ako to je napríklad v sankčných prípadoch, kedy musí vlastné akcie scudziť buď po jednom alebo troch rokoch od ich nadobudnutia. Avšak gramatický výklad tohto zákonného ustanovenia (kedy zákon hovorí o lehote počas ktorej môže akcie nadobúdať) ani znenie Druhej smernice nenasvedčujú, že by tomu tak bolo. Práve naopak. Nadobudnutie vlastných akcií na základe uznesenia valného zhromaždenia je možné považovať za plne v súlade so zákonom a preto sa s ním nespája sankcia prevodu akcií. Znamená to teda, že akcie, ktoré boli nadobudnuté plne za podmienok schválených valným zhromaždením, môže spoločnosť vo svojom majetku držať neobmedzene dlhý čas.

Stanovená lehota hovorí len o období, počas ktorého ich môže spoločnosť nadobúdať, nie o období, počas ktorého ich môže aj držať. Jedinou výnimkou by bolo, keby uznesenie valného zhromaždenia stanovovalo i presnú dobu, počas ktorej ich môže spoločnosť držať v majetku. Domnievam sa ale, že pokiaľ by spoločnosť v prípade takého obsahu uznesenia valného zhromaždenia takúto lehotu ich scudzenia nedodržala, nemalo by to za následok

⁷⁹ Patakyová uvádza, že osobitný fond by mal byť vytvorený vo výške súčtu menovitých hodnôt vlastných akcií. Patakyová, M. a kol. Obchodný zákonník. Komentár. 2. aktualizované vydanie. Praha : C.H.Beck, 2008, 466 s. Domnievam sa však, že rozhodujúcou bude výška, v akej sú vlastné akcie zaúčtované na strane aktív spoločnosti.

zákonné sankcie, pretože by nešlo o porušenie zákona, ale len o nedodržanie uznesenia valného zhromaždenia. Zodpovednosť by v takom prípade však bola na predstavenstve a jeho členoch. A zodpovednosť predstavenstva by sa zrejme prejavila i v prípade, ak by spoločnosť počas neprimerane dlhej dobu držala v majetku vlastné akcie, hoci zákon by tomu nijak nebránil, ale sťažovalo by to jej majetkovú situáciu a hospodárske výsledky. K tomu by mohlo dôjsť najmä v dôsledku povinnosti viazať určité peňažné prostriedky v osobitnom fonde na vykrytie hodnoty vlastných akcií v majetku spoločnosti.

Uvedené vyplýva i z nižšie citovaných komentárov.

„... určení doby platnosti usnesení valné hromady, tj. doby, po kterou představenstvo smí využít oprávnění k nabývání vlastních akcií dané valnou hromadou (původně se jednalo o dobu, na kterou může společnost akcie nejdéle nabýt, takové omezení však bylo opuštěno, neboť se neslučovalo s požadavky Druhé směrnice; podle novelizované právní úpravy tak již není nutné, aby společnost takto nabyté akcie zcizila ve stanovené lhůtě, ledaže valná hromada takovou lhůtu dobrovolně neurčí).“⁸⁰

„Akcie, které společnost získala v souladu s usnesením valné hromady a se zákonem, je povinna zcizit ve lhůtě určené rozhodnutím valné hromady. Nestanoví-li usnesení žádnou lhůtu, je na představenstvu, jak dlouho akcie ponechá v majetku společnosti. Zákon v tomto směru žádné omezení nestanoví.“⁸¹

Český oficiálny preklad Druhej smernice, ktorý sa nachádza na stránkach eurolexu, obsahuje nepresný preklad ustanovenia o podmienkach, ktoré musí uznesenie valného zhromaždenia obsahovať, pokiaľ ide o lehotu nadobúdania akcií. V preklade sa totiž uvádza, že ide o dobu, na ktorú môže spoločnosť akcie nadobudnúť. Prevzatie Druhej smernice do oboch právnych úprav je však už správnejšie, kedy obe právne úpravy (česká i slovenská) hovoria o dobe, počas ktorej je možné akcie nadobúdať.

Český preklad:

*„... a) nabytí povolila valná hromada, která stanoví podrobnosti tohoto nabytí, a zejména nejvyšší počet akcií, které může společnost nabýt, **dobu, na kterou může společnost akcie***

⁸⁰ Dědič, J., Štenglová, I., Čech, P., Kříž, R. Akciové společnosti. 6., prepracované vydanie. Praha : C.H.Beck, 2007, 134 s.

⁸¹ Dědič, J., Štenglová, I., Čech, P., Kříž, R. Akciové společnosti. 6., prepracované vydanie. Praha : C.H.Beck, 2007, 136 s.

nabýt, jejíž maximální délku určí vnitrostátní právní předpisy a která nesmí být delší než pět let, ...“

Anglická verzia:

*„... (a) authorisation shall be given by the general meeting, which shall determine the terms and conditions of such acquisitions, and, in particular, the maximum number of shares to be acquired, **the duration of the period for which the authorisation is given**, the maximum length of which shall be determined by national law without, however, exceeding five years, ...“*

Slovenský preklad:

*„...a) povolenie udeľuje valné zhromaždenie, ktoré stanoví základné podmienky takéhoto nadobudnutia, a najmä maximálny počet akcií, ktoré môže spoločnosť nadobudnúť, **lehotu, na ktorú sa povolenie udeľuje** a ktorej maximálna dĺžka nesmie presiahnuť dĺžku stanovenú vnútroštátnymi právnymi predpismi, pričom však táto nesmie presiahnuť päť rokov, ...“*

Aby bolo možné vlastné akcie nadobudnúť je potrebné kumulatívne splniť nie len podmienky uznesenia valného zhromaždenia, ale i ďalšie zákonom stanovené podmienky, ktoré sa týkajú zaistenia finančnej a majetkovej stability spoločnosti i v situácii, kedy má v majetku vlastné akcie a kedy na ich nadobudnutie vynaložila alebo vynakladá určité peňažné prostriedky zo svojich zdrojov.

Takouto podmienkou je najmä to, že nadobudnutím vlastných akcií neklesne vlastné imanie (česky: *vlastní kapitál*) pod hodnotu základného imania (česky: *základního kapitálu*) zvýšenú o povinné fondy a zníženú o nesplatenú časť základného imania. Stretla som sa s prípadom, že v záujme, aby spoločnosť mohla nadobudnúť vlastné akcie za splnenia týchto zákonných podmienok, zvýšila základné imanie z vlastných zdrojov na potrebnú výšku, ktorá takto umožnila nadobudnúť vlastné akcie spoločnosti. Potrebné je tiež dodať, že na tento účel sa za vlastné akcie v majetku spoločnosti musia považovať i akcie spoločnosti držané inou osobou ale na účet spoločnosti.

ObZ ako ďalšiu podmienku stanovuje, že emisný kurz nadobúdaných akcií bol úplne splatený. Cieľom je zabrániť vzniku povinnosti spoločnosti doplatiť emisný kurz a tým sa čiastočne dostať do situácie obdobnej upisovaniu vlastného základného imania, čo je zakázané. Navyše by pri absencii osobitnej právnej regulácie (ako je to pri upisovaní

vlastných akcií) zrejme došlo k zániku povinnosti splatenia emisného kurzu splynutím osoby povinnej a oprávnenej.

CZ ObZ tiež stanovuje, že spoločnosť môže nadobudnúť vlastné akcie, len ak si tak neprivodí úpadok. Táto podmienka zrejme vyplýva zo všeobecných ustanovení zabráňujúcich úpadku, a ukladajúcich povinnosť predstavenstvu konať so starostlivosťou riadneho hospodára a s odbornou starostlivosťou tak, aby spoločnosti nevznikla škoda a aby sa spoločnosť nedostala do zlej hospodárskej situácie, ktorá by vyvrcholila jej úpadkom. I keď SK ObZ výslovne rovnakú povinnosť neobsahuje, domnievam sa, že i členovia predstavenstva slovenskej spoločnosti sú za každých okolností, a o to viac keď realizujú nadobúdanie vlastných akcií spoločnosťou, povinní dodržiavať túto povinnosť a zodpovedajú za škody spôsobené spoločnosti pri jej porušení. Táto úprava bola novo zavedená do CZ ObZ, ako však bolo vyššie uvedené, domnievam sa, že neznamená úpravu, ktorá by tu predtým nebola.

Ak prijmeme záver, že akcie nadobudnuté v súlade s prvým spôsobom nadobúdania vlastných akcií, t.j. na základe uznesenia valného zhromaždenia, nie je potrebné scudziť a je možné ich držať počas neobmedzenej doby, je potrebné dodať, že ak by boli akcie nadobudnuté v rozpore s uznesením valného zhromaždenia platilo by ustanovenie ObZ, podľa ktorého by ich spoločnosť bola povinná scudziť do jedného roka od ich nadobudnutia, alebo by o ne musela znížiť základné imanie.

Nadobudnutie vlastných akcií bude v rozpore s uznesením valného zhromaždenia najmä v prípadoch, ak budú akcie nadobudnuté mimo stanoveného obdobia pre nadobúdanie akcií, alebo ak budú nadobudnuté za cenu inú ako je schválený rámec, (alebo ak prekročia maximálny limit podielu na základnom imaní spoločnosti (podľa SK ObZ)).

Nadobudnutie akcií v rozpore s takouto zákonnou úpravou a podmienkami uznesenia valného zhromaždenia nie je neplatné. ObZ dáva prednosť potrebám spoločnosti a jej záujmom a cieľom, ktoré ju k nadobudnutiu vlastných akcií viedli. CZ ObZ dodáva, že uvedené platí len za podmienky, že druhá strana konala v dobrej viere.

Natíska sa však otázka, čo by malo byť obsahom dobrej viery? Ako v situácii, keď ide o prevod akcií medzi akcionárom (ako predávajúcim) a spoločnosťou (ako nadobúdateľom) mohla byť niektorá z týchto strán v dobrej viere o tom, že neporušuje ustanovenie zákona o nadobúdaní vlastných akcií spoločnosťou? O dobrej viere spoločnosti zrejme nie je možné hovoriť. Tá predsa pozná obsah uznesenia valného zhromaždenia. Navyše zákon výslovne stanovuje, že je to práve predstavenstvo spoločnosti, ktoré je povinné dodržiavať stanovené

podmienky pri nadobúdaní vlastných akcií spoločnosťou. Ostáva potom len zaoberať sa dobrou vierou predávajúceho akcionára. Jeho dobrá viera by prichádzala do úvahy v prípade, ak by sa dalo preukázať, že mu vzhľadom na všetky okolnosti (tak objektívne, ako i subjektívne) nemohlo byť známe, že spoločnosť od neho nadobúda vlastné akcie za podmienky, ktorá nie je v súlade s uznesením valného zhromaždenia, alebo takéto uznesenie o nadobúdaní vlastných akcií vôbec neexistuje.

Ak by sa totiž preukázalo, že akcie previedol na spoločnosť akcionár, ktorému okolnosti rozporu so stanovenými podmienkami boli známe, t.j. nebol v dobrej viere, bol by taký prevod akcií neplatný pre rozpor so zákonom. Neuplatnila by sa teda sankcia povinného prevodu akcií, ale oveľa prísnejšia, absolútna neplatnosť takého prevodu. Určite sú tu dôvody takto prísne potrestať vinníkov. Avšak domnievam sa, že v situácii ktorá má zabrániť nežiaducim účinkom na spoločnosť a predísť im práve nadobúdaním vlastných akcií, je takáto sankcia nežiaduca. O to viac v situácii, kedy zákon podľa mňa stanovuje dostatočnú sankciu za takýto prípad, povinnosť previesť akcie do jedného roka alebo o ne znížiť základné imanie.

Teoretická otázka, či spoločnosť v rovnakej lehote musí akcie scudziť i o ne znížiť základné imanie, už bola v praxi zodpovedaná. V stanovenej lehote ich musí len scudziť. Ak sa jej to do uplynutia tejto lehoty nepodarí, potom o ne musí znížiť základné imanie. Keďže zákon nijak presne neurčuje dokedy tak musí urobiť, platí, že bez zbytočného odkladu po uplynutí stanovenej lehoty. Potrebné je dodať, že sa zrejme nič nestane pokiaľ toto obdobie bude i dlhšie. Spoločnosť bude mať v zásade možnosť kedykoľvek o také akcie znížiť základné imanie. Spravidla súd spoločnosť nezruší bez toho, aby jej dal možnosť daný stav napraviť dodatočným znížením základného imania o vlastné akcie.

Otázne môže byť, ako má dôjsť k takému scudzeniu akcií. Je potrebné povedať, že nadobúdateľmi môžu byť tak akcionári, ako i akékoľvek tretie osoby (nesmú však konať na účet spoločnosti; obmedzenia nadobúdania vlastných akcií sa rovnako vzťahujú i na nadobúdanie akcií ovládanou osobou (§ 161g CZ ObZ, 161f SK ObZ)). V zásade by malo ísť o postup, ktorý zaručí rovnakú možnosť pre všetkých a rovnaké podmienky pri ich nadobúdaní.

Ak spoločnosť pristúpi k znižovaniu základného imania (z akéhokoľvek dôvodu, okrem prípadov týkajúcich sa stiahnutia nesplatených akcií), bude povinná použiť na zníženie základného imania prioritne vlastné akcie, a to i v prípade, že ich nadobudla v súlade s uznesením valného zhromaždenia a nie je teda zákonom nútená zbaviť sa ich.

Dôležité je tiež dodať, že základnou zákonnou sankciou spojenou s vlastníctvom svojich akcií je zákaz výkonu hlasovacích práv spojených s vlastnými akciami. Tento zákaz platí počas celej doby, počas ktorej má spoločnosť vlastné akcie vo svojom majetku. Rovnako to platí bez ohľadu na to, akým zo zákonných spôsobom spoločnosť vlastné akcie nadobudla. Nie je nijak rozhodujúce, či to bolo v súlade s uznesením valného zhromaždenia, za zákonných situácií, alebo v situácii porušenia zákona. Na vlastné akcie sa nebude prihliadať ani pri určení prítomnosti na valnom zhromaždení a kvóra pre počítanie hlasov. Nie je možné vykonávať ani prednostné práva s nimi spojené.

Pre zvyšovanie základného imania bude platiť, že na zvýšení základného imania z vlastných zdrojov spoločnosti sa musia v rovnakej miere zúčastniť i vlastné akcie v majetku spoločnosti. I u nich dôjde k pomernému zvýšeniu ich menovitej hodnoty.

Pokiaľ ide o dividendy, táto otázka je upravená odlišne v českom a slovenskom práve. Podľa CZ ObZ spoločnosti nevzniká právo na dividendu. Zisk pripadajúci na vlastné akcie sa buď rozdelí pomerne medzi ostatných akcionárov, alebo ostane v spoločnosti ako nerozdelený zisk. SK ObZ žiadne obmedzenie o dividendách vlastných akcií neobsahuje. Z toho vyplýva, že v prípade vlastných akcií slovenskej spoločnosti pripadajú na ne dividendy. Potom ich zrejme môže spoločnosť použiť pre akúkoľvek vlastnú potrebu. Napríklad i na nadobúdanie ďalších vlastných akcií, alebo na vytvorenie povinného osobitného fondu.

Pre nárok na dividendu z vlastných akcií je zaujímavý názor uvedený v publikácii *Akciové spoločnosti*. 6., prepracované vydanie. Praha : C.H.Beck, 2007, autorov Dědič, J., Štenglová, I., Čech, P., Kříž, R., kde na strane 137 uvádzajú, že spoločnosť nemá majetkové práva spojené s jej vlastnými akciami v jej majetku, pretože tie zaniknú v dôsledku splynutia osoby veriteľa a dlžníka v momente, kedy akcie spoločnosť nadobudne. Ak by platilo uvedené, nemohli by sme potom uviesť vyššie spomenutý záver podľa slovenského práva, že dividendy sa vzťahujú i na vlastné akcie v majetku spoločnosti. A to i napriek tomu, že SK ObZ to výslovne nevyklučuje, ako je to v prípade CZ ObZ. Pokiaľ na danú situáciu aplikujeme generálne pravidlo uvedené v úvode tejto kapitoly (podľa ktorého je pri nadobúdaní vlastných akcií dovolené len to, čo zákon výslovne pripúšťa), nebolo by možné dividendy vyplatiť. Neoprávnene vyplatené dividendy by spoločnosť musela vrátiť, avšak nie v prípade, ak by ich nadobudla dobromyseľne. Z gramatického porovnania českého a slovenského ObZ by bolo možné vyvodiť, že keď raz zákon výslovne túto možnosť vylučuje, v druhom prípade je za absenciou takého vylúčenia, prípustná. Možno by to podporilo dobromyseľnosť konania

spoločnosti. Jej záujem na obdržaní dividend pripadajúcich na vlastné akcie môže byť enormný a môže pomôcť dosiahnuť ciele na ochranu a podporu spoločnosti.

Uvedení autori v danej publikácii na tej istej strane tiež uvádzajú, že spoločnosť by z vlastníctva vlastných akcií mohla zrejme uplatniť i právo na podanie žaloby na určenie neplatnosti uznesenia valného zhromaždenia podľa § 183 ObZ. Taký postup by spoločnosti umožnil efektívne riadiť vlastnú činnosť a byť kontrolou voči akcionárom. V mnohých ustanoveniach akciového práva je však premietaný práve opačný princíp, aby sa spoločnosť nedostala do svojvôle predstavenstva o rozhodovaní a nakladaní s jej majetkom.

6.3 Kazuistika

Valné zhromaždenie spoločnosti na svojom zasadnutí konanom dňa 1.6.2008 prijalo uznesenie, ktorým stanovilo podmienky nadobúdania vlastných akcií. Stanovilo, že spoločnosť je oprávnená nadobúdať vlastné akcie a) v období dvanástich mesiacov, b) za stanovenú minimálnu a maximálnu kúpnu cenu na jednu akciu, c) v celkovom počte nepresahujúcom 10% základného imania spoločnosti.

Po uplynutí predmetných dvanástich mesiacov sa spoločnosť zaoberala otázkou, či je potrebné o vlastné akcie znížiť základné imanie. Navyše zistila, že v jej majetku sú i vlastné akcie, ktoré z nejakého dôvodu neboli nadobudnuté pod platnosťou predmetného uznesenia valného zhromaždenia.

Zaoberala sa teda dvoma kategóriami vlastných akcií, určenými z časového hľadiska ich nadobudnutia:

- (i) nadobudnutie vlastných akcií zrealizované pred 1.6.2008; a
- (ii) nadobudnutie vlastných akcií zrealizované po 1.6.2008 do 1.6.2009.

Pri celkovom posúdení otázky, o ktoré vlastné akcie je potrebné znížiť základné imanie spoločnosti, vychádzala spoločnosť z predpokladu, že pri nadobúdaní vlastných akcií na základe rozhodnutia valného zhromaždenia boli dodržané všetky podmienky v tomto rozhodnutí uvedené. V opačnom prípade, by totiž i akcie nadobudnuté v období medzi 1.6.2008 a 1.6.2009 museli byť považované za nadobudnuté v rozpore so zákonom.

Všetky akcie, ktoré spoločnosť nadobudla pred 1.6.2008 bolo potrebné považovať za vlastné akcie nadobudnuté v rozpore so zákonom.

Nakoľko ObZ pre vlastné akcie nadobudnuté v zmysle uznesenia valného zhromaždenia výslovne nestanovuje povinnosť tieto akcie previesť na inú osobu (ani o ne znížiť základné imanie) platí, že pokiaľ boli vlastné akcie nadobudnuté v súlade s uznesením valného zhromaždenia, nejde o dočasné nadobudnutie a nie je potrebné o ne znižovať základné imanie spoločnosti (pokiaľ len valné zhromaždenie nerozhodlo inak).

Spoločnosť sa tiež zaoberala otázkou, ako je potrebné určiť okamih nadobudnutia vlastných akcií. Pre nadobudnutie listinných akcií na meno (česky: *na jméno*), je potrebné uskutočniť nasledovné kroky: (i) uzatvorenie zmluvy (v prípade listinných akcií na meno nemusí mať zmluva písomnú formu), (ii) vyhotovenie rubopisu a (iii) odovzdanie akcií nadobúdateľovi. Zrealizovaním všetkých týchto úkonov (resp. posledného z nich) nadobúda prevod účinnosť a nadobúdateľ sa stáva vlastníkom akcií. Termín zápisu nadobudnutia akcií do zoznamu akcionárov nie je pre tento účel rozhodujúci.

V súlade s ObZ spoločnosť znížila základné imanie o menovitú hodnotu akcií, ktoré nadobudla pred 1.6.2008.

V popísanom skutkovom prípade ešte došlo k situácii, že jeden z akcionárov previedol na spoločnosť akcie za protihodnotu prevyšujúcu 10% základného imania spoločnosti. Na daný prípad bolo potrebné aplikovať ustanovenia § 196a ods. 3 CZ ObZ (resp. § 59a SK ObZ). Hodnota prevádzaných akcií musela byť teda stanovená znaleckým posudkom (navyše podľa SK ObZ musel byť ešte tento posudok uložený i do zbierky listín). Až po splnení tejto zákonnej požiadavky, mohol byť prevod akcií na spoločnosť považovaný za platný a účinný. To potom malo význam pre určenie vlastných akcií, o ktoré bolo potrebné znížiť základné imanie spoločnosti. Pokiaľ totiž nebola táto osobitná požiadavka znaleckého posudku splnená v lehote platnosti uznesenia valného zhromaždenia, museli byť predmetné akcie považované za nadobudnuté mimo tohto obdobia.

Avšak v odbornej literatúre sa vyskytuje i opačný názor pokiaľ ide o aplikáciu § 196a ods. 3 CZ ObZ na nadobúdanie vlastných akcií spoločnosťou. *„Na rozdíl od dřívějších vydání se přikláníme k názoru, že úprava nabývání vlastních akcií v § 161 až 161f CZ ObZ je speciální právní úpravou ve vztahu k regulaci § 196a odst. 3 CZ ObZ.“* K postupu, akým dôjde k nadobúdaní vlastných akcií na základe rozhodnutia valného zhromaždenia sa ďalej uvádza: *„Podle našeho názoru by mělo jít o smlouvu na základě veřejného návrhu smlouvy, neboť*

jen tak bude zachován princip rovného zacházení se všemi akcionáři ve smyslu § 155 odst. 7 CZ ObZ. I to je argument pro vyloučení postupu podle § 196a odst. 3 CZ ObZ. Vyloučeno není ani odkoupení akcií od předem určeného akcionáře, bude-li tento postup aprobovat valná hromada. V tom případě by se však ustanovení § 196a odst. 3 CZ ObZ použít mohlo.“⁸²

6.4 Niektoré prípady nadobúdania vlastných akcií

Pri nadobúdaní vlastných akcií bola doteraz venovaná pozornosť len jednému z prípadov, či postupov nadobúdania vlastných akcií. Je však potrebné povedať, že nadobúdanie vlastných akcií je možné i v iných zákonom upravených prípadoch. Tieto ostatné prípadne majú potom spoločné to, že každý z nich obsahuje povinnosť scudziť vlastné akcie v určitom období (okrem bezodplatného nadobudnutia), líšia sa však dĺžkou tohto obdobia, na rozdiel od prvého prípadu (podľa uznesenia valného zhromaždenia), kde nie je potreba vlastné akcie scudziť.

Ďalšími prípadmi sú:

- a) nadobudnutie vlastných akcií bez súhlasu valného zhromaždenia za účelom odvrátenia škody,
- b) nadobudnutie vlastných akcií za účelom ich prevodu na zamestnancov,
- c) nadobudnutie vlastných akcií v zákonom stanovených situáciách:
 - (i) za účelom zníženia základného imania,
 - (ii) ako právny nástupca,
 - (iii) z dôvodu plnenia povinnosti uloženej spoločnosti zákonom alebo súdnym rozhodnutím,
 - (iv) v súdnej dražbe,
- d) bezodplatne (česky: *bezúplatně*), pričom
- e) SK ObZ ešte výslovne ustanovuje jeden prípad, a to vylúčenie akcionára pre omeškanie (česky: *prodlení*) so splácaním emisného kurzu jeho akcií.

⁸² Dědič, J., Štenglová, I., Čech, P., Kříž, R. Akciové společnosti. 6., prepracované vydanie. Praha : C.H.Beck, 2007, 134 s.

Lehoty pre scudzenie takto nadobudnutých akcií sú potom nasledovné:

Pre prípady podľa a) – 18 mesiacov od nadobudnutia akcií (avšak 12 mesiacov podľa SK ObZ),

Pre prípady podľa b) – 12 mesiacov od nadobudnutia akcií,

Pre prípady podľa c) (avšak s vylúčením prípadov podľa (i)) – 3 roky od nadobudnutia akcií,

Pre prípady podľa c) výlučne podľa (i) – bez obmedzenia, a

Pre prípady podľa d) – 18 mesiacov od nadobudnutia akcií (avšak podľa SK ObZ 3 roky).

Na tomto mieste je potrebné poukázať na jeden rozdiel medzi českou a slovenskou právnou úpravou. Pokiaľ pre CZ ObZ platí, že uvedené prípady obsahujú sankciu povinnosti previesť tieto akcie na tretiu osobu v určitej lehote, pre slovenskú právnú úpravu to neplatí bezvýhradne.

SK ObZ totiž stanovuje, že všetky vlastné akcie nadobudnuté v týchto osobitných prípadoch (okrem prípadu znižovania základného imania) musí spoločnosť previesť v lehote 3 rokov, avšak iba v prípade, ak menovitá hodnota všetkých vlastných akcií, ktoré má spoločnosť vo svojom majetku presiahne 10% základného imania. Týka sa to potom len tých akcií, ktoré hodnotu 10% prekročili. Ak teda vlastné akcie v majetku spoločnosti nepresiahnu 10% základného imania, nemusí ich spoločnosť ani scudzit', ani o ne nemusí znižovať základné imanie. To platí až do momentu dosiahnutia hranice 10%. Teda iné časové obmedzenie neexistuje.

Dôležité je tiež upozorniť, že sankčná lehota 1 roka platí pre všetky uvedené prípady. Teda akékoľvek akcie nadobudnuté v rozpore s vyššie uvedenými ustanoveniami § 161b ObZ musí spoločnosť scudzit' do jedného roka od ich nadobudnutia, alebo o ne musí znížiť základné imanie, inak by ju súd mohol zrušiť a nariadiť jej likvidáciu.

Nadobudnutie vlastných akcií je tiež možné na odvrátenie škody, ktorá bezprostredne hrozí spoločnosti, ak ide o škodu značnú. Takéto prípady môžu nastať napríklad, ak sú akcie prijaté na obchodovanie na regulovanom trhu. Ak by malo dôjsť k veľkým poklesom ich kurzu, môže takýmto škodám spoločnosť zabrániť dočasným intervenčným nákupom na burze.

Domnievam sa, že takým prípadom na odvrátenie škody môže byť i akákoľvek iná situácia, členovia predstavenstva by však museli byť schopní preukázať opodstatnenosť takého konania. S uvedenými okolnosťami je predstavenstvo povinné oboznámiť najbližšie valné zhromaždenie. Navyše SK ObZ ako ďalšiu podmienku takého nadobudnutia vlastných akcií

určuje, že túto skutočnosť musia pripúšťať stanovy spoločnosť, v opačnom prípade by išlo o nadobudnutie akcií v rozpore so zákonom a také akcie by spoločnosť musela scudziť do jedného roka.

Ďalej môže spoločnosť nadobudnúť svoje akcie za účelom, aby ich previedla na zamestnancov.⁸³ Ide o akýsi ekvivalent zrušeného druhu zamestnaneckých akcií. ObZ tak umožňuje realizovať myšlienku osobného zainteresovania zamestnancov na výsledkoch spoločnosti. Treba upozorniť, že pokiaľ by spoločnosť od samotného vzniku chcela zahrnúť zamestnancov medzi akcionárov, museli by títo upísať akcie podľa všeobecných pravidiel, rovnako, ako ostatní akcionári. Pri upisovaní by spoločnosť akcie nemohla nadobudnúť za účelom ich prevedenia na zamestnancov. Ak by chcela využiť zvýhodnený postup pre nadobudnutie akcií zamestnancami, muselo by najskôr dôjsť k riadnemu upísaniu akcií akcionárom a následne ich výkupu samotnou spoločnosťou a až potom ich zvýhodnenému prevodu na zamestnancov spoločnosti podľa pravidiel ObZ.

Bez ohľadu na akékoľvek limity, ktoré inak platia pre nadobúdanie vlastných akcií, môže spoločnosť nadobudnúť vlastné akcie (okrem iného) i v prípade, ak tým plní povinnosť uloženú jej zákonom alebo súdnym rozhodnutím na ochranu menšinových akcionárov. Zákon príkladmi vyratúva, že ide najmä o prípady fúzií, rozdelení, zmeny právnej formy, zavedenia obmedzenia prevoditeľnosti akcií na meno, či vyradenia akcií z obchodovania na oficiálnom trhu. Dovoľm si doplniť, že zrejme pôjde i o prípad, kedy spoločnosti vzniká povinnosť odkúpiť akcie akcionára, ktorý požiadal o udelenie súhlasu s prevodom jeho akcií v situácii, kedy je prevoditeľnosť akcií stanovami obmedzená. V zmysle zákona vzniká spoločnosti povinnosť akcie odkúpiť, ak o to akcionár požiada. Domnievam sa, že i v takom prípade musí ísť o nadobudnutie vlastných akcií bez limitu avšak s tým, že i takého akcie musí spoločnosť previesť do troch rokov.

Ďalším prípadom je nadobúdanie vlastných akcií ako právny nástupca. Tu zrejme pôjde tiež najmä o prípady fúzií. Ďalším typickým prípadom je potom znižovanie základného imania. S prípadom súdnej dražby pri výkone rozhodnutia na vymoženie pohľadávky spoločnosti proti vlastníkovi splatených akcií som sa v praxi nestretla. Zákon nijak neobmedzuje, aby spoločnosť nadobudla vlastné akcie bezodplatne. I tie však musí scudziť v lehote 18 mesiacov podľa CZ ObZ (alebo troch rokov podľa SK ObZ).

⁸³ V zmysle SK ObZ musia stanovy výslovne pripúšťať možnosť nadobudnutia vlastných akcií za účelom ich prevodu na zamestnancov.

Toľko k nadobúdaníu vlastných akcií. Záverom už ostáva len dodať, že niektoré vyššie uvedené ustanovenia sa vzťahuje i na nadobúdanie dočasných listov (česky: *zatímních listů*). Ustanovenia § 161a CZ ObZ sa na nadobúdanie vlastných dočasných listov nevzťahujú. Vlastné dočasné listy je však možné nadobúdať podľa § 161b CZ ObZ (s výnimkou prípadov podľa ods. 1 písm. d)).

„Z ustanovení § 161b odst. 5 CZ ObZ podle našeho názoru vyplývá povinnost společnosti, popřípadě dalšího nabyvatele zájmních listů, uhradit z vlastních zdrojů nedoplatek emisního kurzu akcií, jež nahrazuje zájmní list, který nabyla podle § 161b CZ ObZ. Lze se setkat i s názorem, že v takovém případě trvá povinnost osoby, od které společnost zájmní list nabyla, splatit emisní kurz akcií, které nahrazuje. ...Nepochybně lze konstatovat, že ustanovení § 161b odst. 5 CZ ObZ je do té míry nejasné, že nelze učinit jednoznační závěr, kdo a v jaké lhůtě musí nesplacenou část vkladů ze zájmních listů, nabitých společnostmi, splatit.“⁸⁴

Z gramatického výkladu potom vyplýva, že pokiaľ SK ObZ výslovne nehovorí o možnosti uplatnenia ustanovení o nadobúdaní vlastných akcií i na nadobúdanie dočasných listov, nie je nadobúdanie dočasných listov podľa SK ObZ prípustné. Výnimku tvorí § 161b ods. 1 písm. f) SK ObZ pri nadobúdaní akcií (resp. dočasných listov) vylúčeného akcionára.

⁸⁴ Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa, M. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. 10., podstatne rozšírené vydanie. Praha : C.H.Beck, 2005, 546 s.

7 NEPLATNOST' UZNESENIA VALNÉHO ZHROMAŽEDENIA (VALNÉ HROMADY)

7.1 Právna úprava neplatnosti uznesenia valného zhromaždenia (valné hromady)

„Povaha neplatnosti není jasná, doktrína je považuje za relativní.“⁸⁵

V úvode tejto kapitoly si dovoľím poukázať na rovnaké, ale i rozdielne črty v právnej úprave neplatnosti uznesenia valného zhromaždenia podľa českého a slovenského práva. I keď obe vychádzajú z rovnakého princípu, v detailoch sa líšia. Pokiaľ CZ ObZ upravuje túto problematiku detailne a predpokladá i určité konkrétne prípady a stanovuje ich riešenie. SK ObZ zostáva v úprave strohejši. To však následne spôsobuje v slovenskej právnej praxi spory, ktoré by boli v zmysle českej právnej úpravy od počiatku vylúčené.

ČESKÁ PRÁVNÁ ÚPRAVA

„§ 183

(1) O vyslovení neplatnosti usnesení valné hromady platí obdobně ustanovení § 131 odst. 1 až 10 a 12.

(2) Za nepodstatné porušení práv osob ve smyslu § 131 odst. 3 písm. a) se považuje zejména to, že pozvánka na valnou hromadu nebo oznámení o konání valné hromady neobsahuje náležitosti podle § 184 odst. 5 písm. c), popřípadě § 202 odst. 2 písm. a), d).

(3) Usnesení podle § 131 odst. 10 soud na náklady navrhovatele ve zkráceném znění uveřejní způsobem stanoveným zákonem a stanovami pro svolání valné hromady a uvede, kdy končí lhůta podle § 131 odst. 10 písm. c). Uplyne-li lhůta marně, soud řízení zastaví.

§ 131

(1) Každý společník, jednatel, likvidátor, insolvenční správce nebo člen dozorčí rady se může domáhat, aby soud vyslovil neplatnost usnesení valné hromady, pokud je v rozporu s právními předpisy, společenskou smlouvou, zakladatelskou listinou nebo stanovami. Není-li toto právo uplatněno do tří měsíců ode dne konání valné hromady nebo, nebyla-li řádně svolána, ode dne, kdy se mohl dovědět o konání valné hromady, nejdéle však do jednoho roku od konání valné hromady, zaniká. Jestliže bylo usnesení přijato postupem podle § 127 odst. 7, lze toto právo uplatnit do tří měsíců ode dne, kdy společnost oznámila společníkovi přijetí usnesení, **nejdéle však do jednoho roku od přijetí** usnesení.

(2) Jestliže je důvodem návrhu podle odstavce 1 to, že tvrzené usnesení valná hromada nepřijala proto, že o něm nehlasovala, anebo to, že obsah tvrzeného usnesení neodpovídá usnesení, které valná hromada přijala, lze podat návrh do tří měsíců ode dne, kdy se navrhovatel o tvrzeném usnesení dozvěděl, nejdéle však do jednoho roku ode dne konání nebo tvrzeného konání valné hromady.

(3) Soud neplatnost podle odstavce 1 nebo 2 nevysloví, jestliže

a) došlo k porušení právních předpisů, společenské smlouvy, zakladatelské listiny nebo stanov, jehož důsledkem je jen nepodstatné porušení práv osob oprávněných domáhat se rozhodnutí podle odstavce 1 nebo jiných osob, nebo jestliže porušení nemělo závažné právní následky,

⁸⁵ Pelikánová, I., Plíva, S., Černá, S., Příbyl, Z., Vít, J., Zahradníčková, M. Obchodní právo. I. Díl, 2. přepracované vydanie, Praha : ASPI, 2003, s. 307.

b) by postupem podle odstavce 1 došlo k podstatnému zásahu do práv získaných v dobré víře třetími osobami,
c) byl pravomocně povolen zápis fúze, převodu jmění, rozdělení nebo změny právní formy do obchodního rejstříku, nebo

d) se vyslovení neplatnosti usnesení valné hromady proto, že byla svolána v rozporu se zákonem, společenskou smlouvou nebo stanovami, domáhá jen osoba, která takto valnou hromadu svolala anebo se podílela na jejím svolání, anebo jestliže na valné hromadě, která byla svolána v rozporu se zákonem, byli přítomni všichni společníci anebo společníci, kteří na valné hromadě přítomni nebyli, následně projevíli s usnesením souhlas.

(4) Osoby, které utrpěly škodu v důsledku toho, že rozhodnutí valné hromady bylo vydáno v rozporu s právními předpisy, společenskou smlouvou, zakladatelskou listinou nebo stanovami, mají vůči společnosti právo na její náhradu, dále právo na přiměřené zadostiučinění za porušení základních práv společníka, které může být poskytnuto i v penězích. Toto právo mají osoby uvedené v předchozí větě i v případě, že soud nevysloví neplatnost usnesení valné hromady z důvodů uvedených v odstavci 3. Právo na přiměřené zadostiučinění musí být uplatněno ve lhůtě stanovené pro podání návrhu na neplatnost usnesení valné hromady nebo ve lhůtě 3 měsíců ode dne, kdy nabylo právní moc rozhodnutí soudu podle odstavce 3, jinak zaniká.

(5) Jednatelé, kteří nepostupovali v souvislosti s přijímáním usnesení valné hromady podle ustanovení § 127 odst. 8, § 129 a § 135 odst. 2, ručí za závazky společnosti podle odstavce 4 společně a nerozdílně.

(6) V řízení jednájí za společnost jednatelé; jsou-li však účastníky řízení sami jednatelé, zastupuje společnost určený člen (členové) dozorčí rady. Navrhují-li jak jednatelé, tak členové dozorčí rady, nebo není-li dozorčí rada zřízena, určí zástupce společnosti valná hromada. Neučiní-li tak do tří měsíců od doručení návrhu společnosti, ustanoví soud společnosti opatrovníka.

(7) Výrok pravomocného rozhodnutí soudu podle odstavců 1, 2 nebo 3 je závazný pro každého.

(8) Jestliže nebyl podán návrh na neplatnost usnesení valné hromady podle odstavce 1 nebo 2 anebo jestliže nebyla úspěšná, **lze jeho platnost přezkoumávat jen v rejstříkovém řízení**, ve kterém soud rozhoduje o povolení zápisu skutečnosti založené usnesením valné hromady do obchodního rejstříku. To neplatí, jestliže se přijetím usnesení valné hromady o změně společenské smlouvy nebo stanov dostal do rozporu obsah stanov nebo společenské smlouvy s donucujícím ustanovením zákona, a v případech podle odstavce 9.

(9) Řízení k dosažení shody mezi skutečným stavem a zápisem skutečnosti založené usnesením valné hromady v obchodním rejstříku podle zvláštního právního předpisu může soud zahájit, kromě případů, kdy soud vysloví neplatnost usnesení valné hromady k návrhu podle odstavce 1 nebo 2, jen jestliže je na zahájení takového řízení veřejný zájem a nebudou-li jím podstatně dotčena práva třetích osob nabytá v dobré víře, nejdéle však do tří let od zápisu skutečnosti vzniklé z usnesení do obchodního rejstříku.

(10) Jestliže má být řízení o návrhu podaném podle odstavců 1 a 2 zastaveno proto, že **navrhovatel vzal návrh zpět**, nebo pro jinou překážku, kterou lze vstupem dalšího navrhovatele do řízení a jeho jednáním odstranit, a je-li zvláštní zájem společníků, kteří návrh nepodali, hodný právní ochrany, soud řízení nezastaví. V takovém případě soud vydá a vyvěsí na úřední desce soudu usnesení, v němž uvede

a) jaké věci se řízení o neplatnost usnesení valné hromady týká,

b) z jakého důvodu má být řízení zastaveno a jak lze překážku odstranit, a

c) poučení, že řízení bude zastaveno, pokud k podanému návrhu do tří měsíců od vyvěšení usnesení nepřistoupí další navrhovatel a neodstraní v této lhůtě překážku odůvodňující zastavení řízení.

(11) Usnesení soud doručí osobám uvedeným v odstavci 1 a uvede, kdy končí lhůta podle odstavce 10 písm. c). Uplyne-li lhůta marně, soud řízení zastaví.

(12) S řízením o vyslovení neplatnosti usnesení valné hromady je spojeno každé další řízení o neplatnosti téhož usnesení.“

SLOVENSKÁ PRÁVNÁ ÚPRAVA

„§ 183

O vyhlásení rozhodnutia valného zhromaždenia za neplatné platia obdobne ustanovenia § 131. **Akcionár, ktorý sa zúčastnil valného zhromaždenia, sa môže domáhať práva podľa § 131 ods. 1 iba ak podal**

protest do zápisnice z valného zhromaždenia.

§ 131

(1) Každý spoločník, konateľ, likvidátor, správca konkurznej podstaty, vyrovnávací správca alebo člen dozornej rady môže podať návrh na súd na určenie neplatnosti uznesenia valného zhromaždenia, ak je v rozpore so zákonom, spoločenskou zmluvou alebo so stanovami. **Rovnaké právo má aj bývalý spoločník alebo konateľ, ak sa ho uznesenie valného zhromaždenia týka.** Toto právo však zanikne, ak ho oprávnená osoba neuplatní do troch mesiacov od prijatia uznesenia valného zhromaždenia alebo ak valné zhromaždenie nebolo riadne zvolané, odo dňa, keď sa mohla o uznesení dozvedieť.

(2) Súd môže na návrh spoločníka určiť neplatnosť uznesenia valného zhromaždenia, len ak porušenie zákona, spoločenskej zmluvy alebo stanov mohlo obmedziť práva spoločníka, ktorý sa určenia neplatnosti domáha.

(3) V konaní konajú za spoločnosť konatelia; ak sú však účastníkmi konania sami konatelia, zastupuje spoločnosť určený člen (členovia) dozornej rady. Ak žalujú tak konatelia, ako aj členovia dozornej rady, alebo ak nie je dozorná rada zriadená, určí zástupcu spoločnosti valné zhromaždenie. Ak tak neurobí do troch mesiacov od doručenia žaloby spoločnosti, ustanoví súd spoločnosti opatrovníka.

(4) Neplatnosť uznesenia valného zhromaždenia spoločnosti sa netýka práv nadobudnutých v dobrej viere tretími osobami. **V pochybnostiach platí, že tretie osoby nadobudli práva v dobrej viere.**

(5) Právoplatné rozhodnutie súdu podľa odseku 1 je záväzné pre každého.“

V uvedených ustanoveniach ide o špeciálnu aktívnu legitimáciu osôb.⁸⁶ Okruh týchto osôb je v zásade vymedzený jednoznačne a domnievam sa, že i dostatočne široko. Otázne však je, či môže takú žalobu podať osoba, ktorá už nie je akcionárom, alebo sa ním naopak stala až po konaní napádaného valného zhromaždenia.

„K tomuto problému Nejvyšší soud v usnesení ze dne 1.8.2002, sp. zn. 29 Odo 11/2002, uzavřel, že ztratí-li oprávněná osoba poté, co podala návrh, postavení opravňující ji k jeho podání, přestává pro ni platit zákonem přiznaná aktivní legitimace v řízení, která je zákonem vázána právě na její postavení ve společnosti.“⁸⁷

Na rozdiel od uvedeného, SK ObZ vyslovene pripúšťa, aby žalobu podal a v konaní pokračoval i bývalý spoločník alebo konateľ (česky: *jednatel*), ak sa ho uznesenie týka. To by samozrejme v súdnom konaní musel preukázať.

Za zmienku stojí zaujímavý judikát Najvyššieho súdu Českej republiky. *„Práva a povinnosti společníka a práva a povinnosti jednatele společnosti s ručením omezeným nelze zaměňovat ani ztotožňovat, a to ani tehdy, pokud je společník zároveň jednatelem. Tato práva jsou právy vyplývajícími z dvojího, od sebe zcela odděleného postavení a zákon je rovněž upravuje zcela*

⁸⁶ „Právo domáhat se vyslovení neplatnosti usnesení valné hromady nemůže akcionář vykonat, jestliže ze zákona či rozhodnutí příslušného orgánu vyplývá, že nemůže vykonávat práva spojená s akcií.“ Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa, M. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. 10., podstatne rozšírené vydanie. Praha : C.H.Beck, 2005, 615 s.

⁸⁷ Dědič, J., Štenglová, I., Čech, P., Kříž, R. Akciové společnosti. 6., prepracované vydanie. Praha : C.H.Beck, 2007, 262 s.

*odděleně a nezávisle.*⁸⁸ Z uvedeného možno vyvodit', že podaniu žaloby na určenie neplatnosti uznesenia konateľom spoločnosti, ktorý zároveň toto uznesenie prijal, ako jediný spoločník pri výkone pôsobnosti valného zhromaždenia, nič nebráni. Domnievam sa však, že takýto záver naruša integritu fyzickej osoby, ktorú uplatňujeme napríklad keď tvrdíme, že pokiaľ jediný spoločník uzatvoril zmluvu o prevode obchodného podielu, nie je potrebné trvať i na udelení súhlasu valného zhromaždenia s takým prevodom. Navyše jediný spoločník, môže uznesenie kedykoľvek zmeniť.

Pokiaľ ide o lehotu, v ktorej je možné žalobu na určenie neplatnosti uznesenia valného zhromaždenia podať, ide o trojmesačnú, prekluzívnu lehotu. CZ ObZ ešte navyše stanovuje objektívnu jednoročnú lehotu, po uplynutí ktorej, už nie je možné uznesenie napadnúť.

Dôvody, pre ktoré je možné uznesenie valného zhromaždenia napadnúť, sú jednoznačne dané. Sú nimi porušenie zákona, stanov, alebo zakladateľskej zmluvy či listiny. Dôvody porušenia je možné rozdeliť do dvoch základných skupín; (i) formálno-právne vady valného zhromaždenia a (ii) vecno-právne vady uznesenia valného zhromaždenia. Obe sú dôvodom na vyslovenie neplatnosti uznesenia valného zhromaždenia.

V prípade procesných vád, ide o vady, chyby a nedodržania postupu pre zvolávanie valného zhromaždenia. V zásade pôjde (čo sa i často v praxi deje) o obsahové nedostatky pozvánky, nedodržanie lehoty na zvolanie valného zhromaždenia, atď. Môže však ísť i o vady samotného procesu konania valného zhromaždenia. Napríklad nezvolenie predsedajúceho, neumožnenie podania návrhu či protinávrhu akcionárom a pod. Zákon však nepripúšťa, aby sa neplatnosti uznesenia dovoľávala osoba, ktorá vadné zvolanie valného zhromaždenia sama zapríčinila.

Uvedené vyjadril i Najvyšší súd Českej republiky už v roku 1996, keď v rozsudku zo dňa 10.1.1996, sp. zn. Odon 23/95/Fa prijal záver, že ustanovenie obchodného zákonníka o vyslovení neplatnosti uznesenia valného zhromaždenia je potrebné vykladať tak, že sa týka nie len prípadov rozporu obsahu uznesenia s uvedenými normami, ale i na prípady, kedy uznesenie nie je v súlade s predpismi upravujúcimi spôsob zvolania valného zhromaždenia.

⁸⁸ Právní rozhledy č. 9/1997. s. 482.

Dôležité je však zdôrazniť, že pokiaľ sa procesných väd nikto nedovolá v prekluzívnej lehote, vady sa zhoja a uznesenie zostane platné. To isté sa potom týka i uznesení, ktoré by trpeli nedostatkom formy.⁸⁹

CZ ObZ ďalej výslovne stanovuje, že neplatnosti uznesenia sa nemožno dovolávať z dôvodu nepodstatného porušenia zákona či stanov. Výslovne tiež uvádza, že takýmto nepodstatným porušením je práve nedodržanie náležitostí pozvánky na valné zhromaždenie. SK ObZ takéto ustanovenie neobsahuje. Umožňuje teda podať žalobu o určenie neplatnosti uznesenia valného zhromaždenia i z dôvodu, že valné zhromaždenie nebolo riadne zvolané (napríklad preto, že pozvánka neobsahovala zákonné náležitosti pri rozhodovaní o zvýšení základného imania).⁹⁰ SK ObZ však v niektorých ďalších svojich ustanoveniach výslovne hovorí o tom, že porušenie niektorých práv akcionárov (najmä práva na informácie) nie je dôvodom na vyslovenie neplatnosti uznesenia valného zhromaždenia.⁹¹

Okrem obsahu pozvánky na valné zhromaždenia, spôsobuje časté problémy i nedodržanie lehoty na zvolanie valného zhromaždenia. V minulosti bola nastolená otázka, či takýto nedostatok je dôvodom na domáhanie sa neplatnosti uznesenia valného zhromaždenia. Ako už bolo uvedené vyššie, podľa CZ ObZ by takáto možnosť bola hneď na začiatku vylúčená. Nedostatok pozvánky nemožno považovať za podstatný zásah do práv akcionára.

V slovenskej právnej praxi bola nakoniec predmetná otázka judikovaná. Ak sa predmetného valného zhromaždenia zúčastnili všetci akcionári a v úvode valného zhromaždenia (a v notárskej zápisnici z jeho konania) potvrdili, že na dodržaní lehoty netrávajú, nie je viac možné z takého dôvodu napadnúť uznesenia valného zhromaždenia. *„Formálne nedostatky pri zvolávaní valného zhromaždenia akciovej spoločnosti, ktoré by inak mohli byť dôvodom*

⁸⁹ „... (hlasy byly špatně sečteny, zohlednily se i hlasy osoby, která nebyla společníkem, atd.), usnesení tedy nemělo být přijato. Domnívám se, že tyto vady založí nanejvýš důvod neplatnosti. Pokud se jich nikdo včas nedovolá, vady se zhojí a usnesení zůstane platné. Totéž se týká nedostatků formy jinak přijatých usnesení (o usnesení např. nebude pořázen notářský zápis, ač to zákon vyžaduje).“ Čech, P. Ještě k neplatnosti a nicotnosti usnesení valné hromady. Právní rádce č. 4/2009.

⁹⁰ Z rozhodnutia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky, R 61/1996 dokonca možno vyvodiť, že dôvodom neplatnosti uznesenia valného zhromaždenia môže byť i to, že ho zvolalo predstavenstvo, ktorého členovia boli zvolení v rozpore so zákonom (v uvedenom prípade z dôvodu, že stanovy obsahovali nižší počet členov predstavenstva než bol zvolený). Najvyšší súd Slovenskej republiky ako dôvod na vyslovenie neplatnosti uznesenia valného zhromaždenia uznáva i to, že na pozvánke nebolo uvedené, či ide o riadne alebo mimoriadne valné zhromaždenia (Zo súdnej praxe č. 32/1999); alebo že sa rozhodnutie týka veci, ktorá nebola v pozvánke uvedená ako bod programu, ani doň doplnená podľa SK ObZ (Zo súdnej praxe č. 52/2003).

⁹¹ § 180 ods. 5, § 184 ods. 8, § 218h ods. 2 SK ObZ.

*na vyslovenie neplatnosti na ňom prijatých uznesení, môžu byť zhojené zhodným prejavom vôle všetkých akcionárov.*⁹²

Najvyšší súd Českej republiky v rozsudku zo dňa 5.11.1997, sp. zn. 1 Odon 74/96 zaujíma stanovisko, že pokiaľ bol nezákonným postupom akciovej spoločnosti akcionárovi znemožnený výkon hlasovacieho práva, avšak táto okolnosť nemohla mať vplyv na výsledok hlasovania o napadnutom uznesení, nie je taký postup dôvodom na vyhlásenie uznesenia valného zhromaždenia za neplatné.

Pri rozhodovaní o návrhu na vyslovenie neplatnosti uznesenia valného zhromaždenia by súd mal vždy brať zreteľ na posúdenie miery závažnosti porušenia zákona či stanov a miery následného zásahu do nadobudnutých práv tretích osôb. Dôsledky neplatnosti uznesenia môžu byť často veľmi závažné. Nejde pritom len o ochranu práv tretích osôb, ktoré konali vo viere v rozhodnutie valného zhromaždenia. Ide i o ochranu práv samotných akcionárov. Závažné budú najmä dôsledky pre rozhodnutia, ktoré sa zapisujú do obchodného registra. Typickým príkladom je rozhodovanie o zvýšení základného imania.⁹³

Ak by súd napríklad vyslovil neplatnosť uznesenia valného zhromaždenia potom, čo bola nová výška základného imania zapísaná do obchodného registra (pričom takýto zápis, je zápisom konštitutívnym) spôsobilo by to závažný problém najmä v prípade, ak medzičasom došlo k ďalším zmenám vo výške základného imania a k vydaniu novej emisie akcií. Domnievam sa, že žiadne procesné vady konania valného zhromaždenia by nemali spôsobiť uvrhnutie akcionárov i spoločnosti do tak závažnej právnej neistoty. Pokiaľ by bolo predmetné zvýšenie základného imania v rozpore s kogentnými ustanoveniami ObZ, bolo by zrejme neplatné bez ohľadu na to, či by jeho uznesenie bolo alebo nebolo vyhlásené súdom za neplatné.

„Jednou ze základních zásad, na kterých spočívá obchodní zákoník, je zásada ochrany třetích osob. Tak i v případech, kdy by vyslovením neplatnosti usnesení došlo k podstatnému zásahu

⁹² Zo súdnej praxe č. 67/2000.

⁹³ „Dojde-li k rozhodnutí o neplatnosti, není možné z neplatnosti vyvodit všechny důsledky, protože by mohlo dojít k narušení práv nabytých v dobré víře třetími osobami. To znamená, že společníci takto chráněni nejsou. Společníci jsou považováni za osoby natolik úzce spjaté se společností, že se předpokládají jejich dostatečné informace. Z praxe víme, že tento předpoklad zejména s ohledem na nízkou úroveň právního vědomí nebývá splněn. Pokud ale např. na základě usnesení valné hromady, které bylo později prohlášeno za neplatné, došlo ke zvýšení základního jmění, upisovatelé nových vkladů nebudou dotčeni a bude platit vyšší částka základního jmění. Podobně uzavře-li společnost na základě rozhodnutí jakékoli smlouvy s třetími osobami, budou tyto smlouvy bez vad a plně platné. Totéž platí, pokud budou třetí osoby jednat s jednatelem jmenovaným valnou hromadou, jejíž usnesení bylo prohlášeno soudem za neplatné – veškerá jednání takového jednatele budou platná.“ Pelikánová, I., Plíva, S., Černá, S., Příbyl, Z., Vít, J., Zahradníčková, M. Obchodní právo. I. Díl, 2. přepracované vydanie, Praha : ASPI, 2003, s. 308.

*do práv získaných v dobré víře třetími osobami, omezuje zákon výkon práva akcionářů a ostatních osob oprávněných domáhat se vyslovení neplatnosti usnesení valné hromady, v zájmu ochrany třetích osob. Vzhledem k tomu, že toto ustanovení lze aplikovat pouze při podstatném zásahu do práv třetích osob, které jsou v dobré víře, není v praxi jeho aplikace příliš běžná. Využívá se např. tehdy, jestliže je návrhem na vyslovení neplatnosti usnesení valné hromady napadena platnost usnesení valné hromady o zvýšení základního kapitálu a soud by rozhodl o jeho neplatnosti poté, co již rejstříkový soud povolil zápis zvýšení základního kapitálu do obchodního rejstříku, byly emitovány akcie na zvýšení a obchodují se na oficiálních trzích.*⁹⁴

Uznesenie valného zhromaždenia môže trpieť viacerými vadami, ktoré môžu byť dôvodom pre vyslovenie jeho neplatnosti. Závisí od vôle každej osoby oprávnenej podať žalobu, ktoré dôvody neplatnosti bude uplatňovať. Rámec súdneho konania je tak daný obsahom žaloby. Súd preto pri rozhodovaní o neplatnosti uznesenia skúma len tie dôvody neplatnosti, ktorých sa oprávnená osoba v žalobe dovoľáva.

Otázku doplnenie podanej žaloby o ďalšie dôvody vyslovenia neplatnosti uznesenia riešia české a slovenské sudy úplne opačne. Najvyšší súd Českej republiky judikoval túto otázku nasledovne. „Po uplynutí tříměsíční lhůty nelze podat úspěšně u soudu návrh na vyslovení neplatnosti usnesení valné hromady, ani rozšířit okruh usnesení, ohledně kterých se navrhovatel domáhá vyslovení neplatnosti. I po uplynutí této lhůty však navrhovatel může měnit či doplňovat důvody včas podaného návrhu.“⁹⁵ Naopak Najvyšší súd Slovenskej republiky v rozsudku, sp. zn. 4 Obo 21/2000 k tomu uvádza, že „žalobu o vyslovenie neplatnosti uznesenia valného zhromaždenia obchodnej spoločnosti nemožno úspešne dopĺňať o ďalšie dôvody neplatnosti po uplynutí troch mesiacov od prijatia uznesenia valného zhromaždenia.“ V záujme zvýšenia ochrany právnej istoty spoločnosti i dobromyseľných tretích osôb sa prikláňam k rozhodnutiu slovenského súdu.

Dovoľujem si tiež poukázať na ďalšiu rozdielnosť v českej a slovenskej právnej úprave tejto problematiky. V zmysle SK ObZ je mandatórnou podmienkou možnosti dovoľávať sa neplatnosti uznesenia valného zhromaždenia akciovej spoločnosti podanie protestu už počas konania valného zhromaždenia. Akcionár, ktorý sa valného zhromaždenia akciovej spoločnosti zúčastní, môže následne podať návrh na súd na určenie neplatnosti uznesenia

⁹⁴ Dědič, J., Štenglová, I., Čech, P., Kříž, R. Akciové společnosti. 6., prepracované vydanie. Praha : C.H.Beck, 2007, 267 s.

⁹⁵ Soubor rozhodnutí Nejvyššího soudu. Praha : C.H.Beck. č. 9/2001. s. 80.

valného zhromaždenia iba, ak podal protest. Výnimku zavádza posledná novela SK ObZ účinná od 1.12.2009, ktorá podanie protestu nevyžaduje pre prípady korešpondenčného hlasovania alebo hlasovania prostredníctvom elektronických prostriedkov pri verejných akciových spoločnostiach.

Za zmienku ešte stojí ustanovenie CZ ObZ, podľa ktorého pokiaľ nedošlo k podaniu žaloby na určenie neplatnosti uznesenia, alebo bola neúspešná, možno platnosť uznesenia preskúmať výlučne len v konaní registrového súdu. SK ObZ takúto úpravu neobsahuje. Domnievam sa preto (a prax tomu i napovedá), že slovenský obchodný register pri rozhodovaní o zápisoch nepreskúmava, či uznesenie valného zhromaždenia nemá formálno-právne vady a zrejme sa ani nezaoberá vecno-právnymi vadami takého uznesenia. Avšak OSP (česky: OSŘ) v § 200a obdobne upravuje osobitné konanie registrového súdu, ktorým sa má dosiahnuť zhoda medzi zápisom v obchodnom registri a skutočným stavom.

Pokiaľ ide o späť vzatie podaného návrhu, to je samozrejme možné. CZ ObZ však pre taký prípad ešte stanovuje, že pokiaľ ide o skutočnosť dôležitú i pre ostatných akcionárov, a konanie môže pokračovať za vstupu iného účastníka, vyvesí na úradnej tabuli súdu výzvu, aby nový navrhovateľ vstúpil do konania v lehote troch mesiacov. Až po márnom uplynutí takejto lehoty konanie zastaví.

Osoby, ktoré utrpeli škodu v dôsledku toho, že uznesenie valného zhromaždenia bolo v rozpore so zákonom alebo stanovami, majú nárok na náhradu škody voči spoločnosti. „*Akcionář může uplatnit i právo na přiměřené zadostiučinění za porušení základních práv společníka.*“⁹⁶ Právo na náhradu škody a primerané zadostiučinenie však vzniká iba v prípade, ak bol návrh na vyslovenie neplatnosti úspešný, alebo ak bol zamietnutý iba z dôvodov podľa § 131 ods. 3 CZ ObZ.

Je potrebné povedať, že jednou stránkou problematiky neplatnosti uznesenia valného zhromaždenia sú vyššie spomínané kritériá takých dôvodov, druhou stránkou sú dôsledky formálne „platných“ uznesení, ktoré sa ale svojim obsahom priečia kogentným ustanoveniam ObZ. Táto problematika, tzv. druhého aspektu vadných uznesení, je v rozsiahlej miere rozpracovaná v kapitole o právnej povahe uznesenia valného zhromaždenia.

Nasledovný praktický príklad uvedený v kazuistike tejto kapitoly dokladá, že i napriek tomu, že slovenská právna úprava nie je v tejto otázke tak dôsledná ako česká, pri aplikácii práva uznáva rovnaké zásady a vedie tak k rovnakým záverom, ako predpokladá CZ ObZ. Na

⁹⁶ Černá, S. Obchodní právo. Akciová společnost. 3. díl, Praha : ASPI, 2006, s. 174.

druhej strane SK ObZ rieši niektoré otázky, ktoré môžu prispieť i k riešeniu rovnakých otázok podľa CZ ObZ.

7.2 Kazuistika

Akcionár podal na súd žalobu, ktorou sa domáhal určenia neplatnosti uznesenia valného zhromaždenia o zvýšení základné imania z dôvodu, že pozvánka na toto valné zhromaždenie neobsahovala dôvody zvýšenia základného imania, čo je v rozpore s ustanovením § 202 ods. 2 písm. a) SK ObZ.

Podľa obligatórnej personálnej podmienky môže žalobu o určenie neplatnosti uznesenia valného zhromaždenia podľa SK ObZ podať (okrem ďalších taxatívne vymedzených osôb):

- (i) akcionár, ktorý podal protest do zápisnice z valného zhromaždenia, na ktorom sa zúčastnil,
- (ii) akcionár, ktorý sa valného zhromaždenia nezúčastnil (ten nemusí splňať podmienku podania protestu), alebo
- (iii) bývalý akcionár, za predpokladu, že sa ho uznesenia valného zhromaždenia týka.

V zmysle časového aspektu musí byť žaloba o určenie neplatnosti uznesenia valného zhromaždenia podaná v prekluzívnej lehote troch mesiacov od prijatia uznesenia valného zhromaždenia, alebo ak valné zhromaždenie nebolo riadne zvolané, odo dňa, keď sa mohol oprávnený navrhovateľ o uznesení dozvedieť.

Vecný aspekt, z pohľadu akcionára predstavuje obligatórnu podmienku stanovenú v § 131 ods. 2 SK ObZ, podľa ktorej súd môže na návrh spoločníka určiť neplatnosť uznesenia valného zhromaždenia, len ak porušenie zákona, spoločenskej zmluvy alebo stanov mohlo obmedziť práva spoločníka, ktorý sa určenia neplatnosti domáha.⁹⁷ (Pre ostatné zákonom oprávnené osoby na podanie návrhu sa splnenie tejto podmienky nevyžaduje). Ide o špeciálnu hmotnoprávnu podmienku, ktorej splnenie súd musí skúmať *ex offio*. Navyše medzi porušením zákona a napadnutým uznesením valného zhromaždenia musí byť vecná súvislosť.

Z uvedeného vyplýva, že pre úspešné domáhanie sa určenia neplatnosti uznesenia valného zhromaždenia musia byť súčasne splnené štyri obligatórne podmienky: (i) oprávnenosť

⁹⁷ Uvedené možno pripodobniť ustanoveniu § 131 ods. 3 písm. a) CZ ObZ.

navrhovateľa – jeho aktívna legitímácia, (ii) rozpor uznesenia valného zhromaždenia so zákonom, spoločenskou zmluvou, alebo stanovami, (iii) časový aspekt – dodržanie prekluzívnej lehoty, a (iv) vecný aspekt závažnosti väd valného zhromaždenia.

Z SK ObZ vyplýva, že protest musí byť podaný proti uzneseniu valného zhromaždenia. Právna úprava nekladie žiadne požiadavky na obsah protestu, musí byť však z neho zrejmé voči ktorému uzneseniu sa protest podáva. Z uvedeného vyplýva, že protest musí byť podaný do zápisnice z valného zhromaždenia po prijatí uznesenia voči ktorému smeruje. Námietky podané proti predneseniu návrhu nemožno považovať za podanie protestu.

*„Protest podľa nášho názoru môže obsahovať označenie dôvodov nesúhlasu s rozhodnutím valného zhromaždenia, nie je však jeho obligatórnou súčasťou. Určenie dôvodov nesúhlasu s rozhodnutím valného zhromaždenia teda nie je ani podmienkou na podanie žaloby o určenie neplatnosti uznesenia valného zhromaždenia.“*⁹⁸ Uvedené však bude mať podľa mňa viac procesno-právny význam. Z hmotnoprávneho hľadiska budú dôvody neplatnosti musieť byť vždy preukazované.⁹⁹

Ak sa akcionár zúčastnil valného zhromaždenia, ale nepodal protest do zápisnice, nie je aktívne legitimovaný na podanie žaloby. Právna úprava protestu v prípade akciovej spoločnosti tak predstavuje lakmusový papierik, ktorý indikuje problémy s uznesením valného zhromaždenia. Avšak len čiastočne. Stále totiž môže návrh bez podmienky protestu podať akcionár, ktorý sa valného zhromaždenia nezúčastnil, ako i ktorákoľvek ďalšia zákonom oprávnená osoba.

Pokiaľ by z akéhokoľvek dôvodu bolo odmietnuté zaznamenať podaný protest do zápisnice z valného zhromaždenia, musel by dôkazné bremeno uniesť akcionár.

V prípade, keď návrh na určenie neplatnosti podáva akcionár, súd môže o tomto návrhu rozhodovať iba v prípade, keď napadnutým uznesením, ktorým bol porušený zákon, spoločenská zmluva alebo stanovy, boli obmedzené práva akcionára, ktorý návrh na určenie neplatnosti podal. V dôvodovej správe k SK ObZ sa v tejto súvislosti uvádza, že v takom prípade je aktívne procesne legitimovaný len ten spoločník, ktorého práva mohli byť uznesením obmedzené. Z uvedeného vyplýva, že SK ObZ spoločníkovi vôbec neumožňuje

⁹⁸ Ovečková, O. a kol. Obchodný zákonník. Komentár. 1., Bratislava : Iura Edition, 2005, s. 601.

⁹⁹ Na rozdiel od uvedeného Suchoža zastáva názor, že v návrhu musí byť uvedené, aké ustanovenia zákona alebo stanov boli porušené, a v prípade akcionára i to, aké jeho práva a akým spôsobom mohli byť rozhodnutím valného zhromaždenia obmedzené. Suchoža, J. a kol. Obchodný zákonník a súvisiace predpisy. Komentár. Bratislava : Eurounion, 2007, s. 419.

podat' návrh na určenie neplatnosti v prípade, ak by síce napadnuté uznesenie bolo v rozpore so zákonom, spoločenskou zmluvou alebo stanovami, avšak akcionára by takéto uznesenie v jeho právach neobmedzovalo.

Dokonca ani v konaniach, ktoré sa začali pred 1.1.2002, nemohol súd ďalej pokračovať, ak zistil, že práva akcionára, na návrh ktorého sa konanie začalo, nie sú napadnutým uznesením dotknuté. Táto skutočnosť vyplýva z prechodného ustanovenia § 768c ods. 13 SK ObZ, v zmysle ktorého aj súdne konania, ktoré sa začali pred 1.1.2002, sú dokončené podľa novej právnej úpravy za aplikácie ustanovenia § 131 ods. 2 SK ObZ.

Takýto prístup slovenskej právnej úpravy je zásadne odlišný od českej. Najvyšší súd Českej republiky judikoval presne opačne, že *„navrhovatel domáhající se vyslovení neplatnosti usnesení valné hromady akciové společnosti má povinnost tvrzení, že usnesením této valné hromady byl porušen zákon či stanovy akciové společnosti; nemá povinnost tvrzení, že tímto usnesením byla porušena jeho práva.“*¹⁰⁰

Zo skutkovej podstaty napadnutého uznesenia valného zhromaždenia vyplýva, že ním došlo k zvýšeniu základného imania spoločnosti z vlastných zdrojov, pričom došlo k navýšeniu menovitej hodnoty každej jednej akcie. K zápisu zvýšenia základného imania a menovitej hodnoty akcií do obchodného registra došlo následne, pričom tento zápis má konštitutívne účinky.

Na základe zvýšenia základného imania došlo k rovnomernému zvýšeniu menovitých hodnôt všetkých akcií. Z uvedeného dôvodu sa nijak nezmenil pomer jednotlivých akcionárov na základnom imaní, ani na hlasovacích právach. Nedošlo k žiadnym rozdielom v postavení akcionárov, ani k zhoršeniu ich postavenia, či narušeniu ich akcionárskych práv. Napádaným uznesením nemohli byť preto práva akcionára nijako obmedzené.

Pri rozhodovaní o podanej žalobe o určenie neplatnosti uznesenia valného zhromaždenia musí súd ako predbežnú otázku riešiť, či navrhovateľ je akcionárom spoločnosti. V rozsudku Najvyššieho súdu Slovenskej republiky, č. k. Obdo V 24/2003, sa hovorí, že ak spoločnosť znemožní akcionárovi účasť na valnom zhromaždení, sú dané podmienky pre vyslovenie neplatnosti napádaného uznesenia.

Žaloba o určenie neplatnosti uznesenia je osobitným druhom určovacej žaloby. Z jej osobitosti vyplýva, že ju môže podať iba taxatívne vymedzený okruh osôb, iba z určitých

¹⁰⁰ Právní rozhledy č. 11/2001. s. 554.

dôvodov a musia byť splnené ďalšie osobitné podmienky. Akcionár, ktorého účasť v spoločnosti zanikla v priebehu konania o určenie neplatnosti uznesenia, si zachová aktívnu legitímáciu v spore, len ak preukáže naliehavý právny záujem na požadovanom určení. Naliehavý právny záujem na určení je daný najmä vtedy, ak by bez tohto určenia bolo ohrozené právo navrhovateľa, alebo ak by sa bez tohto určenia jeho právne postavenie stalo neistým.

Právo podať na súd žalobu o určenie neplatnosti uznesenia valného zhromaždenia má aj osoba, ktorá v deň konania valného zhromaždenia nebola akcionárom spoločnosti, ale v čase, keď toto právo uplatňuje, spĺňa podmienky ustanovené v ObZ.¹⁰¹ Právo napadnúť uznesenie valného zhromaždenia je spojené s vlastníctvom akcií a ich prevodom prechádza na nadobúdateľa.

V českej odbornej literatúre sa k uvedenému uvádza nasledovné. *„Jestliže může mít rozhodnutí valné hromady dopad na poměry navrhovatele založené jeho vztahem ke společnosti i poté, ztratil postavení zakládající jeho aktivní legitimaci v době podání návrhu, bylo by v rozporu s účelem posuzovaného ustanovení odepřít mu aktivní legitimaci v řízení. Jeho právní zájem (vyplývající původně z jeho postavení ve společnosti) na rozhodnutí o případné protiprávnosti usnesení valné hromady ztrátou postavení, opravňující ho k podání návrhu, nepominul.“*¹⁰²

Nakoľko SK ObZ nevyklučuje podanie žaloby z dôvodov nedostatkov v obsahu pozvánky na valné zhromaždenie, je potrebné zamyslieť sa nad možnými dôsledkami neplatnosti uznesenia valného zhromaždenia o zvýšení základného imania potom, čo takéto zvýšenie už bolo zapísané do obchodného registra. Stav zapísaný v obchodnom registri by nezodpovedal skutočnému stavu (pominuli by účinky neplatného uznesenia valného zhromaždenia), bolo by potom možné, aby súd, v konaní o dosiahnutie zhody medzi zápisom v obchodnom registri a skutočným stavom, rozhodol uznesením o navrátení do pôvodného stavu, t.j. do stavu pred zápisom údajov vyplývajúcich z neplatného uznesenia valného zhromaždenia. Platí tiež, že ani pri konaniach o dosiahnutie zhody medzi zápisom v obchodnom registri a skutočným

¹⁰¹ Zo súdnej praxe č. 88/2006.

¹⁰² Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa, M. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. 10., podstatne rozšírené vydanie. Praha : C.H.Beck, 2005, 439 s.

stavom, ani pri zápise údajov do obchodného registra, nemá súd oprávnenie riešiť otázku platnosti alebo neplatnosti uznesenia valného zhromaždenia ako prejudiciálnej otázky.¹⁰³

V popisovanom skutkovom prípade sa stalo, že spoločnosť medzičasom rozhodla o znížení základného imania na hodnotu nižšiu, než bolo pred konaním napádaného valného zhromaždenia. Domnievam sa preto, že ak by aj súd rozhodol o neplatnosti uznesenia z praktického hľadiska už k naplneniu takých dôsledkov prišlo. Nebolo by preto možné prijať iný záver, než ten, že základné imania spoločnosti je plne v súlade so zákonom, nech súd o predmetnej žalobe rozhodne akokoľvek.

V uznesení Najvyššieho súdu Českej republiky zo dňa 8.1.1998, sp. zn. 1 Odon 61/97 sa uvádza, že okolnosť, že platnosť uznesenia je preskúmaná súdom preto, že bola spochybnená zákonnosť zvolania valného zhromaždenia, nebráni tomu, aby iné, riadne zvolané valné zhromaždenie prijalo obsahovo zhodné uznesenie.

7.3 Povaha uznesenia valného zhromaždenia (valné hromady)

Otázku, či je uznesenie valného zhromaždenia právnym úkonom, alebo ním nie je, je možné s trochou nadsádzky prirovnať k shakespearovskej otázke byť, či nebyť. Mnohé sa na túto tému napísalo a povedalo. Chvíľu sa právna teória prikláňa na jednu stranu, chvíľu na druhú. Jednoznačnú odpoveď však stále nedáva. Respektíve ju poskytuje vždy inú, v závislosti na období a vývoji prezentovaných názorov.

Túto problematickú matériu právnej teórie je možné zhrnúť do troch základných postulátov, ktoré sa vyskytujú v odbornej literatúre.

1. uznesenie valného zhromaždenia je právnym úkonom (i keď zástancovia tejto teórie v zásade dodávajú, že právnym úkonom *sui generis*),
2. uznesenie valného zhromaždenia nie je právnym úkonom, a
3. odpoveď na túto otázku je dodnes nejednoznačná a názory na ňu sa diametrálne líšia.

„Otázka právní povahy rozhodnutí valné hromady je však velmi náročným právním problémem, jímž je však nutno se zabývat.“¹⁰⁴

¹⁰³ Patakyová, M. a kol. Obchodný zákonník. Komentár. 2. aktualizované vydanie. Praha : C.H.Beck, 2008, 384s.

Autori publikácie *Akciové společnosti* Dědič, Štenglová, Čech, Kříž¹⁰⁵ venujú uvedenej problematike tridsať strán. Prinášajú tak značne komplexný výpočet názorov a argumentov popredných českých právnych odborníkov k tejto problematike.

Odborníkov citovaných v spomínanej publikácii by bolo možné rozdeliť do dvoch skupín; ako zástancov prvej či druhej teórie. Dovoľujem si tvrdiť, že typickým zástancom názoru, že uznesenie valného zhromaždenia je právnym úkonom je Eliáš. Naproti tomu napr. Štenglová či Dědič sú skôr zástancami druhej teórie. „*Domníváme se, že usnesení valní hromady nelze považovat za právní úkon.*“¹⁰⁶

Eliáš k uvedenému uvádza.

„*Uplynutím objektivní tříměsíční lhůty, počítané ode dne přijetí usnesení, právo žalovat o jeho neplatnost zaniká. Tím však není řečeno, že uplynutí lhůty zhojí vadnost jakéhokoli protiprávně přijatého usnesení, ani to, že vymezení osob aktivně legitimovaných k žalobě podávané podle § 131 (§183) CZ ObZ vůbec vylučuje možnost jiných osob žalovat o neplatnost usnesení podle § 80 písm. c) OSŘ. I usnesení valné hromady je právním úkonem a předpisy § 34 a násl. CZ OZ se vztahují i na toto usnesení. Patrně se lze přiklonit k závěru, že zmeškání lhůty nekryje případy, kdy je obsah usnesení v rozporu s kogentní normou.*“
...“*Zákon se k usnesení valné hromady chová, jako by právním úkonem byla. Při opačném postupu by zákonodárce mohl jen obtížně konstruovat právní možnost prohlásit tato usnesení za neplatná.*“¹⁰⁷

Zástancovia druhej teórie argumentujú nasledovne.

„*Usnesení valné hromady nemůže být právním úkonem společnosti proto, že valná hromada není orgánem způsobilým činit jménem společnosti právní úkony. Právním úkonem společníků pak podle našeho názoru není proto, že usnesení nepřijímají společníci jako fyzické či právnické osoby, ale přijímá je valná hromada, tedy orgán společnosti.*“¹⁰⁸

Tí, ktorí zastávajú názor, že uznesenie valného zhromaždenia nie je právnym úkonom potom tvrdia, že ide o právnu skutočnosť, s ktorou zákon spája určité právne následky.

¹⁰⁴ Pelikánová, I. Komentář k obchodnímu zákoníku. 3. díl. Praha : Linde, 1996, s. 83.

¹⁰⁵ Dědič, J., Štenglová, I., Čech, P., Kříž, R. *Akciové společnosti*. 6., prepracované vydanie. Praha : C.H.Beck, 2007.

¹⁰⁶ Dědič, J., Kříž, R., Štenglová, I., *Akciové společnosti*. 2. vydanie. Praha : C.H.Beck, 1997, s. 163, 164.

¹⁰⁷ Eliáš, K. *Kurs obchodního práva II. Právnické osoby jako podnikatelé*. 1. vydanie. Praha : C.H.Beck, 1995, s. 127 a násl.

¹⁰⁸ Dědič, J., Kříž, R., Štenglová, I., *Akciové společnosti*. 2. vydanie. Praha : C.H.Beck, 1997, s. 163, 164.

„Existují i názory, že usnesení valné hromady není právním úkonem ani společnosti, ani společníků, nýbrž jde o jinou právní skutečnost.“¹⁰⁹

I z rozhodnutia Najvyššieho súdu Českej republiky publikovaného v SJ č. 8/98, s. 182 vyplýva, že uznesenie valného zhromaždenia nie je právnym úkonom, ale inou právnou skutočnosťou v zmysle § 2 ods. 1 CZ OZ.

Mohli by sme v prípade právnej skutočnosti hovoriť o jej neplatnosti? Nie, nebolo by to možné postupom o neplatnosti právnych úkonov. Muselo by ísť len o osobitnú úpravu obsiahnutú pre danú skutočnosť v zákone. Mohlo by byť potom za takúto osobitnú právnú úpravu považované práve ustanovenie § 183 ObZ? Napríklad existuje i neplatnosť manželstva alebo spoločnosti, ktoré len ťažko je možné považovať za právny úkon.¹¹⁰

„Vzhledem k tomu, že usnesení valné hromady nelze považovat za právní úkon, nelze aplikovat na neplatnost usnesení valné hromady ustanovení obchodního a občanského zákoníku o absolutní a relativní neplatnosti právních úkonů a neplatnost usnesení valné hromady lze posuzovat pouze podle ustanovení § 131 (a § 183) CZ ObZ.“¹¹¹

V nasledujúcich odsekoch sa pokúsím zhrnúť základnú argumentáciu prvej i druhej skupiny a na jej základe vysloviť i svoj názor získaný praktickými skúsenosťami v tejto oblasti a prikloniť sa tak k jednej, či druhej skupine.

Dôvodom, prečo si túto otázku kladieme je posúdenie platnosti či neplatnosti uznesenia valného zhromaždenia. Iba tak sme schopní povedať, či sa jeho neplatnosti možno dovoľávať výlučne podľa § 183 ObZ a uplynutím prekluzívnej lehoty ho viac napadnúť nie je možné, alebo naň platí aplikácia OZ o absolútnej a relatívnej neplatnosti so všetkými jej dôsledkami. Vovedieme teda akcionárov, spoločnosť a tretie osoby do právnej istoty či neistoty? Bude vyšším princípom ochrana práv tretích osôb nadobudnutá v dobrej viere alebo ochrana všeobecných právnych princípov na ktorých funguje náš právny systém?

Uznesenie valného zhromaždenia je prejavom vôle akcionárov (v niektorých názoroch sa objavovalo i stanovisko, že ide o prejav vôle samotnej spoločnosti). Takýto prejav vôle smeruje voči ostatným akcionárom (v niektorých výnimočných prípadoch môže smerovať i voči tretím osobám stojacím mimo spoločnosť). Uznesenie valného zhromaždenia spôsobuje

¹⁰⁹ Dědič, J. Činnost notáře a novela obchodního zákoníku. Ad Notam, 1996, č. 4.

¹¹⁰ Pelikánová, I. Komentář k obchodnímu zákoníku. 3. díl. Praha : Linde, 1996.

¹¹¹ Dědič, J. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. Praha : Prospektrum, 1997, s. 367, 375.

vznik, zmenu či zánik určitých zákonom stanovených práv či povinností. Splňa tak všetky znaky právneho úkonu v zmysle OZ.¹¹²

*„Usnesení bylo chápáno jako smlouva, jako vícestranný právní úkon, při němž nejsou projevy vůle zaměřeny vůči sobě, ale k určitému společnému cíli, jako kolektivní akt vůle zvláštního druhu.“*¹¹³

Valné zhromaždenie, vrcholný orgán spoločnosti, nemá právnú subjektivitu (na tom sa zhodujú všetci komercionalisti). Pokiaľ nemá právnú subjektivitu nemôžu byť jeho akty právnymi úkonmi.

Ide v zásade o veľmi jednoduchú formuláciu týchto postulátov, ktorých ďalšia zásadná argumentácia sa potom odvíja v posudzovaní neplatnosti uznesenia valného zhromaždenia a jeho dôsledkov.

Pokiaľ je uznesenie valného zhromaždenia právnym úkonom vzťahuje sa naň ustanovenie § 39 OZ o neplatnosti právnych úkonov. Môže ísť potom o jeho neplatnosť buď absolútnu alebo relatívnu.

Pokiaľ uznesenie valného zhromaždenia nie je právnym úkonom, možno sa jeho neplatnosti domáhať výlučne postupom podľa § 183 ObZ.

Nebudem sa na tomto mieste natoľko venovať otázke, či uznesenie valného zhromaždenia splňa všetky pojmové znaky právneho úkonu (ako sú (i) spôsobilosť subjektu, (ii) spôsobilosť objektu, (iii) vôľa, (iv) prejav vôle a (v) súlad prejavu vôle so skutočnou vôľou). O to viac sa zameriam na dôsledky aplikácie vyššie uvedeného jedného, či druhého právneho názoru.

Ak je uznesenie valného zhromaždenia právnym úkonom je možné sa jeho neplatnosti domôcť v zmysle § 183 ObZ, ako i v zmysle § 39 OZ.

Návrh na vyhlásenie neplatnosti uznesenia valného zhromaždenia môže podať zákonom legitimovaná osoba zo zákonom určených dôvodov (pre rozpor so zákonom, alebo stanovami spoločnosti, a to buď pre nedostatky procesnej povahy týkajúce sa zvolávania a konania valného zhromaždenia, alebo pre nedostatky vecno-právnej povahy, ako je rozpor obsahu uznesenia s kogentným ustanovením zákona či s aktuálne platným znením stanov). Návrh

¹¹² § 34 OZ.

¹¹³ Schmidt, K. Gesellschaftsrecht. 3., prepracované vydanie. Köln-Berlín-Bonn-München : Carl Heymanns Verlag, 1997, s. 442.

však musí byť podaný v prekluzívnej lehote troch mesiacov, inak toto právo zanikne. Je potrebné dodať, že trojmesačná lehota je lehotou hmotnoprávnou.¹¹⁴

V zmysle rozsudku Najvyššieho súdu Českej republiky zo dňa 6.9.2000, sp. zn. 29 Cdo 901/2000 je súd oprávnený v rámci konania o vyslovení neplatnosti uznesenia valného zhromaždenia skúmať, či je osoba, ktorá na valnom zhromaždení hlasovala, majiteľom akcií, z ktorých uplatnila hlasovacie právo. Samotná skutočnosť, že sú akcie evidované na účte určitej osoby vedenom strediskom cenných papierov, nie je nespochybniteľným dôkazom o tom, že osoba, na účte ktorej sú tieto akcie evidované, je ich majiteľom.

Avšak ani pri splnení všetkých podmienok pre vyslovenie neplatnosti uznesenia valného zhromaždenia tak súd neurobí, ak by dôsledkom takeého rozhodnutia bolo podstatné narušenie práv tretích osôb nadobudnutých v dobrej viere. Pričom SK ObZ dobrú vieru predpokladá. Riadnym postupom súdu potom fakticky vadné uznesenie valného zhromaždenia zostane právne platným.

V uznesení Najvyššieho súdu zo dňa 9.2.2000, sp. zn. 32 Cdo 2963/99 sa uvádza, že v prípade návrhu na vyslovenie neplatnosti uznesenia valného zhromaždenia musí súd najskôr skúmať a rozhodnúť, či bol napádaným rozhodnutím porušený zákon, prípadne stanovy, a až potom rozhodovať o prípadnom použití ustanovenia § 183 ods. 2 CZ ObZ.

Najvyšší súd celkom jednoznačne zaujíma stanovisko, keď vo svojom rozsudku zo dňa 13.1.1999 sp. zn. 1 Odon 101/97 uvádza, že po márnom uplynutí trojmesačnej lehoty, už nie je viac možné preskúmať platnosť uznesenia valného zhromaždenia a uznesenie je preto potrebné považovať za platné.

Dovolím si však tvrdiť, že toto rozhodnutie súdu je potrebné vzťahovať výlučne na uznesenie ako také. Ďalej totiž Najvyšší súd v uvedenom rozsudku uvádza, že platnosť tej časti stanov, ktorá by sa v dôsledku takeého uznesenia valného zhromaždenia dostala do rozporu s kogentným ustanovením právneho predpisu, je možné napadať žalobou podľa § 80 písm. c) OSŘ.

Návrh na určenie neplatnosti právneho úkonu môže podať každý, kto preukáže, že má na veci právny záujem.¹¹⁵ Takou osobou potom môže byť akákoľvek tretia osoba. Na rozdiel od postupu podľa § 183 ObZ, podľa ktorého môže žalobu podať len osoba, ktorá spadá do vnútorných väzieb spoločnosti.

¹¹⁴ Uznesenie Najvyššieho súdu Českej republiky zo dňa 9.5.2000, sp. zn. 32 Cdo 4/2000.

¹¹⁵ § 80 OSŘ.

V zmysle uznesenia R 55/2003 Najvyššieho súdu Českej republiky zo dňa 1.8.2002, sp. zn. 29 Odo 11/2002 stratou postavenia oprávňujúceho určitú osobu na podanie návrhu na vyslovenie neplatnosti uznesenia valného zhromaždenia podľa § 131 ods. 1 CZ ObZ stráca oprávnená osoba zásadne aj aktívnu vecnú legitimáciu v konaní podľa § 131 CZ ObZ. To neplatí, pokiaľ preukáže, že v čase rozhodovania trvá jej právny záujem na vydaní požadovaného rozhodnutia, pretože môže mať dopad na jej pomery založené jej vzťahom k spoločnosti.

Ďalej sa budem zaoberať otázkou prejavu vôle spoločnosti, či jednotlivých jej akcionárov pri prijímaní rozhodnutia na valnom zhromaždení.

Kreovať a prejavovať vôľu v zmysle práva môžu len subjekty, ktorým právo priznáva právnu subjektivitu. Iba ich prejav vôle je právne relevantný. Len tie subjekty majú právnu subjektivitu, ktorým ju priznáva zákon. Sú to fyzické a právnické osoby. Takou právnickou osobou s vlastnou právnu subjektivitou je typicky i obchodná spoločnosť.

Fyzickú a právnickú osobu s právnu subjektivitou charakterizuje určitá jednotnosť a integrita. Jednotnosť je nepochybná v prípade fyzickej osoby. Nie je dôvod spochybňovať ju ani u právnickej osoby. Z integrity právnickej osoby vyplýva, že právna subjektivita je jej priznaná ako celku, nie jednotlivým jej súčasťami. Nemôžeme teda v žiadnom prípade hovoriť o právnej subjektivite jednotlivých zložiek obchodnej spoločnosti, ako sú jej orgány. *Ad absurdum*, ani v prípade fyzickej osoby nie je možné hovoriť o právnej subjektivite jej pravej a ľavej ruky. Ako by bol rozdiel v tom, či listinu napísala a podpísala tá či oná ruka fyzickej osoby. Rovnako nie je možné rozlišovať či vôľu prejavuje spoločnosť alebo valné zhromaždenie. Ide o jednotný celok obchodnej spoločnosti ako právnickej osoby.

Som teda názoru, že valné zhromaždenie ako orgán spoločnosti nemá a nemôže mať právnu subjektivitu. Nemôže tak kreovať a prejavovať vôľu. Uznesenie valného zhromaždenia tak nespĺňa atribúty právneho úkonu a teda právnym úkonom nie je.

Keďže ObZ presne stanovuje, akým spôsobom prejavuje svoju vôľu spoločnosť, iba taký prejav jej vôle má právnu relevanciu a je spôsobilý zapríčiniť vznik, zmenu či zánik práv a povinností. Spoločnosť koná v rámci svojej právnej subjektivity a postavenia právnickej osoby prostredníctvom svojho štatutárneho orgánu.

Na druhej strane je nevyhnutné priznať, že spoločnosť má i vnútorný systém vzťahov, vyplývajúci z jej povahy právnickej osoby, pričom i tieto vzťahy ObZ reguluje. Avšak tieto vzťahy nie sú podľa môjho názoru, ani tak vytvárané vzťahmi orgánov spoločnosti, než vzťahmi fyzických osôb vo vnútri spoločnosti, t.j. či už v pozícii akcionárov alebo členov

jednotlivých orgánov. Takéto vzťahy a konania sa potom prejavujú ako konania týchto fyzických osôb a nie ako konania jednotlivých orgánov spoločnosti.

Pelikánová k uvedenému uvádza, že „*usnesení valné hromady nemá účinky vzhledem k osobám stojícím vně společnosti.*“¹¹⁶

Spôsobilosť na jednotlivé úkony sa posudzuje podľa spôsobilosti konajúcej fyzickej osoby (a nie orgánu spoločnosti, ktorého je členom). Spôsobilosť orgánu nie je, je len spôsobilosť odvodená od jeho členov. Ak zanikne u člena, zanikne i u daného orgánu spoločnosti. Predstavenstvo spoločnosti nemá žiadnu vlastnú spôsobilosť ani subjektivitu. Avšak členom predstavenstva môže byť len fyzická osoba plne spôsobilá na právne úkony. Vôľa a prejav vôle takejto fyzickej osoby (pričom tento prejav vôle sa uskutočňuje osobitným spôsobom a postupom regulovaným ObZ) je potom právne relevantný. Nie je to prejav vôle predstavenstva, to ju ani nevytvorí, ani neprejaví, nemá spôsobilosť ani subjektivitu. (Pričom spôsobilosť chápem ako jednu z najdôležitejších podmienok subjektivity). Nemá ju najmä preto, že mu ju zákon nepriznáva na rozdiel od samotnej spoločnosti.

Dovoľujem si tvrdiť, že rovnaká argumentácia sa dá aplikovať i na valné zhromaždenie. Valné zhromaždenie ako také, nemá právnu subjektivitu. Zákon mu ju nepriznáva. Nemôže tak ani kreovať ani prejavovať vôľu. Vôľu majú a osobitným spôsobom (upraveným zákonom, t.j. pri účasti a hlasovaní na valnom zhromaždení) ju prejavujú jednotliví akcionári. Len akcionár má právnu subjektivitu, a jeho účasť a hlasovanie na valnom zhromaždení a pretavenie jeho vôle (spoločne s vôľou väčšiny akcionárov) do uznesenia valného zhromaždenia je potom osobitne upraveným spôsobom a postupom prejavu jeho vôle.

Akcionár prejavuje svoju vôľu rôznym spôsobom. Napríklad i tým, že sa valného zhromaždenia nezúčastní. Ďalej tým, že môže na valnom zhromaždení podávať návrhy na prijatie uznesenia. A napokon tým, že hlasuje o prijatí uznesenia valného zhromaždenia. Teda je to vždy výlučne on, akcionár, ktorý má vôľu (ako naložiť so spoločnosťou) a prejaví ju (prostredníctvom uznesenia valného zhromaždenia). Valné zhromaždenie túto vôľu ani nekreuje ani neprejavuje.

*„Je třeba rozlišovat mezi jednotlivým hlasováním a usnesením. Jednotlivé odevzdání hlasu je projevem vůle, avšak usnesení nikoliv...“*¹¹⁷

¹¹⁶ Pelikánová, I. Komentář k obchodnímu zákoníku. 3. díl. Praha : Linde, 1996, s. 83. a násl.

¹¹⁷ Schmidt, K. Gesellschaftsrecht. 3., prepracované vydanie. Köln-Berlín-Bonn-München : Carl Heymanns Verlag, 1997, s. 443.

Patakyová podobne zastáva názor, že uznesenie valného zhromaždenia má v podstate dvojakú povahu – je súčasne rozhodnutím, právnym aktom spoločnosti, avšak súčasne aj právnym úkonom jednotlivých spoločníkov.

Uvedené si je možné veľmi ľahko predstaviť a táto argumentácia obstojí najmä v prípadoch jedno osobových spoločností, keď akcionár vykonáva pôsobnosť valného zhromaždenia.

Namieste je ešte potreba vysporiadať sa s faktom, že v prípade niekoľkých akcionárov, predstavuje uznesenie valného zhromaždenia prejav vôle iba tých, ktorí zaň hlasovali. Domnievam sa ale, že týmto nie sú vyššie uvedené závery nijak dotknuté. Ako bolo vyššie uvedené každé konanie či nekonanie akcionára je prejavom jeho vôle vo vzťahu k valnému zhromaždeniu. Jeho uznesenie je potom len zákonom upraveným výsledkom prejavu vôle každého z akcionárov.

Potrebné je tiež položiť si otázku, čo v prípade, ak by akcionárom bola fyzická osoba, ktorá by nebola spôsobilá na právne úkony (či už z dôvodu neplnoletosti alebo obmedzenia spôsobilosti na právne úkony).

Takýto príklad sa môže javiť absurdným a možno argumentovať, že v praxi k nemu nemôže dôjsť (ani ja som sa s ním v praxi priamo ani sprostredkovane nestretla). Domnievam sa ale, že sa môže stať. Predstavme si, že v prípade anonymného obchodu na akciovnej burze sa akcionárom stane trinásťročný chlapec (opomeňme na účely tohto príkladu verejnoprávne regulácie búrz, ktoré by tomu mali zabrániť). Alebo (v živote oveľa bežnejšia situácia) je akcionár z dôvodu ťažkej choroby pozbavený spôsobilosti na právne úkony.

V prvom prípade trinásťročného chlapca by zrejme bolo možné namietat', že akcie nenadobudol právoplatne (keďže nebol spôsobilý na právny úkon – uzavretie kúpnej zmluvy), v opačnom prípade (napr. dedenie by podľa všetkého bolo právoplatným nadobudnutím akcií) by zaňho konal jeho zákonný zástupca, alebo súdom určený opatrovník. Čo však v prípade, ak takýto akcionár vykoná pôsobnosť valného zhromaždenia?

V druhom prípade; akcionár, ktorý bol pozbavený spôsobilosti na právne úkony tým neprestáva byť vlastníkom akcií. Jeho akcionárske práva však musí za neho vykonávať zákonný zástupca, alebo súdom určený opatrovník. Čo však v prípade, že spoločnosti nebola situácia tohto akcionára známa a tento hlasoval na valnom zhromaždení?

Pokiaľ budeme v takejto situácii postupovať podľa toho, čo je uvedené vyššie, musíme potom nevyhnutne dospieť k záveru, že pokiaľ akcionár nie je spôsobilý na právne úkony, nie je ani spôsobilý prejavovať svoju vôľu akcionára spôsobom prijímania uznesenia valného

zhromaždenia. Ak by teda uznesenie valného zhromaždenia bolo výsledkom výkonu pôsobnosti valného zhromaždenia jediným akcionárom trinásťročným chlapcom, alebo akcionárom s pozbavenou spôsobilosťou na právne úkony, bolo by nevyhnutne neplatné.

Nešlo by o neexistentné, nicotné uznesenie, pretože všetky ostatné náležitosti by boli splnené, chýbala by len spôsobilosť akcionára na právne úkony. O nicotné uznesenie valného zhromaždenia by podľa mňa išlo v prípade, ak by ho prijala osoba plne spôsobilá na právne úkony, ktorá by však v skutočnosti nebola akcionárom spoločnosti (z akéhokoľvek dôvodu, či už pre neplatnosť akcií, alebo vadu pri prevode z dôvodu ktorej k prevodu vôbec nedošlo, či z dôvodu podvodného konania).

Rovnako sa domnievam, že i v prípade zákonom nedovoleného objektu/obsahu, ku ktorému by smeroval prejav vôle akcionára, by išlo o neexistentné uznesenia. Bližšie je tejto problematike venovaná nasledovná kapitola.

Ak sme teda dospeli k záveru, že uznesenie valného zhromaždenia prijaté v našich dvoch príkladoch je neplatné, natíska sa potom otázka, či je teda neplatné absolútne alebo relatívne. Samozrejme, pôjde o neplatnosť absolútnu. Znamená to, že bude pôsobiť voči všetkým (a teda i tým prípadným osobám, ktoré podľa takeého uznesenia nadobudli práva v dobrej viere) a bude ju potrebné brať do úvahy *ex offio*. Z takeého uznesenia nebudú môcť vzniknúť žiadne práva či povinnosti.

Vyššie uvedené vedie k tomu, že (i navzdory odmietania uznesenia valného zhromaždenia ako právneho úkonu) v konečnom dôsledku hovoríme o neplatnosti, ktorú v danom prípade dosahujeme inak, než postupom podľa § 183 ObZ. Čo sa v takom prípade potom stáva s toľko pertraktovanou ochranou dobromyseľných tretích osôb?

Absolútnu neplatnosť uznesenia valného zhromaždenia (ako výsledok vadného právneho úkonu akcionára) by bolo možné namietat' bez časového obmedzenia. Ochrana dobromyseľnej tretej osoby by tak bola ponechaná výlučne v rozhodovacej právomoci súdy.

Domnievam sa, že by bolo možné dospieť k rovnakým záverom i pri použití iných väd právneho úkonu akcionára (než je nedostatok jeho spôsobilosti na právne úkony). Napríklad vôľa musí byť slobodná a vážna, jej prejav musí byť určitý a zrozumiteľný. Ak by hlasovanie akcionára na valnom zhromaždení nespĺňalo tieto náležitosti, išlo by rovnako o neplatné uznesenie.

„Trpí-li usnesení (právní úkon společníků) vadou, má charakter relativně nebo absolutně (bude-li např. v rozporu se zákonem nebo s dobrými mravy - § 39 CZ OZ) neplatného právního úkonu.“¹¹⁸

Otázkou určitosti uznesenia valného zhromaždenia sa zaoberal aj Najvyšší súd Českej republiky kedy rozhodol, že *„rozhodnutí valné hromady o rozdělení zisku mezi akcionáře musí být formulováno jasně, srozumitelně a jednoznačně tak, aby z něj bylo možno dovodit, jaká dividenda přísluší ke každé akcií společnosti, a aby se akcionář mohl výplaty takové dividendy domoci...“¹¹⁹*

Keby obsah uznesenia valného zhromaždenia (teda prejav vôle akcionára) odporoval zákonu, alebo dobrým mravom, bolo by z takéhoto dôvodu neplatné.

Pokiaľ ide o špecifiká akcionára, ktorý je obchodnou spoločnosťou, v takom prípade sa jeho spôsobilosť na právne úkony bude posudzovať jednak otázkou platnej existencie a jednak otázkou riadneho konania prostredníctvom štatutárneho orgánu. Ak by sa teda ukázalo, že právnická osoba, ktorá rozhodovala ako jediný akcionár je neplatnou spoločnosťou, bolo by uznesenie valného zhromaždenia neplatné z dôvodu nedostatku právnej subjektivity akcionára. Rovnako, ak by práva akcionára na valnom zhromaždení vykonala fyzická osoba, ktorá nebola štatutárom akcionára, išlo by o neplatné uznesenie.

Hypotézou celého vyššie uvedeného argumentačného postupu bola druhá teória (že uznesenie valného zhromaždenia nie je právnym úkonom). Stojí najmä na argumente, že valné zhromaždenie nemá právnú subjektivitu. Jej cieľom bolo najmä dokázať, že neplatnosti uznesenia valného zhromaždenia nie je možné dovolať sa nijak inak, než podľa § 183 ObZ. A že pokiaľ sa v prekluzívnej lehote nikto jeho neplatnosti nedovolá, je potrebné ho považovať za platné.

Argumentačne bola ďalej namierené na otázku síce platného uznesenia, ktoré však zmenilo stanovky tak, že sa dostali do rozporu s kogentným ustanovením zákona. Domnievam sa, že pri takejto hypotéze by muselo ostať uznesenie platné, neplatným by bol len jeho dôsledok. Takýto závere potom vedie k zhojeniu akýchkoľvek procesných nedostatkov konania valného zhromaždenia, i k zhojeniu vecno-právnych nedostatkov (pokiaľ len tieto spočívali v porušení

¹¹⁸ Pelikánová, I. Komentář k obchodnímu zákoníku. 2. díel. Praha : Linde, 1995, s. 320.

¹¹⁹ Rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky č. 29 Odo 1013/2002 z 5.8.2003.

stanov). K zmene stanov by v takom prípade nedošlo v dôsledku kogentných ustanovení ObZ, a nie z dôvodu, že by uznesenie valného zhromaždenia bolo neplatné.¹²⁰

„V této souvislosti je třeba ještě upozornit na to, že pokud byl např. usnesením valné hromady změněn obsah stanov v rozporu s kogentním ustanovením zákona, budou stanovy v rozsahu, ve kterém jsou v rozporu s kogentním ustanovením zákona, neplatné, i když nebylo usnesení valné hromady napadeno žalobou na vyslovení jeho neplatnosti, protože stanovy jsou vlastně smlouvou sui generis, tj. právním úkonem.“¹²¹

Cieľom druhej teórie je hlavne zabrániť právnej neistote spôsobenej pripustením situácie, aby bolo možné napádať uznesenie valného zhromaždenia podľa všeobecných ustanovení OZ. Zástancovia druhej teórie sa domnievajú (podľa mňa mylne), že ak uznesenie valného zhromaždenia nie je právnym úkonom, nemožno sa jeho neplatnosti dovoľávať inak, než podľa § 183 ObZ a ustanovenia OZ sa neaplikujú.

Je však potrebné aplikovať argumentáciu uvedenú vyššie, ktorá nás (na základe teórie právnej subjektivity jednotlivých akcionárov) priviedla k možnej neplatnosti uznesenia valného zhromaždenia. Ak by sme ju chceli poprieť, museli by sme buď tvrdiť, že valné zhromaždenie má právnú subjektivitu, alebo že akcionár pri konaní valného zhromaždenia nečiní právny úkon, a poprieť tým jeho právnú subjektivitu. Oba argumenty sú vylúčené.

Ak by hypotézou mala byť prvá teória, znamenalo by to, že neplatnosti uznesenia valného zhromaždenia je možné sa dovolať podľa OZ rovnako, ako u akéhokoľvek iného právneho úkonu. Dôležité je však poukázať na skutočnosť, že v oboch prípadoch vedú odlišné názorové cesty k rovnakému výsledku (k neplatnosti uznesenia valného zhromaždenia).

Nebolo by potom riešením prijať záver vyššie spomínanej tézy, že uznesenie valného zhromaždenia je inou právnou skutočnosťou? Znamenalo by to, že jeho neplatnosti by sa dalo výlučne dovolať osobitným ustanovením zákona, t.j. podľa § 183 ObZ a nijak inak. Tým by bol cieľ preferovaný praxou dosiahnutý. Domnievam sa však, že princíp ochrany práv každej osoby je natoľko vysokým a základným princípom nášho právneho systému, že ho nemožno podriaďovať snaživým teoretickým záverom. Nemožno nikdy poprieť ochranu akcionára a zaručiť slobodu a vážnosť jeho rozhodovacej činnosti. Ochrana práv a oprávnených záujmov osôb (či už fyzických alebo právnických) musí podľa mňa stáť nad princípom

¹²⁰ Ak by totiž napríklad mali stanovy v súlade s uznesením valného zhromaždenia obsahovať ustanovenie o vydávaní úročených akcií (ktoré sú zákonom zakázané), bolo by také ustanovenie neplatné z dôvodu jeho rozporu s kogentným ustanovením zákona a nie z dôvodu neplatnosti uznesenia valného zhromaždenia.

¹²¹ Dědič, J., Kříž, R., Štenglová, I., Akciové společnosti. 2. vydanie. Praha : C.H.Beck, 1997, s. 163, 164.

právných úprav fungovania osobitných procesov v spoločnosti. Špeciálna úprava ObZ nemôže v tomto smere poprieť základný princíp OZ.

„Přestože, jak jsme vpředu uvedli, jsme přesvědčeni, že usnesení valné hromady není právním úkonem ve smyslu ustanovení § 34 OZ, dovedeme pochopit závěr, že usnesení valné hromady je jakýmsi právním úkonem svého druhu, či spíše určitou obdobou právního úkonu, který nemá účinky ve vztahu ke třetím osobám (pokud to zákon výslovně neurčí) a který tedy působí pouze dovnitř společnosti, tj. vůči okruhu osob se společností nějakým způsobem spjatých. Usnesení valné hromady totiž nepochybně má většinu atributů požadovaných zákonem pro právní úkon, včetně toho, že je v určitém zákonem stanoveném rozsahu způsobilé přímo zakládat práva a povinnosti určitých osob. Jeden z nezbytných atributů právního úkonu mu přece jen chybí – relevantní projev vůle orgánem k tomu způsobilým. (Tento nedostatek však nelze spojovat s kvalifikací usnesení valné hromady jako jiné právní skutečnosti.)“¹²²

Nech ste zástancom ktorejkoľvek teórie musíte pripustiť, že ak má uznesenie valného zhromaždenia také závažné vady, ktoré odporujú základným princípom práva (ako je napr. právna subjektivita akcionára) je nevyhnutne neplatným bez ohľadu na § 183 ObZ. Či sa vydáte jednou alebo druhou cestou, či argumentujete za alebo proti, či argumenty obrátite proti sebe, vždy dospejete k jednému záveru.

Avšak k záveru znepokojujúcemu. K záveru, ktorý vnáša neistotu do právnej situácie. Nikto z právnej praxe nemá záujem pripustiť, že uznesenie valného zhromaždenia môže byť neplatné podľa OZ. Dôsledky takéhoto záveru na prax, na zrealizované postupy a na nadobudnuté práva môžu byť nesmierne závažné.

Domnievam sa, že tento stav rozporu medzi *de lege lata* a *de lege ferenda* nás neustále núti zaoberať sa touto otázkou a budeme tak robiť dovtedy, kým právna teória nenájde cestu, ako jednoznačne argumentačne podložiť, že uznesenie valného zhromaždenia nie je po uplynutí prekluzívnej lehoty možné napádať. A možno sa s tým zástancovia základných právnych princípov nikdy nezmieria. Dovtedy budeme zrejme všetci zástancovia tretej teórie.

¹²² Dědič, J., Štenglová, I., Čech, P., Kříž, R. Akciové společnosti. 6., prepracované vydanie. Praha : C.H.Beck, 2007, 292 s.

7.4 Nicotné uznesenie valného zhromaždenia (valné hromady)

Najvyšší súd v rozhodnutí zo dňa 30.5.2000, sp. zn. 32 Cdo 524, 525/2000 prijal záver, že pokiaľ valné zhromaždenie rozhodlo o veci, ktorá nepatrí do jeho pôsobnosti, je také rozhodnutie rozhodnutím nicotným a nemôže mať právne účinky, ani pre vnútorné pomery spoločnosti, ani vo vzťahu k tretím osobám.

Rovnako tiež v rozsudku zo dňa 1.6.2000, sp. zn. 32 Cdo 500/2000 Najvyšší súd Českej republiky potvrdzuje, že pokiaľ valné zhromaždenie akciovej spoločnosti rozhodne o veci, o ktorej rozhodovanie jej zákon nezveruje a ani nedovoľuje, aby mu také rozhodovanie zverili stanovy, nemá také rozhodnutie žiadne právne účinky.

O nicotné uznesenie valného zhromaždenia by podľa mňa išlo i v prípade, že by ho prijala osoba, ktorá by v skutočnosti nebola akcionárom spoločnosti (z akéhokoľvek dôvodu).

V praxi je možné (a prekvapivo pomerne časté) stretnúť sa s prípadmi, že sa osoby domnievali (často v dobrej viere), že sú riadnymi akcionármi spoločnosti, hoci tomu tak nebolo. Príčinou boli buď také vady prevodu akcií, pre ktoré ich kupujúci riadne nemohol nadobudnúť, alebo také vady pri vydaní akcií, že predmetné listiny nie je možné považovať za akcie a teda ani ich nadobúdateľ sa nemohol stať akcionárom spoločnosti.

Domnievam sa, že všetky rozhodnutia, ktoré by taký akcionár (resp. také valné zhromaždenie) prijalo, by bolo potrebné považovať za nicotné. Neboli by spôsobilé založiť žiadne práva ani povinnosti. Pokiaľ by prijímali stanovy, bola by taká spoločnosť bez daného znenia stanov. Pokiaľ by volili predstavenstvo, nedošlo by k jeho zvoleniu.

Na daný prípad by zrejme bolo potrebné aplikovať ustanovenia CZ ObZ o zrušení spoločnosti súdom z dôvodov v zákone uvedených, okrem iných, že spoločnosť počas doby viac ako jeden rok nevytvára orgány, alebo v období dvoch rokov sa nekonalo valné zhromaždenie (podľa SK ObZ, pokiaľ orgány spoločnosti neboli ustanovené dlhšie ako tri mesiace, alebo sa žiadne valné zhromaždenie nekonalo v danom roku).

Domnievam sa, že uvedená situácia by mohla byť zhojená jedine vydržaním akcií (avšak za predpokladu, že vady sa netýkajú vydania akcií, ale iba ich prevodu) samozrejme za podmienky dobromyseľnosti akcionára.¹²³

¹²³ V rozhodnutí Najvyššieho súdu Českej republiky, sp. zn. 29 Odo 1216/2005 sa vo veci vydržania obchodného podielu uvádza: „Ohledně vydržení obchodního podílu však zatím ani v literatuře ani v rozhodovací praxi soudu

Hoci si uvedomujem závažnosť uvedených tvrdení (akýkoľvek úkon spoločnosti by bol neplatný, a vlastne ani sama spoločnosť – jej valné zhromaždenie, by nemohlo rozhodnúť o jej likvidácii, musel by tak urobiť výlučne súd) domnievam sa, že v záujme predídania pochybnostiam nie je možné prijať záver, že by bolo také uznesenia valného zhromaždenia platné.

V uvedenom prípade nepôjde o neplatnosť konania samotného akcionára, ani o neplatnosť uznesenia valného zhromaždenia. Súd by na takúto situáciu mal prihliadať *ex offo*.

Judikatúra sa v Českej republiky (na rozdiel od slovenských súdov) touto problematikou zaoberala v relevantnej miere. Jej výsledkom sú nižšie uvedené ďalšie prípady, kedy sa uznesenie valného zhromaždenia považuje za nicotné.

V článku „*Ještě k neplatnosti a nicotnosti usnesení valné hromady*“ uverejnenom v časopise Právní rádce č. 4/2009 rozdeľuje Čech dôvody nicotnosti uznesenia valného zhromaždenia do troch základných skupín.

Prvou skupinou sú dôvody týkajúce sa nedostatku pôsobnosti valného zhromaždenia.

„Dle Nejvyššího soudu České republiky je nicotné usnesení valné hromady, že se společnost vzdává nároku na náhradu škody, či že společnost mění smlouvu, jejímž je účastníkem; usnesení valné hromady o vyloučení odpovědnosti za škodu stanovené zákonem, nebo odvolání zákonného zmocnění minoritních akcionářů uplatnit v souladu s § 182 odst. 2 CZ ObZ jménem společnosti právo na náhradu škody způsobené společností členem představenstva či na splacení emisního kursu akcií, jsou-li představenstvo, resp. dozorčí rada v této věci nečinné. ...rozhodnutí, jímž by valná hromada jmenovala likvidátora dceřiné společnosti. ...valná hromada nemá působnost rozhodnout o odvolání likvidátora jmenovaného soudem.“¹²⁴

Osobitne je riešený i prípad, kedy stanovy zverili rozhodovanie o vymenovaní či odvolávaní členov predstavenstva dozornej rade.

odpověď najít nelze. Tvrdí, že obchodní podíl je svojí povahou blízký cennému papíru, konkrétně akcii v zaknihované podobě; je-li tedy možné vydržení u tohoto cenného papíru, je možné i u obchodního podílu. ... Ve prospěch závěru, že vydržení obchodního podílu je možné, lze argumentovat i teleologickým výkladem úpravy držby a vydržení a za použití zásad, na kterých spočívá obchodní zákoník, zejména za použití zásady právní jistoty. Proto dovolací soud uzavřel, že vydržení obchodního podílu je podle platné právní úpravy, za analogického použití úpravy vydržení věcí movitých, možné.“

¹²⁴ Rozhodnutia Najvyššieho súdu Českej republiky č. 29 Odo 540/2004 z 27.4.2005, 29 Odo 528/2001 z 12.3.2002, 32 Cdo 500/2000 z 1.6.2000, 32 Cdo 525/2000 z 30.5.2000, 29 Odo 1016/2005 z 26.10.2005, 29 Odo 1138/2005 z 31.10.2005.

„Svěřili-li stanovy tuto působnost dozorčí radě, Nejvyšší soud České republiky dovedil, že rozhodnutí, kterým by valná hromada přesto zvolila představenstvo, by bylo rovněž nicotné.“¹²⁵

Ďalšou skupinou sú prípady, kedy valné zhromaždenie zasahuje do obchodného vedenia spoločnosti. Z ObZ vyplýva zákaz pre valné zhromaždenie udeľovať predstavenstvu pokyny, týkajúce sa obchodného vedenia spoločnosti. „Pokud valná hromada takový pokyn přesto udělí, překročí svou působnost a její rozhodnutí bude opět nicotné.“¹²⁶

Tret'ou skupinou prípadov nicotných uznesení valného zhromaždenia sú už vyššie spomínané nedostatky postavenia akcionára, ako vlastníka akcií. K uvedenému judikatúra Najvyššieho súdu Českej republiky uvádza: „Nebude-li osoba, která přijala rozhodnutí jediného akcionáře v působnosti valné hromady, jediným akcionářem, nebude mít její rozhodnutí v působnosti valné hromady žádné právní účinky.“¹²⁷ „...osoby, které nebyly společníky společnosti s ručením omezeným, nemohly tvořit její valnou hromadu a tedy ani jmenovat jednatele.“¹²⁸

Čech k uvedenému dodáva ešte dôležité stanovisko, že „pokud by se valné hromady účastnily i oprávněné osoby (praví společníci), byla by přijatá usnesení nenapadnutelná leda jako neplatná, nebylo by však možné uvažovat o jejich nicotnosti.“¹²⁹

Do rovnakej skupiny nicotných uznesení valného zhromaždenia budú patriť i fiktívne uznesenia, ktoré majú upravovať veci, o ktorých valné zhromaždenie vôbec nerokovalo a také uznesenie ani neprijalo.

Čech sa v citovanom článku zaoberá tiež otázkou, ako sa dovolať nicotnosti uznesenia valného zhromaždenia súdnou cestou. Štandardným postupom je podanie určovacej žaloby podľa OSŘ, s podmienkou preukázania právneho záujmu na veci. S tým je však spojené riziko preklúzie lehoty na vyslovenie neplatnosti takého uznesenia valného zhromaždenia osobitným postupom. Nakoľko bolo otázkou, či súd pri návrhu na určenie neplatnosti uznesenia valného zhromaždenia môže vysloviť i jeho nicotnosť, odporúčalo sa podanie oboch žalôb. Najvyšší súd Českej republiky však túto otázku jednoznačne vyriešil keď

¹²⁵ Rozhodnutie Najvyššieho súdu Českej republiky č. 29 Odo 149/2005 z 14.12.2005.

¹²⁶ Rozhodnutie Najvyššieho súdu Českej republiky č. 5 Tdo 488/2008 z 27.8.2008.

¹²⁷ Rozhodnutie Najvyššieho súdu Českej republiky č. Cdo 2811/99 z 4.4.2000.

¹²⁸ Rozhodnutie Najvyššieho súdu Českej republiky č. 29 Odo 1639/2006 z 8.10.2008.

¹²⁹ Čech, P. Ještě k neplatnosti a nicotnosti usnesení valné hromady. *Právní rádce* č. 4/2009.

rozhodol, že v konaní (česky: řízení) podľa § 131 CZ ObZ je možné vysloviť neplatnosť i nicotnosť uznesenia valného zhromaždenia.¹³⁰

¹³⁰ Rozhodnutie Najvyššieho súdu Českej republiky č. 29 Odo 1060/2006 z 27.1.2009.

ZÁVER

Neskromnou snahou tejto dizertačnej práce bolo ukázať, ako dôležité je spájať teóriu, vedu a prax. A ako dôležité je spájať české a slovenské právo. A tiež, ako môže uvedené napomôcť pri hľadaní práva a odpovedí na právne otázky. Neustále rozširovanie teoretických vedomostí o základných princípoch právneho systému a vytváraní právnych noriem, spojené so zanietením pre právnu vedu, je najlepšou cestou, ako viesť prax k lepšej úrovni právnych riešení.

Ak máme právo vykladať správne (o čo sa každodenne snažíme) musíme ho vykladať nie v hraniciach gramatických výkladov, ale v zmysle *duchu zákona*. Poznať *ducha zákona* neznamena poznať platný zákon, ale poznať právo. Znamená to rozumieť logike, zmyslu, povahe zákona.

Dizertačná práca zamerala pohľad smerom do hĺbky vybraných problematík. Nesnažila sa zoširoka zachytiť všetky oblasti akciového práva a právnej úpravy akcií, aby sa tak vyhla kĺzaniu po povrchu. Využila priestor na teoreticko-právne zamyslenie sa nad praktickými problémami akciových spoločností. Svoj účel snáď splnila i tým, že poskytla na jednom mieste pomerne rozsiahlu zbierku komentárov a judikátov a poskytla svoj pohľad tam, kde daná problematika nebola doposiaľ natoľko komentovaná, či judikovaná.

Zaujímavým výsledkom sa môže javiť, že i napriek úzkej historickej príbuznosti českého a slovenského obchodného zákonníka a jednotnosti pravidiel európskej legislatívy, sú niektoré právne otázky riešené v Čechách a na Slovensku úplne odlišne. Základným charakterom česko-slovenskej právnej komparatistiky tak naďalej zostáva pravidlo, že hoci je naša právna úprava v zásadách rovnaká, v detailoch sa líši. Otázkou je, či bude nasledovná doba viesť viac k zblížovaniu, či vzdľavovaniu právnych riešení v Čechách a na Slovensku. Rozhodne podstatný dopad pre tento vývoj bude mať i plánovaná zmena konceptu českého občianskeho zákonníka a zákona o obchodných korporáciách (pričom na Slovensku sa zatiaľ o ničom takom neuvažuje). Bude zaujímavé pozorovať, kam tento vývoj povedie.

ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY

- Černá, S. *Obchodní právo. Akciová společnost*. 3. diel, Praha : ASPI, 2006.
- Dědič, J., Pauly, J. *Cenné papíry*. Praha : PROSPEKTRUM. 1994.
- Dědič, J. a kol. *Obchodní zákoník. Komentář*. Praha : Prospektrum, 1997.
- Dědič, J., Kříž, R., Štenglová, I., *Akciové společnosti*. 2. vydanie. Praha : C.H.Beck, 1997.
- Dědič, J., a kol. *Právo cenných papírů a kapitálového trhu*. 1. vydanie. Praha : PROSPEKTRUM, 2000.
- Dědič, J., Štenglová, I., Čech, P., Kříž, R. *Akciové společnosti*. 6., prepracované vydanie. Praha : C.H.Beck, 2007.
- Eliáš, K. *Kurs obchodního práva II. Právnícké osoby jako podnikatelé*. 1. vydanie. Praha : C.H.Beck, 1995.
- Eliáš, K., Havel, B. *Osnova občanského zákoníku. Osnova zákona o obchodních korporacích*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2009.
- Katuščík, D. *Ako písať vysokoškolské a kvalifikačné práce*. 2. doplnené vydanie. Bratislava : Stimul, 1998.
- Kovanicová, D. *Finanční účetnictví Světový koncept IFRS/IAS*. 5. aktualizované vydanie. Praha : Polygon. 2005.
- Mařík, M. *Metody oceňování podniku*. 1. vydanie., Praha : Ekopress, 2003.
- Ovečková, O. a kol. *Obchodný zákonník. Komentár*. 1., Bratislava : Iura Edition, 1995.
- Ovečková, O. a kol. *Obchodný zákonník. Komentár*. 1., Bratislava : Iura Edition, 2005.
- Patakyová, M. a kol. *Obchodný zákonník. Komentár*. 2. aktualizované vydanie. Praha : C.H.Beck, 2008.
- Pauly, J. *Komentář k zákonu o cenných papírech*. Praha : Orac, 1998.
- Pelikánová, I. *Komentář k obchodnímu zákoníku*. 2. diel. Praha : Linde, 1995.
- Pelikánová, I. *Komentář k obchodnímu zákoníku*. 3. diel. Praha : Linde, 1996.
- Pelikánová, I., Plíva, S., Černá, S., Příbyl, Z., Vít, J., Zahradníčková, M. *Obchodní právo*. I. Díl, 2. prepracované vydanie, Praha : ASPI, 2003.

- Plíva, S. a kol. *Změny v obchodním právu*. Praha : Orac, 2001.
- Prusák, J. *Teória práva*. Bratislava : Vydavateľské oddelenie Právnickej fakulty UK, 1995.
- Schmidt, K. *Gesellschaftsrecht*. 3., prepracované vydanie. Köln-Berlín-Bonn-München : Carl Heymanns Verlag, 1997.
- Suchoža, J. a kol. *Obchodný zákonník a súvisiace predpisy. Komentár*. Bratislava : Eurounion, 2007.
- Štenglová, I. *Přehled judikatury ve věcech obchodních společností*. Praha : ASPI, 2002.
- Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa, M. a kol. *Obchodní zákoník. Komentář*. 10., podstatne rozšírené vydanie. Praha : C.H.Beck, 2005.
- Ad Notam*, 1996, č. 4. Dědič, J. *Činnost notáře a novela obchodního zákoníku*.
- Bulletin advokacie*. 11/2008. Nachtigall, T. *Oceňování akcií při squeeze-out a úkol soudu v tzv. přezkumném řízení (k diskusi)*.
- Bulletin slovenskej advokácie*. 1-2/2009. Baňacká, L. *Prevoditeľnosť obchodného podielu*.
- Obchodněprávní revue* č. 8/2009. Černá, S. *Francouzský zákon o modernizaci ekonomiky usnadňuje fungování zjednodušené společnosti na akcie*.
- Obchodní právo*. 4/2003. Gartšík, T. *K některým otázkám spojeným s hromadnými akciemi. Několik úvah nad tématem hromadných akcií*.
- Právní rádce* č. 4/2009. Čech, P. *Ještě k neplatnosti a nicotnosti usnesení valné hromady*.
- Právní rádce* č. 4/2009. Eliáš, K. *Stálost vlastnického práva a jeho proměny*.
- Právní rozhledy* č. 9/1997.
- Právní rozhledy* č. 11/2001.
- Právní rozhledy* č. 5/2009. *Nejvyšší soud České republiky: Předkupní právo a darování spoluvlastnického podílu*.
- Právní rozhledy* č. 12/2009. Ščerba, T. *K niektorým právnym impaktom neplatného uznesenia valnej hromady fúzovanej akciovej spoločnosti*.
- Zo súdnej praxe* č. 32/1999.
- Zo súdnej praxe* č. 67/2000.
- Zo súdnej praxe* č. 52/2003.

Zo súdnej praxe č. 88/2006.

Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky, sp. zn. PL. ÚS 38/95.

Rozhodnutie Najvyššieho súdu Českej republiky č. 29 Cdo 2811/99 z 4.4.2000.

Rozhodnutie Najvyššieho súdu Českej republiky č. 32 Cdo 525/2000 z 30.5.2000.

Rozhodnutie Najvyššieho súdu Českej republiky č. 32 Cdo 500/2000 z 1.6.2000.

Rozhodnutie Najvyššieho súdu Českej republiky č. 29 Odo 528/2001 z 12.3.2002.

Rozhodnutie Najvyššieho súdu Českej republiky č. 29 Odo 1013/2002 z 5.8.2003.

Rozhodnutie Najvyššieho súdu Českej republiky, č. 29 Odo 1216/2005.

Rozhodnutie Najvyššieho súdu Českej republiky č. 29 Odo 540/2004 z 27.4.2005.

Rozhodnutie Najvyššieho súdu Českej republiky č. 29 Odo 1016/2005 z 26.10.2005.

Rozhodnutie Najvyššieho súdu Českej republiky č. 29 Odo 1138/2005 z 31.10.2005.

Rozhodnutie Najvyššieho súdu Českej republiky č. 29 Odo 149/2005 z 14.12.2005.

Rozhodnutie Najvyššieho súdu Českej republiky č. 5 Tdo 488/2008 z 27.8.2008.

Rozhodnutie Najvyššieho súdu Českej republiky č. 29 Odo 1639/2006 z 8.10.2008.

Rozhodnutie Najvyššieho súdu Českej republiky č. 29 Odo 1060/2006 z 27.1.2009.

Rozhodnutie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky, R 61/1996.

Rozsudok *Vrchního soudu* v Prahe, zo dňa 24.3.1998, sp. zn. 5 Cmo 423/97.

Soubor rozhodnutí Nejvyššího soudu. Praha : C.H.Beck. č. 9/2001.

Uznesenie Najvyššieho súdu Českej republiky zo dňa 9.5.2000, sp. zn. 32 Cdo 4/2000.

Smernica Európskeho parlamentu a Rady č. 2006/68/ES zo dňa 6.9.2006, ktorou sa mení smernica Rady č. 77/91/EHS.

Zákon č. 191/1950 Sb., zákon *směněčný a šekový*, v znení neskorších predpisov.

Zákon č. 99/1963 Sb., *občanský soudní řád*, v znení neskorších predpisov.

Zákon č. 99/1963 Zb., občiansky súdny poriadok, v znení neskorších predpisov.

Zákon č. 40/1964 Sb., *občanský zákoník*, v znení neskorších predpisov.

Zákon č. 40/1964 Zb., občiansky zákonník, v znení neskorších predpisov.

Zákon č. 513/1991 Sb., *obchodní zákoník*, v znení neskorších predpisov.

Zákon č. 513/1991 Zb., obchodný zákonník, v znení neskorších predpisov.

Zákon č. 591/1992 Sb., *o cenných papírech*, v znení neskorších predpisov.

Zákon č. 566/2001 Z.z., o cenných papieroch a investičných službách (zákon o cenných papieroch) , v znení neskorších predpisov.

Zákon č. 530/2003 Z.z., o obchodnom registri, v znení neskorších predpisov.

Zákon č. 256/2004 Sb., *o podnikání na kapitálovém trhu*, v znení neskorších predpisov.

Zákon č. 125/2008 Sb., *o přeměně obchodních společností a družstev*, v znení neskorších predpisov.

Zákon č. 104/2008 Sb., *o nabídkách převzetí*, v znení neskorších predpisov.